

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BERKAY SADİ TÜRKOL

TEŞKİLAT-I MAHSUSA'NIN
KURDUĞU KAHRAMANLAR GRUBU

EMİRBER FEDAİLERİ

KARIYER
DEVELOPER

Berkay Sadi Türkol

TEŞKİLAT-I MAHSUSA'NIN KURDUĞU
KAHRAMANLAR GRUBU
EMİRBER FEDAİLERİ

Birinci Baskı : İstanbul, Şubat 2012

Berkay Sadi TÜRKOL
(Araştırmacı-Yazar)

İstanbul doğumlu olan yazar, ilkokul ve ortaokulun ardından Davutpaşa Lisesi'nden mezun oldu. Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler bölümünü bitirdi.

Uzun yıllar özel sektörde orta ve üst düzey yönetici olarak çalıştı. 1989 yılında gazeteciliğe muhabir olarak adım attı.

Yazar, evli ve 2 çocuk babasıdır.

Berkay Sadi Türköl'un Kariyer Yayınları'na hazırladığı kitaplar:

"Ölüm Bataklığı Ortadoğı"

"Kutsal Kase Türkiye"

"Büyük Kulaklar"

"Kod Adı Kale"

İçindekiler

Batan Bir İmparatorluk.....	9
Tarihten Hatırlatmalar	13
Resneli Niyazi İsyan Ediyor	14
İlk Gizli Teşkilat Fikri	14
Hücreye Atılan Savaşçı	16
Suikast hazırlığı	17
Cehennem Bombası	18
Bomba Patlıyor	19
Parçalanan İnsanlar ve hayvanlar.....	20
Sultan Abdülhamid'in Soğukkanlı Tavrı	21
Bomba Olayı Soruşturması ve Neticesi	22
Suikastçi Abdülhamid'in Ajansı oluyor	23
Vatan ve Hürriyet.....	24
Namus Üzerine Yemin	25
Batıya Açılan Kapı.....	27
Hasta Adam!	27
Selanik'ten Bir Anı	28
Yeni Devletin İp Uçları!	29
Hedefleri Bizi Bölmek.....	32
Hürriyet Yoksa Ölüm Vardır.....	32
Tabancalı Yemin	33
Memleketin Bize İhtiyacı Olacak.....	34
Mecburen İttihat ve Terakki.....	34
Teşkilatın tetikçisi	35
Neden Selanik?	35
Savaş Başlıyor.....	37
Gönüllü Savaşçılar	38
Teslim Etmenin Ayıbını Taşıyamazdık	39
Trablusgarp'ta Bir Avuç İnsan	40
Uçan Şeyh	42

Balkan Harbi Neden Çıktı?	45
Bir Posta Müdürü'nün Tespitleri	48
Bir Bulgar Subayının İtirafı	49
Brüksel'de Le Soir Gazetesi.....	50
Hristiyan Medeniyeti	51
W. Montag Zeitung Gazetesinde Yayınlanan Mektup	52
İngiliz Daily Telegraph Gazetesi	53
Fransız General Buman Anlatıyor	54
Zâyeti Adlı Rus Gazetesinden Bir İfade.....	55
Bir Subayın Hatıra Defterinden	57
Pierre Loti Anlatıyor.....	60
Camii ve Mezarları Pislediler.....	60
Ölüm Kuyusu.....	61
Burunsuz ve Dudaksız Türkler	61
Emirber Fedaileri Kuruluyor	63
İlk Görev, İlk İsyân.....	64
İstihbaratın Önemi.....	66
Umûr-u Şarkıyye	67
Teşkilat-ı Mahsus'a Resmîleşiyor	67
Teşkilatı Kimler Kurdu.....	69
Osmancık Taburu	70
Teşkilâtın Kuruluş Gayesi.....	72
Eşref Kuşçubaşı Anlatıyor	73
Zamanın En Güçlü Örgütü Oluyor.....	74
Bilinen Eylemleri	76
Eski Cumhurbaşkanı Anlatıyor.....	77
Mustafa Kemal Gizli Servis Kıtalarında.....	79
Mustafa Kemal ve Teşkilat-ı Mahsusa.....	79
Teşkilatın Silahşörü Kurban Ediliyor	80
ESİR İSTANBUL	83
Bu Şehir Türkçe Konuşurdu... ..	83
Çanakkale'nin İntikamı Alınıyor.....	83
İstanbul'un İşgali	85
Tüm Silahlara El Konuluyor	87
İstihbaratçılara Görev Düşüyor	91
Yeni Teşkilat Kuruluyor	91
Yeni Gizli Servisin Adı: Karakol.....	92
Gizli Servis Destekli Miting	93
Teşkilatın Can Damarları İstanbul'da.....	94
Şans Kurtarıcının Ayağına Geliyor.....	95
Padişah ile Paşa'nın Görüşmesi	97
Sır Dolu Bir Görüşme	98
Yolumuz Açık Olsun.....	99

Düşman İstihbaratı	101
Kara Jumbo	105
İngiliz Muhibleri Cemiyeti.....	106
Ermeniler Eksik Kalır mı?	110
İşgal Polisleri Huzursuzluk Yaratıyor	113
Her Yer İstihbaratçı Kaynıyor	116
İşgal İstanbul'unda Türk Polisleri	118
Mustafa Kemal ile Örgütün Çekişmesi	121
Neden Adam Öldürülür	122
Ya istiklal ya Ölüm	123
Mustafa Kemal Anlatıyor	125
Ayıcı Arif Anlatıyor	126
Deşifre Oluyorlar	128
Yahya Kaptanı Öldürüyorlar	128
Karakol Teşkilatı İhanet Ediyor	129
Yahya Kaptan Neden Öldürüldü?	131
Beşler Grubu	132
Felah Grubu	133
İngiliz Casusu Mustafa Sagir	133
İstihbarat Takip Ediyor	134
Milyonlarca Altın Yardımı Yapacakmış!	135
Suikastçının Ortağı Şeyhülislam.....	137
İngilizlerin Tutuklama Oyunu	138
Mustafa Kemal ile Suikastçının Görüşmesi	140
Mustafa Kemal Casusu Tanıyor.....	141
Mustafa Kemal Paşa'yı Öldürecektim!	143
Karar: İdam	149
Mustafa Sagir'in İdamı.....	152
Yeni Bir İstihbarat Teşkilatı Lazım.....	155
Mim Mim İstihbarat Grubu	156
Büyük Postanade Kozmik Oda	159
Sarayda Casuslar Savaşı	159
Pandikyan Efendi	161
Beşiktaş'ın Eski Başkanı Komitacı Çıktı	162
İşkence Merkezi; Krocker Otel.....	163
İşkencelerin İntikamı Alınıyor	164
İntikam İçin Öldürülen Hain	165
İstanbul Casus Kaynıyor	167
Deniz yolu Can damarları.....	168
Kahraman Mavnacılar.....	169
Salih Reis.....	170

Sarıklı Casus Atâ Efendi	173
Vurun Kahpeye.....	174
Tekkeyi İngilizler Basıyor.....	175
İstanbul'dan Silah Sevkiyatı	179
Düşman Donanmasının Gözü Önünde.....	180
Ne Kadar Tedbir Alsalar da.....	182
İşgalcilere Casusluk Dersi	183
İstanbul Hain Kaynıyor.....	185
Emirberlerin Meşhur Karaağaç Operasyonu.....	187
İşgalcileri Şok Eden Baskın	188
Türlere Ermeniler de Destek Verdi.....	190
Rüşvet Alan İşgal kuvvetleri.....	192
İstihbaratlar Arası Silah Satışı	193
Para ile Satın Alınan Silahlar	193
Türk Donanması Parçalanıyor.....	195
Fransız Gemileriyle Yapılan Silah Sevkiyatı	196
Sovyetler de Yardım Ediyor	196
İstanbul'dan Anadolu'ya Şükran İfadesi	197
Teşkilat Başkanı Anlatıyor	199
İşgal İstanbul'un Emirberleri.....	203
Ölmeye Yemin Etmiş Kabadayılar	203
Topkapılı Cambaz Mehmet	204
Beyaz Atlı İşgalci	206
Tokatlıyan ve İşbirlikçiler	207
Bıçkın Rıza.....	208
Uçan Şapka.....	208
Dayı Maksut'a Emir	209
Binbaşı Muhiddin ve Silah.....	209
Binbaşı Şevket Bey.....	210
Selam Selam; Hastir İannn	210
Gümüş Kabze Reşit.....	211
Tulumbacı Şükrü.....	211
Ali Kemal'in Kartı.....	212
Ve Kehribar Ali.....	213
Kaynakça	215

"Ey milletim, gece gündüz bütün düşüncem sensin. Sen benim için en kutsal varlıksın. Benim için her şeyden değerlisin. Ey milletim, sen benim için bütün dünyadan daha çok anlamlısın...!"

Enver Paşa

Batan Bir İmparatorluk

1900 lü yılların başlarında devlet çökmek üzere idi. Amavutluk'ta isyanlar, Makedonya'da ayaklanmalar, Yunanistan'ın Giri't'i ilhak etmek istemesi, Bosna-Hersek'in Avusturya tarafından işgali, Karadağ ve Sırbistan'ın arazi koparma çabaları, Bulgaristan'ın Selanik üzerinden Ege'ye açılma arzuları, Araplar arasında başlayan ayrılıkçı hareketler, İtalyanların 12 adalarımızı alıp Trablusgarb'ı işgalleri, Ermenilerin Doğu Anadolu'da başlayan hareketleri hep 1903 ile 1912 yılları arasındaki devletimizin başındaki sıkıntılardı.

Ve Balkan Savaşı. Ordumuzun Balkanlardaki yenilgisi hiç kimsenin aklının alamayacağı kadar süratli ve korkunç oldu. Devlet çökmüş, topraklarımız avucumuza aldığımız kum gibi parmaklarımız arasından akıp gidiyordu.

Başkent İstanbul her sabah güne merhaba dediğinde karşısında hiç beklemediği bir sorun buluyordu. Devlet idarecilerinin hepsi uyuyordu. Olayların başlangıcı hakkında hiçbir bilgi Başkente ulaşmamakta, ancak olaylar çıkırından çıktıktan sonra İstanbul'un haberi oluyordu. İşte bu nedenlerden dolayı Osmanlı Devleti bir çok bölgede uğradığı saldırıları önlemek için bilgi toplayacak ve gerilla taktiği uygulayacak bir teşkilat kuracaktı.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin en seçkin fedai ve eylemcileri tarafından kurulan gizli örgüt, Meşrutiyet'in ilanında önemli bir rol oynamakla kalmadı, aynı zamanda İtalyanlar tarafından işgal edilen Libya'da, Balkanlarda ve Birinci Dünya Savaşı'nda inanılmaz bir direniş ve kahramanlık örneği sergiledi.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yer altı faaliyetlerinde pişmiş olan eylemcilerden teşkil edilen "Özel Teşkilat" 1913'deki Babıali Baskını'nda da önemli rol oynadı.

Mahiyeti hakkında çok şey yazılıp, söylenen bu özel teşkilatın adına önceleri "Emirber çeteleri" dendi. Ardından "Umûr-u Şarkıyye" adını alan bu özel teşkilat daha sonra "Teşkilat-ı Mahsusa" olarak tarih sahnesine girdi.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin iktidar olmasının ardından Enver Paşa ve arkadaşlarının gayretiyle kısa zamanda resmileşen ve uluslar arası nitelik de kazanan Teşkilat-ı Mahsusa, Hind kıtasından Afrika'ya, Orta Doğu'dan Balkanlara, Arap Yarımadası'ndan Orta Asya'ya uzanan Türk ve İslam dünyasını Osmanlı etrafında birleştirmeyi amaçlıyordu. Teşkilat-ı Mahsusa'cılara göre Teşkilat, tanıdık bildik bir gizli servis, bir ajanlar topluluğu değildi.

Onlar bir dava etrafında biraraya gelen, güçlerini ve yeteneklerini bu çerçevede birleştiren idealistlerdi. Onların tek gayesi imparatorluğu ayakta tutmaktı. Hangi etnik kökene ve dine mensup olursa olsun, imparatorluk sınırları içinde herkese yer vardı. Sömürge altında yaşayan Türk ve Müslüman halklar kendi istiklallerini kazanmalı ve kardeş ülkelerle dayanışma içinde olmalıydı.

İstihbarat teşkilatı hüviyeti olmakla beraber bu kuruluşun görev alanının çok geniş olduğu, belgelerden ve hatıralardan elde edilen bilgilerden anlaşılmaktadır.

Bu arada, Mütareke ve İstiklal Savaşı döneminde, kendi zihinlerinde tasarladıkları Türkiye'yi yaratmak isteyen İngilizler de, istihbarat faaliyetlerine büyük önem vermişler, kurdukları teşkilatlar ve ajanları aracılığıyla Yunanlılara destek sağlamaya çalışmışlardır. Ancak, Türk istihbaratçıları, İngilizlerin gözü önünde silah ve personel kaçırmışlar, İngiliz istihbaratına sızarak attıkları her adımı izlemişler, karşı önlemlerle İngilizlerin bütün çabalarını boşa çıkarmışlardır.

Teşekkül ettirilen bir kısım müfrezelerin faaliyetleri göz önüne alındığında teşkilat, aynı zamanda gerilla taktiği uygulayan özel askeri birlik görünümü de vermektedir. Zaten teşkilatın elemanlarının büyük bir kısmı da subay ve astsubaylardan meydana gelmektedir. Çok iyi düşüncelerle, vatan sevgisiyle kurulduğundan şüphe olmayan teşkilatın, amaçlarına ulaşmak için uyguladığı strateji ise çoğu zaman gerçekçi olmaktan uzak ve hayalcidir.

Aslında I. Dünya Savaşı bittiğinde de Enver Paşa, arkadaşları ve teşkilat bu acı gerçekle yüz yüze gelmişlerdir. Kafkaslardan Trablusgarp'a, Yemen'den Arabistan'dan, Trakya'ya; İran'dan Hindistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada yılmadan bıkmadan koşturan teşkilat elemanları harbin sonunda maalesef hüsrana uğramışlardır.

Ancak hüsrana ve ardından gelen Mütareke döneminden sonra başlayan İstiklal mücadelesinde Emirber Fedaileri'nden oluşan ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın temellerini attığı istihbarat çalışmaları devam etmiş, bu dönemde faaliyet gösteren kahraman istihbaratçılarımız, en az cephede kan akıtan kardeşleri kadar bu büyük zaferin kazanılmasında pay sahibi olmuşlardır..

Tarihten Hatırlatmalar

Bu kısa girişten sonra gelin o dönemi mercek altına yatıralım kısa bir tarih turu ve hatırlatması yapalım.

1900'lü yılların başlarında ekonomisi, bilimi, teknolojisi, sosyal yaşamı, eğitimi ve sistemin her şeyi olan Askeri gücü dahil olmak üzere Osmanlı Devleti, çökmüştür. Her gün yeni bir milliyetçilik dalgasıyla sarsılmakta, bir cephede Bulgarlar, Yunanlılar, Arnavutlar, Karadağlılar, Sırlar diğer cephelerde Araplarla mücadele etmektedir.

Osmanlı'nın Avrupa'ya çıkış kapılarından biri olan Makedonya'da Bulgar, Sırp ve Yunan çeteleri devlet aleyhindeki faaliyetlerinden başka İslam halkına karşı giriştikleri vahşiyane katliamlarla Balkanları bir anarşi bölgesi haline getirmişlerdi.

Osmanlı vatandaşları olan Rum, Bulgar ve Sırlar, Balkan devletleriyle Rusya ve Avusturya – Macaristan'dan gördükleri destek ve kıskırtmalar dolayısıyla de azgın bir duruma sokulmuşlardı.

Amaçları, yaşadıkları toprakları Türk hakimiyetinden kurtarmak ve kendi milli devletleriyle birleşmekti. Bu arada Arnavutlar da bağımsızlık peşinde bulunuyorlar ve buna hazırlanıyorlardı.

Genel olarak Makedonya'da her millet, kendi hesabına uyan sancak ve kaza (ilçe) teşkilatını kurmuş, köy bekçilerini dahi eşkiya kılavuzu haline getirmişlerdi. Çeteler vasıtasıyla Hristiyan halk iane namı altında vergi vermeye zorlanmışlardı. Metropolitler, papazlar ve öğretmenler, kurulmasını lüzumlu gördükleri disiplinin başlıca liderleri olmuşlardı. Bu suretle

devletin otoritesi zedelenmişti. Genel olarak Türk hakimiyetine karşı gelen bu azınlıklar, birbirlerini tepelemekten de geri kalmıyorlardı. Çoğunlukla Rumlar, Bulgar ve Ulahları Rumlaştırmak çabası içinde bulunuyorlardı. Rumlar bölgeye hakim olmak için uğraşırken, Bulgarlar da bölgeyi benimsediklerinden, varlıklarını göstermekten çekinmiyorlardı.

Osmanlıların aciz hali, durumu büsbütün ağırlaştırmakta idi. Her tarafta görülen yangınlar, adam öldürmeler, insan topluluklarını köyleriyle birlikte yok etmeler ve yağma yolları, amansız bir şekilde birbirini izliyordu. Bundan başka Arabistan'ın çeşitli bölgelerinde zaman zaman kanlı çarpışmalar devam ediyordu.

Resneli Niyazi İsyan Ediyor

Bu arada, İttihat ve Terakkici subaylardan Resneli Kolağası yani önyüzbaşı Niyazi yanına aldığı adamlarla birlikte Rumeli'de dağa çıkar. Abdulhamit'e Hürriyet ilan edilinceye kadar silah bırakmayacaklarını bildirir. İsyan bayrağı açılmıştır. Bütün Rumeli'de bildiriler dağıtılır. Manastır sokaklarında afişler ve saraya telgraf-lar yağdırılır. Hürriyet isteriz. Osmanlı'nın dağılmasının önüne geçmeyi, azınlıklara hak ve özgürlükler daha fazla verilirse olacağını düşünmekteydiler. Bu sırada Padişah güçleri ve İttihat ve Terakki arasındaki çatışmalar artmıştır. Şemsi Paşa öldürülür. Müşir Tatar Osman Paşa dağa kaldırılır. Rumeli, Paris'e kadar uzanan Türk hareketinin merkezi olmuştur.

Tam bu sırada, Makedonya ve Rumeli'de dağlarda hiç durmaksızın ayrılıkçı çetelerle savaşan Enver Paşa, arkadaşlarıyla birlikte dağlardaki isyancı İttihat ve Terakkici gruplara katılır. Enver Paşa özellikle Gerilla savaşında uzmanlaşmıştır. Bölgedeki hemen bütün ulusların dilini konuşabilen bu genç adam, tarihin akışına Osmanlının kaderini tersine çevirmeye çalışacaktır.

İlk Gizli Teşkilat Fikri

Enver Paşa'dan geniş şekilde bahsetmeden önce ileri de aralarında tatlı bir rekabet olacak olan diğer bir hürriyet kahramanına gözlerimizi çevirelim, yani Mustafa Kemal'e:

Bu hürriyet kahramanlarından ikisinin de hedefleri ve amaçları aynıdır: Tarihten silinmek istenen Osmanlı İmparatorluğu'nun küllerinden yeni bir Türk Devleti yaratmak.

Osmanlının can çekiştiği o buhran dolu yıllarda, Mustafa Kemal 1901 yılında Harbiye'nin üçüncü sınıfındadır. Derslerin yanında siyasi konulara eğilenlerin, hürriyetten bahsedenlerin, yurt sorunlarını tartışan ve bunlara çare arayanların başında gelmektedir. Gazetelerin, şiddetli sansür sebebiyle, memleketi güllük gülistanlık göstermelerine rağmen devamlı kötüye giden durum birçok habercilerle kulaktan kulağa yayılır.

Bu haberler, harbiye öğrencilerine de ulaşır. Mustafa Kemal'e göre, durumu düzeltmek isteyenler önce teşkilatlanmalıdır. Bu teşkilatlanmayı ise memleket içinde ancak genç subaylar yapabilir. Son sınıfın mevcudu 500'e yakındır. Bunların ancak çok küçük bir kısmı kurmay sınıflarına devam edebilecektir. Büyük kısmı ise teğmen olarak, muhtelif kıtalara giderek, hemen görev alacaktır. Gizli teşkilatlanma hususunda fikirleri gelişen Mustafa Kemal, arkadaşı Ali Fuad'a şunları söyler:

"Bu arkadaşlar Erkânıharp olamayacaklar. Fakat bizlere nazaran daha avantajlı durumda bulundukları da muhakkak. Çünkü bizden önce ordu saflarına katılacaklar; eğer Rumeli'ye giderlerse, Erkânıharp çıktığımız zaman bizim için bir zemin ve fırsat hazırlamış olacaklardır."

Mustafa Kemal yıl sonunda kıtalara dağılacak olan gençler arasında emniyet ettikleri ile görüşür ve bunlara, gittikleri yerlerde teşkilat kurmaları için telkinlerde bulunur. Bu arada teşkilatın ilk nüvesini de harbiye okulu içinde kurarlar. Bu gizli çalışmalarda Mustafa Kemal'e yardım edenler arasında Ali Fuad, İsmail Hakkı, Ömer Naci de vardır.

Mezuniyetinin ardından Selanik'e giden Mustafa Kemal, Abdülhamit idaresinin halktan gizlemeye çalıştığı olayları, burada rahatlıkla öğrenme imkanlarını da bulur. Osmanlı ülkesine dair haberler veren Avrupa gazeteleri Selanik'te kahvehanelerde serbestçe okunur. Selanik dava vekillerinden Emanuel Karasu, bu durumu bir jurnalle Yıldız sarayına bildirir: "Avrupa'da yayınlanan ve ahalinin fikrini bozacak mahiyette makaleleri ihtiva eden gazeteler kahvehanelerde serbestçe okunmaktadır. Polis, buna mani olmak için hiçbir tedbir almamaktadır."

Paris'in Le Matin gazetesinde, "Sultan Mecid Hafidleri" tarafından ve "Osmanlı ahalisine bir dave" başlıklı bir yazı yayınlandığını, halkı isyana çağıran, padişah için ağza alınmayacak hezeyanlarla dolu bu makalenin de Selanik'in Orfeon kıraathanesinde birçok kimse tarafından okunduğunun da görüldüğünü bildirir. Bahsi geçen yazı, Damat Mahmud Paşa ile birlikte Türkiye'den firar eden iki oğlu Sabahattin ile Lutfullah'ın Mısır'da yayınladıkları beyannamedir. Mustafa Kemal bahar ayında İstanbul'a dönerken Selanik'ten ve muhitinden yeni fikirler ve bilhassa yurdun durumu hakkında yeni bilgiler de getirir.

Hücreye Atılan Savaşçı

Mustafa Kemal, 20 Ekim 1904 günü kurmay yüzbaşı olarak yemin ederek Harp Akademisi'nden mezun olur. Tayini çıkıncaya kadar bekar arkadaşlarından bazıları ile birlikte İstanbul - Sirkeci'de bir apartman katı kiralarlar. Buradaki toplantılarda memleket meseleleri üzerine eğilirler; gidecekleri merkezlerde gizli teşkilat kurmak lüzumu üzerine dururlar. Toplantılara katılanlardan Ali Fuad (Cebesoy) der ki: "*Başlıca konumuz rejim meselesi idi. Memleketin kurtuluşu için meşruti bir idare kurulması şarttı. Hükmüdarı, meşruti idareye ancak ordu zorlayabilirdi. Arkadaşlar gidecekleri yerlerde bunu telkin etmeliydiler ve gizli birer teşkilat kurmalıydılar.*"

Aralarında, Fethi adında bir de sivil vardır. Eski bir arkadaşlarıdır ve subay iken askerlikten tard edilmiştir. Bu şahıs, halinin sefaletinden, yardıma muhtaç durumda bulunduğundan, yatacak yeri dahi olmadığından bahsederek onlara sığınmıştır. Fakat Mustafa Kemal'in bilmediği, Askeri okullar müfettişi Zülüflü İsmail Paşa'nın, Fethi'yi casus olarak aralarına soktuğudur.

Fethi'nin yaptığı ihbar üzerine ramazanın ilk haftasında tevkifler yapılır. Yakalananlar arasında, Mustafa Kemal, Müfid, İsmail Hakkı, Ali Fuad da vardır. Mustafa Kemal bir müddet münferit surette mahpus kalır. Daha sonra Yıldız Sarayı'nda sorguya çekilir. Onu sorguya çekenler Zülüflü İsmail Paşa, Kabasakal Mehmet Paşa ve Baş Mabeyinci Tahsin Paşa'dır. Haklarında yapılmış olan Jurnal şöyledir:

“Harp Akademisi’nden bu yıl mezun olan bazı yüzbaşılar gizli komite kurdular. Aralarında para topladılar ve Ramazanın 15’inde Abdülhamid, Topkapı Sarayı’ndaki Hırka-i Şerif ziyaretine gideceği sırada arabasına bomba atarak suikast yapmayı planladılar.”

Yüzbaşılar bu iddiaları kabul etmezler. Ali Fuad, sorgusu sırasında para toplama meselesini şöyle anlatır: *“Benim bildiğim bazı bekar arkadaşlar üç ayda bir maaş alabildikleri için, ailelerinden gelen paraları aralarında itimat ettikleri bir iki arkadaşla saklattırılar, lüzum gördükçe oradan para çekerler. İşte sizin aralarında para topladılar, diye söylediğiniz hadise budur.”*

Aslında bu iddialar İstanbul’da cirit atan yabancı ajanların ve işbirlikçilerin ortaya attıkları bir komplodur. Buradaki amaç Padişah Abdülhamid’e ortadan kaldırmak için o yıllarda planlanan ve daha sonra yürürlüğe konulacak olan Suikastin hedefini şaşırtmaktan öte değildir.

Suikast hazırlığı

İşte, Abdülhamid’e yapılacak olan suikastın kararı, 1904’te Sofya’da yapılan Taşnak kongresinde alınmıştı. Kongre, İstanbul ve İzmir’de geniş çaplı terör hareketlerinde bulunarak Sultan Abdülhamid engelini ortadan kaldırmak gibi bir planı yürürlüğe koymuştu. Komitecilerinin planına göre asıl hedef Sultan Abdülhamid idi. Fakat ilk önce yabancı müesseseler, bankalar, gümrük binaları, istasyonlar, köprüler berhava edilecekti. Sayılan hedefler sabote edilmekle, hemen herkesin dikkati bunlar üzerine çekilecek ve bu hengâmede Sultan Abdülhamid’in kolayca ortadan kaldırılması sağlanacaktı.

Bu sabotaj hareketini organize ederek, başına geçen şahıs, Taşnak Komitesi’nin kurucularından Krisdapor Mikayelyan idi.

Krisdapor, kongre sonrası Tiflis’e, Yunanistan’a ve Bulgaristan’a gitti. Amacı bomba yapılacak maddeleri satın almaktı. Hazırlıkları ilk kez 12 bombayla Polonezköy’deki denemeler izledi. Krisdapor, bir yandan bomba çalışmaları yaparken bir yandan da selamlık törenlerinde incelemeler yapıyordu. Namaz için saraydan çıkan Sultan Abdülhamid’in merasim sırasındaki hareketlerini defalarca izledi.

Bir ara bomba atılmasından vazgeçildi. Çünkü Padişah'ın geçtiği yollara kum dökülmekteydi ve bomba infilak etmeye-bilirdi. Ancak Kristapor'un vazgeçmeye niyeti yoktu. Kumda infilak edebilecek bir bomba imal etmeye karar verdi. Bu işte mahir bir Ermeni usta da buldu. Ne var ki, 50 lira karşılığı bomba yapmayı kabul eden bu usta, bombanın Abdülhamid'e karşı kullanılacağını öğrenince bir anda ortadan kayboldu. Bu defa suikasta kesin kararlı görünen komite, Ramazan ayının 15. günü yapılacak törende, yol üzerinde mevzilenen iki kişinin padişaha tabancalarla saldırmasını planladı. Ancak kararlaştırılan günde padişahın, Çırağan Sarayı'na kadar Yıldız bahçesinden geçerek gitmesi, komitecilerin teşebbüsünü bir kez daha neticesiz bıraktı.

Cehennem Bombası

Silahlı suikast planı tutmayınca, özel araba içerisine saatli bomba yerleştirilmesi kararı verildi. Ancak aksilik komitecileri bir türlü bırakmıyordu. Suikast lideri Krisdapor, 17 Mart 1905'te Bulgaristan'da bomba tecrübeleri sırasında öldü. Görevi Safo, Aşot, Kris, Tarkom, Zare, Aram ve Mari Zayn gibi diğer casuslar devraldı. Yeni bir "Suikast Komitesi" kuruldu ve yeni bir plan yapıldı. Suikast Komitesi'nin başkanlığına da Belçikalı casus Edward Jorris getirildi. İstanbul'a gelen Jorris, Galata'da Moravic apartmanına yerleşerek hazırlanan yeni planı, gizlilik içinde yürütmeye başladı. Daha sonra Yıldız'da Padişah'ın geçeceği yol üzerinde bir ev kiraladı.

Yeni plan Sultan Abdülhamid'in her cuma namaz kılmaya geldiği Yıldız Cami'nde uygulanacaktı. Bütün hesaplar padişahın camiden çıkıp arabasına bindiği 1 dakika 42 saniye üzerine kurulmuştu. Zira suikastçılar hazırlıklar sırasında iki defa Yıldız Cami'ne gelerek şu tespitleri yapmışlardı: "Hamid, binek taşından arabaya bindikten sonra, 1 dakika 42 saniyede dış kapının önüne gelmektedir. Saatle işleyen bir bomba makinesi bu sırada patlatılırsa padişah öldürülür."

Plana göre suikast, özel bir arabanın tekerleklerine yerleştirilmiş 100 kilo dinamit patlatılmak suretiyle gerçekleştirilecekti. Arabayı 45 yaşında, eski bir katil olan Haçikyan adında Ermeni

casus idare edecekti. Araba, yabancı ziyaretçi edasıyla Yıldız Cami'nin avlusunun giriş kapısı yakınına konulacaktı. Saat ayarlı olarak patlatılan dinamitlerle infilak gerçekleşecek, Sultan Abdülhamid öldürülecekti.

Suikasta Yahudilerden de yardım gelmişti. Siyonistler, Filistin'deki emellerine ancak Sultan Abdülhamid'in ortadan kaldırılmasıyla ulaşacakları düşüncesiyle Ermenilere para yardımında bulunmuşlardı.

Viyana'da "Nessedorfer" fabrikasında yaptırılan araba Loydd Kumpanyası'nın Dalmaçya vapuru ile İstanbul'a gönderildi. Araba, dikkat çekmemek için gümrükten parça parça geçirilmiş, monte edilmiş ve Kâğıthane civarındaki boş arazide son denemeler yapılmıştı. Suikast günü olarak 21 Temmuz 1905 Cuma günü kararlaştırıldı.

Bomba Patlıyor

Tatlı bir yaz günüydü, hava açık ve güzeldi. O gün padişah her Cuma olduğu gibi yine namazını eda için Hamidiye Cami'ne gelmişti. Yıldız Sarayı'nın kapısından camiye kadar olan mesafe, 400-500 metrelik bir alandı. Cami üç sıra askerle çevrilmiş, Yıldız'dan Beşiktaş'a inen yokuşun sağındaki meydanlığın önü, süvari alayları, arabalı ve yaya seyirciler de bu süvari saflarının arkasında yerlerini almışlardı. Sultan camiden çıkar çıkmaz etrafında bir kordon oluşturacakları belliydi. Bu arada camii bahçesinde arabalar sıra ile dizilmişlerdi. Hazır hale getirilen suikast arabası (Cehennem Makinası) ise caminin avlusundaki yabancı misafirlerin arabaları arasına bırakılmıştı. Bomba ise arabacı iskemlesinin altına yerleştirilmişti. Şimdi bomba çalıştırılmak için tam 1 dakika 42 saniyelik zamanı bekliyordu.

Nihayet Padişah'ın camiden dönüşü haberiyle arabası binek taşı önüne getirilmişti. İşte tam bu anda cuma namazı bitip cemaatle birlikte Padişah da çıkmaya başlayınca, saat ayarlı bomba patlamıştı, ama ortalıkta Sultan Abdülhamid yoktu. Buna sebep, Sultan'ın camiden çıkarken, âdetten olmadığı halde Şeyhülislâm Cemalettin Efendi'yle birkaç dakika konuşması idi. Padişahın camiden çıkacağı dakikaya göre ayarlanmış olan bomba, tam

bu sırada patlayarak, bu bir anlık gecikme, Sultan'ı ölümden kurtarmıştı. Yoksa bombanın saati doğru olarak ayarlanmıştı. Hemen bütün kaynaklarda bu bir anlık gecikmenin sebebini Padişah'ın Cemaleddin Efendi'yle biraz daha sohbet etmek istemesinden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Ancak devrin Sadrazamı Avlonyalı Ferid Paşa'nın oğlu Celalaeddin Velora Paşa'nın bizzat babasından naklettiğine göre, Şeyhülislam, o sırada İstanbul'a gelmiş bulunan Mekke Emiri'ni getirmiş ve namazdan sonra Padişah'a bu uğurlu misafiri müjdelemeye teşebbüs etmiş, iltifat olarak da, "*Hoş-geldiniz Emir Efendi, Âsitanemize (İstanbul'a) safalar getirdiniz, Haremeyn halkınız iyidirler inşallah?*" demeye kalmadan o müdhiş infilak sesi duyulmuştur." Başka bir rivayet Abdülahamid'in Şeyhülislamla, Yahudiler hakkında fetva meselesini görüştüğü ve çıkmakta geciktiği yönündedir.

Paul Fesch göre olay anlatılardan çok farklı cereyan etmiştir. Fesch; "Arabacıyı gösterdikleri düğmeye basınca Padişah'ın fotoğrafının alınacağını söyleyerek kandırıyorlar" diyerek sözü şöyle sürdürüyor: "Arabacı kendisine söylenerleri yapıyor ama biraz acele ediyor. Padişah'ın çıkmasından birkaç dakika önce bazı gürültüler duyunca; uygun anın geldiğini sanıyor. Bomba patladığı zaman Abdülhamit hala caminin içindedir ve daha fazlası hiçbir şekilde yara almayacak kadar da uzaktır."

Parçalanın İnsanlar ve hayvanlar

Patlama en büyük çaptaki topların çıkardığı sestten daha gürültülü ses çıkararak uzak semtlerden dahi duyulmuş, orada bulunan binlerce kişiyi dehşete düşürmüştü. Fatih, Boğaziçi taraflarına kadar etrafı sarsan ve Maçka, Nişantaşı semtlerini yerinden oynatan bombanın Beşiktaş'ı ne hale getirdiği tahminlerden uzak değildir. Evvela bomba, 70 santimlik bir çukur açmıştı. Yakın yerlerdeki camlar kırılmış, kafesler sarsılmış ve insanlar dehşet içinde sokaklara dökülmüştü. Patlama sonucu 58 kişi yaralanmış (zabıtanadan ve efrâd-ı şahaneden 20 kişi yaralanmış ve 4 kişi ölmüştür), 3'ü asker 4'ü gazeteci 26 kişi ölmüş, 17 araba tahrip olmuş, 20 kadar da at ölmüştü. Kısakürek o dehşet anlarını şu sözlerle aktarmaktadır: "Gündüzü geceye çeviren bir duman,

baruttan yayılan ölüm kokusu ve hemen arkasından bir harp sahnesi manzarası... Parçalanmış bir sürü insan, at ve araba... Camide ne cam, ne pancur... Parmaklıklar üstünde kopuk insan ve at uzuvları, yerlerde sahiplerini kaybetmiş sorguçu kalpaklar, baltayla doğranmış gibi paramparça cesetler...ve feci bir panik... Boğuşma halinde bir kaçışma... ana-baba günü..."

Belgeden patlama esnasında 26 kişinin öldüğünü, daha sonra bunlara 4 kişinin daha dahil olduğunu, 9 kişinin ise sakat kaldığını öğreniyoruz.

Birçok seyirci patlamanın etkisiyle atların kemiklerinin sağa sola fırlamasıyla yaralanmıştı. Caminin üst taraflarında büyük delikler açılmıştı. Ancak saat kulesinin kalın gövdesi, önünde duranlara siper teşkil etmişti. Süleyman Şefik Paşa olay anını şu tespitlerle nakletmektedir: "Ben... bombanın patladığı mahalle gittim. Yarım arşın, yani tahminen 40 santim bir çukur açılmış, içinde bir araba dingili var. Anladım ki bomba araba ile getirilmiş ve arabada patlatılmış."

Sultan Abdülhamid'in Soğukkanlı Tavrı

Kendisine korkak lakabı takılan Sultan Abdülhamid'in, suikast olayı sırasında en soğukkanlı davranan kişi olduğu görülmüştü. O gün en küçük bir jest ve mimik değişikliği yapmayan, bulunduğu yerden kaçmayan tek şahıs padişahı. İlk tepkisi Mabeyn başkâtibi Tahsin Paşa'ya: "Ne var?" sorusu olmuştu. Yaveri Ali Sait Paşa'nın yazdıklarına göre, kulak zarlarını patlatırcasına bir patlamanın olduğu, havayı siyah bir dumanın bürüdüğü, civar binaların çamplarının kırıldığı, kol ve bacak parçalarının havaya fırladığı olaydan sonra, herkesin can kaygısıyla sağa sola kaçtığı anda, Sultan Abdülhamid olup bitenleri bulunduğu mevkiden soğukkanlılıkla takip etmiş, elini kaldırarak kalın ve gür sesiyle telaş edilmemesini ihtar edip; "Korkmayın, korkmayın!" demiş, bazı emirler vermiş ve sonra sert ve vakur adımlarla saltanat arabasına yürümüştü. Saltanat arabasına tek başına binen Sultan, sanki hiçbir şey olmamış gibi, Saray'a yönelmişti. Selamlık resmini takip eden yabancı sefirlere gelince, Padişah'ın bu melaneti karşısında kendilerini tutamayarak, alkışlarla "Viva Sultan!" diye bağışmaya başlamışlardı.

Patlama sesi ile Padişah'ın camiden çıkışı arasında 10 saniye geçmemiştir. Görgü tanıklarının ittifak halinde padişahın soğukkanlılığını muhafaza ettiğine dair ifadeleri dikkat çekicidir. Osmanlı donanmasını ıslahla görevli İngiliz Amiral Woods'un yazdıkları şöyledir: "Padişah'ın soğukkanlılığına hayran kalmıştım. Padişah'ın gözlerini diktiği cami avlusuna baktığım zaman hayretten irkildim. Cami avlusu top ateşiyle silinip süpürülmüş bir savaş meydanına benziyordu. Ölü atlar, her tarafa sıçramış tahtalar, cansız yatan talihsiz araba sürücüleri, 1-2 metre ötede sol tarafta yüksek bir subayın emir çavuşu, şarapnellerin isabetiyle hayatını kaybeden subayının üzerini örtmeye çalışıyordu. Patlama ile birlikte bir süvari takımı kılıçlarını çekerek olay yerine girdi. Ancak Abdülhamid eliyle işaret ederek süvarilerin geri dönmesini emretti. Padişah'ın ayakta ve sağlam ve badireyi kazasız belasız atlattığını gören asker ve siviller derhal Padişahım çok yaşa nidalarıyla ortalığı çınlattılar. Abdülhamid, yanında bulunan yüksek rütbeli subaylara talimat verdikten sonra faytonunu kendi kullanmak suretiyle sakin bir yüz ifadesi içinde camiden Saray'a hareket etti."

Başmabeyinci Tahsin Paşa'nın tespitleri de aynı doğrultudadır. "Hünkâr, patlamaların şiddetli sarsıntısından ve havada uçuşan parçalardan önemli ve tehlikeli bir hadisenin meydana geldiğini anlamıştı. Hiç korku ve telaş eseri göstermedi. Arabasına atladı, dizginleri eline aldı ... doğruca Çit köşküne vardı. Adeti üzere elçileri kabul edip, 20 dakika kadar görüştü. Elçiler, Hünkârı tabîi halde bulduklarını tercüman paşaya söylediler." Ermenice Arevelyan Mamul Gazetesi'nde Padişah'ın bu tavrı ile ilgili "Hakanımız bu iğrenç olay sırasında öylesine büyük bir metanet ve cesâret gösterdi ki, yalnız kendi tebaasını değil bütün dünyayı kendisine hayran bıraktı. O soğukkanlılığını asla yitirmedi ve kutsal şahsını hiç düşünmeden, sadık tebaasına ve fedakâr ve cesur askerlerine bir fenalık gelmemesi için çareler düşündü." deniliyordu.

Bomba Olayı Soruşturması ve Neticesi

Suikast düzenleyen Ermeni komitacıların bir kısmı, arabayı Yıldız Cami avlusuna yerleştirdikten hemen sonra, yurt dışına kaçmışlardı. Olay sonrası ise 17 kişi firar ederken bir

o kadarı da tutuklanmıştır. Eğer suikast başarılı olsaydı arkasından Beyoğlu'nda patlamalar birbirini takip edecekti. Çıkan kargaşayı dış güçlerin müdahalesi izleyecek, böylece hedefe ulaşılmış olacaktı. Ama o birkaç dakikalık gecikme planları suya düşürmüştü. Tedhişçilerin hesabı tutmamıştı. Suikastın ele başısı Edward Jorris, karısı Anna'nın aksine kaçmayı başaramamıştı. Bir ABD'li suikastçı ile birlikte yakalanmıştı.

21 Temmuz 1905'te Yıldız'da patlayan bomba konusunda, Padişah'a bini aşkın jurnal gönderildiği belirtilmiştir. Bu jurnallerin yaklaşık 100 kadarı Türkler, 100 kadarı Ermeniler, 3 tanesi Rumlar ve 11 tanesi de diğer yabancılar tarafından verildiği bilinmektedir.

Olay sonrası pek çok bomba ve çeşitli patlayıcı madde ele geçirildi. Soruşturmada Yıldız Yokuşu'nda bulunan tekerlek parçası ilk önemli ipucu oldu. Daha sonra parçalanan arabanın enkazı arasında 11123 numarası ve Neseldorfer yazısı tespit edildi. Arabanın Viyana'daki yapımcılarıyla temas kuruldu. Derken birbiri ardına delillere ulaşıldı. Yakalanan Jorris ise, Belçika elçisinin huzurunda her şeyi itiraf ettiği gibi azmettirici Ermeni komitecilerin isimlerini de vermiştir. Buna ilave olarak Osmanlı Bankası ve Galata Köprüsü'nün dahi havaya uçurulmak istenildiğini itiraf etmiştir.

Suikastçı Abdülhamid'in Ajanı oluyor

Yukarıda da belirttiğimiz gibi suikastla alakalı olarak birçok Ermeni tutuklandı. Özellikle İzmir'deki yandaşları yakalandı ve İzmir'de de yapılması planlanan sabotajlar ortaya çıkarıldı. Ayrıca olayın ardından yapılan tahkikat, korkunç bir tabloyu ortaya çıkarmıştır. O da kiliselerin, birer cephanelik haline getirilmiş olduğu gerçeğidir. Yine Abdülhamid'e yapılması tasarlanan üç suikast planı daha deşifre edildi. Yabancı devletlerin bütün baskılarına rağmen yakalanan teröristler yargılandı. Ele başı Jorris idama mahkum edildi. O devirde Abdülhamid'in sürgün furyası, herkesin gözünü yıldırmıştı. Fakat kimseyi öldürtmek istemediği de malumdur. Abdülhamid canına kasteden Jorris'i de affetti. Hatta bu kadarla da kalmadı. Onu kendi hizmetine aldı.

Gerçekten de Jorris, Abdülhamid’le bilvasıta görüşmüş ve çok geçmeden de onun gizli ajanı olarak 500 altın harcırahla Avrupa’ya dönmüştür. Anlaşılan hayli de hizmet yapmıştır. Dünya tarihinde belki de ilk defa bir suikastçı, suikast düzenlediği kişi tarafından affedilmiş, üstüne üstlük işe alınarak ödüllendirilmiştir.

Vatan ve Hürriyet

Bu arada Padişah’a suikast yapacaklar diye jurnal edilen ve önce Hücre cezasının ardından Sürgün yeri olarak Suriye cephesine yollanan Mustafa Kemal, Şam’a geldikten bir zaman sonra gizli siyasi faaliyetlerini başlatmanın yollarını da arar. Harp Akademisinde bulunduğu yıllarda tasarladığı gizli teşkilatı kurup, fikirlerini kabul ettireceği subayları da buna dahil etmek emeli ile etrafını yoklar. Fakat zemin müsait değildir.

İlk kancayı kumandanı Lütfi’ye atar. Havran harekâtına iştirak eden süvari alayının bu kumandanı *“Hesap Sahtekârları”* ile birlikte değildir. Namuslu bir subaydır. Ayrıca hürriyete taraftar görünmektedir. Memleketin akıbetini sezip buna üzülmemektedir. İçkiyi biraz fazla kaçırınca da: *“Bu iş böyle devam edemez.”* demektedir. Fakat kumandan Lütfi, teşebbüs enerjisinden yoksundur ve bunu kendisi de itiraf etmektedir. Mustafa Kemal ile Müfid’in tasavvurlarını yakından bilen Lütfi, onları bir gün Şam’ın Hamidiye çarşısında küçük bir dükkana götürür ve onları tüccar Mustafa ile tanıştırır. Ayağında ayakkabı yerine nalın bulunan bu tüccarın masası üzerine de felsefeye, inkılaba, sosyalizme, tıbbı dair Fransızca kitaplar vardır. Mustafa Kemal bunları karıştırır ve sorar:

“Siz tüccar mısınız, filozof musunuz, doktor musunuz?”

Mustafa Bey’in cevabı şöyledir:

“Tüccarım, bu kitaplar eskiden kalmış şeylerdir. Unutmamak için ara sıra okurum.”

Aslında tüccar Mustafa, bir ihtilalcidir, inkılapçıdır. Tıbbiyenin son sınıfında bu emeller peşinde koşarken yakalanmış, üç yıl kalebentliğe mahkum edilmiş ve daha sonra sürgüne gönderilmiştir. Şam’a gelip yerleştikten bir süre sonra Vatan

adlı bir grup kurmuştur. Bu gruba Dr. Yusuf, eczacı Raşit Tahsin, baytar Mehmed, kimyager Hüseyin, Kasım, Lütfi beyler de katılmıştır.

Hamidiye çarşısındaki bu buluşmadan kısa süre sonra tüccar Mustafa'nın evine bir gece dört kişi gelir. Bunlar Mustafa Kemal, Müfid Kırşehir, kumandan Lütfi ve Dr. Mahmud'dur. Memleketin durumu, kötü idarenin yarattığı tehlikeler üzerinde konuşulur. Tüccar Mustafa:

"İhtilal yapmalı, inkılap yapmalı, " der. Müfid, ihtilalin mutlaka yapılması gerektiğini söyler. Kumandan Lütfi, konuşmaların bu havaya girmesi üzerine:

"Ben çoluk çocuk sahibiyim. Namuslu bir adam olduğum için size tabi olurum. Fakat benden bir şey beklemeyin." der.

O dakikaya kadar sessiz, arkadaşlarının konuşmalarını dinlemiş olan Mustafa Kemal, bu son sözleri üzerine kumandan Lütfi'ye der ki:

"O hâlde siz buradan derhal gidiniz. Bundan sonra konuşacağım şeyleri sizin dinlemeniz caiz değildir."

Kumandan Lütfi ayrıldıktan sonra ihtilal ve inkılap yapma konusu yeniden tartışılır. Bu hedefe nasıl varılacağı görüşülür. Bu yolda ölmekten bahsedenlere Mustafa Kemal:

"Mesele ölmek değil, ölmeden idealimizi yaratmak, yapmak ve yerleştirmektir, " der.

O gece geç saatlerde tabanca ve Kur'an üzerinde ellerini birleştiren genç subaylar, bundan sonra birlikte hareket etmeye, ülkeyi içine düştüğü bunalımdan kurtaracak bir ihtilal gerçekleştirmeye yemin ettiler ve bir cemiyet kurdular. Cemiyete Mustafa Kemal'in isteği ile *"Vatan ve Hürriyet"* adını verdiler. Lambanın zayıf, titrek ışığının aydınlatığı odanın sıvası çatılamış duvarında asılı duran takvim ise 1906 yılını gösteriyordu.

Namus Üzerine Yemin

Bu gizli cemiyetin ana gayesi, 1876 Kanunuesasisi'nin yeniden yürürlüğe konması, meşrutiyetin tekrar tesisidir. Nizamnamesine göre üyelik şartlarının bazıları şöyle tespit edilir:

- Yaş 18'den aşağı olmayacak;

- İrtikap, irtişa, ihtilas suçlarıyla müttehem ve kötü şöhret sahibi bulunulmayacak.

- Ayda üç paradan eksik olmamak üzere aidat verilecektir.

- Gizli ihtilal cemiyeti talimatından olmak üzere her üye ancak rehberini ve kendisi tarafından kabul ettirilecek üyeyi tanıyacaktır.

- Cemiyete girerken namus üzerine yemin edilecektir.

- Kabul edilecek üyeler çok sıkı bir kontrolden geçirilecektir.

Mustafa Kemal, masanın etrafında uykusuz geçen gecenin yarattığı tüm perişanlığa rağmen, kendisini, gözlerini kırpmadan büyük bir dikkatle dinleyen dava arkadaşlarına son olarak şunları söyledi:

“Memleket kargaşa içinde, Makedonya’daki durum malumdur. Avrupa devletleri Osmanlının mirasını paylaşamadıklarından neredeyse birbirleri ile harp edecek vaziyete gelmişlerdir. İktisadi ve siyasi menfaatleri için bizi parçalamaya kararlıdır. Harici siyasetin zayıflığı, yetersizliği meydandadır. Elimizden çıkan toprakların fazlalığı harici siyasetin zayıflığını açıkça göstermektedir. Payitahttaki şahıs, kendi telaşındadır. Araplar bile Avrupa’nın değişik memleketlerinde gizli gizli kongreler yaparak, aleyhimize çalışmaktadırlar.

Kapitülasyonların milleti nasıl perişan ettiğini görmeyen kör beyinler vardır. Ordunun durumuna bakınız, ihmaller, elimizde vuruşacak silah bırakmamıştır. Donanmamız perişan vaziyettedir. Haliç’te çürümektedir. Yarın ya bir savaş olursa? Maliye idaresi yabancıların kontrolinde değil midir? Eşkîyası, mütagallibesi milletin başına beladır. Mütagallibe sırtını saraya dayamıştır. Saray kendi vaziyeti için mütagallibeye tavizler vermektedir. Ya millet... Fakir. Avrupa, kendi iktisadi vaziyetini fabrikalar kurarak güçlendirmiştir. Bizim kaç fabrikamız vardır, söyler misiniz? Bizim dava arkadaşlarımız işte bunları düşünmeli; ihtilali bu sorunların çözümü için bir araç olarak görmelidir.”

Bu sözler artık iyice aydınlanan odada kısa süreli bir sessizliğe neden oldu. Doktor Mustafa Bey, Mustafa Kemal’in ihtilale bakışının kendilerinden farklı olduğunu anlamıştı. Mustafa Kemal, ihtilali bir araç olarak görüyordu, oysa ki o günlerde pek çok insan için ihtilal, başlı başına bir amaçtı.

Batiya Açılan Kapı

Bir müddet sonra da, Ali Fuad, Şam'a gelişinde Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ne katıldı. Mustafa Kemal, örgütün Beyrut şubesini kurmakla Ali Fuad'ı görevlendirdi. Ali Fuad, bu görevi severek kabul etti. Mustafa Kemal ise sözde askeri görevle gittiği Yafa ve Kudüs'te de cemiyetin şubelerini kurdu. Vatan ve Hürriyet Cemiyeti örgütlenmeye başlamıştı. Fakat cemiyetin ilk şubelerinin kurulduğu tüm bu şehirler anavatana çok uzak olan Arap şehirleriydi. Mustafa Kemal, uzun zamandan beridir tasarladığı Türk unsuruna dayalı bir ihtilale, bu topraklarda yaşayan halkın toptan destek vermesinin imkansız olduğunu görüyordu; bu coğrafyadaki tüm hareketler, subaylar arasında kalmaya mahkûmdu. İhtilal için en uygun ortamın Makedonya'da olduğuna bir kere daha inanmaya başlamıştı;

Makedonya, imparatorluğun Batı'ya, Batı düşüncesine açılan kapısıydı. Yeni düşüncelerin cesurca tartışılabildiği oldukça özgür bir yerdi. En önemlisi azınlıkların ayrılıkçı hareketleri Makedonya'daki Türkler arasında milliyetçiliğin güçlenmesine neden oluyordu. Milliyetçilik, Makedonya'da sadece genç subaylar ve vatansever aydınlar arasında değil, sıradan halk arasında da yayılıyordu. Ayrıca merkezin baskısından uzak olması, ihtilalci fikirlerin rahatlıkla seslendirilebileceği bir ortam yaratıyordu. Tek tehlike, Abdülhamid'in, karda yürüyüp izini belli etmeyen jurnalcileri idi. Mustafa Kemal, harp akademisi yıllarından itibaren hep Makedonya'ya gitmek istemiş; fakat bazı aksiliklerden dolayı, bu hareketsiz Arap topraklarına mahkûm olmuştu. Fakat artık vakit gelmişti. Ne yapıp edip, mutlaka Makedonya'ya, Selanik'e gitmeliydi.

Hasta Adam!

Mustafa Kemal, Suriye'den gizlice Selanik'e döndüğü sıralarda Balkan Yarımadası, Osmanlılarla müstakil devletler arasında bölünmüş bir vaziyette idi. Bosna-Hersek vilayeti fiilen Avusturyalıların işgali altında idi. Bulgaristan, Yunanistan, Karadağ, Sırbistan arasında, çok elverişsiz, savunulması adeta

imkansız görülen Osmanlı vilayetlerinde ise Türklerle Arnavutlar, Sırp, Bulgarlar, Rumlar, Ulahlar karışık bir halde yaşıyorlardı. Arnavutlar esaslı isyanlar arifesinde idiler. Kısacası Avrupa Türkiye'si durulmamıştı. Yeni hadiselerle gebedi. İdaremizdeki ırkların, milliyetlerin mücadeleleri devam ediyordu. Her yer çetelerle doluydu.

Bu çeteler zaman zaman ve en vahşi eşkıya gibi zulüm yapmakla beraber, aslında istiklal davası güdüyorlardı. Bu mücadele her azınlığın çeşitli teşekkülleri tarafından yürütülüyordu. Fakat bu önder teşekküller arasında Makedonya komitesi, hareketinin yankılarını bütün dünyaya duyurabilen teşkilatlı, cüretli, aydın önderlere malikti. Devlet içinde devlet denemek kadar güçlü bir teşekküldü. Gayesi Bulgar azınlığı adına Makedonya'nın muhtariyeti ve aslında Bulgaristan'a ilhakı idi.

Dünya siyasi edebiyatına da, Şark meselesi hakimdi. Bu da Türkiye'nin taksimi meselesi demekti. Türkiye için "*Hasta Adam*" sözü artık yerleşmişti. Bu söz, Rus Çarı I. Nikola'nındır. Bu Çar Balkanların koruyucusu geçiniyor, Demir Çar adıyla tanınıyordu. Petersburg sarayındaki bir baloda İngiliz sefiri Sir Hamilton Seymour'u bir tarafa çekerek ona şunları söylemişti: "*Türkiye buhranlı bir devrededir. İşte kollarınızın üstünde hasta, ziyadesiyle hasta bir adam bulunuyor. Bu hasta adam, kolumuzdan kurtulacak olursa, bizim için büyük felaket olur.*"

Ondan sonra "*Hasta Adam*" sözü, Türkiye için siyasi bir ifade olarak yerleşti. Genç Türkler hareketinin gelişmesinde bu tabir, uyarıcı bir manada daima kullanıldı.

Selanik'ten Bir Anı

Ali Fuad Cebesoy, o yıllarla ilgili anılarında şöyle yazar:

"*Trablusgarp Savaşı başlamıştı. Adriyatik sahilinde toplanacak ordunun, Manastır'daki Kurmay Kurulu'na atanmışım. Oraya giderken Selanik'e uğradım. İki gece, üç yıldır görmediğim arkadaşım Mustafa Kemal'e konuk oldum. Mustafa Kemal, Trablusgarp'a gitmenin hazırlıkları içindeydi. İki gün sonra İstanbul'a hareket edecekti. Ertesi günü akşamüstü beraberce Beyazkule Bahçesine gittik. Ben, Türk-İtalyan ilişkilerinin ön aşamalarını anlattım. İtalyanların savaş hazırlıklarını-*

la ilgili İstanbul'a yazdığım mektupları, yaptığım uyarımları bir bir açıkladım. Fakat hiçbirine yanıt bile verilmediğini söyledim. İçimi döktüm. Meğer o benden dertliymiş."

Mustafa Kemal, tam anlamıyla bir askerdi. Zorluklara, her türlü sıkıntıya göğüs germesini bilir, sanki bundan büyük bir tat alırdı. Her halde üzüntüsünün başka bir nedeni olmalı

"Sende bir şey var, " dedim. "Ne oldu?"

"Bir şey yok, " dedi. "Ama üzüntülüymüm. Doğduğum büyüdüğüm Selanik, acaba Türklerin elinde kalacak mı? Ben eğer Trablus'tan dönersem yine buralara gelebilecek miyim?"

"Ne demek istiyorsun?"

Gözleri nemlendi.

"Korkuyorum, Fuad, korkuyorum!"

O gece saatlerce konuştuk. Balkan'ların durumunu inceliyor, Balkan Savaşı'nı olabilir ve yakın görüyor, hükümet edenlerin ilgisizliğini, İttihatçı askerlerin yine politikadan ayrılmamış olmalarını üzüntüyle anlatıyor; Arnavutluk Harekatı sırasında Kurmay Başkanı olarak bulunduğu Mahmut Şevket Paşa'ya tehlikeleri birer birer sayıp döktüğünü söylüyor:

Yeni Devletin İp Uçları!

Mustafa Kemal'in, Manastırda bulunan yakın arkadaşlarından Ali Fethi de o günlerde Selanik'e gelmişti. Yine yakın arkadaşlarından Yüzbaşı Kazım Nami de, Mustafa Kemal'in gece toplantılarının vazgeçilmez ismiydi.

Ali Fethi, Yüzbaşı Kazım Nami, Ömer Naci ve Mustafa Kemal yine bir gece buluştular. Mustafa Kemal o geceki toplantıya gelirken, yanına Times ve Temps gazetelerinin son sayılarını da almıştı. Mustafa Kemal bu gazeteleri, hariciyedeki bazı arkadaşları aracılığı ile elde ediyordu. O gece getirdiği gazetelerden, daha önceden işaretlediği bazı yazıları arkadaşlarına okudu.

Bu yazılar; Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa ilişkileri, ulusalcı akımlar ve azınlıklar, Avrupa'daki sanayileşme, yeni düşünceler, anayasalar gibi konularla ilgiliydi. Mustafa Kemal yazıları okurken arada kişisel yorumlar da yapıyor, Avrupa'nın

nasıl ilerlediğini adeta bir üniversite hocası gibi arkadaşlarına anlatıyor, inceden inceye, ileride çağdaş bir ülke kuracağının ip uçlarını veriyordu.

Onun düşünceleri diğerlerinden farklıydı: Pek çok arkadaşı, Avrupa devletlerinin asıl amacının imparatorluğu parçalamak olduğunu söyleyip bu süreci yavaşlatmak için yapılması gerekenler üzerinde kafa yorarken, o meselelere çok daha farklı pencerelerden bakıyor ve yapılması gerekenler konusunda çoğu kez arkadaşlarıyla görüş ayrılığına düşüyordu. O gece geç saatlerde arkadaşlarından ayrılırken bilgiç bir tebessümle ve kendinden emin, onlara şöyle seslendi:

“Yarın karargâha gelin de, size asıl vaziyeti açıklayayım!”

Mavi gözlü adam, o gece arkadaşlarından ayrıлып yalnız başına Selanik’in Türk mahallesine doğru yürürken kendi kendine: *“Arkadaşlarımda bir tuhaflık var, eskiden böyle değillerdi, sanki beni dinlemiyorlar, sanki kafalarında başka şeyler var, sanki bana söylemek istemiyorlar, fakat bir türlü söylemeye cesâret edemedikleri bir şeyler var...”* diye mırıldandı. Rüzgarın hafif dokunuşlarını yüzünde hissederek ve köpek havlamalarını duymamazlıktan gelerek, gecenin karanlığıyla siyaha boyanan renkli parke taşlarına basarak, düşünceli düşünceli yürümeye devam etti.

Arkadaşları ertesi gün, Mustafa Kemal’in görev yaptığı karargâha gittiler. Mustafa Kemal, arkadaşlarını, içeride birkaç tabure ve bir masa bulunan küçük bir odada kabul etti. Önce herkese birer çay söyledi, sonra masanın üzerindeki öte beriyi bir kenara çekerek, çekmecedен büyükçe bir harita çıkarıp masanın üzerine yaydı ve kat yerlerini düzeltmek için her iki elini harita üzerinde gezdirmeye başladı. Birden, çekingen vuruşlarla kapı çalındı. Mustafa Kemal, gözleri, önündeki harita üzerinde, *“girin,”* diye seslendi. Kapı, yavaşça aralandı. Bir er, üzerinde dört bardak çay bulunan bir tepsi ile içeri girdi ve masaya doğru yöneldi.

Fakat masanın üzerinde kocaman bir haritanın serili olduğunu görünce kısa süreli bir kararsızlık geçirdi. Mustafa Kemal’in işaretiyle, çayları tek tek odadakilere uzattı ve elinde boş tepsî, selam verip, odadan çıktı. Kapı, acı bir gıcırtyla kapanırken, Mustafa Kemal tek bir yudumdan sonra elindeki çay bardağını bırakıp, tekrar masanın üzerine eğildi ve sağ elini harita üzerinde

gezdirmeye başladı. Arkadaşlarını da masanın etrafına çağırdı. Aniden, o kemikli ve uzun parmaklı elini Anadolu yaylasının üzerine koyarak, şunları söyledi:

“Evet, Avrupalıların imparatorluk topraklarını kendi siyasi ve iktisadi durumları nedeniyle bizden koparmak istedikleri bir vakadır; Balkanlarda oynadıkları kirli oyunlar bunun en açık göstergesidir. Sömürgeci İngilizlerin Araplarla ilişkileri çok önceden başlamıştır; Paris’te Arap şeyhlerinin katıldıkları toplantılar yapılmaktadır. Araplar, Avrupa devletlerinin siyasi tesiri altına girmişlerdir. Zaten ondan evvelki hal ve hareketlerine bakarsanız, kendi vaziyetlerini hep üstün görme sevdasında olmuşlardır. Bunun zararları yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır...”

Biraz durdu, derin bir nefes aldı ve arkadaşlarının dikkatli bakışları altında, ses tonunu biraz daha yükselterek konuşmaya devam etti. Konuşurken, sağ eli haritada Anadolu yaylası üzerinde sabit duruyordu, hafif öne doğru eğilmişti ve arkadaşlarının gözlerinin içine baka baka konuşuyordu. Bazen boynundaki damarlara kan doluyor, bazen kaşları geriliyor, bazen de gözleri çakmak çakmak oluyordu. Bakışlarını, elini koyduğu Anadolu yaylasına indirerek devam etti:

“Şimdi asıl paylaşmak istedikleri yerler buralarıdır.” Elini birkaç kere Anadolu yaylasına vurarak, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Buraları ele geçirerek, kendi askeri ve iktisadi vaziyetlerini daha da kuvvetlendirmeyi düşünmektedirler.” dedi ve ekledi: *“Asıl dikkat ettikleri husus, buraları aralarında paylaşırken en büyük ve en değerli parçayı koparabilmektir. Kanımca, bu konuda mutlaka anlaşmazlığa düşeceklerdir. Özellikle İngiltere ve Fransa arasında, belki de savaşa varacak olan anlaşmazlıklar yaşanacaktır. Bu toprakları ele geçirmek için iki şey yapacaklardır: Ya bizzat buraları kendileri istila edecekler; veyahut başka bir gücü devreye sokarak amaçlarına ulaşmayı deneyeceklerdir. Buralara hâkim olmaları, kendi siyasi ve iktisadi menfaatlerini tam temin edemeyecekleri kanaatinde oldukları...”* Elini yavaşça harita üzerinden kaldırıp, doğruldu, fakat gözleri hâlâ Anadolu yaylasına kilitliydi. Arkadaşları şaşkındı. Mustafa Kemal’den daha öncede buna benzer sözler duymuş olan Ömer Naci: *“Bu kanaate nereden varıyorsunuz?”* diye sordu. Diğerleri de mimikleriyle soruya ortak oldular.

Hedefleri Bizi Bölmek

Mustafa Kemal, masanın kenarındaki kağıt bıçağını eline almış, küçük odanın tam ortasındaki tahta direğe gelişi güzel çizikler atıyordu. Ömer Naci'nin yüzüne, "Tüm bunları siz neden göremiyorsunuz?" dercesine bakarak, şu yanıtı verdi:

"Şimdi düşününüz... Neden kapitülasyonların peşine düşmüşlerdir? Çünkü kendi iktisadi çıkarları onu icap ettirmektedir... Neden her konuda imtiyazlar istiyorlar? Bir türlü Tanzimat'tan beri verilen imtiyazlarla yetinmiyorlar? Çünkü, siyaseten ve iktisaden bizi çökertmek istiyorlar, çünkü siyaseten ve iktisaden kendilerinin buna ihtiyacı olduğunu düşünüyorlar... Peki neden bizim iç işlerimize karışıyorlar? Ayaklanmalar tertipliyorlar? Bütün bunları topladığımız vakit ortaya çıkan hakikat şudur: İktisadi, siyasi ve askeri vaziyetlerini daha da kuvvetlendirebilmek için adeta bir karargah olan Anadolu'yu ele geçirmeyi deneyeceklerdir. Anadolu'yu elde etmek onların çıkarları açısından hayati önem taşımaktadır." Yeniden elini harita üzerinde gezdirerek: "Buraları, dediğim gibi ya tam kendi hakimiyetleri altına alacaklar ya da parçalayıp bölmeyi deneyecekler.

Evet, şu an siyaseten ve iktisaden istediklerini yaptırabilmektedirler, ama şunu da düşünmektedirler ki; bir gün bu topraklarda başka bir idare hâkim olursa o zaman planları bozulabilir. Şimdi ortaya çıkardıkları Balkan meselesi ve azımlık meselesinin temelinde bu sebep vardır. Evet, Balkanlar onlar için asıl amaca ulaşmak yolunda bir adımdır, önce buraları koparacaklar, ama asıl hedef (elini tekrar Anadolu üzerine koyarak) işte burasıdır."

Hürriyet Yoksa Ölüm Vardır

O yıllarda Selanik, Padişah'ın jurnalcileriyle kaynıyordu. Günler ve geceler süren düşüncelerinin ardından, kafasında netleşen isimlerle bir toplantı yaparak düşüncelerini açıklamaya karar verdi. Mustafa Kemal, Selanik'te Yüzbaşı Hakkı Baha Bey'in, Çınar Mahallesi'ndeki evinde birkaç arkadaşıyla toplanarak orada, bulunan arkadaşlarına "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti"nin Makedonya şubesini kurmak amacıyla bir araya geldiklerini söyleyerek şöyle hitap etti:

"Arkadaşlar! Bu gece burada sizleri toplamaktan maksadım şudur; memleketin yaşadığı vahim anları size söylemeye lüzum gör-

müyorum. Bunu cümleleriniz biliyorsunuz. Bu bedbaht memlekete karşı önemli vazifelerimiz vardır. Onu kurtarmak, biricik hedefimizdir. Bugün Makedonya'yı ve bütün Rumeli kutasını vatan camiasından ayırmak istiyorlar. Memlekete yabancı nüfus ve hakimiyeti kısmen ve fiilen girmiştir. Padişah zevk ve saltanatına düşkün, her aşağılığı yapabilecek iğrenç bir şahsiyettir. Millet zulüm ve istibdat altında mahvoluyor. Hürriyet olmayan bir memlekette ölüm ve yok oluş vardır. Her ilerlemenin ve kurtuluşun anası hürriyettir. Tarih bugün biz evlatlarına büyük vazifeler yüklüyor. Ben Suriye'de bir cemiyet kurdum. İstibdat ile mücadelele başladı. Buraya da bu cemiyetin esasını kurmaya geldim. Şimdilik gizli çalışmak ve teşkilatın organlarını oluşturmak zaruridir. Sizden fedakarlıklar bekliyorum. Kahredici bir istibdada karşı ancak ihtilal ile cevap vermek ve köhneleşmiş çürük idareyi yıkmak, milleti hakim kılmak, kasacası vatani kurtarmak için sizi vazifeye davet ediyorum!

Arkadaşlar! Gerçi bizden evvel birçok teşebbüs yapılmıştır. Fakat onlar muvaffak olamadılar. Çünkü işe teşkilatsız başladılar. Biz kuracağımız teşkilat ile bir gün mutlaka ve ne olursa olsun muvaffak olacağız. Vatani, milleti kurtaracağız."

Tabancalı Yemin

Oda içinde derin bir sessizlik olmuştu. Lambanın solgun ışıkları içinde Mustafa Kemal'in heybetli sesinin yankıları hâlâ dalgalanıyordu. Ömer Naci ayağa kalkarak, Mustafa Kemal'in konuşmasına karşı o tatlı şivesiyle; "*Mustafa Kemal, arkandayız, seni takip edeceğiz. Ölüm, cellatlar, işkenceler bile bizi bu kararımızdan çeviremeyecektir. Hürriyet verilmez, o ancak alınır. Haksızlık zulüm ve baskı altında inleyen bu suçsuz ve çaresiz milleti kurtaracağız, yaşasın hürriyet ve ihtilâl*" sözleriyle derin sessizliği bozmuştu: Mustafa Necip, inkılâbın o fedakâr evladı, gizli hıçkırıklarla yanında gözyaşlarını tutmaya çalışıyordu. Mustafa Kemal yeniden söze başladı:

"Arkadaşlar! Dedi, gerçi bizden önce birçok girişimler yapılmıştır. Fakat onlar başarılı olamadılar. Çünkü işe teşkilatsız başladılar. Bu kuracağımız teşkilât ile bir gün mutlaka ve elbette başarılı olacağız. Vatani, milleti kurtaracağız."

Bu konuşmadan sonra teşkilât işi görüşüldü. Sonunda Atatürk bana bakarak:

-- "*Hüsrev, tabancanı çıkar, bu masanın üzerine koy, kararımızı yemin ile de doğrulayalım*" dedi. Taşıdığım brovnik tabancasını masanın

üzerine koydum. Hepimiz ellerimizi bu tabancanın üzerine koyarak ölünceye kadar bu kutsal dava uğrunda çalışacağımıza and içtik.

Memleketin Bize İhtiyacı Olacak

Masa başında yapılan bu yeminin ardından Mustafa Kemal, en yakın dostlarından olan Kazım Nami, Ömer Naci ve Ali Fethi ile bol bol ülke sorunlarını konuşmaktaydı. Bir gün Karargahta başbaşa kaldıklarında Mustafa Kemal, Ömer Naci'ye bakarak şunları söyledi:

“Çocuk, bak bir gün göreceksin, üzülererek söylüyorum, elimizde sadece şu Anadolu yaylası kalacak ve yine üzülererek söylüyorum, bir gün orayı da işgal edecekler. Ha sonra ne mi olacak? Orasını bilemem, ama işte bu memleketin asıl o zaman bizlere ihtiyacı olacak...”

Mustafa Kemal'in bu sözleri, bir süre, karargâhın o sade döşenmiş küçük odasında yankılanıp durdu. O sırada bu sözleri duyanlar, şaşkınlıklarını gizlemeye çalışıyorlardı. Bu sözler, olsa olsa ufkun ötesini gören bir insana ya da bir kahine ait olabilirdi. O yıllarda herkes Osmanlı İmparatorluğu nasıl kurtulur sorusuna cevap ararken ve yeriden meşrutiyetin ilan edilmesi için çaba sarf ederken, Mustafa Kemal çok sonrasını, ihtilalin ötesini, imparatorluğun hazin sonunu önceden görüyormuşçasına kendinden emin konuşuyordu. Kazım Nami, Ömer Naci ve Ali Fethi, o gün bir kere daha Mustafa Kemal'in söylediklerinden büyülenmiş olarak karargahtan ayrıldılar. O günden sonra tedirginlikleri daha da artmıştı. Yol boyunca Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'nin İttihat Terakki'ye katıldığını Mustafa Kemal'e nasıl söyleyeceklerini düşünerek yürüdüler.

Mecburen İttihat ve Terakki

Mustafa Kemal ikinci kez, 1907'de vazifesi 3. Ordu Karargâhına nakil olunduğu zaman, Rumeli'deki sorunlar devam ediyordu. Ancak “Vatan ve Hürriyet Cemiyeti” Selanik teşkilatı kurucusu olarak bıraktığı arkadaşlarının “İttihat ve Terakki Cemiyeti” içine katıldıklarını öğrenince üzüldü ancak o an için yapabilecek bir şeyi yoktu.

İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1889 yılında İstanbul Tıbbiyesi'nde kurulmuştu. Gene aynı yıl merkez heyeti Paris'te olan bir teşekkül de meydana geldi. Memleket içinde oldukça yayıldı. Mısır'da,

İsviçre’de şubeleri teşkilatlandı. Daha doğrusu dal budak salmış bir teşekkül halini aldı. Çeşitli yayınları vardı. Makedonya ordusunda genç subaylardan fedai üyeler bulunmuştu. 1906 yılından itibaren de, Binbaşı Enver Bey de İttihat ve Terakki’ye katılmış bulunuyordu. Arkadaşlarının bu durumuna şaşırان Mustafa Kemal, artık “Vatan ve Hürriyet Cemiyeti”nin üzerinde durmanın bir faydasının olmadığını gördü. Ardından 29 Ekim 1907’de arkadaşlarının ısrarı ve tavsiyeleriyle usulü dairesinde bir törenle yemin ettirilerek İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne girdi.

Teşkilatın tetikçisi

Bu arada Osmanlı’nın başkenti her ne kadar İstanbul olsa da, İmparatorluğun Batıya açılan kapısı Selanik’tir. Her türlü yabancıнын cink attığı Selanik, aynı zamanda Padişah’a ve hükümete karşı olanların da toplandığı bir yerdir.

İşte o Selanik’ten kısa bir hikayeyi paylaşalım; Yer Selanik, Junyo’nun meyhanesi. İttihatçılar, büyükçe bir masanın başına oturmuş, aralarında vatani kurtaracak kişinin nasıl biri olması gerektiğini konuşmaktadırlar. Mustafa Kemal’i aralarına davet ederler. Kısa süre sonra, buna pişman olacaklardır. O’nun bu konudaki sert ve kendinden emin sözleri, derhal İttihat ve Terakki’nin “10”lar diye adlandırılan gözü pek 10 silahşorundan biri olan Yakup Cemil’in kulağına gider.

Yakup Cemil, Enver Paşa’nın yanında ünlü Babiâli Baskını’nı gerçekleştirenlerdedir. Bu baskında, Harbiye Nazır’ı Nazım Paşa’yı öldürmüştür. İşte bu Cemil, birkaç gün sonra, evine dönen Mustafa Kemal’in karşısına karanlık bir sokakta çıkar. Her zaman olduğu gibi o gece de, Cemil silahlıdır. Eline aldığı silahı Mustafa Kemal’in sırtına dayayan Yakup Cemil ile Mustafa Kemal birlikte sokak boyunca yürürler ve yolun sonunda ayrılırken, Cemil’in tavrı, karşılaştıkları ana oranla çok daha dostçadır. Bu kısa konuşmanın içeriği ise, iki kişi arasında sır olarak kalır.

Neden Selanik?

Mustafa Kemal, 1922 yılında hayatını ilk defa Vatan gazetesi başyazarına anlatırken Suriye’deki faaliyetleri ile Selanik seyahati hakkında şunları söylemiştir:

“...Hürriyet Cemiyeti namında bir cemiyet vücuda getirdik. Bunu tevzi (genişletmek) için aldığımız tedbirler meyanında benim muhtelif sümufu askeriyede staj yapmak bahanesiyle Beyrut Yafa ve Kudüs’e gitmem vardı. Böylece hareket ettim. İsimlerini saydığım yerlerde teşkilat yapıldı. Yafa’da daha fazlaca kaldım. Oradaki teşkilat daha kuvvetli oldu. Fakat Suriye’de arzu ettiğimiz derecede işi taazzuv ettirmek (oldurmak) gayri mümkün görünüyordu. Bende işin Makedonya’da daha seri gideceği kanaati vardı. Oraya gitmek için çare düşünmekte idim.

“Neyfe dair hakkımda çıkan iradede (vesait-i sehile ile memleketine gidemeyecek bir yere gönderilmesi) kaydı vardı. Bu itibarla Makedonya’ya gitmek müşküldü. O sırada bir yanlışlık mahsulü olduğuna şüphe olmayan bir mezuniyet tezkeresi elime geçti. Buna yanlışlık denebilir. Fakat bu yanlışlık şurada burada çalışan komite erkanının netice-i mesaisi (Çalışmaların sonucu) olarak icat edilmişti.

Bu tezkereye nazaran mezunen İzmir’e gidebilecektim. İşin içinde bir yanlışlık olduğunun meydana çıkacağını takdir ediyordum, fakat o sırada Selanik’te topçu müfettişi bulunan Şükrü Paşa’nın gayet vatanperver bir zat olduğunu hikaye ediyorlardı. Kendisine bir mektup yazdım. Kendimi ve maksadımı az çok açıkça anlattım. Bu maksatların seri surette yapılması Makedonya’ya gitmeme bağlı idi. Kendi evsafı hakkında duyduğum şeyler doğru ise yardım etmesini rica ettim. Doğrudan doğruya cevap vermedi. Fakat ne şekilde olursa olsun kendiliğimden Selanik’e gidersem işi temin edeceğini bilvasıta bildirdi.

Tezkereyi cebimize koyduk. Makedonya’ya gitmek üzere hareket ettim. Fakat hareketi müteakip meselenin meydana çıkması ihtimaline karşı izimi kaybettirmek için evvela Mısır’a, sonra Yunanistan’a gittim. Şayet bir malumat olursa oralardan geçerken Yafa’dan bildireceklerdi. Hiçbir şey yazmadılar. Kılık değiştirerek Selanik’e girdim. Bir gece Şükrü Paşa’yı gördüm. Benimle temastan ürkiyordu. Ben ciddi bir dayanma noktası bulmaksızın dört ay kadar Selanik’te kaldım. Bu sırada mektep müdürü Tahir bey, Hoca İsmail efendi, Ömer Naci bey, Hüsrev Sami, Hakkı Baha gibi arkadaşlara maksatlarımı anlattım. Hürriyet Cemiyeti’nin bir şubesini tesis ettim.”

Savaş Başlıyor

1911 yılının Eylül ayında Trablus meselesi, İtalyan basınında yer almaya başladı. Yazılanlara göre Türkler, İtalyanlara adaletsizce davranmakla beraber, Almanlarla da çeşitli entrikalar çeviriyordu. 26 Eylül'de, silah ve cephane taşıyan bir Türk gemisi Trablus'a ulaştı. Bir gün sonra İtalyan yönetimi, Osmanlı'ya bir ültimatol vererek, 48 saat içinde Trablus'un İtalyan yönetimine bırakılmasını ve İtalya'ya yıllık vergi verilmesini talep etti. 29 Eylül'de İngiliz ve Fransız hükümetlerinin desteğini de arkasına alan İtalya, Osmanlı'ya savaş ilan etti.

Aynı gün İtalya'nın Adriyatik Denizi'ndeki bazı Türk gemilerini batırması üzerine, Avusturya bu bölgede savaşılmasını yasakladı. 30 Eylül'de Trablus şehri bombardımana tutuldu. Kenti eski silahlarla savunmaya çalışan 8000 kişilik Türk kuvveti dayanamadı ve 5 Ekim'de İtalyanlar şehri ele geçirdi. Bunun üzerine Türk kuvvetleri kıyıda 15 km içeriye çekildiler. 18 Ekim'de Derne'yi, 20 Ekim'de de Bingazi'yi ele geçiren İtalyanlar, buralara asker çıkartmaya başladılar.

Aslında, milletler arası diplomatik şartlar kadar Trablusgarp'ın o günkü durumu da İtalyan istilâsı için son derece elverişli bulunuyordu. Şöyle ki; Vali İbrahim Paşa İtalyan isteklerini frenlediği için, İtalya'nın sürekli baskısıyla görevden alınmış, yerine atanan Bekir Sami Bey de görevi yerine gitmeyi geciktirmekteydi. Vilâyet valisiz, ilçelerin bir çoğu kaymakamsızdı. Trablusgarp'da tümen komutanı da yoktu. İbrahim Paşa hem vali hem komutan olduğundan komutanlık da boşalmış ve

yeni atama yapılmamıştı. Esasen tümenin önemli bir bölümü Yemen isyanı üzerine oraya gönderilmiş, taburların mevcutları 300'lere indirilmişti. Bundan başka Trablusgarp ve Bingazi'de iki silâh deposunda bulunan 40.000 martin ve şınayder tüfekleri yenileriyle değiştirilmek üzere İstanbul'a nakledilmiş ve yenileri de gönderilmemişti.

Osmanlı Devleti'nin Roma'daki büyükelçisi de izinli olarak İstanbul'da bulunmaktaydı. Devleti Roma'da genç bir maslahatgüzar temsil ediyordu. Vilâyetin İstanbul'la ilişkisi ancak deniz yoluyla mümkündü. Denize, İtalyan donanması egemen olduğundan vilâyet kendi kaderine terk edilmiş bir görüntüdeydi.

Hükümet şaşkınlık içindeydi. İşbaşında bulunan Hakkı Paşa, Roma Büyükelçiliğinden sadaret makamına gelmişti. İtalyan emellerini en iyi bilmesi gereken paşa, savaş ilân edildiğini bildiren İtalyan notasına kadar savaşın çıkacağına inanmamıştı. İstifâ etmekten başka çare bulamadı ve yerine Abdülhamid'e 7 defa sadrazamlık eden Sait Paşa getirildi. Sait Paşa siyaset yoluyla çözüm bulmak için ümitsiz girişimlere başladı. Millî Savunma Bakanı olan Mahmut Şevket Paşa da devletin İtalya ile savaşı sürdüremeyeceği, vilâyetin ancak yöresel imkânlar ile savunulabileceği görüşündeydi.

Gönüllü Savaşçılar

Trablusgarp'ın istila haberi genç Türk subayları arasında heyecan yarattı. Berlin'deki Ataşe Enver Bey, Paris'teki Ataşe Fethi Bey, derhal İstanbul'a geldiler. Onlara Genel Kurmay 1. Şubede görevli olan Mustafa Kemal ile Eşref Kuşçubaşı, Süleyman Askeri'nin de katılmasıyla bir gönüllü subaylar grubu oluşturuldu.

Enver Bey'in evinde yapılan gizli toplantıda Mustafa Kemal, Ali Fethi Okyar, Kuşçubaşı Eşref, Mümtaz Bey, Süleyman Askeri, Fuad Bulca ve birkaç subay vardır. Toplantıda büyük bir harita başında çalışılıyordu. Gerillalar, Mısır üzerinden Libya'ya sızacaktı. İngiliz kontrolü altındaki Mısır'dan geçişler tehlikeliydi. Başka bir çare de yoktu. Mısır'da Eşref Bey'in çevresi işe dahil edilecekti. Mısır'ı iyi tanıyan biri daha vardı: Ömer Fevzi Mardin.

Kara Kemal, özel teşkilatın İstanbul'daki işleriyle ilgilenecekti. Gerilla Birliği'ne seçilecek subayların iaşeleri, yolculukta kullanacakları kıyafetler, sahte kimlik ve pasaportların tanzim edilmesi onun işiydi. Hazırlıklar gizli tutuldu. Özel teşkilatın Hükümetle, İttihat-Terakki merkezi ile irtibatından da Kara Kemal ve Şükrü Bey sorumluydu. Kara Kemal Bey'in Karagümrük'teki evi, özel teşkilatın güvenli eviydi.

Fevzi Bey, özel teşkilatın İskenderiye'deki sevkıyat ve ikmal sorumlusu tayin edildi. Teşkilat, Trablusgarp'a karadan ve denizden bağlanan yollar üzerindeki merkezlerde güvenilir elemanlar görevlendirecekti. Özel birlik herkese açık olmayacaktı. Profesyonel gerillacılar ve idare etme niteliğine sahip güvenilir subaylar yer alacaktı. Enver Paşa, hazırlık için Eşref Bey'in önceden gitmesini istedi. Enver Paşa'nın son sözleri şöyledi:

"Hepimiz yekdiğerini tebrike layığız. Nizam ve disiplini muhafaza etmek için mutehalli olduğumuz şuura azami riayet içinde, tam bir kardeşlik ve uhuvvet havasını temsil edeceğiz. Allah bizimle beraberdir."

Rütbe bakımından üst olan Enver Bey, Eşref'in ardından hareket etti. 1911 Ekim sonlarında Bingazi'de komutayı ele alır. Daha sonra, Mustafa Kemal, Gazeteci Mustafa Şerif adıyla sahte belge ve pasaportlarla İstanbul'dan 15 Ekim 1911'de Naci, Hakkı ve Yakup Cemil Beyler ile yola çıktı. Yanındaki arkadaşları hayallerine rağmen, hiçbir yerden yardım görmediler. Paraları bitti. Genel merkezden 300 lira istediler. Birinci cevapta; *"Para yok, Enver'e ulaşın."* dendi. Sonra Mustafa Kemal'in senediyle Naci Bey, Ömer Fevzi Bey'den 200 İngiliz lirası aldı ve hareket olundu.

Teslim Etmenin Ayıbını Taşıyamazdık

Mustafa Kemal'e Trablusgarp'e ilk gidiş görevini veren İttihat ve Terakki Cemiyeti'dir. Mustafa Kemal'in Bingazi'ye varış tarihi 1908'in Eylül sonudur.

Trablusgarp'taki Fransız Konsolosu A. Alrick'in Dışişlerine gönderdiği raporda bakın neler yeralıyor:

"Muhtemelen Selanik İttihat ve Terakki Komitesi üyesi olan bir Türk subayı (Mustafa Kemal'i kastediyor) birkaç günden beri bu civarda olup bitenler ve kişiler hakkında soruşturma yapmaktadır. Kendisinin daha şimdiden birçok yüksek memur ve eşrafı Anayasaya ve onun başlıca ilkelerini sadakat yemini yapmaya davet ettiği, hürriyet ilkesi konusunda dindaşlarının menfi davranışlarıyla veya hiç değilse tereddütleriyle karşılaştığı söylenmektedir."

Mustafa Kemal'in bölgeye İkinci kez gidişi ise gönüllü olaktır ve Teşkilat-ı Mahsusa'nın saflarındadır. Yanında Teşkilat-ı Mahsusacı arkadaşı, yakın dostu Ömer Naci de vardır.

Ömer Naci daha sonra Teşkilat-ı Mahsusa için Kerkük'de çalışmalar yaparken 28 Ağustos 1916'da ölecektir. İttihat ve Terakki'nin en güçlü hatiplerinden birisi olarak tanınır.

Atatürk 23 Kasım 1916'da bu arkadaşının ölümünden duyduğu üzüntüyü not defterine kaydedecektir. Enver Paşa gönüllü subaylardan oluşturduğu gruplarla Trablusgarp'ta İtalyanlara karşı mücadele verecektir. Grup, Teşkilat-ı Mahsusa tarafından oluşturulmuştur. Mustafa Kemal'in yanında teşkilatın lider kadrosundan Eşref Sencer (Kuşçubaşı) de bulunur. Hatta Trablusgarp ile ilgili kararlılık Eşref Sencer (Kuşçubaşı) tarafından şöyle dile getirilir:

"Osmanlı Askerleri olarak haysiyetimizi yenebileceğimiz bir düşmana rehin verircesine teslim etmenin ayıbını taşıyamazdık."

Trablusgarp'ta Bir Avuç İnsan

Özel Teşkilat'ın kuruluşunu Mustafa Kemal'in akrabası Fuad Bulca, Cemal Kutay'ın yayınladığı "Trablusgarp'ta Bir Avuç İnsan" adlı anılarında anlatır. Bulca, Mustafa Kemal'in muavimidir. Mustafa Kemal'in Bulca'ya ilk sözü şuydu: *"Trablusgarp'a gidiyoruz, sen de geleceksin. Hikümet acziyet içinde. Bunu Harbiye Nazırı elem ve üzüntüyle itiraf etti. İstanbul'dan hiçbir yardım göreceğimizi zannetmiyorum. Enver de aynı kanaatte... Evvela o gitmek istiyor. Eşref beyin Mısır'daki muhitinden ve dostlarından istifade edeceğiz. Sevkıyatın tehlikesiz craya varması için Mısır'ın muhtelif yerlerinde teşkilat yapacak. Takma adlarımızla bu unvanlara uygun mesleklerimizin listesi hazırlanıyor."*

Mustafa Kemal, şöyle devam ediyordu: “*Enver’in planı şu: Bizler kendi arzumuzla ve hususi bir teşkilat olarak müdafaaı ele alacağız. Harbiye Nezareti de bizi istifa etmiş sayacak. Orada teşkilat yapacağız. Biliyorsun ki ben daha evvel de Trablusgarp’ta bulundum. Haletiruhiyeyi bilirim. Eğer ciddi olarak müdafaaıya girişirsek başta Sunusiler olmak üzere halk bize yardım eder. Enver Urbanı teşkilatlandırarak, onların dillerini ve adetlerini bilen arkadaşları beraberimize alacağını söyledi. Eşref Bey de geliyor. Mintikaları harita üzerinde taksim dahi ettik. Sen benim muavinim olacaksın. Bu akşam Beşiktaş’ta Enver’in evinde toplanacağız. Mahrem tut. Hiç kimse bir şey bilmiyor Mahmut Şevket Paşa’yla Enver temas ediyor. Ali Fethi de Cezayir’e geçecek, oradan deniz vasıtasıyla münakele imkânlarını araştırarak.*”

Mustafa Kemal ve arkadaşları çok zor bir yolculuk yaptılar. İngiliz yönetiminde bulunan Mısır’da tanınmamak için Arap kıyafetlerine büründüler. Fakat Mustafa Kemal’in açık renginden ve askerce yürüyüşünden bir Arap olmadığını anlamak zor değildi. Mustafa Kemal yolda hastalandı ve İskenderiye’ye döndü. Burada 15 gün hastanede yattı. Bu ara Nuri ve Fuad Beyler de onlara katıldı ve tekrar bunlarla yola çıkıldı.

Mustafa Kemal Mısır’da iken, Mısır Hidivi Abbas Hilmi Paşa ile görüştü ve onun manevi desteğini sağladı. Bu arada buradaki Sünusiler’den Mısır’a göndermek üzere gönüllüler topladı.

Özel Gerilla Birliği, Libya’da silah, cephane ve profesyonel asker kıtlığına rağmen, mükemmel bir gerilla harbini örgütleyerek, 200 bin kadar İtalyan askerini sahil şeridinde kilitlemeyi başaracaktı. Trablusgarp’ta, sonradan çoğu Teşkilat-ı Mahsusa olan ünlü isimler gerillacılık yaptı. Bunların başında Mustafa Kemal Paşa, Nuri ve Halil Paşalar, Ali Fethi Okyar, Kuşçubaşı Eşref ve Hacı Selim Sami, Kel Ali lakaplı Ali Çetinkaya, ilk tayyareci şehitlerden Sadık Bey, Çerkez Reşit Bey, Süleyman Askeri, Fuad Bulca, Yakup Cemil, Nuri Conker, Rauf Orbay gibi isimler yer alıyordu. Ünlü Masonlardan Ord. Prof. Mim Kemal Öke de yüzbaşı rütbesinde Derne cephesindeydi. Prof. Ayhan Songar’ın babası Nazmi Bey ve ünlü seyyah Abdurresit İbrahim de Libya’ya giden gönüllü gerillalar arasında yer alıyorlardı.

Uçan Şeyh

Bu arada, Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Bey Libya'da keskin nişancılığı ile ün saldı. Pusuya yatan Nuri Paşa'nın, tek başına 100'den fazla İtalyan askerini öldürdüğü dilden dile dolaştı. Kuşcubaşı Eşref de "Uçan Şeyh" unvanını Libya'da kazanıyordu. Tunus, Cezayir ve Sudan'dan gönüllüler akıyordu. Cezayir'li Emir Abdulkadir'in oğlu Emir Ali Paşa ile Tunuslu Şeyh Salih Şerif Tunusi de Eşref Beyin davetiyle Trablusgarp'a geldi.

Hatta İttihat ve Terakki ile ihtilafa düştüğü için Rumeli'de evvelce, bir bölükle dağa çıkan Selim Sami'yi (Hacı Sami) bile, gerillacılıktaki tecrübelerinden faydalanmak için çağıracaktı. Sonra da İstanbul'dan, Rumeli'den daha başka arkadaşlar geleceklerdi.

İdealist Türk subayları yerli aşiretleri mükemmel organize etmişler, silâh ve mühimmatı da İtalyanlara yapılan baskınlarla temin etme yolunu bulmuşlardı. Bir avuç kahraman Türk subayı gerillâ savaşı ile kendilerinden her bakımdan kat kat üstün, zamanın en iyi silâhlarına sahip düşman kuvvetlerini aciz bırakmışlardır. Olay adeta Millî Mücadelenin habercisi gibidir. Mustafa Kemal'in 8 Mayıs 1912'de Salih Bozok'a yazdığı şu satırlar istilâcılar karşısında savaşan kahraman subayların duygularının özetini ifade eder:

"Biz vatana borçlu olduğumuz fedakârlık derecelerini düşündükçe bugüne kadar yapılan hizmeti pek değersiz buluyoruz. Vicdanımızdan gelen bir ses bize vatanın bu sıcak ve samimi ufuklarını tamamen temizlemedikçe, gemilerimizin Tobruk, Derne, Bingazi ve Trablusgarp limanlarında tekrar demir atmış olduğunu görmedikçe vazifemizi bitirmiş sayılamayacağımızı ihtar ediyor. Vatan mutlaka selamet bulacak millet mutlaka mesut olacaktır. Çünkü kendi selametini, kendi saadetini memleketin ve milletin selâmet ve saadeti için feda edebilen vatan evlatları çoktur."

23 Ekim'de saldırıya geçen Türk ordusu, İtalyanları kuşatmış ve uzun süren savaştan sonra İtalyanlar canlarını zor kurtarmışlardı. 26 Ekim'de yapılan bir başka Türk saldırısı, İtalyan kuvvetlerinin büyük kayıp vermesine rağmen geri püskürtüldü. 5 Kasım'da İtalyan resmi gazetesi, Trablusgarp'ın İtalya tarafın-

dan ilhak edildiğini yayımlamışsa da bu henüz gerçekleşmemişti. Türk direnişi karşısında İtalyan kuvvetleri sahilten fazla uzaklaşamamışlardı. Türk ordusunda yer alan Arap askerlerin İtalyan esirlere karşı uyguladıkları zulüm, İtalyan tarafında da aynı şekilde bir katliama yol açtı.

Bu arada bir avuc Fedai grubunun hepsi, Osmanlı ordusu hizmetinden çekileceklerdi. Burada istiklalimizi ilan eder, idareyi ele alınız! Diyorlardı. Hatta ilk teşebbüse geçmişlerdi bile. *"Osmanlılar Trablus'u bırakıyor, Osmanlılar mütareke yapıyorlar."* şeklinde, birlikler ve Araplar arasına yayılan söylentileri kökünden kesmek için, İtalyan cephesine hemen ve büyük bir taarruza geçtiler. Ölenler, kalanlar, yaralananlar oldu. İtalyanlar gene bozuldular. Gene gemi toplarının himayesine sığındılar.

Kasım ayında İtalyanlar, ekimde boşalttıkları bazı mevzileri tekrar ele geçirdiler. 19 Aralık'ta bir İtalyan kolu, imha olmaksızın son anda kurtuldu. Ayrıca bu dönemlerde İtalyan basını Almanya, Avusturya ve Fransa'yı, İtalya'nın başarılarına engel oldukları iddiasıyla suçlamaya başlamıştı.

Ancak İtalyanların imdadına Balkanlar yetişir. İstanbul'un, Mısır yolu ile o acı haberi ve kesin emri de tam o sırada geldi: Düşman Çatalca'ya dayanmıştı ve hepsi de artık yurtlarına dönmeliydiler! Türkiye Afrika'sı İtalyanlara terk olunuyordu!...

Bu fedailer grubu Balkan faciası ile İstanbul'un tehlike içinde olduğunu öğrenince bazı arkadaşlarını bırakarak hemen geri döndüler.

Trablusgarb'da mücadele 1918 başlarında Şehzade Osman Fuad Efendi ile sürdü.

Eğer Sultan Vahdettin çağırtnmamış olsaydı orada mücadele devam eder, İtalyanlar çoktan ayrılır gider, belki de devletin durumu daha farklı olurdu.

Trablusgarb'daki savaş devletin kararı değildi. *"Bir devlet parçasını savaşız terk etmemek için haysiyetin şahlanmasıydı."* Bu direniş hareketi aslında Osmanlı devlet bürokrasisinde pek önemsenmedi. Ama İslam coğrafyasında büyük yankılar uyandırdı. Bu direniş ve işgali kabul etmemeye, karşı koymaya; Fas'ta, Cezayir'de, Tunus'ta, Mısır'da, Hindistan'da, Malay'da hattâ Java'da bile etki yapmış, sevinç uyandırmıştı.

Bütün bu hareketlerin altında Teşkilat-ı Mahsusa bulunuyordu. Bu o zamana kadar kimsenin aklına gelmeyen, kimsenin hayal bile kuramadığı büyük bir planın parçasını teşkil ediyordu.

8 Ekim’de Karadağ’ın Osmanlı Devleti’ne savaş ilan etmesiyle Balkan Savaşları başlayınca, Osmanlı Devleti her ne pahasına olursa olsun İtalya’yla barışa razı oldu, çünkü Ege Denizi’ndeki İtalyan donanması, Makedonya’ya yardım gönderilmesini engelliyordu. Sonuçta İtalya’nın şartları kabul edildi ve 15 Ekim 1912’de İsviçre’nin Uşi (Ouchy) kentinde antlaşma imzalandı.

Trablusgarb’ta çarpışmakta olan Teşkilat-ı Mahsusa’nın çekirdek kadrosu Balkan felaketinin yaşanması üzerine hemen İstanbul’a geldiler.

Edirne elimizden çıkmış, Bulgar ve Sırp orduları Trakya’nın büyük bir kısmını ele geçirip İstanbul kapılarına dayanmıştı. Devlet çaresizlik içinde kıvranıyor, İstanbul’u da kaptırmamak için “Barış” arıyordu.

Balkan Harbi Neden Çıktı?

Şimdi biraz geriye dönerek Balkan Savaşlarının nedenini araştıralım; Balkan Savaşı; Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne harp ilan etmesi ile başlamıştır... Bulgar Kralı Alman asıllı Ferdinand, "Hristiyanları esâretten kurtarmak için Türkler'e harp açmak zorunda kaldıklarını" söylemişti. Savaş sırasında Yunan ve Bulgar sansürüne ilâveten Rus sansürü de etkili idi. Sadece Hristiyanların hissiyatını okşayan haber ve yazılara imkân tanınıyordu. Türkler zulüm ve vahşete kalkışmış gibi gösterilerek dünya kamuoyu aldatılmakta idi. Gerçekleri ortaya koymaya çalışan Piyer Loti ve Klod Farer önceleri hakarete uğramışlar ve kendilerine inanılmak istenmemişti!

Ancak bütün sansüre rağmen Balkan devletlerinin giriştikleri tüyler ürpertici zulümler en sonunda gizlenemeyecek hale gelmiş, birçoğu resmi vesikalar her tarafa görülmeye başlamıştı. Saldırgan çarıklı komitacıların din gayretinden ziyade; yağma, talan, ırza tecavüz ve kinlerini tatmin etme peşinde oldukları meydana çıkmıştı. Bu zalimler Türklerin evlerinden tatmin olmadıkları takdirde, Hristiyan evlerine de saldırıyorlardı! Müslüman kadınları zorla Hristiyan yapmak için ölüm ve ırza geçme tehdidi ile kiliselere götürüyorlar, istemeyerek Hristiyan olanlara dahi sonradan tecavüz ediyorlardı!

Balkan orduları, tıpkı 2. Mahmud döneminde Yeniçerilerin ortadan kaldırılmasının yarattığı boşluk gibi, Meşrutiyet ve particiliğin yarattığı boşluk içinde olan Osmanlı ordusunun zaafından istifade ederek, 15 gün içinde hudutlarımızı geçmiş, Türk beldelerini yağma, talan ve tahribe koyulmuşlardı...

Geçtikleri yerlerde evleri, ekinleri yakıyor çoluk-çocuk, genç-ihthiyar demeden ele geçirdiği köylüleri çeşitli işkencelerden sonra öldürüyorlardı...

Genç kız ve kadınları ise öldürmeden evvel döverek, zorlayarak ırzına geçiyor, bir kısmını da kiliselere götürerek zorla Hıristiyan yapıyorlardı. Reddedenleri, diğerlerinin gözleri önünde yavaş yavaş, en adî usullerle öldürüyor, geri kalanlara korku salıyorlardı. Memeleri, tenasül uzuvları kasatura ile kesilen, saçlarından asılan kadınlar. Gözleri oyulan, kulakları, burunları, dilleri kesilen veya duvarlara kulaklarından çakılan erkekler. Ağlamalarına engel olmak için kundaklarında süngülenip parçalanan çocuklar. Bunlar her yerde tekrarlanan mezalimin alelâde hadiseleri idi!

Bu kanlı-kinli Haçlı ordusuna, yol üzerindeki yerli Hıristiyanlar da iltihak ediyor, bu yüzden Türklerin çoğu nereye kaçsa kurtulamıyor, yakalanıyor, öldürülüyor, öldürülüyor, öldürülüyorlardı!

Her nasılsa kaçabilenler, aç, çıplak, perişan kabileler halinde gündüzleri ormanda, ağaçların arasında saklanıyor, geceleri de soğukta, karda, tipide yol almaya çalışıyorlardı!

Tekkeler, zaviyeler ahır haline getiriliyor, türbeler içindeki evliya mezarları kaldırılarak saman ve arpa deposu yapılıyor, şehitlerimizin mezar taşları ile helâ inşa ediliyordu. Çiftlik sahibi beylerin bütün malları yağma ediliyor, kendileri de çiftlik kapısına ayağından asılıp altına ateş yakılıyordu!

Bütün bu vahşete rağmen, korkunç bir karşı propaganda ile *"Türklerin Hıristiyanlara zulmettiği"* Avrupa'da yayılıyor, bunun için hayalî kartpostallar, broşürler bastırılıyor, haberler, kitaplar yayınlanıyordu.

Dimitri Kitsikis adlı Rum'un Yunan Propagandası (İstanbul, 1963'de tercümesi yayınlandı) adlı kitabı bu işin nasıl yapıldığını anlatmaktadır.

Yine de yabancı gazeteciler arasında şahit oldukları manzara karşısında isyan edenler de çıkıyordu. Bunlardan birisi şöyle yazmıştı:

“Trakya ve Makedonya’da nazarlara çarpan facialar, ilk çağın ve orta çağın zulüm ve vahşetlerini fersah fersah geçmiştir! Her nereden geçiyorsak, parça parça olmuş cesetler, yangınlar içinde yakılıp yıkılmış köyler, tahrip edilmiş çiftlikler, yağma edilmiş ev ve dükkânlar, kiliseye çevrilmiş camiler, açlıktan can çekişen binlerce aile, ırz ve namuslarına tecavüz edilmiş yüzlerce genç kız...”

Bu tarz bilgileri ihtiva eden vesikalardan bazıları şunlardır:

Paris’te Fransızca yayınlanan Jön Türk gazetesinin “*Müttefiklerin Dosyası*” seri yazısında yer alan vesikalar... Daha sonra bu vesikalar Jan Rupı yazdığı “*Doğu Savaşı ve Balkan Hükûmetlerinin Zulümleri*” adlı kitaba da girmiştir.

Balkan Savaşı’nda Yunanlar, girdikleri şehirlerdeki hapis-hanelerden katilleri çıkararak, her birine resmî bir sıfat veriyor, sonra bunların öldürdükleri insanların üzerinden çıkan paradan hisse veriyorlardı!

Siroz, Drama, Kavala, Nusretli ve Demirhisar halkı tepeden tırnağa Bulgarlar tarafından soyuldu! Dedeagaç ve İstomca’da evlerin pencerelerinde solmuş bir perde dahi bırakmadılar! Sandıklardaki kefen bezlerini dahi aldılar! Yerli Bulgar ahali askerlere ve komitacılar yardım ediyordu. Herkesin malî durumu az çok bilindiğinden, bir şeyler gizlediğinden şüphelenilenlere, çok ağır zulüm ve işkence tatbik ettiler!

Bulgar papazları, zapt edilen her şehir ve köye ordunun önünde giriyorlar, Türklerin mal, can ve ırzlarını “helâl” ilân ediyorlardı! Kocaları, babaları öldürülen genç kız ve kadınlar yaka paça kiliseye getirilerek din değiştirmeye zorlanıyorlardı!

Bulgarlar İstomca’da gruplar halinde genç Türk kızlarını kiliseye götürerek Hristiyanlaştırdılar! Kabul etmeyenler, diğerlerinin gözü önünde gözleri oyularak, memeleri hançerlenerek yavaş yavaş öldürüldüler! Diğerleri can korkusu ile papazın dediklerini tekrar etmek zorunda kaldılar!

5 Kasım 1912’de İstomca askerî Valisi, şehrin Rum metropolitine “*bütün ahaliyi Hristiyan yapması*” için bir emir gönderdi! 8 Kasım’da 300 Türk aile, ölüm tehdidi ile kiliseye götürülerek zorla Hristiyanlaştırıldı.

Rahmanlı'da önce katliam yapıldı, sonra sağ kalan ahalinin tamamen Hristiyan olması lüzumunu ilan ettiler! Kabul edilmezse, halkı camiye doldurarak imha edeceklerini bildirdiler. Neticede kabul etmeyenleri söyledikleri gibi öldürdüler!

Bir Posta Müdürü'nün Tespitleri

Garşofi imzası ile Bulgaristan'dan gönderilen bir mektupta:

"Filipe'ye bağlı Çoryano nahiyesi imamı Mustafa Efendi, bir Bulgar papazı tarafından 27 Kamunisâni 1913'de tevkif edilerek Tolastır nahiyesine getirildi. Türklerin zorla Hristiyanlaştırılması ayinini müteakip, papaz, imama dönerek, 'Eğer köyünün tüm Türklerine de Hristiyanlığı kabul ettiremezsem, seni asacağım,' dedi. İmam jandarmaların muhafazası altında köyüne döndü. O gece evvela kızlarını ve karısını boğazladı, sonra kendisini astı!"

Bulgarlar, İslamlar ile meskûn köylerde her türlü vahşeti irtikâp ediyorlar! Müslüman kızlarını zorla Hristiyanlar ile evlendiriyorlar! Yüzlerce fukara ve zuafa, aç-bîlâç sokakta dolaşıyorlar, zerre kadar merhamet görmüyorlar!

Bulgar ordusu, Bulgar ve Yunan çeteleri için ırza tecaviüz alelâde bir hadise idi! Buna, 1990'ların başında Sırp, Hırvat çetelerinin Bosna'da uyguladıkları zulüm ve tecaviüzlerde şahit olduk! Binlerce Müslüman kadın, komşularının bile tecavizüine uğradı!

Zincirini koparmış gibi saldıran bu vahşi eşkıyalar takatten kesilinceye kadar tecaviüzlerine devam ediyor; mecalleri kalmayınca da zavallı kadınların tenasül uzuvlarını kasatura ile kesiyor, öldürüyorlardı! Kadınlara kocalarının önünde bile tecaviüz ettiler! Kurşuna dizmek veya işkenceyle yavaş yavaş öldürmek üzere bağladıkları erkeklerin gözleri önünde kızlarını kirlettiler!"

"Siroz'da babalarının, kardeşlerinin, kocalarının, çocuklarının öldürüldükleri evlerinden çıkartılan yüzlerce bedbaht Müslüman kadını, Hükümet Konağı'nın karşısındaki liseye kapatıldılar! Sonra 50 kadar Bulgar askeri bu zavallıların üzerlerine atıldılar: Tartaklama ve pek çoğunu mukavemet edemeyecek ölçüde yaralamadan sonra, kirlettiler! Bulunduğum Postahane binasından bu zavallıların feryatlarını işittiğim gibi, yapılan fena muameleleri de görüyordum. Gece olunca Bulgar askerleri tekrar Türk evlerine girerek kadınların ve kızların namuslarına taarruz ettiler! Hoşlarına giden güzel kadınları da alıp götürdüler!

Selanik havalisinde dahi, aynı tecavüzlere devam ettiler! Yabancı harp muhabirleri, "hem askerî birlikler ve komitacıların, hem de yerli Hristiyanların birlikte Müslüman Türk kadınları kirletmeye koyularak, birbirleriyle yarış ettiklerini" kaydediyorlar. Selanik'te bir evde, birçok kadınlar ve genç kızlar çıırıl çıplak bir halde bulundular! Her türlü taarruza uğrayan bu kadınların üzerine kapılar çakılmış ve günlerce soyulmuş, talan edilmiş evde aç bırakılmışlardı! Durumu öğrenen birkaç ecnebi gazetecinin binbir tavassutu ile kurtuldular! Yunan askerleri de, bu zulüm ve işkencelerde Bulgarlarla yarış ediyordu!"

İstomça'da 11 Kasım 1912 günü 6 Sırp askeri Şeyh Lütü Efendi tekkesine girerek oradaki kadınlara tecavüz ettiler! Bir Türk kadınına göz koyan Bulgar kumandanı, kadının kocasını önce tevkif ettirdi, sonra öldürttü! Sonra kadını odasına getirterek ırzına geçti!

İstomca'da bu mezalim tam 20 gün devam etti! Öyleki artık öldürecek insan kalmayınca ya kaılar kasaturalar işledi! Öldürmeye getirdikleri insanların sırtına binerek şehirde dolaşıyorlardı! Dombalakof Çetesi tarafından şehrin mezbahasına götürülerek, koyunlar gibi ayaklarından asıldıktan sonra çengellerle, kasaturalarla boğazlandılar! Bazı köylülerin ellerini ve ayaklarını teker teker kestikten sonra karşına dizdiler: Birçoğunu da bağladıkları ağaçlarda üzerlerine gaz döküp diri diri yakmaktan zevk aldılar.

Esir ettikleri Türk subaylarının burunlarını, kulaklarını kestikten sonra bazen öldürüyor, bazen de intikam için serbest bırakıyorlardı! Umumiyetle serbest bıraktıkları subayları tahkir için, bir veya iki kollarını da kasatura ile koparıyorlardı!"

Bir Bulgar Subayının İtirafı

"19 Kasım 1912'de Siroz'da ne genç, ne de güzel olan Müftü'nün ailesi ile Mektep Müdürü'nün ailesine, kocalarının gözleri önünde tecavüz ettikten sonra alıp götürdüler! 13 genç kızı kirlettikten sonra diri diri gömdüler!

Disoka'da ırza tecavüzün yeni bir şeklini buldular! Yalnız 12-13 yaşına kadar olan küçük kızlara tatbik edilen bu zulüm, bunların annelerinin ve babalarının önünde tecavüz edildikten sonra yavaş yavaş işkence ile öldürülmeleri idi!

Bu hadiselerle dair pek çok haber, rapor ve fotoğraf yabancı gazetelerde yayınlanmıştı. Ama neye yarar!

Gürgün'de icra edilen katliamda, 20 kadar genç ve güzel kızı ayırdılar!.. Bunlar, ölüm tehdidi altında vaftiz ayinine tahammül edip sözde Hristiyanlaştırıldılar. Arkasından da zavallıların ırzına geçtiler. İçlerinden biri mukavemette ısrar etti. Zavallı, Bütün Çete'nin şehvî hislerine âlet edildikten sonra işkence ile öldürüldü! O halde ki, bayılmış olduğu halde bile o şen'i fiile devam etmekte idiler!

Petrova'da bir genç kız annesinin gözü önünde kirletildi. Buna tahammül edemeyen anne, anîden eline bir tüfek geçirerek Bulgarlara ateş etti. Bu hareket, Umumî bir Katliam'a sebep oldu. Bütün kadınlar ve genç kızlar bir kahvehaneye kapatılarak canlı canlı yakıldı!

Esir edilen 10.000 kadar Türk askeri Siroz'a getirildi. Bunların arkalarında sadece beyaz bir gömlekle don vardı. Bu biçare esirler Siroz civarında kâmilten öldürdüler! Karatuna civarında General İstafanoviç yüzlerce esiri iki sıra üzerine durdurarak kurşuna dizdirdi!"

Meydan-ı muharebeden avdet etmiş bir Bulgar askeri, kadın memeleri göstererek, bunların kendisi ve arkadaşları tarafından kirletilmiş İslâm kadınlarından kesildiğini öğrenerek söylüyordu!

Brüksel'de Le Soir Gazetesi

"Selanik artık Avrupa'da değildir. Âdetâ Afrika'ya nakl olunmuş gibidir! Makedonya bugün Dante'nin bile tasavvur edemediği derecede hayalleri aşan bir takım mezalim ve felâketlere sahne oluyor! (Bilindiği gibi, meşhur İtalyan şairi Dante, "İlâhî Komedi" adlı eserinde korkunç cehennem tasvirleri yapmıştır...)

Bulgarlar, Sırp ve Yunanlıların Trakya, eski Sırbistan, Epir ve Makedonya'ya doğru yürüdüklerini biliyorsunuz.

Yunanlar, Bulgarlar ve Sırlar geçtikleri havalide çocuk, kadın ihtiyar, bütün Türkleri öldürüyorlar! Kasabaları yaktıktan, cami ve minareleri yıktıktan sonra, bütün Müslümanları yok ediyorlar! Bazı kasabalarda hiçbir Müslüman, hiçbir cami ve hiçbir mesken kalmamıştır! Bulgar hududunda bulunan Cumayıbâlâ'dan Selanik'e kadar komitacıların yanında gelmiş olan arkadaşlarımdan biri, Cumayı bala, Menik ve Petriç kazalarında bütün Türklerin katliam edilmiş olduğunu naklediyor! Yollar cesetler ile doludur.

Müthiş bir Haçlı muharebesi karşısında bulunuyoruz. Bu muharebe Türkleri imha ve ortadan kaldırmak maksadıyla vuku bulmaktadır! Bütün memleketin Hristiyanlardan ibaret kalması için, ittifakla Müslüman Türklerin tamamıyla ortadan kalkmasını arzu eylemektedirler! Selanik'te bir gece içinde 150 Müslüman Türkü öldürmüşlerdir! Bu Müslümanlar sığınacak yer bulamadıkları cihetle, kahvehanelerde yatmaktaydılar.

Bulgarlar, Baruthane'ye ateş vererek 1000 Osmanlı askerinin mahvolmasına sebebiyet vermişlerdi."

Yakın bir zamana kadar Avrupa topraklarında hiçbir Müslüman Türk kalmayacağına emin olabilirsiniz!"

Hristiyan Medeniyeti

Aşağıda İtalya'da yayınlanan Sekolo gazetesinin Rumeli'ndeki hususi muhabiri Mösyö Lüsüen Manirini'nin Selanik'ten yazdığı Nisan 1913 tarihli mektubundan ibareler okuyacaksınız:

"Boğazlanan Makedonya masunlarının halini, Selanik'te Bulgarlar tarafından Türkler'e yapılan katliam ve hırsızlıkları bütün fecaatiyle, bütün vahşetiyle his ve idrak ediyoruz!

Muharebe ilân edildi, Balkanlar'ın vahşileri Bulgarlar, bir kan ve ateş şelâlesi gibi hücum ettiler. Binlerce Türk köylüleri evlerinin yakıldığını, yağma edildiğini, karı ve kızlarının iffet ve namuslarının kirletildiğini ve sevdikleri kimselerin ölüm titremelerinin yayıldığını görmüşlerdir.

Bu yerlerden 'Hristiyan Medeniyeti'(!) geçiyordu!

Bulgaristan'ın orduları Türk ordusuna karşı değil, fakat Türk ırk ve nesline karşı muharebe ediyorlardı! Konsoloslar binlerce vesikaya malik bulunuyorlar! Kurbanların listesi pek tafsilâtlı ve fecidir. Bu listelerden 50.000 Türk'ün boğazlandığı anlaşılıyor!

Yunan ordusunu gayr-ı memnun bir nazarla karşılayan Selanik ahalisi, Bulgar işgalinden kurtulmalarını, büyük bir nimet telâkki ediyorlar!"

Mektuba devam ediyoruz:

"Komitacıların çeteleri ve muntazam Bulgar askerleri, Türklerin feci imhasına iştirak etmişlerdir. Selanik'te İtalyanlar, Almanlar ve

Fransızlarla görüşerek Bulgarların neler yaptıklarını sorduğum zaman, 'şenaat, şenaat' cevabını vermişlerdir! Bütün köyler yağma ve tahrip edilmiştir. Siroz'da 800 Müslüman boğazlanmış, Siroz kumandanlığına da, bu katliamları icra eden komitacıların reisi getirilmiştir! Diğer bir köyde çete reislerinden Donço, camileri İslâm kadın ve çocukları ile doldurduktan sonra bombalarla berhava etmiştir.

Çete reislerinden Çernopeyef 200 komitacıyla Kavala'ya girerek ahaliye 1.000.000 vergi tarh etmiştir. 7 Yahudi zengini ölüm tehdidi altında 22.000 lira kurtuluş fidyesi vermeye mecbur kalmışlardır. Kavala ve Dedeağaç'ta binlerce Müslüman boğazlanmıştır.

Selanik dâhilinde seyahat eden bir Katolik, bana gönderdiği mektupta, "Tahrip edilmiş Müslüman evleri enkazı arasında çocuk ve kadın cesetleri görülüyor. Irz ve namusları kirletilen kadınların, vücutları parçalanan Türklerin, cebrî vaftizlerin, yağma ve hırsızlıkların miktarı haddi aşmıştır," diyordu.

Buruva, Burhaniye, Çatık, Temnek, İhsaniye, Tirtobiska, Virice, İrave, İstamer, İsvekra, Grova, Kilimanta, Kobyar ve Çareve köylerine ulaştığımız zaman, Bulgarlar tarafından tecavüze uğramış, akıl almaz işkencelere uğramış ve daha sonra öldürülmüş Türklerin cesetlerini gördük.

Bu 14 köyün bütün genç kızlarının namusu heder edilmiş, bunların en güzelleri Hristiyanlaşmaya mecbur edilmiştir. Hristiyanlıktan istinkâf eyleyenler öldürülmüştür."

W. Montag Zeitung Gazetesinde Yayınlanan Mektup

"Bundan tam bir ay evvel, sabah saat 8'e doğru atlarına binmiş 5 Bulgar komitacı şehre girerek Kaymakam'ı esir ettikten sonra, Kavala'yı bir 'Bulgar Limanı' ilan etmişlerdir.

İşgalin ertesi günü Türkler aleyhine katliama başlanmıştır. Müslümanların ileri gelenleri hapsedilerek muhakemesiz idam olunmuşlardır. Gece yarısına doğru bütün mahpuslar uykudan kaldırılarak çıırılçıplak bir halde ikişer üçer bağlandıktan sonra, keskin süngüler zavallıların karınlarına saplatılmış ve dipçiklerle müthiş surette dövülmüşlerdir. Birinci gecede 39, ikinci gecede 15, üçüncü gecede 8 ve daha sonra

30 kişi öldürülmüştür. Kavala'da yok edilenlerin sayısı 115 kişiye ulaşmıştır.

Siroz'da nefsi müdafacaya kalkışan Türkler, düşman askerlerinden 2 kişiyi öldürdüklerinden, Bulgar zabiti, 'Şimdi saat 4'tür, yarın saat 4'e kadar Türklere istediğinizi yapabilirsiniz,' demiştir! Bulgarlar bu müsaade üzerine canavarlar gibi katliam yapmışlardır. 24 saat zarfında öldürülen Türklerin miktarı 1.900'dür.

İskeçe'de kaçışan ahaliyi alçak Bulgar askerleri takip ederek, ellerine geçirdiklerini parça parça etmişlerdir!

Drama'da Türk zenginlerden birisinin kafası kesildikten sonra, bir sandık üzerine konmuş, maktulün ağzına bir de pipo sıkıştırılmıştır! Drama'da Türkler aleyhine icra edilen katliamları müteakip, Musevilere karşı tecavüze başlanmıştır! Musevi zenginlerinden birkaçı Sarışaban'a sevk edilerek 6 gün müddetle en ağır işkencelere uğratıldıktan sonra 11.000 Osmanlı lirası fidye-i necat mukabilinde salıverilmişlerdir.

Türk ailelerin hanelerine cebren girilerek kadınların ırzına geçilmiştir. Müslüman hanımlardan birinin burun ve memeleri kesildiği gibi, çocuğunun gözleri önünde katl olunmuştur!"

İngiliz Daily Telgraph Gazetesi

- "Bulgaristan Kralı Fecânâ, Salıp ile Hilâl arasında ki cidal'ı bahsetmiştir. Salıp (haç) insanîyet ve merhamet timsali olduğu halde, iş bu merkezde cereyan etmemiştir."

- "Sırp asker ve zabıtlarının Arnavutluk'ta icra ettikleri vahşet ve gaddarlıklar, harb muhabirlerinin raporlarıyla sübut (ispat) mertebesine ulaşmıştır."

- "Ben bu raporları görmek fırsatını buldum. General Yankoviç'in kumandası altında bulunun askerlerinin silahlı Arnavutlar'ı katl ve idamla iktifa etmeyip, kan içiciliklerini silahsız erkek, ihtiyar ve kadınlara, çocuklara ve henüz beşikteki bebeklere karşı bile ortaya koymuşlardır."

- "Kumonova ile Üsküp arasında 3.000 kişi öldürülüp yok edilmiştir!"

- "Priştine civarında 5.000 kişi Sırp zulmü altında mahvedilmişlerdir."

- "Birçok köylerde bütün evler ateşe atılmış ve o evlerin biçâre halkı avlulardan kaçarken fareler gibi öldürülmüşlerdir. Erkekler, kendi aile ve çocuklarının gözü önünde kurşunla öldürülmüşlerdir. Sonra zavallı kadınlara ciğerparelerinin (çocuklarının) süngülerle parçalanmaları, cebren seyrettirilmiştir."

Fruzeviç'teki Sırp kumandanı, fırarileri geri dönerek silahlarını teslim etmeye davet etmiştir. Bunlar silahlarını teslim ettikten sonra, 400 kişi birden, öldürülmüşlerdir. Bütün Fruzeviç'te 5-6 Müslüman ailesi sağ bırakılmıştır. Baros'ta ve Priştine'de ahali tamamen öldürülmüştür. Sırp subayları Müslüman Arnavutlar'ı 'av hayvanı gibi öldürdüklerini' kendileri söylemişlerdir!"

Olaylara şahit olan bir Kızılhaç doktoru şunları anlatıyor:

- "Her nerede Arnavut görülmüş ise, merhametsizce öldürülmüştür! Kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar dahi istisna edilmemiştir! Eski Sırbistan'da alevler içinde kalmış köyler gördüm. Kıratova civarında General İstefanoviç, yüzlerce esiri iki sıraya dizmiş ve ve makineli tüfekle öldürmüştür. General Ziyokoviç ise, Senice civarında 950 Arnavut ve Türk ileri gelenlerini öldürmüştür."

Balkanlar'da yaşadığımız soykırımı, zulmü, işkenceyi, tecavüzü ve sürgünü bu yüzden resmî kaynaklardan, görgü şahitlerinden nakletmeye devam ediyoruz...

Fransız General Buman Anlatıyor

"Fransızca eğitim yapan mektebe 30 kadar Türk mültecisini kabul etmişlerdi... Katolik mekteplerini çekemeyen Rumlar tarafından Bulgarlara ihbar edildiler. Komitacılar geldiler ve mültecilerin teslimi istediler... Fransız şimendifer şirketinin komiseri Rıza Bey, rahiplere bir zarar gelmemesi için kendini teslim etti. Canilerin Rıza Bey'i parasını ve evini göstermesi için kasatura ile tehdit ettiklerini gözlerimle gördüm. Çoluk çocuğunun başına gelecek felâketi anlamış olmalı ki, söylemedi. Vücudu kasatura ile delik deşik edildi, yere düştü. Katillerden biri ayakkabılarını çıkartıp kendi giydi. Cesedi 5 gün aynı yerde kaldı. Her gün üzerinden bir şey çalındı. Son gün üzerinde donu ile gömleğinden başka bir şey kalmamıştı!"

Zâyeti Adlı Rus Gazetesinden Bir İfade

"Ben iyi bir tesadüfle, Bermutat gazete muhabirlerinin gözlerinden kaçan pek çok şeyi görmeye muvaffak oldum... Ben Makedonya'ya, sivil ahaliye yardım ulaştırmak maksadıyla gitmiştim. Rus muhabirlerin büyük çoğunluğu gibi ben de Balkan memleketlerine, Bulgar'a karşı büyük bir yakınlık besleyerek gelmiştim. Lâkin beklediğim gibi olmadı. Muntazam askerler, ahaliden intikam alıyor, tek bir kurşunun atıldığı köyleri yakıyor, erkekleri öldürüyorlardı! Yanımdakilerden bir Bulgar subayı, tam bir iftihar ile 'Kırcalı'de, arkamızda hiçbir Türk köyü bırakmadık, ' diyordu!

Urgancılar köyünde 90 Müslüman, iplerle birbirine bağlandıktan sonra kasaturalarla hunharca şehit edildi!

Üsküp ile Kumonova arasındaki köyler, Sırp'lar tarafından tamamen yakıldı! Evlerden fırlayarak kaçmak isteyen köylüler hemen kurşunlanıyorlardı! Bir tek fert bile kurtulamadı!

Manastır'da, insanları birbirine bağlayıp yakıtılar! Süürünerek ateşten kaçmaya çalışan bıçareleri, sanki ağaç kütükleriymiş gibi, süngüyle tekrar ateşe itiyorlardı! Çok defa çoluk çocuk bir camiye doldurularak, gaz dökülüp yakılıyordu!

Bir diğer işkence de Müslüman Türklerin diri diri gömülmesi idi! Yollar, hendekler omurgaları dipçikle kırıldıktan sonra, çeşitli işkencelerle öldürülen zavallılarla dolu idi!

Selânik civarında kadın, erkek ve çocukların karınlarını deşerek içine taş, toprak, pislik dolduruyorlardı! Sonra diğer Balkan Haçlıları'na karşı, 'Bak, sizinkiler böyle yapmayı akıl edebildiler mi?' diye öğünüyorlardı!

Nevrekop kazası dâhilinde çalışan çete, şöhret bile kazandı. 45 İslam ailesinden meydana gelen Debrencik köyü, komitacılar ve Bulgar ahali tarafından yakılmış, bütün erkekler öldürülmüştü! 39 erkek ve kadın bir caminin içinde diri diri yakılmıştır! Karaşöve köyünde bütün Türkleri, erkek, kadın ve çocukları boğazlamışlardır. Bucan köyünde Türkleri hapsedip yakmaya hazırlanıyorlardı. O sırada bir Türk bağırarak 'askerlerin bir İngiliz zabitanın kumandası altında gelmekte olduğunu' söyledi. Bu, komitacıları kaçırmaya kâfi geldi... Ancak, 15 gün sonra tekrar gelerek plânlarını tatbik ettiler. Her şeyi yağma ettiler, bütün Müslüman Türk halkını kestiler! 40 Müslüman

ailesinden ibaret Losna köyünde bütün Müslüman ahali, çocuklar ve kadınlar istisna edilmeksizin, komitacılar ve yerli Hristiyanlar tarafından katledilmişlerdir!

Ben burada, ancak Nevrekop ile Drama arasındaki küçük bir mıntıkada işlenen cinayetten bahsediyorum! Daha kuzeydeki yerleri dolaşmadım. Oralarda komitacıların tahribatı daha da müthiş olmuş! Çok yerde cebren Hristiyanlık kabul ettirilmiştir. Bazı köylerin çoğu, erkeklerini kestikten sonra, kadınları toplayıp ırzlarına tasallut ederler, sonra tabancayı alınlarına onları ölüm ile Hristiyanlık arasında muhayyer bırakarlardı! Karaşof köyünde Bulgarlarla Rumlar, 14'den 18 yaşına kadar 16 Müslüman genç kızı esir etmişlerdi! Esir etmek demek, hepsi birlikte ırzlarına Tasallut etmek demektir! Bilahare onları birer cariye gibi kullanmak arzusundaydılar!

Vaki olan cinayetler istisna değil, umumî kaide idi! Her tarafta ırza tecavüz, her şey yağma, her yerde katliamlar icra olumuyordu! Meselâ Drama'da yağmanın birinci teşvikçisi, Rum Metropolitisi olmuştur! Drama'nın etrafında ticaretle zengin büyük köyler vardır. Osmanlı askerinin çekilmesinden sonra Rum ahali temsilcilerinden meydana gelen komisyonlar, bir nevi Mıvakkat Hükümet halinde teşekkül etmiştir.

Bütün katliamlar bu komisyonların muvaffakiyetiyle (rızasıyla) ve onlar tarafından silahlandırılan sözde umumî asayişî temin için (!) tayin edilen insanlar tarafından icra edilmiştir! Bunlar, bir Türk'ün evine girerek, 'kendisinin komisyon tarafından çağrıldığını' söylerler, alıp götürürler, köyün haricinde o biçareyi öldürürlerdi! Sonra şehidin parmağından yüzüğünü çıkararak evine dönüp hanımına, 'Kocan sıhhattedir. Merak etmemen için sana bu yüzüğü gönderdi. Onu biz kurtardık, onun için bize bir şey ver,' derlerdi. Biçare kadın son paralarını da onlara verirdi!

Kavala'da bu cinayetler bir ay müddetle devam etmiştir! Sarı Şaban köyünde Bulgar komitacılarla Rumlar cinayetlerini beraber işlemişlerdir. Bütün kadınların ırzına tasallut edilmiş ve hemen hemen bütün erkekler öldürülmüştü."

Balkanlar'da yaşadığımız soykırımı, zulmü, işkenciye, tecavüzü ve sürgünü bu yüzden resmî kaynaklardan, görgü şahitlerinden, hatta cânilerin kendi ifadelerinden nakletmeye devam ediyoruz...

Bir Subayın Hatıra Defterinden

17 Ekim 1912, Selanik

"Bugün Yunan Konsolosu, kaptan, sanatkâr, tüccar, ne kadar Yunan (Rum) varsa, hepsi toplandı. Türklerle muharebenin muhakak olduğunu beyan etti. Ohhh! Domuz Jön Türkler! İşte şimdi ben, yüzümdeki Osmanlı maskesini yırtarak suratınıza fırlatıyorum! Ben Yunan'ım! Hem de Yunan ordusunun bir yedek subayım!"

Türkler! Sizi diri diri ateşte yakacağım. Aleyhimize söz söyleyen dillerinizi, bize düşmanlık besleyen yüreğinizi parçalayacağım! Ticarethanemi iflas ettirdiniz, değil mi? Yarın Yunan ordusuna katılmak üzere hareket ediyorum. Görüşürüz!"

30 Ekim 1912

"Bugün Efzun Alayı'nın 1. Bölüğü'ne tayin olundum! Birkaç gün sonra taarruza geçeceğiz! Ah, eziyet ede ede Müslüman öldürmek bana acaba nasip olacak mı?"

19 Kasım 1912

"Şimdi bütün ümitlerimden en muazzez nasibi almış bulumuyorum! 7 esir subayı tabancamla birer birer alından vurdum! Birisi Jön Türklerdendi. Onu Selanik'ten tanıyordum. Altısını işkencesiz öldürdüm. Fakat bu hayvan herifi aç susuz bıraktım, bir kolundan ve bir gözünden mahrum ettim. Nihayet dün ayaklarını Tesiere ile biçtirirken geberdi! 39 neferi bataklığa atırdım! Yarabbi, bunların boğulurken kurtulmak için uğraşması ne kadar eğlendirici! Biri su yutunca yalvarmaya başlayıp, 'Allah! Allah!' boğuk sedasıyla beraber ağzından çamur fışkırtıyordu!"

28 Kasım 1912

"Dün bir kurmay yüzbaşı ile 170 asker esir oldu. Askerleri yok etmek güç değil! Fakat ben en ziyade münevver dimağları (aydın beyinleri) söndürmek istiyorum. Onları sonra Türkiye kendi kendine ortadan kalkar! Onun ortadan kalkmasından Bizans doğar! Ne çare ki, Avusturya muhabirleri ve Fransız Konsolosu bu subayı gördüler. Zaten tanıyorlarmış. Gayet cesur, kahraman ve namuslu bir subaymış. Demek ki matlaka gebertilecek bir domuz idi! Gece odasına gittim. Gafil avlayarak bir kurşunla kafasını dağıttım. Muhabirlere, konsolosa 'maalesef namuslu subayın intihar ettiği' haberini verdim!"

30 Kasım 1912

"Allah'ım, ne kadar bahtiyarım! Şimdi Bizans tarihini, Fatih'in torunlarından akan bir Kan Deryası ile yıkayarak Dömeke'nin acısını çıkardık! Uyan ey kahraman ecdat! Uyan 11. Konstantin! Senin taht ve tacını süvarilerine çiğneten Fatih'in ölü askerleri, bak, çekirgeler gibi tarlalara serilmiş! Subay ölüleri yüzüstü kapanarak mağlubiyetlerini itiraf ediyorlar! Osmanlı Sancağı Kızılhaç hastanelerinin kapı eşğine (paspas olarak) serilmiş, giden gelen ayaklarını siliyor! Atımın altında taş yerine kesilmiş kafalar, toprak yerine yumuşak cenazeler yatıyor!

Şanlı Elen orduları ayak bastıkları köylerde Türk hurafesinin bütün zincirlerini kırıyor, onları Yunanlaştırıyorlar! Onlara Hristiyanlığı kabul ettiriyor! Çocuklar, kadınlar süngülerimizin parıltısını görür görmez derhal haçı öperek Hristiyan oluyorlar! (Hristiyanlığı kabul etmeyen) mutaassıp domuz Türklerin kafalarını kasaturalarla vücutlarından ayırıyoruz! Vardığımız köylerde minareler, mabetler, mescitler dinamitlerle uçuruluyor! Ben, Türk namına elime geçenleri öldürmeyi, bir medeniyet borcu addediyorum. Türklere merhamet etmek, onları hasretli oldukları cennete göndermektir!"

8 Aralık 1912

"Türk unsurunun kökünden mahvı için türlü buluşlar icat eden Dr. İstafano'nun fevkalâde zekâsını hatıratıma kaydetmeyi bir borç biliyorum. Bu zeki Doktor İstanbul Tıbbiye Mektebi'nde parasız tahsil ettikten sonra, Türk kadınlarına gösterdiği nazık ve terbiyeli tavırlardan dolayı çok para kazanmış, büyük bir şöhret sağlamıştır. Tarabya'da hâlâ köşkü vardır! Mesut talihim beni Dr. İstafano ile birleştirdi. Birlikte çalışıyoruz. Burada birkaç Alman muharriri baş belâsı gibi duruyor. Sık sık esirleri ziyaret ediyor, ahali ile temasta bulunuyorlar. Binaenaleyh, hayvan Türkleri pek aşikâr boğazlayamıyoruz.

Bunların imhası için Dr. İstefano, gayet tedbirli ve mahirane projeler hazırlıyor... Şişelerle Dizanteri, Tifo mikrop kültürlerini bakkallara dağıttı. Müslüman Türklerin satın aldıkları şeylere hemen bir-iki damla katılıyor. Evler gizlice gözetleniyor. Hastalık alâmeti baş gösterir göstermez; resmî surette o mahalleyi kordon altına alıyoruz. Artık oraya ne ecnebi muhabirleri, ne de konsoloslar girebiliyor! Kuvvetli zehirleri ilâç diye hastalara tutuşturuyoruz. Sancılana sancılana, kıvrana kıvrana telef oluyorlar! Hastalığa yakalanmayanlara (sözde korunma için) verdiğimiz haplar da bu kuvvetli bünyeli Türkleri öldürüyor."

15 Aralık 1912

"Miralay beni çağırıldı. Esirleri türlü türlü uydurma bahanelerle ecnebilere sezdirmeksizin mahvettiğimi bildiği için bana iltifat etti! Buradaki 3.000 esir asker ve 120 genç subayın yok edilmesi için zekâma, dirayetime müracaat etti! Bütün Türk esirlerini kurmay subayları ile beraber yanımızdaki kışlaların üst kısmına balık istifi denecek bir halde birbiri üstüne yığdım! Zemin katında zaten patlayıcı madde ile 30 barut fıçısı ve bir miktar top cephanesi vardı. Muhafazalarına memur olan Yunan neferlerinin yerine, Teselya Müslümanlarından 10 kişi seçtim. Gece herkes yatsı namazında iken, verdiğim işaret üzerine zemin ve sema alevler içinde kaldı. Müthiş bir tarraka koptu! Etrafa baş, kol, bacak, gövde tufanları, kan serpintileri yağıyordu! İmamlar bile namaz ve ibadeti unutarak can havliyle dışarı fırladı! Bu izdiham arasında süngülerimiz güzel iş gördü.

Hemen bir şayia çıkardık! Türklerin katliam ettiklerini, Yunan askerlerine ansızın hücum ettiklerini yaydık! Muhabirler korkudan dışarı çıkamaz oldular. 4-5 saat bu güzel fırsattan istifade ederek toplu bir halde bulunan Türklerin üzerine aslan gibi atıldık! Kendilerini kurtarabilenler büyücek bir camiye sığınarak kapıları kapamış, mandallarını sürmüşlerdi. Caminin dört tarafına gazyağı dökerek ateşledik. Kapıdan çıkanlar derhal süngüleniyordu!

Gece, her taraf karanlık! Bu kırmızı alevler içinde siyah bir başın fırıldak gibi nasıl döndüğünü, kadınların saçlarından tutuşunca pervane gibi nasıl dans ettiklerini görmeli! Hele Türklerin vücudu tutuştuktan sonra cıvırtılardan daha müthiş sedalar çıkartıyor. Bütün zevk verici bir zafer musikisi teşkil ediyor!"

21 Aralık 1912

"Şimdi bütün kızgınlığım, bütün düşmanlığımı Türk Kadınları'na intikal ediyor! Selanik'te bulunduğum esnada ipekli çarşafların ılık ve kokulu süsleri içinde kızaran, terleyen bu gönül alıcı ruhlar, benden o kadar ırkilir, o kadar kaçarlardı ki, irademden o siyah kirpiklerin altındaki iri gözlere mağlup olduğumu hissederdim. Fakat mutaassıp hainler, katiyen benim aşkıma ehemmiyet vermezlerdi! Peçelerini örtüp vakur bir eda ile çıkar giderlerdi.

Şimdi ise Dr. İstefano ile beraber Müslüman Türklerin evlerinde kadınların muayene bahanesi ile çarşaflarını, peçelerini yırtarak güzel gençlerin göğsünü, memelerini muayene için anadan doğma

çırılçıplak soyardık. Ancak onları soyuncaya kadar üzerlerinde 5-6 değnek kırmalı! Hele bazıları, 'Öldürün beni! Allah'ın, Peygamber'in huzuruna bakire olarak çıkararak sizi şikâyet edeceğim!' diye bizi tehdit ediyorlar! Kahkahalarla gülüyoruz!"

Pierre Loti Anlatıyor

Dünyaca meşhur, Fransız yazar Pierre Loti, Bulgarların Edirne'den atılmasından hemen sonra, İstanbul'a gelmiş ve ardından Edirne'ye kadar uzanan bir seyahat yapmıştır. Ünlü yazar yollarda gördüklerini hem İstanbul basınında hem de Avrupa basınında yazmıştır. Aşağıdaki satırlar Pierre Loti'nin notlarından alınmıştır.

Camii ve Mezarları Pislediler

"Bulgarların Trakya'yı nasıl bir çöle çevirdiklerini anlatmak istiyorum. Doğrusunu isterseniz bu Hristiyan kurtarıcılar! Birkaç gün içinde böyle bir katliam yapabilmek için, tüyler ürpertici bir hırsla çalışmışlar. Evet bir çöl diyordum. Gelip geçtiğim yerler gerçekten bir çölden farksızdı. Ama akıllara durgunluk verecek bir çöl... çünkü daha birkaç gün önce buraları taze ölülerin cesetleriyle dohuydu.

Yolumuz üzerindeki Havza'da durduk. Bütün yapılar harabe halindeydi. Evlerin hemen hemen tamamı yıkılmıştı. Kasabanın camii ise ayakta kalmıştı. Bulgarlar herhalde camii yıkacak vakit bulamamışlar diye içimden geçirdim. Ama kapıdan içeri girer girmez dehşetten tüylerimiz ürperdi. İçeride Türk yaralıları vardı. Camiinin mihrabı parçalanmış, camları kırılmış, duvarlardaki kuran yazılarının üzerleri, cami içindeki yaralı Türklerin kanlarıyla karalanmıştı.

Ben camiin minaresine çıkınca midem alt üst oldu. Minare insan pisliği içindeydi. Meğerse Bulgarlar burasını tuvalet olarak kullanmışlar. İhtiyacı olanlar minareye çıkmış oradan kubbenin üstüne büyük apteslerini yapmışlar'... Kubbe feci bir haldeydi. Camiinin etrafındaki mezarlık ise büsbütün inanılmaz durumdaydı. Bulgarlar mezarlardan çoğunu kazıp ölüleri çıkarılmış ve mezarları apteshane olarak kullanmışlar."

Ölüm Kuyusu

"İşte köyün su kuyusu. İnanılmaz kokular geliyor. Bulgarlar tecavüz ettikleri kadınların ve çocukların cesetlerini kuyuya doldurmuş, suyun dibine batmalarını sağlamak için de üstlerine mezar taşlarını atmışlar. Nüfusu 1.200 olan köyde şimdi 40 kişi kalmış. Hepsi bitkin halde. Ama gene de yanımıza gelip nezaketle elimizi sıkıyorlar. İçlerinden biri yaşlı gözlerle:

'Neden hala yaşıyorum bilmem, karımı, çocuklarımı öldürdüler. evimi yaktılar.' derken, bir başka ihtiyar iki büküm yanıma geliyor:

'10 yaşında bir torunum vardı, minicikti, hayatımın neşesiydi. Ondan başka kimsem yoktu bu dünyada. Bulgarlar evimize girdiler.. Irzına geçmek istiyorlardı onun... korumak istedim. Beni öldüresiye dövdüler... Kendimi kaybetmişim... Gözlerimi açtığım zaman, yavrum yanımda yoktu artık.' diyor ve yere düşerek kendinden geçiyor.

Evet torunu yanında yoktu da ne olmuştu?... Nereye gitmişti bu 10 yaşındaki masum çocuk? Tabii kuyuya!... Kırılmış mermerlerin altında çürüsün diye, kuyuya diğer kurbanların yanına atılmıştı..."

Burunsuz ve Dudaksız Türkler

Pierre Loti, Edirne'deki izlenimlerine şöyle devam ediyor.

"Duyduklarım saymakla bitmez. Bulgarların Türk harp esirlerine ne korkunç işkenceler yaptığını bana Fransız elçilik yetkilileri anlattı. Aç, susuz bırakılan Türk esirleri dipçik darbeleri altında meçhul istikamete götürülüyor; yolda yere kapaklanan olursa derhal süngülerle delik deşik ediliyorlardı.

Doktorlar; göğüsleri süngüyle parçalanmış Türk ve Rum kızlarını gördüklerini, bu cani Bulgarlara, Edirne'de ikamet eden Ermenilerin yardımcı olduklarını belirtiyorlar. Bulgarlar sürüler halinde 8-10 yaşlarındaki minik kızların ırzına geçtikten sonra öldürüp bıraktıklarını da anlattılar.

Bu ara Romanya'da tanıdığım bir hanımdan mektup aldım. Bükreş'e getirilen, Bulgar esirlerinin ceplerinden, kesik kılaklar; küçük çocuk elleri çıkmış. Bınların mahiyeti sorulunca kendilerini haklı çıkarmak ister gibi: 'Eli; orsunuz bu uğurdur, uğur olsun diye yanımızda taşıyoruz' demişler.

Nihayet bana şehit olmuş bir Türk askerinin fotoğrafını gösterdiler. Bulgarlar sırf eğlence olsun diye diri diri kafasını delmiş, başının derisini yüzmüşlerdi. Yüzünde sadece burnu ve bir gözü kalmıştı. Başka fotoğraflarda da, burunsuz ve dudaksız dörder dörder birbirine bağlanıp suya atılan Türk askerleri vardı. Esir Türk askerleri, başları kesilmiş Türklerin cesetleri başında resim çektirmiş Bulgar askerleri görülüyordu. "

Evet tarihe Balkan Faciası diye geçen Savaşın perde arkası böyleydi. Neden mi bu kadar detaylı yazdık. Konumuz İstihbarat ve Casuslardı, diyeceksiniz. Detaya girmemizin nedeni, ilerideki satırlarda bahsedeceğimiz, çekirdeğini Teşkilat-ı Mahsusa'nın oluşturduğu Türk İstihbaratçılarının çoğu isimsiz kahramanlarının nasıl bir mücadeleye giriştiklerini daha iyi kavramanız ve geçmişî unutmamanız içindir.

Emirber Fedaileri Kuruluyor

İşte Balkanlarda yaşanan felaket böyleydi. İstanbul'da bulunanlar olaylara seyirci kalıyordu. Tek başvuracakları yer ise Trablusgarp'ta savaşmaya giden bir avuç Vatan Kahramanıydı. Ve onları cepheden çağırdılar. Enver Paşa önderliğindeki kurtarıcılar, bürokrasi ile bir şey yapılamayacağı anlaşıncı hemen kurulan Teşkilat-ı Mahsusa birlikleri ile Balkan Savaşının ikinci safhasını başlattılar.

Gerçekten de bürokrasi hiçbir şekilde aşılamıyor, ordu içinde ve kurumlardaki kokuşmuşluk, partizanlık giderilemiyordu. İşte o zaman Enver Paşa "*Vatan endişesinden*" yarbay iken mirliva rütbesini aldı. Onu bu rütbeyi almasına teşvik eden, tek çözümün yetkileri elinde toplayabilmesi için bu rütbeye gelmesi gerektiğinde ısrar eden Dr.Nazım Bey ve Kuşçubaşı Eşref Bey idi. Ve bu rütbeyi alınca artık hiçbir rütbe, idealleri için önünde engel değildi. Her türlü radikal kararı alabilirdi. Hemen ordu içinde o zamana kadar görülmemiş bir temizlikle Balkan Savaşında yenilmemizi hazırlayan kişileri ordudan uzaklaştırdı. Hemen Eşref Bey'in önderliğinde bir gönüllü milis gücü oluşturuldu ve eğitime başlandı.. Çünkü, Bulgar ordusu İstanbul'u darıma- dağın edecek kadar ilerlemiş ve Çatalca Sırtları'na 15'lik sahıra bataryalarını yerleştirmişti.

Enver Bey, Kuşçubaşı Eşref, Selim Sami ve İbrahim Şehbendere'yi, bu bataryaları susturmakla görevlendirmiş, komutayı Kuşçubaşı'na vermişti. Böylece "*Emirber Çeteleri*" diye bilinen fedailer birliği kurulmuştu.

Aslında Emirber çeteleri diye bilinen bu fedailer grubu genelde İstanbul'da yaşayan ve asker olmayan kişilerden oluşan bir nevi Milis gücüydü. Bu Milis gücünü oluşturan kişilerin ara-

sında bıçkınlar, kabadayılar, tulumbacılar, mahkumlar, imamlar, şeyhler, hamallar, mavnacılar gibi sivil insanlar vardı. Bunların ortak özelliği ise gerçek birer vatansever olmalarıydı.

Bunlar daha sonra Teşkilat-ı Mahsusa kuvvetlerinin çekirdeğini oluşturdu. Bu kuvvetlerin başında Eşref Bey, kardeşi Selim Sami bey ve dava arkadaşları Cihangir oğlu İbrahim Bey bulunuyordu.

İlk Görev, İlk İsyan

Eşref Bey'in, "*Emirber Fedaileri*" denen çetelerden oluşan birliğine bir de nizami birlik eklendi ve tümen gücünde bir gerilla birliği oluşturuldu. Taksim kışlasında eğitilen tümen, Murat Dağları'ndaki Bulgar bataryalarının susturulması için görevlendirildi.

Taksim'den hareket edilir, Veli Efendi çayırına daha yeni gelinmiştir ki; "Keçe Bekir" adlı bir yüzbaşı ilk isyan hareketini başlatır. Kuşçubaşı'na bir tezkere gönderir. Tezkerede, padişahın orduya kumanda etmesi istenir, aksi halde tümenle beraber hareket edilmeyeceği bildirilmiştir.

Kuşçubaşı, olayı konuşarak çözmek ister ancak ateşle karşılaşacağını görür ve komutanlarla toplantı yapar. Brifing sonunda Selim Sami olayı sessizce bastırmak fikrindedir. Böyle yapılamazsa daha büyük felaketle karşılaşılacağını anlatır. Kuşçubaşı teklifi kabul eder ve hareket emrini verir.

Selim Sami ve Galatasaraylı gençlerden oluşan bir gönüllü Emirber Taburu bu hareketi bastırmakla görevlendirir. Tabur harekete geçer ve büyük bir ustalıkla olay sessizce bastırılır. Keçe Bekir ve on arkadaşı idama mahkum olur. Ancak Kuşçubaşı bunu hapse çevirir. Daha sonra çıkan aftan yararlanan Keçe Bekir ve arkadaşları, orduya dönüp yararlı hizmetler yapacaktır. Keçe Bekir, bu olayda şahsi emelleri olan art niyetli kişilerin mağası olmuştur ve hatasını sonradan anlayarak orduya hizmet etmeye devam etmiştir.

Murat Bey tepelerindeki bataryaların susturulması için yapılan plan uygulamaya konur ve hareket başlar. Merkezde Kuşçubaşı, sağında Selim Sami ve solunda Cihangiroğlu... Kuşçubaşı'nın

elindeki kuvvetlerin hepsi genç, yiğit ve gözüpek kişilerdir. Kuşçubaşı bunlara çok iyi bir biçim vermiş, hepsi de emrinde ölümü göze alacak kadar cesur yürekli, yiğit askerlerdir.

Baskın yapılır, planlandığı gibi başarıyla sonuçlanır. Bulgar ordusu sekiz saat süren savaş sonunda bozguna uğrar ve zafer kazanılır. Zaferin İstanbul'da duyulmasıyla yer yerinden oynar. Zafere susamış Türk insanı bu anlamlı zaferle kendini bulur. Başta Padişah olmak üzere birçok tebrik telgrafları gönderilir. Bu savaşta Emirber Fedaileri aktif bir şekilde rol oynamıştır.

Aslında Fedailerin çekirdeğini oluşturduğu Teşkilat-ı Mahsusa da bu zamanda kurulmuştur. İlerleyen satırlarda daha geniş olarak bahsedeceğimiz ve Türk istihbarat teşkilatının temelini oluşturacak olan Teşkilat-ı Mahsusa, İttihat ve Terakki ile birlikte devletin içinde ve savaşın göbeğinde. Başında da Enver Paşa'nın dostu olan ve çete savaşlarının uzmanı sayılan Süleyman Askeri Bey vardır.

Tarihte adından yazılı kayıtlarda çok az bahsedilen Teşkilat-ı Mahsusa ile ilgili bu ilk eylem biigisi, o dönemi anılarında anlatan İttihat ve Terakki'nin üç paşasından biri olan, Cemal Paşa'ya aittir. Teşkilat-ı Mahsusa konusunda en fazla bilgi sahibi olanlardan Cemal Paşa, bu konuda diğer ittihatçılar gibi, nedense anılarında bile çok ketum davranmıştır.

Ancak gizli teşkilatın hakkını vermeyi de ihmal etmemiştir. Bu tutum daha sonraları Türk gizli servislerinin en büyük başağrısını oluşturacak hastalığın, yani gizliliği ikinci plana atma sorununun, Teşkilat-ı Mahsusa içinde halledildiğinin bir örneği sayılsa gerektir. Paşa hatıralarının 63. sayfasında 1912 yılının sonları ile 1913'ün başlarında yaşanan Balkan Harbi'ni ve bunda Teşkilat-ı Mahsusa'nın başarılarını şöyle dile getirmektedir:

"Ordunun Edirne üstüne hareketi sırasında hükümetçe neşrolunan beyannamede, ordumuzun Meriç nehrini katiyen geçmeyeceği açıkça taahhüt edilmişse de, o zaman ordu zihniyetinin ruhu olan bazı kimseler bu taahhüdün isabetsizliğini dikkat nazarına alarak hükümete bağlı olmayan yarı resmi bir Teşkilat-ı Mahsusu (Özel Teşkilat)'nın Meriç nehrinin öte tarafında kendi istediği gibi hareket etmesine gözyummak esasını Başkumandanlığa ve Hükümete kabul ettirdiler.

Ve bu Teşkilat-ı Mahsusa akıllı ve süratli bir hareketle Mesta Karasuyu Vadisine kadar bütün Batı Trakya'yı işgale muvaffak oldu. Garbi Trakya kıtası Edirne vilayetinin Ortaköy ve Karacaali kazalarıyla bütün Dedeağaç ve Gümülcine sancaklarını ve nüfusun yüzde 95'i İslamlardan terekkeb eden mühim bir bölgedir. Bu kıtayı işgal eden Teşkilat-ı Mahsusanın başında şehit Süleyman Askeri Bey bulunuyor ve Çerkes Yüzbaşısı Reşit ve İzmir 'li Eşref ve Kardeşi Sami ve yine yüzbaşı Fehmi Bey'lerle daha bazı zevat aslı erkanını teşkil ediyorlardı."

Aslında Emirber Fedailer grubunun tarih kitaplarında bulunmayan, anlatılmayan vurkaç eylemlerinin ardından, böylesine büyük bir eylemi başarıyla gerçekleştirebilmiştir.

Bulgarların işgaline uğrayan bu bölgede 15 Ağustos 1913'de Kuşçubaşı Eşref ile Süleyman Askeri komutasında başlatılan direniş ve saldırı faaliyeti, 15 gün gibi kısa bir sürede ekibin istihbarattaki başarısı sayesinde sonuçlandırılır. Çünkü başındaki komutanların hepsi, özellikle Enver Paşa ve Süleyman Askeri bölge siyasetini, ekonomisini ve özellikle dil ve coğrafyasını çok iyi bilmektedirler.

İstihbaratın Önemi

Evet, İmparatorluk batmakta ve bu batışı gören bir avuç hürriyet kahramanı çareler aramaktadır. Onlara göre en büyük eksiklik istihbarattır. Bunun derhal halledilmesi gerekirdi. Bilgileri ve yetişmiş insan güçleri vardı. Bu gücü denetim altına almak ve tek bir yerden kontrol edilmesi gerekiyordu.

Bu konuda ilk adımı Mustafa Kemal, Şam'da attıysa da, çevresinde yeterli sayıda insan ve para olmadığı için küçük bir adım olarak kalmıştı. Zaten sürgün topraklarında ne yapılabiliyordu ki.

Mustafa Kemal'e göre daha sağlam adımları atan Enver Paşa oldu. Ne de olsa Enver Paşa'nın elinde bir kuruluş vardı. Bu da İttihat ve Terakki idi.

Ellerinde güzel bir örnek vardı. İttihatçılar 2. Abdülhamid'i tahttan indirdikten sonra onun İslamcı- Türkçü hayallerini benimsediler. Abdülhamid döneminde İttihat-ı İslam hareketi, fikri ve şahsi gayretlerin ötesine geçebilmiş değildi. Oysa bir

hareketin “Pan” niteliğini kazanabilmesi için bir örgüt ve onun siyasi hedefinin olması gerekiyordu. Abdülhamid’in dünyanın dört bir yanına gönderdiği misyonerlerin Osmanlı Devleti çatısı altında bir teşkilatları yoktu. Bunlar padişaha bağlı görev yapan gönüllü kimselerdi. İttihatçılar ise, emperyalistlere karşı ciddi bir mücadele verebilmek, bütün İslam dünyasını harekete geçirmenin ancak kurulacak ciddi bir örgütlenmeyle mümkün olduğunu kavramışlardı.

Ve İttihat Terakki kurmaylarına göre bu örgüt, gizli bir örgüt olmalıydı.

Umûr-u Şarkıyye

Emirber Çeteleri’ni oluşturan Fedailerin elde ettiği başarıların ardından kurulan Teşkilat-ı Mahsusa, Osmanlı Devleti’nin de, muhtelif memleketlerde propaganda yapmak, askeri sırları ele geçirmek, bir taraftan İslâm devletleri ve Türkleri ayaklandırarak hepsini günün birinde İmparatorluk bayrağı altında birleştirmek gibi son derece zor bir düşünceyle hareket eden ve bir istihbarat teşkilâtı kurulmasının önemine değinen Enver Paşa sayesinde oluşturulmuştur.

Enver Paşa’nın Harbiye Nazırlığı’na gelmesinden sonra “Teşkilât-ı Mahsûsâ” adıyla kurulan ve “Umûr-u Şarkıyye” ismiyle de anılan bu örgütü bilinçli olarak devletin bilinen politik, askeri ve mali organlarının dışında kurmuş ve kendisine ve politikalarına kayıtsız şartsız bağlı ajanlarla kadrosunu oluşturmuştur.

Teşkilat-ı Mahsus’a Resmîleşiyor

Enver Paşa, ileride tüm Dünya istihbarat kurumlarının örnek alacağı istihbarat teşkilatını kurar. Teşkilatın ismi Teşkilat-ı Mahsusa’dır.

Aslında, Örgütle İttihat ve Terakki’yi birbirinden ayırmak, bir insanı ikiye bölmek gibi bir şey olur. Örgüt, partinin güçlenmeye başladığı 1913-1914 yılında resmî olmayan bir mâhiyette Teşkilât-ı Mahsûsâ adını almıştır.

II. Abdülhamit döneminde rejim muhaliflerinin Saraya jurnal edilmesi için kurulan hafiye sistemini saymazsak Osmanlı Devleti'nde modern anlamda kurulan ilk istihbarat sistemi Teşkilat-ı Mahsusa (Özel Örgüt=Özel Kuvvetler) olarak sayılabilir.

Örgüt şeklen Sadrazama bağlı olarak çalışacak, elde ettiği bilgileri örgüt başkanı sadece Sadrazam ve Harbiye Nazırı'na iletecektir. Enver Paşa bu düzenlemeyle Teşkilat-ı Mahsusa'yı doğrudan kendisine bağlı olarak çalışan, bağımsız bir örgüt haline getirmiştir. Enver Paşa kurduğu, büyüttüğü, kabul ettirdiği bu gizli servisi, kimselere bırakma niyetinde değildir. Onu, hayallerinin gerçekleşmesinde kullanacaktır. Öyle de yapar.

Teşkilat-ı Mahsusanın esin kaynağı, 1911 Trablusgarp Savaşı'nda kurulan, Fedai Zabitan Grubudur. Bu grup, Trablusgarp Savaşı için gönüllü olan subaylar tarafından kurulmuş, Derne, Tobruk ve Bingazi'de yerel halkla birlikte gerçekleştirdiği örgütlenme ile Trablusgarp'ta İtalyan işgaline karşı büyük başarılar elde etmiştir.

Teşkilâtın bilinen işlerine bakacak olursak; En önemlileri, Trablus'a gönderdiği subaylarla yerel halkı örgütleyerek direnişi desteklemesi ve Emirber Fedailer grubunun kahramanlıklarının ardından kurulan ilk Türk Cumhuriyeti olan Batı Trakya Cumhuriyeti'dir. (ki herkes ilk cumhuriyet olarak Türkiye'yi bilir. Aslında ilki bu. İkincisi de Azerbaycan Cumhuriyeti'dir)

Örgütün yarı resmî olarak kuruluş tarihi, bazı arşiv belgelerinde 17 Kasım 1913 olarak bilinir. 1903 yılında Kuşçubaşı Eşref ve arkadaşlarının Sultan II. Abdulhamid'e karşı Arabistan'da komite kurmalarıyla başladığı söylenir. En önemli vazifelerini Balkan Savaşları'nda gerçekleştirmiştir.

Batı Trakya'da Bulgar işgaline karşı mücadele eden Teşkilat-ı Mahsusa kadrosu şöyle oluşmaktadır:

Kuşçubaşı Eşref (Sencer), Binbaşı Süleyman Askeri, Yüzbaşılar; Kısıklı Cemil (Irak'da şehit düştü), İlyas Seçkin (Sonra General), Fahri (Şehit oldu), Akkalı Kasım, Beşiktaşlı Ekrem, İhsan Eryavuz, Çolak İbrahim, Kısıklı Ali Rıza, Hilmi, Üsteğmenler; Manastırlı Halim (Irak'da şehit düştü), Fuat Balkan (sonra Yüzbaşı), İskeçeli Arif, Fahri, Şehreminli Sadık, Ömer Lütfü Suman, Teğmenler; Beykozlu Reşat, Nişantaşlı Sıtkı (

Şehit oldu), Filibeli Halim Cevad, Beykozlu Hasan, Tahsin, Refik, Besim, sivil istihbaratçılar; Manastırlı Hüsrev Sami, Hacı Sami (Kuşçubaşı Eşref'in kardeşi), Çerkes Reşid (Çerkes Etem'in kardeşi), Çakır Efe,

Sabancı Hakkı, Tatar Hasan, Karakaş İbrahim, Silahçı Hüseyin, Karagümrüklü Etem Nuri, Cihangiroğlu İbrahim (Kafkasyalı), Giritli İsmail Kaptan, Mamaka Mustafa Kaptan, Said Kaptan.

Teşkilatı Kimler Kurdu

Öte yandan, Teşkilât-ı Mahsûsâ'yı her ne kadar Enver Paşa kurmuşsa da, İlk başkanı da Süleyman Askerî Bey'dir. Daha sonra ise başkanlığını Halil Bey, Cevat Bey, Cezayirli Ali Bey, Hüsamettin Ertürk gibi isimler yapmıştır. Kurucuları ve yöneticileri arasında; Atıf Bey, Hüseyin Tosun Bey, Aziz Bey, Süleyman Askerî Bey, Dr. Nazım, Dr. Bahaettin Şakir, Rıza Beyler, Eşref ve Selim Sami Kuşçubaşı'lar, Çerkez Reşit, Hüsrev Sami, İzmitli Mümtaz, İskeçeli Arif, Mustafa Kemal, Ali Çetinkaya, Yakup Cemil, Üsküdarlı Yüzbaşı Muhtar Bey, Piyade Zabiti Rusûhî (Atatürk'ün Yaveri), Piyâde Zâbiti Şevket, Haseki Tarlalı Fuad, Mümtaz Kolağası Trabzonlu Rıza, Piyâde Zabiti Dağıstanlı Nuri, Erkân-ı Harp Yüzbaşısı Şerif ve Eyüplü Hüsamettin ve Celal Bayar bulunmaktadır.

İleriki sayfalarda geniş olarak bahsedeceğimiz bu isimler, sadece göz önünde bulunanlardır. Daha nice isimler, özellikle de subaylar, teşkilâtın verdiği görevlerle eylemlerde bulunmuşlardır. Birçoğu, kahramanlık destanları yazarak şehit olmuştur.

Örgütü diğer istihbarat örgütlerinden ayıran en önemli özellikleri, devlet yerine direkt Enver Paşa'ya bağlı olması, istihbarat yanında propaganda da yapıyor olması, resmî bir hüviyetinin olmaması, gönüllülerin çeşitli ezoterik kültlerle törenlerle örgüte girmesi, çeteci faaliyetlerde bulunması, yöneticilerinin de etkisiyle Avrupâî bir havaya sahip olması ve üyelerinin çoğunun savaş görmüş subaylar ve çatışmalara girmiş insanlardan oluşmasını sayabiliriz.

Şöyle ki; Teşkilat-ı Mahsusa gizli bir kuruluş olduğundan her isteyen kabul edilmiyor, kabul edilecek olanlar da yüksek ahlâklı millî duyguları yüksek kişiler arasından seçiliyorlardı.

Bayrak, Kur'an ve silah üzerine el basarak yapılan yeminden sonra kendilerine iki tabanca verilirdi. Birisi savaşmak için büyük bir tabanca, diğeri eğer gerekirse intihar etmek için küçük bir tabanca. Tam bu sırada kulağına üç şey fısıldanırdı.:

"Vatana hizmet etmesini öğren! Kendinin görevli olduğunu hissettiğin işte kimseye sormadan çalış! Ödül beklemeden hizmet et!"

Gerçekten hepsi bu öğüde ölümleri pahasına uydular. Buna en güzel örnek; İzmir'de *"Bu işte görevli olduğunu hissederek"* 15 Mayıs 1919 da kesinlikle öleceğini bile bile elinde iki tabanca ile Yunan ordusu karşısına dikilen gazeteci Hasan Tahsin(Osman Nevres)dir.

Ancak Teşkilatı Mahsusa'nın gerçek liderinin kimliği hiçbir zaman tam olarak açıklığa kavuşmadı, hep gizli kaldı. Bir iddiaya göre Atatürk'ün emriyle koruma altına alınan bu kişinin aile ismi değiştirildi ve İstanbul dışına muhtemelen Sakarya/Sapanca çevresine nakledildi. Sonraki yıllarda ailenin erkek çocuklarının bir kısmı MİT bünyesinde görevlendirilirken diğer bir kısmı teşkilatın koruması altında farklı alanlarda çalıştılar.

Osmancık Taburu

Teşkilat-ı Mahsusa'nın kadrosu çok geniştir. Teşkilata bağlı bağımsız çalışan fedailer, gruplar, çeteler, çeteciler olduğu gibi Irak cephesinde *"Osmancık Taburu"* adıyla katılan birlikleri de vardı. Bu Osmancık Taburu, cepheyi yarıp İngiliz ordusunun arkasına geçerek önemli işler yapmışlardı. Bütün gayretleriyle ordunun vazifesini kolaylaştırmışlar, düşmana hem cepheden, hem arkadan saldırarak şaşırtmışlar, bunaltmışlar, yavaşlatmışlardı.

Planları son derece ileriye yönelikti. Enver Paşa, bütün ülkenin top yekün teşkilatlanması, bu teşkilatlar çerçevesinde eğitilmesi gereğini düşünmüş, önce Belçika'dan getirttiği uzman Harold Parfitt'e *"İzci Teşkilatı"*nı kurdurarak kendisi *"1 numaralı izci"* olmuştu.

Bununla da yetinmemiş Alman yarbay "von Hoff" a "Genç", "Dinç", "Güç", "Gürbüz" dernekleri adıyla yeni dernekler kurmuş ülkede köy ve kasabalardakiler de dahil olmak üzere 12 yaş üstünden askerlik çağına kadar bütün gençleri örgütlemiş, askerlik çağı geçmiş olanları da "Donanma", "Müdafayı Milliye" ve "Hilâl-i Ahmer" cemiyetleri altında toplamıştı.

Bütün bu teşkilat ve cemiyetler tamamen Teşkilat-ı Mahsusa'nın kontrolü ve idaresi altında çalışmışlardı. Ayrıca bu cemiyetlerin kadınlar kolları da kurulmuş ve faaliyete geçirilmişti. Bunların yanı sıra genç kızlar için de "Ergen Dernekleri" kurdurulmuştu.

"Türk Ocakları" tam kadro Teşkilat-ı Mahsusa'ya dahildiler.

Ayrıca Teşkilât-ı Mahsusâ'nın diğer insan kaynaklarını be-devi mücahitler, Kürt, Çerkez, Laz ve Dürzi aşiretlerden gelen gönüllü müfrezelerle, Araplar ve diğer Mevlevî alaylarından oluşturmaktaydı.

Bir örnek olarak: Teşkilat-ı Mahsusa, Baha Said Bey'i Türkiye'deki Alevî-Bektaşî zümreleri arasına yollamış, onları devletin yanında potansiyel bir güç olmaya hazırlamıştı. Gerçekten de 1.Dünya Savaşı yıllarında ve Kurtuluş Savaşı sırasında bu tarikat ve topluluklardan büyük ölçüde yararlanılmıştır.

Ayrıca orduda görev yapmış olan subayların hemen tamamı, görevleri gereği Teşkilat-ı Mahsusa'nın operasyonlarına bir şekilde katılmışlar ya da bu operasyonlara destek vermişlerdir.

Öte yandan, Almanlarla çok sıkı ilişkiler içinde olan teşkilâtın bu bağlantısını Kuşçubaşı Eşref ile Teğmen Von Kressenstein gerçekleştiriyordu. Teşkilâtın Enver Paşa'ya bağlı yönetici kadrosunun altında beş birim bulunmaktaydı. Bunlar; Rumeli, Kafkas, Afrika, Trablusgarb ve Vilâyeti Şarkıyye birimleriydi.

Teşkilat-ı Mahsusa, kısa süre içinde büyük gelişme göstermiş, personel mevcudu 1916 yılında, pek çok görev kuvveti, şubeler, küçük birimler ve hücrelerden oluşan yapısıyla otuz bini aşmıştır. Bu kişiler arasında başta subay, astsubay, erler olmak üzere doktor, mühendis, gazeteci, politikacı ve değişik görev alanlarında çalışan devlet memurları da yer alıyordu. Teşkilatın kendisine ait geniş bir bütçesi bulunuyordu.

Teşkilâtın örgüt şeması

Teşkilat-ı Mahsusa veya Umur-ı Şarkîye Dairesi,
Tercüme ve Telif Şûbesi,
Hindistan, Mısır, Afganistan, Arabistan Şûbesi,
Şark Şûbesi,
Rumeli Şûbesi,
Muhasebe Şûbesi,
Muamelât-ı Zatiye,
Umûr-ı Tanzimiyye,
Kurye Şubesi,
Evrak ve Dosya Şubesi,
Afrikay-ı Şarkî ve Afrikay-ı Garbî Sevkiyat,
Emir Erleri,
Aşçı,
Sevkiyat Erleri

Teşkilâtın Kuruluş Gayesi

Teşkilat-ı Mahsusa, 1913 – 1914 yıllarında, Enver Paşa tarafından Batılı tarzda kurulmuş olan bir istihbarat ve operasyon örgütü, bir vurucu güçtür. Amacı, Osmanlı Devleti ve çevre coğrafyadan istihbarat elde etmek, bunlara karşı önlem almak, özellikle Birinci Dünya Savaşı sürecinde düşman istihbaratına karşı koymak, düşmanın işgal etmesi olası olan bölgelerde yerel halkla iş birliği içinde direniş güçleri oluşturmak, işgal edilmiş bölgelerde karşı propaganda ve değişik faaliyetlerle düşmanı zor durumda bırakmaktır.

Ayrıca, Müslümanları ve tüm Türkleri bir bayrak altında toplamak; yani Panislamizm ve Pantürkizm davasını gerçekleştirmektir. Teşkilât; Fas, Tunus, Cezayir, Trablusgarp, Bingazi Afrika Ortaları, Mısır, Habeşistan, Sudan, Zengibar, Somali, Malay Adaları, Açe Adaları, Belucistan, Rus ve Çin Türkistan'ı, Hive, Kuzey Kafkasya, Azerbaycan, Güney Kafkasya, Moğolistan, Kırım, Arnavutluk, Trakya ve Makedonya gibi bölgelerde yapacağı propaganda ve çeşitli faaliyetlerle Panislamist ve Pantürkist emellerini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bunların içinde en önem verdiği yerler ise; Kafkasya, İran, Arap ülkeleri ve Mısır'dır.

Araştırmalar Teşkilat-ı Mahsusa'nın Afganistan'dan Kuzey Afrika'ya uzanan geniş coğrafyada 50'ye yakın bağımsız devlet yapılanması planladığını gösteriyor. Örgütün lider kadrosunda görev almış kişilerden biri olan ve Teşkilat-ı Mahsusa konusunda şimdiye kadar yapılmış tek akademik çalışmanın sahibi Princeton Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Philip Stoddard'la görüşmesinde örgütün amacını şöyle ifade ediyor:

"Gaye, bir taraftan bütün İslamları bir bayrak altında toplamak, bu suretle Panislamizme, vasıl olmaktır. Diğer taraftan da Türkleri siyasi bir birlik içinde bulundurmak, bu bakımdan da Pantürkizmi hakikat sahasına sokmaktır..."

Böylesi bir yapılanma Hindistan'da Hint Müslümanları'nu ayaklandırmaktan başlayarak batıya doğru İngiltere'yi Afganistan'da, Fransa'yı, Suriye'de ve Lübnan'da, İtalya'yı Trablus- Garb'ta köşeye sıkıştırmayı hedeflemişti.

Eşref Kuşçubaşı Anlatıyor

Teşkilat-ı Mahsusa'nın kuruluşunu ve gayesini Teşkilatın en önemli adamlarından Eşref Kuşçubaşı şöyle anlatıyor;

"Şimdi Meşrutiyet devri inkılapçıların nasıl bir görüşle bu milli meseleyi ele aldıklarını anlatacağım. Enver Paşa, Balkan Harbi'nden sonra, orduyu gençleştirmek amacıyla Harbiye Nazırı olduğu zaman, bu fikir ve aynı zamanda hareket yuvası olan Teşkilat-ı Mahsusa'da aslında bir subay olan Eşref Kuşçubaşı'ya önemli bir mevki vermişti. Kurmay Subay Süleyman Askeri'nin başkanlığında ordunun en enerjik idealist subayları ile Türk ve İslam diyarının aydın bilginlerini burada toplamıştı.

Bu kurumun temel gayesi şu suretle ifade olunmuştu ;

Osmanlı Devleti içinde gaye ve fikir birliği yapmak. dünya yüzündeki bütün Türkleri bir bayrak ve bir devlet terakkisi altında birleştirmek, temsil ettiğimiz manevi iman nizamı olan Müslümanlığı, takip edilecek harici siyasetin müessir kuvveti haline koymak ve bunun kadrosunu yetiştirmek gayesiyle Teşkilat-ı Mahsusa kurulmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa, bazılarının zan ve tahmin, hatta iddia ettikleri gibi mücerret haber alma, istihbarat, dışman memleketlerinde isyan ve hadiseler çıkarmak için kurulmuş bir müessese değildi. Bu taraf onun

fiili sahada başarmaya çalıştığı işlerdi ki Mısır, Tunus, Fas, Hindistan ve bütün siyah Afrika'nın bugün tahakkuk eden istikbalinde, bizim Teşkilat-ı Mahsusa'nın himmeti ve tesirleri tasavvur edildiğinden çok daha büyük ve mühimdir.

Bugün, bu ülkelerdeki neticeleri elde edenlerin çoğunun ya kendileri, ya kendilerinin çok yakınları ve bir nesil evvelkileri Teşkilat-ı Mahsusa'nın kadrosu içinde vazife almış vatansever şahsiyetleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun sukut ve çöküş devresinde bile dünyada temsil ettiği kudret ve bilhassa mazisi, böyle bir harekete çok müsaitti."

Böyle bir gayenin sadık mümessili ve Enver Paşa'nın mute-
met adamı sıfatıyla aleyhimizdeki gizli tahkikata memur edilen
Eşref Kuşçubaşı'nın hatıratından ...!

Zamanın En Güçlü Örgütü Oluyor

Teşkilat-ı Mahsusa, Birinci Dünya Savaşı'nda, Süveyş Kanal Seferi, Irak Harekâtı ve Kutü'l-Ammare Muharebeleri, Azerbaycan – Dağıstan Harekâtı, İran – Afganistan faaliyetleri, Batı Trakya, Arnavutluk ve Trablusgarp ihtilal hareketlerinde fiilen görev almıştır.

Resmi yazışmalarda "Hafi Teşkilat" olarak da zikredilen Teşkilat-ı Mahsusa'nın en dikkat çekici yanlarından biri de ideolojik söylemleri idi. İttihat ve Terakki, Trablusgarp Harbi'nden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasını önleyecek tek çare olarak İttihad-ı İslam projesini devreye soktu.

Bu proje kapsamında, başta İngiltere olmak üzere Fransız, Hollanda, Rus ve İtalyan sömürgesi altında yaşayan Müslüman ülkelerde İslam İhtilal Komiteleri kuruluyordu. Teşkilat-ı Mahsusa içinde çeşitli etnik kökenlere sahip idealist subayların yanı sıra yüzlerce aydın, şeyh ve din adamı yer alıyordu. Bediüzzaman Said Nursi'den Mehmet Akif'e, Dürzi prens Emir Şekip Arslan'dan Mısırlı Şeyh Abdulaziz Çaviş'e, Tunuslu Şeyh Salih Şerif et-Tunusi'den Libyalı Şeyh Ahmet es-Sunusi'ye, Hintli Muhammed Bereketullah Efendi'den Ebul Kelam Azad'a, Pakistan'ın ilk devlet başkanı Muhammed Ali'den kardeşi Şevket Ali'ye, İbnürreşid'den Şeyh Mehdi'ye pek çok ünlü isim Teşkilat'la bir şekilde ilişkiydi

Örgüt Şeyh Ahmed El Sunusi'yi Trablusgarp'tan bir denizaltıyla İstanbul'a kaçırmayı başarmış, Enver Paşa'nın yönetiminde Türkistan Seferi'ni planlamış, Afganistan'da hedeflenen siyasi yapının kurulması için Kabil'e Cemal Paşa'yı göndermişti. Bunlar örgütün hareket kabiliyetini göstermesi bakımından önemliydi.

Anadolu-İran-Hindistan çizgisinde mezhep ayrılıklarına karşı politika oluşturmak üzere özel bir çalışma başlatan Teşkilat-ı Mahsusa, bir taraftan Rusça dahil beş yabancı dil bilen entelektüel birikimiyle İttihatçılar arasında temayüz etmiş olan Baha Said Bey'in sorumluluğunda sosyolojik araştırmalar yaptırırken diğer taraftan Hindistan'a Sünni imamlar gönderilmek suretiyle, Kara Vasıf'ın başkanlığında İslam İhtilal Komitesi oluşturulmuştu.

Teşkilat-ı Mahsusa o zamana kadar dünyada hiç yapılmamış bir eğitim faaliyetine girişti.

Dünyanın en büyük dini olayını siyasi amaçları ve planları doğrultusunda kullanmaya girişti. "Haccı" dünyanın en büyük siyasi eğitim okulu olarak kullanmaya başladı.

Dünyanın her tarafından gelen hacılar Hicaz'da kaldıkları süre içinde Teşkilat-ı Mahsusa tarafından eğitiliyor, bütün masrafları devletçe karşılanarak İstanbul, Bursa, Konya ve ülkenin çeşitli yerlerindeki misafirhanelerde barındırılarak, memleketlerine inanmış ihtilalciler olarak gönderiliyorlardı.

Buralarda kendilerine "Köpekler bile köylerine yabancı köpek sokmaz." denilerek ülkelerine döndüklerinde neler yapabilecekleri öğretiliyordu.

Mısır, Cezayir, Libya, Hindistan, Afganistan, Türkistan'daki istiklal mücadelelerini yönlendiren liderler hep Teşkilat-ı Mahsusa tarafından yetiştirilmişti.

Aynı şekilde Hicaz şeyhlerinin çocuklarının özel olarak eğitilmesi maksadıyla Galatasaray Lisesi'ne getirilmesini sağlayan örgüt, yanı sıra Mısır'dan bir grup din adamının Muğla'da bir çiftlikte misafir edilmesini organize etmişti.

Terakki'nin bir yandan Teşkilat-ı Mahsusa gibi faaliyet alanı alabildiğine geniş bir istihbarat örgütü kurarken, öte yandan İslam dünyasında İttihat-ı İslam fikrinin oluşması için eğitim ve yayın

faaliyetlerine yöneldiği de biliniyor. M. Ali Eren'in makalesinde yer verdiği bilgiye göre Doç. Dr. Zekeriya Kurşun'un arşivde bulunan belgelerde İttihatçılar'ın, Teşkilat-ı Mahsusa'ya paralel bir sivil örgüt kurduğu bilgisi mevcut. Cemiyeti Hayriye-i İslamiye adıyla oluşturulan bu sivil toplum örgütünün Medine'de bir İslam Üniversitesi kurduğu ifade ediliyor.

Son olarak kaydedilmesi gereken bir husus da şu: Ankara'da Genelkurmay'ın Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Arşivi'nde Teşkilat-ı Mahsusa faaliyetine ilişkin onbinlerce belge var ve incelemeye açılacağı günü bekliyor.

Bilinen Eylemleri

Teşkilatın bilinen diğer önemli eylemleri ise;

- 1898'de Yeşilköy anıtını bombalamak,
- Yakup Cemil'in kendi müfrezesiyle Batum'u alması,
- Bâb-ı Âlî baskını ve Yakup Cemil'in Sadrazam Nazım Paşayı vurması,
- Edirne'nin alınmasında görev alan teşkilât müfrezeleri,
- Batı Trakya Cumhuriyeti'ni kurma,
- Muhâcirleri Anadolu'ya yerleştirme,
- Trablusgarb'a gizlice subaylar gönderme (Enver Paşa, Mustafa Kemal vb),
- Arapların örgütlenmesi,
- Fetvâlarla cihâd çağrılarının yapılması,
- Mısır'daki bedevileri İngilizlere karşı ayaklandırma,
- Suriye ve Filistin'deki aşiret beylerini İngilizlere karşı ayaklandırma,
- Süveyş kanalına saldırı,
- Mekke emiri Şerif Hüseyin'in iknâ çalışmaları (M. Akif Ersoy da katılmıştır)
- Fransız gizli servisinde tutulan bir kâtilin Fransız konsoloslüğundan önemli belgelerle birlikte Ali Münif Bey tarafından çıkartılması,
- Arap örgütlerinin Yusuf Şetvan Sâdık Şeyh Sâlih Şerif tarafından ortaya çıkarılması,
- Fransa ve Kuveyt'teki gizli Arap zirvelerine sızma,

- Eşref Kuşçubaşı ve fedâîlerinin Abdullah'ın kuvvetlerine baskın yapıp yakalanması,
- Filistin'de Yahudilere karşı istihbarat çalışmaları,
- Türkistan bölgesinde Enver Paşa ve fedâîlerinin bağımsızlık ve Turan mücadeleleri...

Ve daha sayamadığımız nice kahramanlıklar yaptı Teşkilât-ı Mahsûsâcılar; karakol cemiyeti üyeleri, Yıldız İstihbaratı, Mim Mim'ciler, Mete'nin Çasıt denilen ajanları...

Özellikle Osmanlı'nın son dönemlerinde bu vatanseverler, alamadıkları maaşlarını annelerine eşlerine çocuklarına ve silah arkadaşlarından şehit düşenlerin ailelerine verilmesi isteğiyle can verdiler. Yoku var ettiler. Tek sevdâları vardı; vatan sevdası ve tek korkuları vardı; o da Allah korkusu...

Teşkilat-ı Mahsusa; Süleyman Askerî Bey ve Kuşçubaşı Eşref Bey'in başkanlıkları dönemlerinde çok büyük ve çok önemli hizmetlere imza atmıştı. Devletin geleceği ile ilgili ileriye dönük müthiş planlar hazırlanmış, senaryolar düşünülmüş, bütün ihtimaller düşünülmüş ve hazırlıklar yapılmıştı.

Planların büyük kısmı Osmanlı Devleti'nde asırlık ihmallerin, hataların yükü olarak omuzlarına yüklenen eski mirasların zararını en aza indirmek, devleti ileri, daha ileri götürerek bütün yurttaşları içine çekmek, hatta daha 1.Dünya savaşından önce olacağı her gün biraz daha belirginleşen harp başlamadan olası bir yenilgide bile neler yapılabileceğini hesaplamak tedbirler almak şeklinde hazırlanmıştı.

Eski Cumhurbaşkanı Anlatıyor

Teşkilat-ı Mahsusa'nın önemli elemanlarından olan Eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar, derlediği bilgilerle bu istihbarat örgütünü şöyle tanıtır ;

" Osmanlı Devleti içinde ülkü ve fikir birliği yapmak, dünya yüzündeki bütün Türkleri bir bayrak ve bir devlet görüşü altında birleştirmek, temsil ettiğimiz manevi iman düzeni olan müslümanlığı izlenilecek dış politikanın etkin kavveti durumuna getirmek, sömürgecilik ile savaşarak milli kurtuluşlar dönemini açmak ve bunun kadrosunu yetiştirmek amacıyla Teşkilat-ı Mahsusa kurulmuştur.

Teşkilat-ı Mahsusa, bazılarının sandıkları, hatta iddia ettikleri gibi soyut haber alma, istihbarat, düşman memleketlerinde isyan ve olaylar çıkartmak için kurulmuş bir örgüt değildi. Bu taraf onun fiili alanda başarmaya çalıştığı işlerdi ki, Mısır, Tunus, Fas, Hindistan ve bütün Siyah Afrika'nın bugün gerçekleşen bağımsızlığında, bizim Teşkilat-ı Mahsusa'nın çabaları ve etkileri düşünülebileceğinden çok daha büyük ve önemlidir. Bugün, bu ülkelerdeki sonuçları elde edenlerin çoğunun ya kendileri, ya kendilerinin çok yakınları ve bir kuşak öncekileri Teşkilat-ı Mahsusa'nın kadrosu içinde görev almış -vatansever- kişilerdi. Osmanlı İmparatorluğu'nun düşüş ve çöküş döneminde bile dünyada temsil ettiği kudret ve özellikle geçmiş, böyle bir harekete çok elverişliydi."

Teşkilat-ı Mahsusa'yı sadece istihbarat örgütü olarak görmek pek yerinde olmaz. Teşkilat-ı Mahsusa vatanı; görünür, görünmez her türlü dertlere karşı korumayı amaç edinmiş, birbirine inanmış vatanseverlerin teşkil ettiği bir cephe olarak ele alınmalıdır. Sadece savaş düşünülmemiş, Almanya, Avusturya ve Belçika üniversitelerine gönderilen öğrencilere gelecekte vatanı Avrupa seviyesi üstüne çıkaracak fenleri öğrenmeye teşvik etmişlerdi.

Birinci Dünya Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanması üzerine Enver Paşa'nın emriyle adını "Umum âlemi İslâm İhtilâl Teşkilatı" olarak değiştirmiş, daha sonra Vahdettin'in emirleriyle lağvedilmiştir. Resmî olarak lağvedilmiş görünen Teşkilat-ı Mahsusa, gerçekte bir süre suskun kalmış, Türk İstiklal Savaşı'nın başlamasıyla teşkilat başka adlar altında Mustafa Kemal Paşa'nın emri altına girmiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın doğuş günleri tıpkı diğer ulusların ağır bunalımlı dönemlerinde ortaya çıkan, düşmana karşı direniş örgütlerinin yapılanmalarını anımsatmaktadır.

Önceleri Enver Paşa'nın, sonra İttihat ve Terakki'nin, daha sonra da son Osmanlı yönetiminin devlet istihbarat servisi olarak çalışan Teşkilat-ı Mahsusa, 1919'dan sonra başlayan Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bugüne uzanan yolda, adlar değiştirerek günümüz Türk istihbarat geleneğinin temelini atmıştır.

Mustafa Kemal Gizli Servis Kıtalarında

Teşkilatın organizasyonu altında, üyeleri arasında, bir süre görev alan önemli bir ad da Mustafa Kemal'dir. Teşkilat hakkında geniş bir araştırmayı bu konudaki en önemli kaynak olan Eşref Kuşçubaşı'nın anlatımları ve belge destekleriyle gerçekleştiren Phillip H. Stoddard, Teşkilat-ı Mahsusa adlı Princeton Üniversitesi'ne sunduğu doktora tezinde bu konuyu gündeme getirmektedir. Arba Yayınları tarafından kitap haline getirilen çalışmada Mustafa Kemal teşkilatın kadroları arasında sayılmaktadır. Eşref Sencer de kadroları arasında onun adını saymaktadır.

Mustafa Kemal de Balkanlardaki mücadeleler ve 31 Mart vakasının ardından, topraklarını savunmak gereğini duyan pek çok gönüllü subay gibi (kaldı ki Teşkilat-ı Mahsusadan öte İttihat ve Terakki'nin içindedir, hatta bir ara bu teşkilatın kurucusu olduğu savı da yakın çevresince iddia edilmiştir) teşkilatın organizesi altına girmiştir. İttihat ve Terakki kendisini 1908'de Avusturya-Macaristan hükümetinin Bosna Hersek sınırına yaptığı yığınak ile ilgili bilgi toplamak için gizlice ve askeri istihbarat amaçlı olarak Kasım ayında Bosna'ya göndermiştir.

Mustafa Kemal bu görevi yerine getirirken ilk kez çıktığı yurtdışı görevinde Taşlıca'da 35. Tugay Komutanı olan Binbaşı Fevzi Çakmak (Daha sonra Mareşal Fevzi Çakmak) ile de tanışır ve ondan çokça bilgi toplar. Dönüşte gayri resmi gizli raporunu veren Mustafa Kemal'e göre yığınak, Sırlara karşı yapılmaktadır.

Mustafa Kemal ve Teşkilat-ı Mahsusa

Teşkilat-ı Mahsusa'nın askeri gücü dikkatten kaçınılmayarak İttihat ve Terakki'nin bir gücü olduğu reddedilemez. Mustafa Kemal, Teşkilat-ı Mahsusa'nın yapısı ve icraatlarına çeşitli vesilelerle temas etmiştir. 23 Kasım 1913 tarihinde defterine düştüğü "*Naci'nin ölümüne büyük Üzüntü*" notu ile bu teessürünü ifade etmiştir. Naci dediği, Teşkilat-ı Mahsusa için Doğu İslam Ülkelerinde carunu veren Ömer Naci Bey'dir.

Mustafa Kemal, Teşkilat-ı Mahsusa'yı şöyle tarif edecektir: *"Enver Paşa Teşkilat-ı Mahsusa adına bir örgüt kurmuştu. Bunun amacı Osmanlı ülkeleri dışında Makedonya'da, Mısır'da, Afrika'da, Acemistan'da, Türkmenistan'da özetle Osmanlı ulusal amaçlarının yapılabildiği her yerde, özel amaçlar gütmek"*

Mustafa Kemal bu tarifinden sonra, Süleyman Askeri'nden şöyle söz edecektir. *"Bağdat'ta İngilizlerle çarpışmalarda yenildiği için üzülen, kendisini asan Süleyman Askeri Bey, bu konuda Enver Paşa'nın en ileri yardımcılarındandı"*

Burada dikkat çeken iki nokta var. Birincisi Mustafa Kemal'in Süleyman Askeri hakkında yanlış bilgilendirilmesidir. Süleyman Askeri kendisini asmamış vurmuştur. İkincisi ise temas ettiğimiz gibi, Askeri'nin Teşkilatı Mahsusa'da Enver Paşa'nın en ileri yardımcılarından biri olduğunun, Mustafa Kemal tarafından vurgulanmasıdır.

Teşkilatın Silahşörü Kurban Ediliyor

Teşkilat-ı Mahsusa'nın en önemli tetikçisi Yakup Cemil ile Mustafa Kemal'in ilk karşılaşmalarını daha önce bahsetmiştik. Aradan yıllar geçer, İttihat ve Terakki'nin bu gözü pek ve acımasız silahşoru Mustafa Kemal'in en yakın savunucusu ve dostu olur. Hatta Mustafa Kemal'e olan bu dostluğu ve savunuculuğu onun, Mustafa Kemal karşıtları tarafından idamına yol açar. Bu idam olayı şöyle gerçekleşir:

1915 yılında, İttihat ve Terakki'nin ünlü fedaisi Yakup Cemil, Teşkilatı Mahsusa ve İttihat Terakki içinde, Atatürk'e bağlı olanların başını çektiği için İstanbul'a acilen çağrıldı. Artık Enver Paşa ve diğer ittihatchi şeflerle arası açılmıştı. Memleketin başına Enver Paşa'nın değil, Mustafa Kemal'in geçmesini istiyordu ve bunu açık bir dille söylüyordu arkadaşlarına. Yakup Cemil'le arasında kişisel husumetlerde bulunan Talat Paşa sürekli olarak Cemil'in bertaraf edilmesi için Enver Paşa'ya bastırmaktaydı.

Ancak Enver yıllarca emrinde çalışmış. Verilen görevler için canını ortaya koymuş kahramana böyle bir muameleyi yakıştıramıyordu. Talat Paşa'nın baskıları sonucu 1916 yılında Yakup Cemil yargılandı ve suçlu bulunup idama mahkûm edildi. İdam

kararı Enver Paşa'nın önüne gelince, Paşa idamı onaylamadı ve Talat Paşa'ya bunu Almanya'dan dönünce görüşeceklerini söyledi. Enver Paşa Almanya'da iken Talat Paşa'nın emriyle Yakup Cemil kurşuna dizilmeye götürüldü.

Talat Paşa'nın idamın infazı emri ulaştığında ilk üç komutan bu emri infaz etmektense hemen tabancalarını çekip kendi başlarına birer kurşun sıkmayı tercih edeceklerini bildirerek emre itaat etmediler (Osmanlı ordusundaki bu temayül günümüze kadar gelmiştir). Bunun üstüne Talat Paşanın kurmayları Yakup Cemille beraber hiç savaşmamış genç bir subaya emri verdiler. Yakup Cemil hücrelerinden alındı idam edileceği yere götürülürken, genç komutana "yüzünü asma aslanım devletin emrini yerine getiriyorsun" dedi. Ve bir ricada bulundu "bu güne kadar hiç karpuz yemedik müsaade et de bir tane kestirelim" Araçlar durdu askerler bir karpuz seçtiler ve Yakup Cemil 14 adam boğazlamış berbere tıraş olurkenki gibi rahat karpuzunu yedi.

Gözleri bağlandı. İdam mangası yerini aldı. Subay emretti "nişan al". İkinci kez emir "nişan al" üçüncü, dördüncü; askerler kıpırdamadı. Belki de o an askerler için "devlet, idam, mahkeme, karar, emir" gibi kavramların hepsi uçup gitti.

Askerlerin komutanlarının emrine karşı gelmelerini ve bunun sorumlusu olmayı kabul etmedi Yakup Cemil. Donup kalmış askerler o tanıdık sesle kendilerine geldiler "Dikkat". Bağırان elleri arkadan ve gözleri bağlı Yakup Cemil'di. "Nişan Al" ve "Ateş" diye bağırarak kendi idam emrini verdi.

ESİR İSTANBUL

Bu Şehir Türkçe Konuşurdu...

Türkçe konuşan şehir İstanbul bir günde dilini unutmuş sanki. Her dil yüksekte konuşuluyor, ama Türkçe artık fısıldanıyordu. Haki renkli üniformaları ile İngiliz nöbetçiler, İngilizlerin müstemlekelerinden getirdikleri kırmızı fesli Senagalli askerleri. Pera caddelerinde sabaha karşı balolardan çıkmış şık hanımlar, yabancı zabıtlar şık giyinmiş işbirlikçiler beyler. Süslü paytonlarına binip Saray'ı doğru giden Prensesler... Ve öteki tarafta yoksul Türk insanları...

Çanakkale'nin İntikamı Alınıyor

Birinci Dünya Savaşı'nın Osmanlılar ve müttefiklerince kaybedilmesi üzerine, İtilaf Devletlerinin Osmanlılarla bir ateşkes anlaşması yapmaları beklenmekteydi. Mustafa Kemal bunun bir an önce yapılması için İstanbul Hükümeti'ni uyarmıştı.

Fakat bu sırada Talat Paşa Hükümetten istifa etmişti. Yerine Ahmed İzzet Paşa Sadrazam oldu. Yeni sadrazam, Mustafa Kemal'in eski komutanlarından ve iyi niyetliydi. Başkan Wilson'a başvurularak ateşkes anlaşmasının yapılması istendiyse de İngilizler Osmanlı Hükümeti'ne Limni'nin Mondros limanında bulunan Agamenon zırhlısına temsilcilerini göndermelerini ve bir anlaşma yapılacağını bildirdi.

Mondros'ta yapılacak görüşmelere Damat Ferit Paşa gitmek istiyordu. Bu konuda garip iddiaları vardı Ferit Paşa'nın. O yıllarda İngiltere tahtında bulunan kralın babasının dostu olduğunu söylüyordu. Padişahın kızkardeşi ile evlenmeden önce bir

süre Osmanlı İmparatorluğu'nun Londra Elçiliği'nde sekreter olarak çalışmıştı. Bu yüzden eski kralla dostluğu bulunduğunu, şayet önerileri kabul edilmezse, bir zırhlı isteyerek İngiltere'ye gideceğini ve kralı "*ben senin babanın dostuyum, istediklerimi kabul et*" diye zorlayabileceğini ileri sürüyordu.

Bu kadar tutarsız iddialar ileri sürmesi ve padişahın da onun gönderilmesi eğiliminde olduğunun anlaşılması karşısında, Sadrazam Ahmet İzzet Paşa şiddetle karşı koymak zorunda kaldı ve Damat Ferit Paşa'nın gönderilmesine karar verilirse görevinden ayrılacağını bildirdi. Padişah, ısrar edemedi ve Bahriye Nazırı Rauf Bey, Reşat Hikmet ve Sadullah Beyler temsilci olarak seçildiler.

Anlaşmanın yeri Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda demirli bulunan İngilizlerin Agamemnon zırhlısı. - Agamemnon 18 Mart, 1915'de Çanakkale'ye saldıran ama ağır kayıplar sonucunda perişan olup çekilen müttefik donanmasında görev almış ve 18 Mart gününü aldığı ağır yaralarla hizmet dışı kalarak kapatmış bir zırhlı- Seçiminde sembolik bir intikam işareti de var.

Vis Amiral Calthrope ile yapılan görüşmeler sonunda 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros ateşkesi imzalandı. Bu ateştekte özet olarak şu hükümler bulunuyordu: Çanakkale ile İstanbul boğazları açılacak ve buralardaki savunma tesisleri İtilaf Devletlerince işgal edilecekti. Osmanlı Ordusu terhis edilecek, silah ve cephaneleri yabancılara verilecekti. Donanma teslim edilecek ve belirlenen bir limanda demirli olarak tutulacaktı. Toros tünelleri yabancı devletlerin işgaline terkedilecekti. Telsiz-Telgraf, Osmanlıların kontrolünden çıkarılacaktı. Aynı durum demiryolları için de geçerli idi.

Ateşkes anlaşmasının en önemli ve Osmanlılar için en tehlikeli olan yedinci maddesine göre ise, İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit eden bir durum ortaya çıktığı zaman stratejik bölgeleri işgal edebileceklerdi.

Mondros Ateşkesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun teslimi anlamını taşıyordu. Sadrazam Ahmed İzzet Paşa da anlaşmanın şartlarını ağır buluyordu. Tek tesellileri, Bulgaristan'a daha ağır şartların kabul ettirilmiş olmasıydı. Mebusan Meclisi anlaşmayı hemen onayladı.

2 Kasım 1918 tarihinde ateşkesin hükümleri Osmanlı Ordusu'na duyurulup buna uyulması bildirildi. Anlaşmanın 19'uncu maddesine göre, Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan Alman ve Avusturyalılar bir ay içinde Osmanlı topraklarını terk-edeceklerdi. Buna uyan Liman von Sandres kumandayı Mustafa Kemal'e bırakarak ayrıldı.

İstanbul'un İşgali

Ateşkesin yapılması Mustafa Kemal için bir son değil, yeni bir mücadelenin başlangıcı idi. Manastır'daki askerî okulda iken yakın arkadaşlarına sık sık söylediği ülkesinin kurtuluşu için yapılması gerekenleri uygulama alanına sokmak için harekete geçme zamanıydı.

Anadolu'daki kuvvetlerin dağıtılmamasını istiyor ve İstanbul'daki yetkililere küçük bir kuvvet olarak kalsa bile Yıldırım Orduları grubunun muhafaza edilmesini duyuruyordu. Bu istediği kabul edilmeyince mücadelesini başka bir biçimde sürdürmeye karar verdi ve İstanbul'a gitmek için yola çıktı. Mustafa Kemal'in Adana'dan bindiği tren, 11 Kasım 1918 günü Haydarpaşa istasyonuna gelmişti.

Aynı gün İtilaf Devletlerinin donanmaları da İstanbul'a gelmiş ve adeta şehri kuşatmıştı. Karşıya geçmek için Mustafa Kemal'in Haydarpaşa'dan bindiği motor, bu yabancı savaş gemilerinin arasından geçiyordu. Ne var ki, koskoca imparatorluk büyük bir hezimete uğramış, her yönü ile çöküntü içine düşmüş olmasına rağmen, otuz yedi yaşındaki genç general, ilerisi için ümit doluydu ve gayet sakin bir şekilde limandaki gemilere bakarak "*geldikleri gibi giderler*" diyebiliyordu.

Bu donanmadan karaya çıkarılan 3.500 kişilik piyade kuvveti İstanbul'un stratejik bölgelerine yerleştirildi. Beyoğlu'nda bir okul İtilaf kuvvetleri işgal komutanlığı karargâhı yapıldı.

İtilaf Devletleri işgalin hemen ardından İngiltere'den Sir Arthur Gough Calthorpe'ı, İtalya'dan Kont Carlo Sforza'yı ve Fransa'dan Amiral Amet'i İstanbul'a askerî temsilci olarak atadılar. İtilaf Orduları Doğu Cephesi Başkomutanı Fransız generali Franchet d'Esperey ise İstanbul'daki askeri birliklerin

komutanlığını üstlendi. İtilaf kuvvetleri şehri asayiş ve güvenlik bakımından üç kısma ayırdılar. Bunlardan Beyoğlu ve havalisi Kavaklar'a kadar İngilizler, İstanbul yakası Yeşilköy'e kadar Fransızlar, Kadıköy, Pendik ve Üsküdar arasındaki saha İtalyanlar tarafından idare edilmeye başlandı.

Bu arada mütareke hükümlerinin taraflarca uygulanmasını denetlemek ve ortaya çıkacak problemleri çözmek için Muhtelit Mütareke Komisyonu kuruldu. Komisyon 13 Kasım 1918'de Osmanlı Devleti Hariciye Nezareti'nden eski Moskova Elçisi Galip Kemalî Bey'in başkanlığı altında birer İngiliz, Fransız ve İtalyan zabitanın katılımıyla oluşturuldu. İzmir'in işgaline kadar çalışan Muhtelit Mütareke Komisyonu, İtilaf kuvvetlerinin mütarekeye aykırı uygulamalarını bertaraf etmekten ziyade, İngiliz ve Fransız şikâyetlerini Babıali'ye ulaştıran aracı kurum vazifesi gördü.

O günlerde İstanbul büyük bir kargaşa içindeydi, İttihat ve Terakki'nin liderleri Talat, Cemal ve Enver Paşa'lar kaçmışlar, İttihat ve Terakki'nin milletvekilleri ise canlarını kurtarabilmek, sorumluluğu yüklemek için Maliye Nazırı Cavit Bey'i savaşa girmeyi uygun bulan Şeyhülislam ile partinin genel sekreterliğini yapmış Fethi beyi hedef olarak seçmişlerdi.

Padişah, Sadrazam İzzet Paşa'ya bu üç kişinin kabineden çekilmesi gerektiğini bildirmişti. İzzet Paşa bunu kabul etmedi, ama kendisi de daha fazla bu görevde kalmayı istemiyordu. Mustafa Kemal İstanbul'a geldiği gün Rauf Beyle birlikte hemen İzzet Paşa'ya gittiler. Onun hükümetten istifa etmesine engel olmak istiyorlardı. Osmanlı Hükümeti emin ellerde olmalı ve birlikte mücadeleyi sürdürmeliydi. Ancak bu sırada padişah, sadrazamlığa Tevfik Paşa'yı atamıştı bile. Bu durumda yapılacak iş, Mebusan Meclisi'ne etkili olmak ve Tevfik Paşa kabinesine güvenoyu verilmesini engellemekti.

Mustafa Kemal bu konuda çalışmaya başladı. Görüşme olanağı bulduğu bütün milletvekillerine düşüncesini açıklıyor ve Tevfik Paşa kabinesine güvenoyu verilmemesini anlatıyordu. Fethi Bey'in aracılığı ile Mecliste milletvekilleriyle toplu bir konuşma yapma fırsatını dahi buldu. Her zaman olduğu gibi son derece

etkili konuşmuş, inandırıcı olmuştu. Ne var ki, sıra oylamaya gelince yine de Tevfik Paşa kabinesine güvenoyu verdiler.

Meclisten istediği sonucu alamayan Mustafa Kemal, veliahtlığı zamanından beri tanıdığı ve birlikte Almanya'ya seyahat ettiği padişaha başvurmayı düşündü. Vahdettin ile görüşmeye gittiği zaman padişah gayet kesin bir şekilde ordudaki subayların kendisine bağlı olup olmadıklarını öğrenmek istemişti. Mustafa Kemal, bunun aksini düşünmesinin mümkün olmadığını söylediği zaman da "sadece bugünü değil, yarını da kastediyorum" cevabını aldı. Bu durumda genç generalin düşündüklerini sultana açmasına neden kalmamıştı. Padişahın girişeceği bazı hareketler vardı, açıkçası Meclisi kapatmaya karar vermişti, 21 Aralık 1918 tarihinde Osmanlı parlamentosu dağıtıldı.

Tüm Silahlara El Konuluyor

Türkler lehine tek bir hükmü bile bulunmayan Mondros Mütârekesi'nin, sadece yedinci ve yirmi dördüncü maddelerinin ortaya koyduğu olumsuz durum, bunun bir ateşkesten çok, bir devleti yıkmak, bir milleti yok etmek anlamına geldiğinin açık ifadesi idi. Çünkü İtilaf Devletleri yedinci maddeye dayanarak, memleketin herhangi bir yerini kendi güvenliklerini tehdit edecek durum olduğu gerekçesiyle işgal hakkını elde etmişler, yirmi dördüncü madde ile de, Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurulması için zemin hazırlamışlardır.

Ayrıca Yunanlılar'ı Anadolu'yu işgale teşvik etmişlerdir. Bu bakımdan Osmanlı Devleti, Mondros'ta, şartları daha önceden tespit edilmiş bir mütareke ile karşı karşıya kalmış ve hatta imzalamaya mecbur bırakılmıştır. Büyük devletler, mütareke şartlarını istedikleri şekilde yönlendirdikleri gibi, verdikleri sözü de tutmamışlardır. 1917'de Rusya'da meydana gelen Bolşevik ihtilali, galiplerden birini safdışı bırakmış olarak, Boğazlar ve İstanbul'un statüsü hususunda yeni boyutlar kazandırmıştır. Buna ilaveten İngiltere'nin izlemiş olduğu siyaset Fransız ve İtalyanları rahatsız etmiş, hatta kızdırmıştır.

Mondros Mütarekesi'ni imzalamak zorunda bırakılan Osmanlı Hükümeti'nin başı olan sadrâzam Ahmet İzzet Paşa ise,

memleketin içinde bulunduğu bu zor şartlar altında bir şeyler yapabilmek için çırpınmaktaydı. Hemen birçoğu talebeleri olan memleketin güzide evlatlarını ülkenin kilit noktalarına yerleştirebilmek için yoğun çaba sarf ediyordu. Nitekim Adana'da bulunan Mustafa Kemal Paşa'yı Harbiye Nezareti emrine almış, Yusuf İzzet Paşa'yı karargâhı Bandırma'da bulunan 14. kolordu kumandanlığına, Cevad (Çobanlı) Paşa'yı Erkân-ı Harbiye-i umûmiye Riyasetine, 3. kolordu kumandanı miralay İsmet Bey'i Harbiye Nezareti müsteşarlığına tâyin etmiştir .

31 Ekim 1918'de de Birinci Kafkas kolordusunu lâğvederek, Kâzım Karabekir Paşa'yı Harbiye Nezareti emrine almıştır. Ancak, Karabekir Paşa İstanbul'a geldiği sırada Ahmet İzzet Paşa Hükümeti istifa etmiştir. Bilindiği üzere bütün bu kumandanlar Millî Mücadele'de unutulmaz hizmetler vermişlerdir.

Mondros Mütarekesi ile ordunun elindeki silahların azaltılması söz konusu olduğu için, İtilaf Devletleri Osmanlı Hükümeti'ne baskı yapmaya başlamışlardı. Jandarma ve polis'in kullanacağı silahların dışında kalan silahların İtilaf Devletleri'ne teslimi istenmiş ve öyle de yapılmıştır .

İtilâf Devletleri, sadece kamuya ait bina ve mülklere el koymamış; başkentte bulunan pek çok stratejik noktayı da ele geçirmiştir. Özellikle İngilizler, Osmanlı Genelkurmayı'nın denetiminde bulunan cephanelik ve depolara el koymak niyetinde idi.

Nitekim bu sırada İtilâf Devletleri komisyonları tarafından İstanbul'da bulunan silah fabrikaları ile cephanelikleri kontrol altına alınmaya başlanmıştır. Fransızlar Sarayburnu ve Bakırköy'deki silah depoları ile fabrikayı denetimleri altına almışlardı.

Fransızlar tarafından kontrol altına alınan cephaneliklerde zaman zaman patlamalar da olmakta idi. Bakırköy'de bulunan Baruthane, elverişsiz hale getirilmek için ateşe verilmiş, cephanelerin patlatılarak işe yaramaz hale getirildiği bilinmektedir. İtilâf Devletlerinin bu konudaki düşünceleri silah fabrika ve depolarında bulunan cephane ve diğer malzemelerin tekrar Türklerin ellerine geçmesine engel olmaktı; bundan dolayı buralara yönelik zaman zaman tertiplerde bulunmaktan geri kalmamışlardır. Nitekim, 1919 yılı Temmuz ayında ise, İstanbul'daki

cephaneliklerde zaman zaman patlamalar oluyordu. Nitekim, Fransızların denetimindeki Sarayburnu ve Bakırköy cephaneliklerinde meydana gelen patlamalarda pek çok silah ve mermi tahrip olmuştur.

İstanbul'da değişik yerlerde bulunan depolarda Osmanlı ordusunun silah, techizat vs. mühimmatı saklanmakta idi. Ortaköy, Yıldız, Maçka, Gümüşsuyu, Şişli, Tophane, Piri Paşa, Karaağaç, Bahariye, Eyüp, Defterdar, Unkapanı, Halıcıoğlu, Sirkeci, Saraçhane, Ahırkapı, Kumkapı, Bayezid, Süleymaniye, Sultanahmet, Şehzadebaşı, Rami, Selimiye, Haydarpaşa, Kağıthane, Ayastefanos, Makrıköy, Çengelköy ve Maltepe'de bulunan depo ve cephanelikleri sık sık İtilaf Devletleri kontrol subaylarınca denetim maksadıyla kontrol edilmekte idi.

Bundan başka İtilaf Devletleri güvenlik kuvvetleri için gerekli olan silah ve techizatı bu depolardan hiçbir izin ve kayda bağlı olmaksızın almışlardır.

Türk ordusuna bırakılan silah ve cephanenin çok büyük bir kısmı İstanbul'da depolanmıştı. Anadolu'da dağınık bulunan birliklerdeki silahlarla ancak 3-4 tümen donatmak mümkündü.

Bunların içinde ise, en düzgün ve malzeme bakımından en iyi durumda olanı merkezi Erzurum'da bulunan 15. kolordu idi. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıktığı sırada, Anadolu'daki diğer birliklerle birlikte genel ordu mevcudu 30 - 35 bin muharip dolayındaydı. Böylesine güçsüzleştirilmiş bir ordu ile uzun sürecek bir İstiklâl Savaşına girişmek mümkün değildir.

Türk ordusunun bu büyük mücadeleyi kazanabilmesi için önemli sayıda insan ve cephaneye ihtiyacı vardı. Bunu sağlamak için uygulamaya konulan tedbirlerin en önemlisi, İstanbul'da İtilaf Devletleri'nin elinde bulunan çok büyük miktardaki silah ve malzemeyi Anadolu'ya kaçırmaktı.

Yabancı devletlerin ülkenin çeşitli bölgelerine girmeleri, yerli azınlıkların da devletin çökmesi için el altından ya da açıktan çalışmalar yapmalarına neden oluyordu. İstanbul Rum Patriğinin yönetimindeki Mavi Mira Derneği'ne Yunan Kızıl Haçı, Göçmenler Komisyonu da yardımcı olarak illerde çeteler kurup propaganda çalışmaları yapıyorlar ve Ermeni patriği Zaven

Efendi de bunları destekliyordu. Karadeniz kıyılarında bir Pontus devleti kurmak için de bir dernek meydana getirilmişti.

Öte yandan İngiliz Muhibleri Cemiyeti, İmparatorluğu güya dünyanın en üstün yapıdaki insanları olan İngilizlerin himayesi altına sokabilme mücadelesine girişmişti. Üstelik bu cemiyete Hürriyet ve İtilafçılar da katılıyordu. Ali Kemal gibi bir nazır ve yazar, Sait Molla gibi bir softa da bunlarla birlik olmuştu ve hepsini yöneten de İngiliz Din Adamı Rahip Frew idi. Bunların dışında Kürt Teali Cemiyeti, Teali İslam Cemiyeti gibi ülkeyi bir azınlığın eline geçirme ya da bir din devleti kurma çabalarını sürdürmek isteyenler vardı.

İstihbaratçılara Görev Düşüyor

Ancak işgal altında bulunan bir memleketin yeniden bağımsızlığına kavuşabilmesi, etkin ve yaygın bir istihbarat ağının olmasına, iyi bir teşkilatın kurulmasına bağlıdır. Bu gizli teşkilatların İstanbul'da kurulup, faaliyette bulunmasının sebebi, İtilaf Devletleri kumandanlıklarının, Osmanlı Devlet dairelerinin ve büyük ölçüde silah depolarının İstanbul'da bulunması idi.

Toprakları düşman işgaline uğramış her memlekette kurulmuş olan mukavemet teşkilatları her şeyden evvel iyi bir istihbarata muhtaçtır. İstanbul'un birçok semtinde millî teşkilatlar kurulurken, bu ihtiyaç göz önünde tutularak, değerli ve yetenekli şahsiyetler, işgal kuvvetlerinin içine, bürolarına, üst düzey mevkilerine kadar sızmışlardı. Bu teşkilatların amacı, İtilaf Devletleri'nin içimizde meydana getirmeye çalıştıkları nifakları bertaraf ederek, silah ve cephaneden başka subay kaçırmak, Kuvâ-yı Millîyeyi her surette desteklemek, bilhassa güvenilir kaynaklardan bilgi toplayarak Ankara'ya ulaştırmaktı.

İstanbul'da İtilaf kuvvetlerinin kontrolünde Kuvâ-yı Millîye'nin ihtiyaç duyduğu çok miktarda silah, cephane ve her çeşit malzeme bulunuyordu. Bunun yanısıra Anadolu'da hizmet görebilecek birçok subay da Kuvâ-yı Millîye'ye katılabilmek için fırsat ve imkân arıyordu. Bu bakımdan İstanbul kaynaklarından geniş ölçüde faydalanmak, İstanbul'da çeşitli çevrelerdeki hadiseleri zamanında öğrenmek, millî ordunun ikmalinde, sevk ve idaresinde önemli bir yer tutuyordu.

Yeni Teşkilat Kuruluyor

Birinci Dünya Savaşı'nda Enver Paşa başta olmak üzere İttihat Terakki Partisi ileri gelenlerinin yurt dışına çıkmaları

sırasında Teşkilat-ı Mahsusa'nın o dönemdeki başkanı Hüsamettin (Ertürk) Bey'in, teşkilatın ismini Enver Paşa'nın emriyle *"Umum Âlemi İslâm İhtilâl Teşkilatı"* olarak değiştirir, daha sonra da Vahdettin'in emriyle bu teşkilat lağvedilir.

Aslında teşkilat yok olmamış, sadece uykuya çekilmiştir. Başkent İstanbul başta olmak üzere yurdun çeşitli bölgelerinde başlayan işgal ve ardından işgal güçleri tarafından İttihatçı ve Teşkilat-ı Mahsusacı avı başlatılmıştır. Türk kurum, kuruluşları işletilmez hale getirilmiştir, korunmak gerekmektedir. Çareyi İttihatçılar ile Teşkilat-ı Mahsusacılar birlikte bulurlar. Ortak düşmana karşı ortak mücadele verilecektir. Teşkilat-ı Mahsusanın son başkanı Hüsamettin Ertürk'ün de içinde bulunduğu yeni bir örgüt kurulacaktır.

Talat Paşa'nın da oluruyla İttihatçıların ünlü iâşe nazırı Kara Kemal ile Kurmay Albay Kara Vasıf Bey ilk görüşmeleri yaparlar. Daha sonra yeni örgütün kurulması için yapılan çalışmalarda bir öncü daha belirlenir. Bu kişi Karadeniz Boğaz Komutanı Galatalı Şevket Bey'dir.

Yeni Gizli Servisin Adı: Karakol

Yeni örgütün kuruluş toplantısı 5 Şubat 1919 tarihinde Avukat Refik İsmail Bey'in Sultanhamam'daki yazıhanesinde yapılır. Toplantıda Galatalı Şevket Bey örgütün başkanlığına seçilir. Örgütün adı Baha Sait Bey'in isteği üzerine Kara Vasıf Bey ile Kara Kemal Bey'lerin adlarından esinlenilerek Karakol olarak belirlenir.

Ancak bir başka iddiaya göre de örgütün kurulması daha öncelere dayanır. Bu tezi savunanların verdikleri tarih ise Ekim 1918'dir. İki tez arasında adlar ve kuruluş öyküsü açısından bir farklılık olmamakla birlikte tarih konusunda bir çatışma söz konusudur. Örgüt öncelikle İttihatçılara ve Teşkilat-ı Mahsusacılar karşı girişilen saldırılara karşı koyacaktır.

Ancak daha sonra bu yapılanma giderek genişler. Bireysel savunmanın yerini Anadolu'nun düşmandan kurtarılması için genel bir karşı koyuş alır. Burada örgüt, Karadeniz kıyıları, Ege ve Doğu Anadolu'da güçlü bir şekilde örgütlenir. Bu örgütlenme adeta İttihatçıların yeni bir yapılanmasıdır. İstanbul ve Anadolu'da halk üzerinde yapılan çalışmalarda, işgal kuvvetlerine

karşı konulması gerektiği vurgulanır. Türk kökenli en büyük istihbarat gücü olan Karakol Örgütü'nün kuruluş şeması ve yöneticileri şöyledir:

Kurucusu ve Başkanı Albay Kara Vasıf.

Yönetim Kurulu Üyeleri: Albay Galatalı Şevket, Yarbay Kemalettin Sami Gökçe, Yarbay Edip Servet Tör, Baha Sait, Kara Kemal, Binbaşı Ali Rıza, Binbaşı Ali Çetinkaya, Avukat Refik İsmail, Çerkes Reşit, Muhiddin Bey, Sudi Bey, Yüzbaşı Baki, Binbaşı Hüseyin Kadri, Albay Arif Hikmet, Arif Bey (Mebus), Binbaşı Tolçalı Süleyman, Binbaşı Üsküdarlı İhsan, Ahmet Hilmi Bey, Binbaşı Çolak İbrahim, Binbaşı Cemal Karabekir, Binbaşı Naim Cevat,

Albay Ömer Lütfi, Üsküdar Grubu Başkanı Yenibahçeli Şükrü Oğuz, Üsküdar Grubu Üyesi Yarbay Mustafa Muğlalı, Topkapı Grubu Başkanı Yarbay Hüsamettin Ertürk (Sonra Albay), İslam Kadınlar Birliği Başkanı Naciye Faham Hanım.

Başlıca Müfrezeler ve Önde Gelen Adlar: Yahya Kaptan, Küçük Arslan, Büyük Arslan, İpsiz Recep, Bulgar Sadık, Dayko, Yüzbaşı Nail, Yalovalı İbo, Gebzeli Rifat Kaptan, Kuşçubaşı Eşref, Demir Hulisi Bey, Üsküdar Jandarma Tabur Kumandanı Binbaşı Remzi, Gebze Jandarma Kumandanı Nail, Kartal Jandarma Kumandanı İzzet, İzmit Jandarma Kumandanı Kerim, Maltepe Atış Okulu Öğretmenleri Yüzbaşı Fehmi ve Hulusi, Osman Kaptan, Adapazarı'ndan Yüzbaşı Ramiz, Yüzbaşı Hopalı Rauf, Doktor Trabzonlu Raik, Meto Hüseyin, Mehmet Bey, Kadıköy Mıntıka Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Dayı Mesut, Şile Mıntıka Kumandanı Yusuf Ziya Bey, Kartal Mıntıka Kumandanı İhsan Bey, Beykoz Mıntıka Kumandanı Murat Bey.

Karakol, kısa bir süre içinde Anadolu'ya silah ve personel kaçıran etkili bir örgüt hâline gelmiştir.

Gizli Servis Destekli Miting

15 Mayıs 1919 günü İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline karşı İstanbul'da Karakol Cemiyeti ile Türk Ocağı'nın birlikte organize ettikleri Büyük Sultanahmet mitingi gerçekleştirilir. Miting 10 Ekim 1919'da açık havada yapılamadığından Sultanahmet Camiinde gerçekleştirilir. Konuşmacılar Hamdullah Suphi,

Kara Vasıf, Mehmet Emin Yurdakul, Rıza Nur, Kemal Midhat' dır. Bunun yanında İstanbul semt ve kazaları teşkilâtlandırılarak, İstanbul - Anadolu arasında irtibatı temin amacıyla Kocaeli mıntkasında bir menzil hattı (teşkilâtı) kurulmuştur. Hattın menzil kumandanlığına ise, Yenibahçeli Şükrü Bey getirilmiştir. Cemiyet bu hat kanalıyla Anadolu'ya değerli şahsiyetler ve silâh kaçırmıştır. Bu hattan kaçanlar, Kocaeli, Şile - Giresun, İzmit, Geyve mıntkalarındaki çeteler tarafından himaye edilmiştir, işgal kuvvetlerinin çok uğraşmasına rağmen, menzil hattı tesbit edilip, yok edilememiştir.

Cemiyet, gümrükleri ellerinde tutan eski ittihatçıları teşkilâtlandırarak, gümrük memurları arasında, kendi adamlarından müteşekkil bir kadro kurmaya da önem vermiştir.

Teşkilâtın İstanbul'da faaliyet gösterdiği süre içinde de, Anadolu'ya geçen şahısların eline K.C. mühürlü tavassut vesikaları verilmiştir.

Örgüt düşman cephaneliklerine İstanbul'da baskınlar düzenler, ele geçirdiği cephaneyi Anadolu'ya aktarır .

Karakol Cemiyeti, yaptığı operasyonlarla Halil Paşa'yı İstanbul'dan; Nuri Paşa'yı da Batum'da Ardahan kışlasındaki İngiliz hapishanesinden 7 Ağustos'ta kaçırmışlardır. Cemiyet'in bu yöndeki girişimleri oldukça fazladır.

Teşkilatın Can Damarları İstanbul'da

Bu arada, Milli kurtuluş hareketimizin ne kadar kahramanı varsa, bu işgal günlerinde İstanbulda bulunmaktadırlar.

Başta Mustafa Kemal Paşa, Kazım Karabekir Paşa, Albay İsmet Bey (İnönü) ve diğerleri. Buluşuyorlar, konuşuyorlar.. Anadolu'ya ilk geçen komutanımız Kazım Karabekir, Anadolu'ya geçtiği Nisan 1919'a kadar, Anadolu'ya ikinci geçen komutanımız Mustafa Kemal ise Anadolu'ya geçtiği 15 Mayıs, 1919'a kadar hep İstanbul'dalar.

Mustafa Kemal İstanbul'da geçen ve kurtuluş için çareler aranmaya adanan 6 aylık serüveninde güç ve iktidar aramıştır. Bunu bulabilmek için bir ara 12 Ocak 1919'da istifa eden Tevfik Paşa'nın yerine Sadrazam olma şansı bulunan Ayan Reisi Ahmet Rıza Bey ile görüşmüş, ancak Harbiye Nezareti için Cevat

Paşa'nın düşünüldüğünü öğrenmiştir. Bunun yanı sıra Kurtuluş Planını gerçekleştirmek için arayışlarını yılmadan devam ettirmiştir. Hatta Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin iktidara geleceğinin anlaşılması üzerine onlara yakınlaşmış ama bu girişiminden de bir sonuç alamamıştır. Anadolu'daki kurtuluş hareketini başlatma kararı alınmıştır. Ancak bu nasıl olacaktır!

Bu arada Osmanlı'nın Genel Kurmay Başkanlığı da Savunma Bakanlığı da faaliyette.

Son zamanlara kadar tayinler, terfiler yapıyorlar. Anadolu'daki Kolordularımız ile haberleşiyorlar. Anadolu'da başlayacak olan direnişe uygun tayinleri çıkarıyorlar. İstanbul'daki askeri varlığımız, İngilizlere belli etmemeye çalışarak, Milli Mücadelemize tam destek veriyor.

İstanbul'da en kısa kalanlardan biri Kazım Karabekir. İstanbul'da sadece 134 gün kalıyor. Onun kafası net. "Boşuna politik çözüm aramayın, burada İngilizlerin dibinde kalıp riske girmeyin, hemen Doğu'ya gelin mücadeleye başlayalım" diyen, Karabekir, 28 Kasım, 1918'de döndüğü İstanbul'dan, kendisini Erzurum'daki 15. Kolordu Komutanlığı'na tayin ettirmiş olarak 12 Nisan, 1919'da, Gülcemal Vapuru ile, Trabzon'a doğru yola çıkıyor.

Şans Kurtarıcının Ayağına Geliyor

Ardından da Mustafa Kemal'in istediği şans ayağına geliyor. Aslında her şey 1919 baharının güneşin insanın içini ısıtmaya başladığı günlerinde Samsun'daki İngiliz işgal kuvvetleri komutanlığından İstanbul'daki karargâha bir telgrafın gönderilmesiyle başlamıştı. Deniyordu ki, "Bölgedeki Rumlar, Pontus devletini diriltme sevdasına kapıldılar..." Ve de Türklerin bu girişime direnmek için harekete geçebilecekleri, oluk oluk kan gövdeyi akabileceği, Rum köylerinin korunması için ivedi önlem alınması gerektiği anlatılıyordu. İstanbul'daki işgal kuvvetleri temsilcilerinden oluşan Yüksek Mütareke Komisyonu bu mesajı Sadrazam Damat Ferit Paşa'ya ilettiler ve "Önlem almazsanız, biz gereğini yapacağız" ultimatoomunu dayadı.

Eldeki bilgilere göre İngiliz girişimlerinden telaşlanan Sadrazam Damat Ferit Paşa, meseleyi İçişleri Bakanı Mehmet Ali

Bey'e açarak, alınacak tedbir konusunda görüşünü sorar. Bakan şikâyetle konu olan bölgelere muktedir bir generalin, durumu yerinde incelemek ve gerekli önlemleri almak maksadıyla gönderilmesini önerir. Bu konuda kimi düşündüğü sorusuna da Mustafa Kemal Paşa cevabını verir. Sadrazam, Mustafa Kemal'i tanımak ister.

Bu sağlanır. Sadrazamın Paşa hakkındaki kanaati olumludur. Harbiye Nazırı Şakir Paşa'ya, İngiliz şikâyetleri ile ilgili konuyu incelemeye Mustafa Kemal Paşa'yı memur etmesini söyler.

Bakan, Mustafa Kemal'in o sıralar iyi ilişkiler içinde olduğu Bahriye Nazırı Avni Paşa'nın kayınpederidir. İngiliz şikâyetlerine ait dosyayı inceleyen Mustafa Kemal, görevin yapılabilmesi için memuriyetine bir şekil verilmesi, bir makam ve yetki sahibi olması gerektiğini belirtir ve Genel Kurmay Başkanı ile temas için izin ister. Başkan Fevzi Paşa (Çakmak) görevli olarak İstanbul dışındadır. İkinci Başkan Kazım Paşa (İnanç) ile görüşür. Hatta amacını da kısmen açıklamakta sakınca görmez. Gayesi mümkün olduğu kadar geniş yetkilerle Anadolu'ya geçmektir. Kazım Paşa, ordu müfettişlikleri kurulacağını ve o sıfatla gitmesinin kolay olacağını söyler.

Mustafa Kemal önce hükümetçe kendisinden ne beklenildiğini öğrenilmesini ister. Hükümetin istedikleri özetle şunlardır:

1. Mıntıkasındaki asayişsizlik sebeplerini tespit edecek, asayiş ve istikrarın temini için gereken tedbirleri alacaktır.

2. Mıntıkasındaki silâh ve cepheane toplanacak ve muhafaza altına alınacaktır.

3. Anadolu'da kurulmakta olduğu söylenen millî şuralar dağıtılacaktır.

Mustafa Kemal, hazırlanan talimata ne isterlerse yazın, yalnız birkaç noktayı ben ilave edeyim, der. Paşa yetki ile ilgili bazı hususları kendi ekler. Fakat hazırlanan talimatı, Harbiye Nazırı imzalamaktan çekinir. Mührünü verir. Mühür alındıktan sonra talimatname biraz daha genişletilerek mühürlenir. Talimatnameye göre Mustafa Kemal'in görevi, hem mülkî ve hem de askerîdir

Padişah ile Paşa'nın Görüşmesi

Talimatnamedeki geniş yetkiler, görev alanının özelliğinden kaynaklanmaktadır. Daha önce kısaca belirtildiği gibi Doğu Karadeniz Bölgesinde, içeriden ve dışarıdan yoğun destekli bir Rum-Pontus Devleti kurma faaliyeti vardır. Doğu Anadolu'da karışıklık çıkması halinde 6 ilin işgal edileceği öngörülmüştür. Doğu'da çok ciddi bir Ermeni tehlikesi mevcuttur. Güneydoğu'da ise, İngiltere himayesinde "**Kürdistan Devleti**" oluşturma çalışması vardır. Bundan başka Enver Paşa'nın, Kafkaslardan Anadolu'ya geçmesinden endişe edilmektedir. Galip devletler ateşkes hükümlerini pervasızca çiğnemekte, savaş sırasında yapmış oldukları gizli anlaşmaları uygulamaya koyarak istedikleri yerleri işgal etmektedirler.

İnönü'nün deyimiyle o dönemlerdeki İstanbul Hükümetlerinin ve devlet adamlarının hiçbirinde mütarekeyi bozarak mücadeleye girmek fikri yoktur. Dolayısıyla Padişahın, 21 Nisan tarihli İngiliz notasındaki istekler karşısında, hükümetin olaya muktedir, duruma hâkim olabilecek, İngilizlerce şikâyeteye konu olan hususları önleyebilecek kapasitede bir general gönderme önerisini, bölgenin hassas durumunu da dikkate alarak onayladığı açıktır. Bu kişinin Mustafa Kemal olmasında sakınca görmemiştir. Çünkü Padişahla Mustafa Kemal arasında Almanya gezisinden itibaren bir dereceye kadar bir yakınlık oluşmuştur. Padişah, Yaveri Mustafa Kemal'in yeteneklerine güvenmektedir. Onun hükümetin politikası istikametinde önlem alarak duruma hâkim olacağı ve İngiliz şikâyetlerini önleyeceği inancındadır. Dolayısıyla atamayı onayladığı anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan atamanın gerçekleşmesi İstanbul'da her şeyi kontrol eden İngiliz yönetiminin olurunun alınmasına bağlıydı. Padişah ve İngiliz taraftarı olan bir hükümetin "*Persona Grata*" olarak kabul ettiği bir kimseyi haliyle İngiliz işgal makamları da olumlu karşılamışlardır.

Aslında Padişahın ondan beklediği İngiliz şikâyetlerine yol açan durumları önlemek ve böylece bölgede yabancı işgaline meydan vermemektir. İnönü'nün değerlendirdiği gibi "*Atatürk'ün Anadolu'ya bir vazifeye gönderilmesi kararı, umumi siyasi tehlikeler yüzünden, Karadeniz sahillerinde, İtilâf Devletlerinin Türkiye'yi ihtar edemeyecekleri, bir inzibatın, bir idarenin tesis edilmesi ihtiyacından doğmuştur.*"

Mustafa Kemal'in 9. Ordu Müfettişliğine atama iradesi, 30 Nisan 1919'da Padişahça onaylanır. 5 Mayıs'ta Bakanlar Kurulunda tartışılan talimat, 6 Mayıs'ta görev yerine acele hareket etmesi için kendisine, 7 Mayıs'ta da kolordulara duyurulur. Mustafa Kemal Paşa, müfettişlik karargâhının seferî karargâh sayılmasını ve personelin 3 aylık maaşlarının önceden verilmesini ister. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra sadrazam ve Padişaha veda eder. Veda esnasında Padişahın sözleri anlamlıdır: *"Paşa, paşa, şimdiye kadar devlete çok hizmet ettin. Bunların hepsi artık bu kitaba geçmiştir. Bunları unutun. Asıl şimdi yapacağın hizmet hepsinden önemlidir. Paşa, Paşa devleti kurtarabilirsin."* Güven ve ümit ifade eden bu sözlerle, Paşa saygı ve teşekkür ifade eden cümlelerle karşılık verir.

Saraydan ayrılırken Mustafa Kemal'e " zat-ı şahanenin ufak bir hatırası " verilir. Bu, kapağının üzerine padişahın mührü işlenmiş bir altın saattir.

Sır Dolu Bir Görüşme

Padişahın yanından ayrılan Mustafa Kemal, doğruca Fatih semtine gider. Orada daha sonra adını sıkça duyacağımız biri ile gizlice görüşme yapar.

Bu sır görüşmeyi daha sonra Mustafa Kemal şöyle açıklar:

" Şimdi size gizli bir görüşmeden bahsedeyim. Süleymaniye Cami'sinin arka sokaklarında hoş bir ev. Buraya vakitsiz ve teklifsiz gitmiştim. Kim olduğumuzu bilmeksizin bizi evin içinde gören hizmetçi kız:

— Ne istiyorsunuz? Beyefendi hazır değil diyordu.

— Hele bizi misafir odasına al, bir taraftan da Beyefendi hazır olur, dedim.

Misafir odasına girdik. Hizmetçi kıza fazla bir şey söylemeye lüzum kalmadan, ev sahibi Beyefendi güler yüzü ile içeri girdi.

— Ne haber, ne haber? Bu ne baskın?

Bu ev sahibi kimdi tahmin ediyor musunuz: İsmet Bey!

— Vaktim dar, sana hikâyeyi kısaca söyleyeyim, dedim. Ardından her şeyi anlattım.

— Ben yerleşinceye kadar, sen de bana yardım edeceksin ve iş başladığı vakit yanıma geleceksin.

Veda etmek üzere ayağa kalktık. Ellerimi tuttu:

— Biraz daha konuşsaydık, dedi.

Ancak ben, İstanbul'da kaldığım müddetçe, benimle mümkün olduğu kadar az alakalı görünmesini de rica ettim..."

Mustafa Kemal'in, İsmet Bey'in evinde karşısına çıkan ve Hizmetçi kılığındaki kızın adı Ayşe idi. Aslında Ayşe hizmetçi değil, İsmet Bey'in eşi olan Mevhibe'nin süt kardeşiydi. Ayşe daha sonra Süleymaniye'de oturan mavnacı Kamil Efendi'nin eşi olacak ve onunla birlikte İzmit kıyılarına silah kaçırılmasında görev alacaktı.

Mustafa Kemal'in Padişah'ın huzuruna çıkmasından bir gün önce İzmir'in işgali haberi gelmişti. Yunan ordusu 20 bini aşkın kuvvetle karaya çıkmış ve Lord Kinross'un "Atatürk: Bir Millet'in Yeniden Doğuşu" adlı nefis kitabında aktardığı, dönemin İngiltere Bahriye Nazırı Churchill'in sevincini güçlükle bastırabildiği cümlesiyle "Küçük Asya'yı istila ve fetih yolunda, bayrağını dalgalandıra dalgalandıra demiryolu boyunca Ege içlerine ilerlemeye başlamıştı."

Osmanlı'nın elinde kalan son birkaç karış toprağın yasa gömüldüğü, Sultanahmet Meydanı'nda Halide Edip'in öncülüğünde işgali tel'in mitingi hazırlıklarının yapıldığı saatlerde Mustafa Kemal, Harbiye Nezareti'nde Samsun yolculuğunda kendisine eşlik edeceklerin listesine son biçimini veriyordu.

Yolumuz Açık Olsun...

1919 yılı Mayıs ayının ilk günleri esir İstanbul sokakları yine o bilinen günlerini yaşıyordu. Ve gece gelmiş İstanbul sokaklarının solgun fenerleri yanmıştı. Albay Bekir Sami Bey Beyoğlu Havva Sokağına girdi. Üzerinde üniforması yoktu. Sivil giyinmişti. O sokağı o zamanki tabirle "şaşırtmalar vererek" girdi. Çünkü, gittiği yer Mustafa Kemal Paşa'nın çok özel görüşmeler yaptığı Havva Sokak'taki Salih Fansa'nın eviydi... Bekir Sami Bey bu eve giderken "şaşırtma vermişti" çünkü o da İngiliz İstihbaratının takibi altında olanlardandı. Daha doğrusu emperyalist işgalci Düvel-i Muazzama devletlerinin bütün gizli servisleri Türk Ordusu'nun sağlam subaylarını izlemekteydiler...

Cephelerde savaşırmış, ateş çemberlerinden geçmiş Bekir Sami Bey biraz sonra Salih Fansa'nın evinde, Mustafa Kemal Paşa ile birlikteydi. Masanın üzerinde bir harita vardı. Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'ya geçmek için yaptığı hazırlıkların sonuna doğru gelmeye başlamıştı. Albay Bekir Sami Bey ile Mustafa Kemal Paşa harita üzerinde uzun uzun konuştular. Bekir Sami Bey, Bandırma, Manisa hattında birşeyler yapabileceğini söyledi. Çünkü o havalilerde yakınlıkları olanlar vardı.

Aradan birkaç gün geçmişti. Harbiye Nezareti'ndeki Şevket Turgut Paşa'nın odasında Albay Bekir Sami Bey ile, Şevket Turgut Paşa kısa bir konuşma yaptılar. Albay Bekir Sami Bey artık zaman geldiğini söylemişti. Ve Şevket Turgut Paşa ile vedalaşırken "bir büyük yolun" adımlarını atıyordu... Ve Mustafa Kemal 16 Mayıs günü Samsun'a hareket etti..

Mustafa Kemal'in zorlu geçen bir yolculuktan sonra 19 Mayıs günü Samsun'da karaya çıkmasından sonraki gün 20 ya da 21 Mayıs'tı. Albay Bekir Sami Bey Bandırma iskelesinde vapurdan indi. Yanında yaverleri vardı.

Albay Bekir Sami Bey'in Bandırma iskelesine çıktığı günün gecesi Yüzbaşı Tahsin, Yüzbaşı Eczacı Celal, Albay Mümtaz İstanbul Kuvvası'nın Üsküdar'daki merkezinde bir araya gelmişlerdi. Biraz sonra Yüzbaşı Dayı Maksut ile Yenibahçeli Yüzbaşı Şükrü de çıkageldiler. Yüzbaşı Dayı Maksut "Mustafa Kemal Paşa'yı uğurlamıştık, Bekir Sami Bey de Bandırma'ya varmıştır... Allah yolumuzu açık etsin. Bakalım felek ne edecek... Mustafa Kemal Paşa Bekir Sami Bey ile konuşmuştu... Sanıyorum başlıyoruz... Az zaman kaldı... Biz de Anadolu yolları görülecek artık" dedi...

Daha sonraları Kazım Karabekir'in günlüklerinden öğreniyoruz ki; Karabekir, Mustafa Kemal'in Samsun'a ne amaçla tayin edildiğini biliyor. Günlüğüne, "Mustafa Kemal Paşa bugün Samsun'a çıktı. Muvaffak olacaktır inşallah" yazmış. Her şeyden bilgisi olduğu açık. Zaten Mustafa Kemal Anadolu'ya Ordu Müfettişi olarak tayin edildiğinde Genel Kurmay Başkanlığı koltuğunda Fevzi Paşa (Çakmak) oturuyordu. Aynı Fevzi Paşa İstanbul'un resmen işgaline kadar ise Harbiye Nazırlığı yapacaktı.

Düşman İstihbaratı

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası İstanbul'u ve Anadolu'nun dört bir tarafını askerî açıdan kontrol altına almaya çalışan İtilaf devletleri, başta İngilizler olmak üzere kendi istihbarat teşkilatlarıyla da amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmışlardır.

Mütareke ve İstiklal Savaşı döneminde, Sevr Antlaşması çerçevesinde Türkiye'yi toprakları parçalanmış bir sömürge hâline getirmek ve bu uğurda kendi emperyalist emellerinden dolayı Yunanlılarla iş birliği yapan en önemli devlet İngiltere olduğu için bu çıkarlarını gerçekleştirmek adına en fazla istihbarat çalışması yapanlar da İngilizler olmuştur.

İngiltere, ekonomik ve siyasî politikaları açısından hayatî öneme sahip olan Anadolu'yu kendi kontrolü altında tutmak istiyordu. İngilizler, kontrol altında tutmak istedikleri bölgelerde, bunu sağlamanın da, ancak buralarla ilgili doğru haber almakla mümkün olacağını biliyorlardı. Dolayısıyla bu yerlerde, önceden beri her çeşit istihbaratı sağlamakla görevli olarak, güçlü, sürekli ve birleşik bir istihbarat sistemi kurmuşlardı.

İngilizler, Anadolu'yu da kontrollerinde tutabilmek için, Türkiye'de istihbarat çalışmalarına büyük önem vermişlerdir. İlk etapta buradaki istihbarat çalışmalarını yürütecek bir teşkilât kurma yoluna gitmişler ve İstanbul'da, özellikle Anadolu'daki Millî Hareket ile onun askerî varlığı hakkında bilgi toplayabilmek maksadıyla, bünyesinde Ermeri ve Rumların yanında, bazı Türk ve Müslümanların da yer aldığı, "Black Jumbo" adında bir casusluk teşkilâtı kurmuşlardır .

İngilizler, Millî Mücadele döneminde Türkiye’de, Black Jumbonun yanında, Mister Makri, Komanyos ve Agop Alpoyan idaresinde, Sahil İstihbaratı adıyla bir başka casusluk teşkilâtı daha kurmuşlardır. Bu teşkilatlar vasıtasıyla Türkiye’deki istihbarat faaliyetlerini sürdüren İngilizler, Yunan İstihbaratı ile de işbirliği içinde çalışmışlardır.

İngiltere, Türkiye’deki istihbarat çalışmalarını son derece ciddi bir şekilde yürütmüştür. Anadolu’da birçok istihbarat raporunun, bizzat İngiliz subayları tarafından getirilip götürülmesi, İngiltere’nin işi ne kadar ciddi tuttuğunun en güzel ispatı durumundadır. Yine, İngiliz istihbarat teşkilâtında görevli bir kadınla eğlenen birisinin Kafkaslara sürgün gönderilmesi de bunu göstermektedir.

Türkiye’deki istihbarat çalışmalarını titiz bir şekilde sürdüren İngilizler, özellikle Millî Hareketin gerçekleştirmeyi planladığı işler hakkındaki gizli bilgileri elde etme işine ayrı bir önem vermişlerdir. Elde edecekleri bilgiler sayesinde, bu hareketi yok etmeyi planlayan İngilizler, bu teşkilâtı, büyük paralar sarf ederek, geniş bir haber alma ve propaganda şebekesine sahip bir hale getirmişlerdir. İngilizler, adeta memleketin üzerine karabulut gibi çökmüş olan bu teşkilât vasıtasıyla, ötedenberi uygulayageldikleri böl - parçala - hükmet politikasını nihaî hedefine ulaştırmak maksadıyla yoğun bir çalışma sürdürmüşlerdir.

İstanbul’da kurulmuş olan İngiliz İstihbarat Servisi Black Jumbo, faaliyetlerini yalnız İstanbul ile sınırlı tutmayarak, İstanbul dışında da bütün Anadolu’yu kapsayacak şekilde sürdürmüştür. Bu çerçevede, Ankara’da bile çalışmalarını yürüten bu teşkilât, M. Kemal’in çevresindeki yakınlarına dek sokulmuş olan ajanları vasıtasıyla, Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kurulu ve Genelkurmay Başkanlığında alınan çok önemli gizli kararları ele geçirerek, İngiliz yönetimine duyurmayı başarmıştır.

Bu faaliyetleri sırasında, özellikle iyi Türkçe bilen Ermeni, Rum ve Musevî asıllı casusları kullanan teşkilâtın, bol miktarda para harcadığı da bilinmektedir.

İngilizler, Türkiye’de İngiliz himayesinin kabul edilmesi maksadıyla kurdurdukları ve kendileriyle her konuda tam bir işbirliği içinde çalışan İngiliz Muhibleri Cemiyetini de bu konuda

kullanmışlardır. İngilizlerden aldığı direktifler doğrultusunda hareket eden bu cemiyet, özellikle Millî Hareketin İngiltere aleyhinde gerçekleştirmeyi planladığı faaliyetlere ilişkin gizli bilgileri elde ederek, İngilizlere vermek maksadıyla, casusluk faaliyetlerine başlamış ve zaman zaman bir casusluk teşkilâtı gibi çalışmıştır.

İngilizler adına yürüttüğü casusluk çalışmalarını oldukça önemli sayan ve bu işi profesyonel bir kadro ile yürüten cemiyet, memleket sathında üyelerinden oluşan ve kimin hangi bölgede, hangi yetki ve sorumluluklar çerçevesinde faaliyet göstereceğine dair kesin kuralların belirlendiği, düzenli bir ağ kurmuştur.

Millî Mücadele döneminde İngilizlerin askerî temsilci olarak çalıştırdıkları Süvari Teğmeni Sedat, Ağır Topçu Teğmeni Halil Mehmet Emin, Astsubay Muzaffer, İstanbul ve Trakya'da görev yapmış olan Mühendis Ekrem, Sandalcılar Cemiyeti Reisi Ali Osman Ağa, Hintli Doktor Mustafa Cafer, İtalyan tebaâsından Nili, Üsküdar Mutasarrıfı Lütfi Bey ve ve Darülbedâyiden Şadi Bey gibi, değişik ırk ve mesleklere mensup kişiler de bu istihbarat ağında görev alarak, İngilizler hesabına casusluk yapmışlardır.

İngilizler istihbarat çalışmalarına özellikle Millî Hareket ile ilgili bilgileri elde etmek maksadıyla girişmişlerdi. Ancak bir müddet sonra İstanbul'daki casusluk faaliyetlerini sadece bu amaca yönelik olarak sürdürmekle kalmayan İngilizler, bu işi daha da ileri götürmüşlerdir. Bu çerçevede, Ankara'nın gücünü zayıflatarak otoritesini sarsmak maksadıyla, Anadolu'da önemli ricale suikast tertip ettirmek ve çeşitli yerlerde halka paralar vaad ederek onları Millî Harekete karşı isyana teşvik etmek suretiyle, memlekette karışıklıklar çıkartmak gibi Millî Mücadele aleyhindeki bir takım faaliyetlerin planlanması işini de içine alacak şekilde genişletmişlerdir.

İstanbul'da Yunan İstihbaratıyla işbirliği yapan ve bununla da yetinmeyerek zaman zaman ortak çalışan İngiliz İstihbarat Teşkilâtı, İngilizlerin İstanbul ve Boğazlara sahip olduktan sonra, kendilerine sadık kültürler olan Ermeni ve Rumların Anadolu'da devlet kurmalarını sağlamak maksadıyla da çalışmalar yapmıştır. İngiliz İstihbaratının bu tebaâlara mensup kişileri Millî Hareket aleyhinde gerçekleştirilecek faaliyetlerde kullanmak üzere, amele

kaydederek harekete geçirmeye çalıştığı sırada, İstanbul'daki Fener Rum Patrikhânesi de harp zuhurunda İstanbul Rumlarının İngiliz ordusunda istihdam edilmesini teklif etmişti.

Patrikhanenin bu yöndeki isteği üzerine, Rumlarla ortak çalışmalar yapan İngiliz İstihbarat Teşkilâtı, bu çalışmaları sırasında İngiliz Muhibleri Cemiyetini de harekete geçirmiştir. Aldığı direktif doğrultusunda İngiliz Muhibleri Cemiyeti de bu konuda çalışmalara başlamış ve gerek İstanbul'daki Rumların İngiliz İstihbarat Teşkilâtının Anadolu Kavağı Şubesinde eğitilmeleri ve gerekse Anadolu'ya sevk edilmeleri sırasında, Anadolu hakkında elde ettiği gizli bilgileri onlara vererek yardım etmiştir.

Ayrıca Millî Mücadele taraftarlarınca İstanbul'da kurulmuş olan Felâh Grubunun çekirdeğini teşkil eden Hamza Grubunun şifre anahtarını ele geçiren cemiyet, Millî Hareketin gerçekleştirme planladığı işleri önceden haber alarak, İngilizleri birçok defa uyarmıştır.

Bu dönemde, Anadolu hakkında daha fazla bilgi elde etmek isteyen İngilizler İstanbul'da basını, haberleşmeleri ve her türlü kapalı evrakı kontrol etmekle görevli bir "Sansür Heyeti" de kurmuşlardır. Sansür sayesinde elde edecekleri yeni bilgilerle, Anadolu Hareketini kontrol altında tutmayı planlayan İngilizler, halk üzerinde de daha etkili olabileceklerini düşünmüşlerdir.

İngilizler, Millî Mücadele aleyhinde yürüttükleri faaliyetler sebebiyle her zaman Anadolu'da olup bitenlerle yakından ilgilenmiş ve özellikle Anadolu'dan sağlıklı bilgiler alabilmek maksadıyla buradaki istihbarat çalışmalarına büyük önem vermişlerdir. İngilizler, Anadolu'da devam eden Millî Mücadele hakkındaki gizli bilgi ve belgeleri elde etmek amacı doğrultusunda sürdürdükleri istihbarat çalışmaları çerçevesinde, ilk etapta İngiliz Muhibleri Cemiyeti ile işbirliği içinde Karakol Cemiyetince İstanbul'dan Anadolu'ya gidecekleri verilen itimatnameleri ele geçirmişlerdir.

İngilizler, adı geçen cemiyet ile Anadolu'da isyan çıkartmak, Millî Mücadele aleyhinde propaganda yaptırtmak, önemli ricale suikast tertip ettirmek ve kendileri leyhinde casusluk faaliyetlerinde bulundurtmak için, kurdukları komite üyelerinden, aralarında

Ermeni Taşnak Cemiyeti mensuplarının yanında, özellikle din adamı, doktor, eczacı gibi sıhhi memurların da bulunduğu bir çok casusu Anadolu'ya göndermişlerdir. İngilizler, istihbarat faaliyetlerini iki koldan yürütmüşlerdir. Bunlardan birincisi İstanbul'daki İngiliz siyasi temsilcisine bağlı olarak çalışan Siyasi İstihbarat Teşkilatı, ikincisi ise İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanlığına bağlı olarak çalışan Askerî İstihbarat Teşkilatı (Gizli Hizmetler Grubu) dır.

Kara Jumbo

İngiliz siyasi istihbaratının Anadolu ayağı, İngiliz gizli yazışmalarında geçen ismiyle Kara Jumbo (Black Jumbo) olarak anılıyordu. Kara Jumbo, çok etkili bir teşkilata sahipti. İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Sir John de Robeck'in 22 Mayıs'ta Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a bildirdiğine göre TBMM oturumlarında hazır bulunan bir ajan, 06 Mayıs 1920'de verdiği bir raporda, TBMM'nin açılmasından sonra oluşturulan yönetim ve bu yönetimi oluşturan kişiler hakkında ayrıntılı değerlendirmeleri içeren bir rapor sunabiliyordu.

Bu örnekte görüldüğü gibi büyük olasılıkla 24 Nisan 1920 tarihindeki meclis oturumuna İngiliz ajanı da katılmış ve yapılan seçimler ile meclisin yapısına ilişkin isabetli değerlendirmeler de yapmıştır.

09 Ocak 1922 tarihindeki bir İngiliz İstihbarat raporu, İtalya adına Ankara'ya anlaşma yapmak üzere gelen Cavaliere TuoZZi adındaki bir İtalyan diplomatın Ankara'dan ayrılmasından sonra konu ile ilgili TBMM'nin gizli oturumunda, Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey'in yaptığı konuşmayı İngiliz istihbaratına aynen kelimesi kelimesine bildiriyor, bu rapor İstanbul'daki siyasi istihbarat merkezinin yorumları eşliğinde Londra'ya gönderiliyordu. İngiliz siyasi istihbaratının, TBMM'nin gizli oturumlarına kadar sızabilmesi dikkat çekicidir.

Yıldız Sarayı ve Vahdettin de dâhil olmak üzere TBMM'nin gizli oturumlardaki görüşmelerini bile haber alabilen Kara Jumbo, en önemli istihbaratını yapamamış ve dört yıl süren başarılı istihbarat faaliyetlerini hüsrarla sonuçlandırmıştır. Kara Jumbo,

Türk ordusunun 26 Ağustos 1922 sabahı taarruza geçeceğini haber alamamış, İngiliz çıkarlarının bekçiliğini yapan Yunanlılara gerekli bilgiyi verememiştir.

Mustafa Kemal Paşa ve ordumuzun komutanları, baskın niteliğinde bir taarruz gerçekleştirmek için Afyon bölgesine çok önemli yığınak yapmışlar, ancak bunu istihbarata karşı koyma anlamında örnek bir gizlilik içinde gerçekleştirmişlerdir. 26 Ağustos sabahı, Yunan ordusu hiç beklemediği bir taarruzla baskına uğramış ve İngiliz istihbaratı bunu ancak yedi gün sonra, 01 Eylül 1922'de haber alabilmiştir.

İngiliz Muhibleri Cemiyeti

Bunlara ilaveten yerli işbirlikçilerin kurduğu bazı casusluk teşkilatları da vardır. Ulusal Bağımsızlık Savaşı'na karşı, düşmanla işbirliği yapanların yönettikleri ihanet kuruluşların başında "*Türkiye'de İngiliz Muhipler Cemiyeti=Association of the Friends of England in Turkey*" gelmektedir. Bu Cemiyet açık faaliyetleri kadar gizli fesatlıkları da bulunan bir casusluk teşkilâtıdır.

İşgalden sonra zamanın kozmopolit İstanbul'unun gayrimüslim azınlıkları her türlü çılgınlığı, her türlü şirretliği yaparlar. Beyoğlu başta olmak üzere birçok semt İşgalci devletlerin ve Yunan bayraklarıyla süsüdür. Zamanın Pera'sında dükkan tabelasından daha fazla Yunan bayrağı göze çarpar. Şeşkaza yolu Pera'ya düşen Türk subaylarının, polislerinin şirret palikaryalarca apoletleri sökülür, yüzlerine tükürülür.

İstanbul'un Türk kesimi işgalin, yabancı çizmesinin, ulusça aşağılanmanın ne demek olduğunu unutulmaz acılarla yaşar.

Gayrimüslimler sınır tanımaz bir arsızlıkla şımarır, İşgalci güçler Türk'ü aşağılamak, ulusal onuru kırmak için hiçbir fırsatı kaçırmazken, sömürge ahalisi muamelesi gören Türkler ikinci bir Kible olarak yönlerini Ankara'ya, Anadolu'ya dönmüşler, oradan gelecek zafer müjdesi için dua etmektedirler.

İşgal İstanbul'unun Boğaz'ın iki yakasını mesken tutmuş, yaşam tarzı ve ruh olarak milletten kopmuş, Tanzimat'ın teslimiyetçi, Batı hayranı atmosferinde yetişmiş asalak kesimi ise durumdan hiç de şikayetçi değildir. İstanbul'un kreması diyebileceğimiz,

refah içinde yaşayan, Levanten ruhlu bu kesim, kendi aralarında bir tür itibar yarışı içindedirler. Yalılarında, köşklerinde, kasırlarında işgal subaylarına parti vermekte, onurlarını, iffetlerini bu subayların çizmeleri altına sunmaktadırlar.

Davetlerin en itibarlı subayları zamanın süper gücü İngiliz subaylarıdır. Onları Fransız subayları takip eder. Bunları evinde ağırlayamayanlar ise "Kimine talih, kimine Kör Salih" hesabı İtalyan zabitiyle idare etmek zorunda kalır...

Bu işbirlikçi takım, birbirlerine hava atmak için bu tür davetlerle günlerini gün ederken, Mütareke Basını diye tarihe geçecek olan Babıali yazar bozarları da, işbirlikçiliğin en aşağılık örneklerini sergilemekte, İşgalcilere her gün methiyeler düzmektedirler. Alçalmanın en uç örneklerini o günlerin gazete koleksiyonlarında görmek mümkündür. Bu ağır, boğucu, zehirli havada bir avuç namuslu, vatansever kalem erbabı Ankara'ya, Milli Mücadele'yi ölümler, sürgünler pahasına sonuna kadar destekler.

İşte, bahsettiğimiz işbirlikçi takımın, Sadrazam Damat Ferit'ten, Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'den tutun da, İngiliz Ajansı Sait Molla'sına kadar bir alay resmi ve sözüm ona sivil kesimden sefillerin kurduğu bir sivil toplum örgütü vardır: İngiliz Muhibleri Cemiyeti.

Şura-ya Devlet azası Sait Molla 20 Mayıs 1919 Salı günü cemiyetin kuruluş beyannamesini Dahiliye Nezareti'ne vermiş ve "Türkiye'de İngiliz Muhibleri Cemiyeti"ni (Association of the Friends of England in Turkey) resmen kurmuştur.

Cemiyetin kurucuları ve üyeleri arasında Mütareke İstanbul'unun hayli renkli simaları göze çarpmaktadır: Cemiyetin Reis-i Evvel'i olarak Eski Selanik Valisi Mehmed Nazım Paşa (Nazım Hikmet'in dedesi), Nisvan-ı Muhteremeden (Kadınlar Kolu Üyesi) Ayşe Celile Hanımefendi (Nazım Hikmet'in annesi)'nin yanında ulemadan, eski şehreminilerden, eski valilerden, paşalardan, devlet ricalinden, muharrirlerden hayli kişiler vardır.

İngiliz ajanları, bu kurum çatısı altında rahatça örgütleniyor ve iş birlikçi kesimden destek sağlıyorlardı. Hatta İngiliz Elçiliği, bu hizmetlerinin karşılığı olarak idari faaliyetlerde kullanılmak

üzere İngiliz Muhipleri Cemiyetine ayda 500 lira ödenek bile tahsis etmişti. Zaten cemiyetin kuruluş amacı da İngilizlerin faaliyetlerine örtülü destek sağlamaktı.

Kuruluşundan yaklaşık üç ay sonra 28 Ağustos tarihi itibarıyla cemiyetin üye sayısı 53.000'e ulaşmıştır. İngiliz siyasi istihbaratının İstanbul'daki en tehlikeli ajanı, bir dönem Damat Ferit Hükûmetinin Adalet Bakanlığı Müsteşarlığını da yapan Sait Molla'ydı. Sait Molla, din adamı kisvesi altında tamamen İngiliz çıkarları için çalışan iş birlikçi bir ajandı. Cemiyetin resmi kurucusu Sait Molla olarak görülmekte ise de, bu faaliyetlerdeki baş mimar İngiliz Gizli Servisi'nin (Intellegence Service) İstanbul şubesi başkanı ve İngiliz yüksek Komiserliği'ndeki, baş casus Papaz Frew idi.

Molla, Papaz Frew ile doğrudan temas hâlindeydi. Teklifsiz bir biçimde, Yıldız Sarayı'na gelerek Vahdettin'le görüşebilecek kadar nüfuz sahibiydi. Hatta İngiliz iş birlikçiliğinden aldığı cesâretle Vahdettin'e, "Saltanat ve Hanedanın, millet ve memleketin kurtuluşunu ancak İngiliz himayesinde görüyorum. Beni Sadaret (Sadrazamlık) Makamı'na getirirseniz bu himayeyi sağlarım. Anadolu'daki millî hareketleri tamamiyle cezalandırırım. Bunu size taahhüt ediyorum." şeklinde tehditkâr ifadeler bile kullanmıştı.

Molla, İngiliz iş birlikçiliğinde o kadar ileri gitmiştir ki Damat Ferit ve Ali Kemal başta olmak üzere diğer tescilli iş birlikçiler onun, kendilerini gölgeleyen, parlayan yıldızını söndürmek için çareler aramaya başlamıştır.

Atatürk, Nutuk'ta bu cemiyetin kuruluş ve faaliyetleri hakkında şu bilgileri vermektedir: "... Bu isimden İngilizlere dost olanların teşkil ettiği bir Cemiyet anlaşılmam! Bence, bu Cemiyeti teşkil edenler, kendi şahıslarını ve şahsî çıkarlarını sevenler ve şahıslarıyla çıkarlarının korunması çaresini Lloyd George Hükümeti marifetiyle İngiliz himayesini teminde arayanlardır..."

Cemiyet, 27 Kasım 1919'da Padişaha sunmuş olduğu bir raporda Mustafa Kemal ve arkadaşlarının faaliyetleri hakkında saraya şu bilgileri vermektedir: "... ilkin İstanbul'da ve bizzat zât-ı şahanenizin yakınları arasında meydana gelen bu ihtilalci akım, şimdi birçok gizli komplolar kuruyor..." Ulusal Bağımsızlık Savaşı'na karşı

kurulmuş bu casusluk şebekesinin başında Said Molla ve İngiliz Rahip Frew isminde bir düşman ajanı vardı. Frew, İngilizler tarafından Hind hizmetinden İstanbul hizmetine nakledilmiş casus bir papazdı. Bu Cemiyet ile ilgili en önemli belgeler, Said Molla'nın papaz Frew'e yazdığı gizli mektuplardır. Ele geçirilen bu mektuplar, Molla'nın ihanet ve marifetlerini bütün açıklığıyla ortaya koymuştur. Nitekim Şeref Çavuşoğlu, bu mektuplarla ilgili olarak konuya şöyle açıklık getirmektedir:

"...Bu mektuplar Mollada idi. Said Molla o sırada Cağaloğlu'nda Emekli Sandığı'nın karşı tarafında bir evde oturuyordu. Esat Paşa (Göz Hekimi Profesör), Bulgar Sadık vasıtasıyla, sabıkalı hürsizlerden Mustafa isminde birini para ile tatmin ederek, bir gece Molla'nın evinden bu mektupları çaldırdı ve bu suretle tetkik ederek Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdi..."

Mektuplar konusu 27-28 Kasım 1919 tarihlerinde Temsil Heyeti'nin Mustafa Kemal Başkanlığı'nda yapılmış oturumlarında da gündeme gelmiştir. Fethi Tevetioğlu bu mektuplarla ilgili olarak ayrıca şu bilgileri vermektedir:

"Papaz Frew İngiliz Entelligence Service (İngiliz Haberalma Servisi)'in İstanbul şefi idi. Aynı zamanda (İngiliz Gizli Zabıtası Reisi) Yüzbaşı Bennett'le temas ederdi. Bütün İngiliz şifreleri bu adamın elinde idi. Bilhassa Ferit Paşa Hükümeti ile yapılan konuşmaları buncian öğrenmek mümkündür... Papaz Frew'nun şifrelerini çalan, çözen Karakol Cemiyeti'ne hizmet eden Lami olduğu söyleniyorsa da bunun Küçük Kemal olmak ihtimali daha kuvvetlidir. Bunun için Ali Rıza Bey'le çalışan Mehmet Ali Donuker'den gerçeği öğrenmek mümkün olabilir... Ali Rıza Bey, Papaz Frew'nun haberlerini her zaman Merkez-i Umûmi'ye getirir, ona göre işlem yapılırdı. Mesela: Bedir-Hanlılar'dan Cemil Paşa-zadelerden Celadet ve Kamuran Ali, Diyarbakır'da isyana kalkacakları zaman burada Ferit Paşa'dan talimat almışlardı. Bunun ne zaman olacağını, Karakol Teşkilâtı Frew'nun dosyasından öğrenmiş, doğrudan doğruya Mustafa Kemal Paşa'ya haber verilmiş, tedbir alınmıştır".

Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın önderi Mustafa Kemal Paşa, mektuplar üzerinde dikkatle durmuş ve Nutuk'ta bu konuya çok geniş yer vermiştir.

İngilizlerin kendi istihbarat teşkilatları bünyesindeki ajanlara ek olarak Said Molla'nın çabaları ve İngiliz parasıyla Hürriyet

ve İtilaf Fırkası mensuplarından oluşan “Hususi Türk Polis İdaresi” adıyla bir casusluk şebekesi kurulmuş ve 40 civarında iş birlikçi, İngilizler tarafından maaşa bağlanarak istihbarat toplamak amacıyla İstanbul’a dağılmıştır.

Ermeniler Eksik Kalır mı?

Mütareke döneminde İstanbul’da faaliyet gösteren İngiliz Muhipler Cemiyetinden sonra ikinci zararlı teşkilat Ermeni Taşnak Komitesidir. Komitenin İstanbul şube başkanlığını, İran teb’asından Dişçi Vahram Etmekçiyen ile Ş. Misakyan yapmaktaydılar.

Bu kişiler aynı zamanda Hınçak Komitesi İstanbul şubesinin üyeleri arasında yer almaktaydılar. A. Mikderyan, Katırcıoğlu Han’ında yazıhanesi bulunan Agop, Kitapçı Vahan, Aram Kitabciyan, Ohannes Yığışıkyan ve Arşak komitenin önde gelen üyeleriydiler.

Taşnak Komitesinin en önemli faaliyeti, savaş yıllarında Ermenileri katlettikleri gerekçesiyle, İttihat ve Terakki ileri gelenlerini, bazı vali ve mutasarrıfları, ordu ve kolordu komutanlarını ölüm listelerine alarak, bulundukları yerlerde öldürtmek oldu.

Nitekim 15 Mart 1921’de Berlin’de Talat Paşa, bu tarihten bir buçuk ay sonra yine Berlin’de Bahaeddin Şakir ve Azmi Beyler, 6 Aralık 1921’de Roma’da Said Halim Paşa ve son olarak 21 Temmuz 1922’de Tiflis’de Cemal Paşa Taşnak Komitesi mensuplarınca öldürüldüler.

İstihbarat kayıtlarına geçen son Ermeni teşkilatı Ermeni Müdafaa Komitesi’dir. Bu komite Hınçak ve Taşnakların gölgesinde kalmış olup, çok fazla etkinlik gösterememiştir. Komite Anadolu’nun güney bölgelerinden ve Kafkasya’dan İstanbul’a gelen mülteciler tarafından kurulmuş olup, başkanlığını Ermenice gazetelerin birinde ser mürettip olarak çalışan Dikran Doğramacıyan yapmaktaydı.

Ermeni komiteleri teşkilatlarını tamamladıktan sonra, ilk iş olarak İtilaf Devletlerine ve özellikle de İngilizlere İstanbul’daki gizli Türk grupları ile ilgili bilgiler sağlamak üzere istihbarat hücreleri oluşturdular. Müdafaa-i Milliye Grubu istihbarat elemanlarının

tanzim ettikleri istihbarat belgelerinde bu hücrelerde bulunan bazı Ermeni komiteciler hakkında şu bilgiler mevcuttu:

Harutyun Minasyan: Mütarekeden sonra İstanbul'a gelmiş ve pek çok Türk'ü İngilizlere ihbar etmiş, bir süre İngiliz sefa-rethanesinde çalışmıştır.

Agop Minasyan: Üsküdar'da eczacılık yapmaktadır.

Kaldest Veledi Mardiros: Harb-ı umumide sahte Alman üniforması ile yakalanmış ve hapse mahkum edilmişti.

Çınaryan: Topkapı Hınçak Kulübü reislerindendir.

Civanyan: Uzunköprülü olup, aynı zamanda Ermeni sui-kastçilerindendir.

Ermeni komiteleri teşkilatlanma sürecinden sonra yoğun bir biçimde silahlanmaya başladılar. Silah ve cephaneler ço-ğunlukla Cenevre'deki Hınçak Genel Merkezi tarafından deniz yoluyla İstanbul'a gönderilmekte ve Kumkapı sahilinden şehre dağıtılmaktaydı.

Nitekim 14-15 Haziran 1919 gecesi Ermeni komitecileri bu şekilde İstanbul'a getirilen üç çuval cephaneyi Kumkapı sahilinden karaya çıkarırken Osmanlı askeri birliklerince ya-kalanmışlardı. İstanbul'a getirilen silah, cephane ve patlayıcı maddeler genellikle Kumkapı ve Üsküdar'daki Ermenilere ait yetimhanelerde ve Ermeni muhacirlerinin yerleştirildiği evlerde saklanmaktaydı.

Ermenilerin bu kadar yoğun bir biçimde silahlanması bir süre sonra İtilaf işgal yönetimini bile rahatsız etti. Bu yüzden İngiliz askerleri 2 Nisan 1921'de Beyoğlu'nda Ermenilerin ikâmet ettikleri evleri aradılar ve buldukları silah, cephane ve patlayıcı maddelere el koydular.

Ermeni komiteleri teşkilatlanma ve silahlanma faaliyetlerini tamamladıktan sonra asıl amaçları olan terör faaliyetlerine başla-dılar. Öncelikli hedef olarak İstanbul Polis Müdüriyeti istihbarat birimlerinde görev yapan polis memurlarını seçtiler.

Baş Komiser Artin Efendi ile üçüncü sınıf memur İhsan Vahe Efendiler, İstanbul Taşnak Şubesi başkanı Vahram Etmek-çiyan ve Arşak tarafından, ikinci sınıf memur Bulgar Dimitri, Ş. Misakyan ve iki arkadaşı tarafından Beyoğlu'nda ve üçüncü

sınıf memur Ömer Efendi kimliği tespit edilemeyen Ermeni komitecileri tarafından Kumkapı'da öldürüldüler. Baş Komiser Ali Rıza Efendi ise ailesiyle birlikte Çengelköy civarında gezerken silahla yaralandı. Sözü edilen bütün bu öldürme ve yaralama olaylarının faillerinin hiçbiri yakalanamadı.

Ermeni komitecileri Osmanlı polis memurlarından başka Avrupa'ya gitmek üzere İstanbul'a uğrayan Azerbaycan ticarî mümessili Behbud Han Civanşir'i hedef olarak seçtiler. Komiteciler, herkes tarafından tanınan ve bilinen bir kişinin öldürülmesini, Türk ve Avrupa kamuoyunda ses getirmek açısından önemsemektedirler. Bu amaçla Torlakyan adlı Ermeni komitecisi, Fransızlar tarafından uzaktan korunan Civanşir'i 18 Temmuz 1921'de Pera Palas Oteli önünde öldürdü. Fransız polisleri tarafından yakalanan Torlakyan, İtilaf Devletlerinin kurduğu bir mahkemede yargılanmaya başladı.

İngiliz askeri savcısı Rickatson-Hatt mahkemede Torlakyan için ölüm cezası talebinde bulundu. Ancak Hatt aynı gün, İngilizler tarafından görevden alındı ve İngiltere'ye gönderildi. Yerine gelen savcı sanığın beraatını istedi ve Torlakyan serbest bırakıldı. Ermeni komitecileri onu hemen Amerika'ya gönderdiler.

1921 yılının ikinci yarısına doğru, Anadolu'da Mustafa Kemal ve Türk ordusunun zaferler kazanmaya başlamasıyla birlikte, Ermeni komiteciler İstanbul'u terk etme hazırlıklarına başladılar. Ancak buradan ayrılmadan önce son bir eylem gerçekleştirmek niyetindeydiler. Bunun için Kınalıada ve Büyükkada'da silah ve patlayıcı maddeler depo etmeye başladılar. Kınalıada'da bir Ermeni kulübü açıldı ve burada Karabağ'dan gelen komiteciler tarafından Ermeni gençlerine bomba eğitimi verildi. Komiteciler İstanbul'dan ayrılmadan önce büyük yangınlar çıkarmak üzere bir takım planlar yaptılar. Bunlardan zamanında haberdar olan Türk polisi Beyoğlu'nda elektrikle aydınlatma yapılan bir Ermeni kadının evinde sekiz kasa yağ ve on altı teneke gaz buldu.

Planladıkları eylemleri gerçekleştiremeyen Ermeni komitecileri 1922 yılının sonlarına doğru İstanbul'u terk etmeye başladılar.

İşgal Polisleri Huzursuzluk Yaratıyor

İtilâf Devletleri işgal kuvvetleri diğer birçok alanda olduğu gibi mütareke şartlarına tamamen aykırı olarak emniyet işlerine de el attılar ve İstanbul Polis Umum Müdürlüğü'nün işlerine karışmaya başladılar. İtilâf kuvvetleri İstanbul'a çıktıktan sonra, şehrin asayiş bozulmuş, Türk polisinin ve jandarmasının sözü ve hükmü büyük ölçüde azalmıştır. Asayişin bozulmasının en büyük sebeplerinden birisi İtilâf Devletlerinin, hapishanelerdeki mahkûmları serbest bırakmalarıdır. İşgalciler cinayet, hırsızlık, gasp gibi sebeplerden dolayı mahkûmiyetleri çok önceden kesinleşmiş olan gayrimüslim mahkûmları, hükümet ve hapishane yetkililerinin itirazlarına rağmen zorla ve tehditle tahliye etmişlerdir.

İşgal kuvvetleri komutanlarından İngiliz General Wilson, şehirde asayişin bozulmasını gerekçe göstererek 17 Ocak 1919'da Osmanlı Harbiye Nezaret'i'ne yazdığı bir yazı ile Osmanlı Zabıtası'nın kontrolünü üzerine aldığını bildirmişti.

Bu yazıdan sonra İstanbul'un inzibat ve asayişinin sağlanması konusunda bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemeye göre, Boğazın Rumeli yakası Beyoğlu ve Rumeli olmak üzere iki bölgeye ayrılmış ve her birine İngiliz, Fransız ve İtalyan polislerden onar polis verilmiştir.

Yine aynı devletlerin kontrol zabitlerinden müteşekkil bir komisyon teşkil edilmiş, başlarına bir İngiliz yüzbaşısı verilmiştir. İstanbul yakası da iki bölgeye ayrılmış ve idaresi bir Fransız yüzbaşısına verilmiştir. Üsküdar, Kadıköy ve Boğaz'ın Anadolu yakasındaki inzibat işleri de bir İtalyan subayının komutasına bırakılmıştır.

Böylece, İstanbul'da, asayiş ve inzibat işleri İtilâf inzibat kuvvetlerinin kontrolü altında yeniden düzenlendi. Müttefik Polis Organizasyonunun başına da Fransız Subayı General Fuller atandı. Özellikle asayişle ilgili kararları İngiliz Yüksek Komiserliği alıyor, uygulamayı da yine İngiliz askeri ve polisi yerine getiriyordu. İngilizler kendi polislerinin yanı sıra Rum ve Ermenileri İngiliz üniforması giydirek istihbaratta görevli polis olarak çalıştırıyorlardı.

İngiliz polisinin asayişle ilgili aldığı tedbirler, genelde İtilâf Devletleri mensuplarına veya azınlıklara değil, Türklere yöne-

likti. Örneğin, Osmanlı Sadrazamı'nın otomobili İngiliz polisi tarafından aşırı hız iddiasıyla durdurulmuş ve devletin bu en yüksek memuru doğruca kendi polis bürolarına götürülmüştür. Hâlbuki bir sürü İngiliz motosikletçileri şehrin içinde yıldırım gibi dolaştıkları halde bunlara hiçbir cezai işlem uygulanmamıştı.

İngiliz polisinin müdahil olduğu konulardan birisi de, Birinci Dünya Savaşı esnasında ailelerini kaybeden Ermeni çocuklarının bulunup ailelerine teslim edilmesi konusu idi. Bu konuyla ilgili 28 Nisan 1919'da Polis Müdüriyeti'nden Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen raporda, bir Amerikalı, bir Türk ve bir Ermeni kadınından oluşan 3 kişilik bir heyet teşkil edildiği belirtilmektedir. Raporda ayrıca Müslüman ailelerin gözetiminde olan Ermeni yetimlerinin Osmanlı polisine müracaata lüzum görmeden İtilâf devletleri polislerinin desteğiyle toplanmaya başlandığı bildirilmektedir.

Polis Müdüriyeti'ni devre dışı bırakan Ermeniler birçok İslâm yetimini Ermeni yapmak için patrikhaneye götürerek kötü muameleye tabi tutmuş ve bu şekilde pek çok yetim Türk çocuğu kaçırılmıştır.

Ayrıca pasaport bürosu vizesi bulunmayanların Boğaz'da karşıdan karşıya geçmesine dahi izin verilmiyor, İstanbullular kendi şehirlerinde bir yerden bir yere pasaport ile gitmek mecburiyetinde bırakılıyordu.

Haydarpaşa Tren istasyonu gibi önemli ulaşım noktaları İngiliz polisinin denetimindeydi.

İngiliz polisi kendisinin yeterli olmadığı noktalarda İstanbul polisinden yardım talep ediyordu. Tophane Kışlası'na yerleşen İngiliz işgal güçlerinin levazım şubesine ait para kasası, korumasında bulunan askerlerin varlığına rağmen bilinmeyen şahıslar tarafından çalındı.

Olayı Türk Polisine haber vermeden çözmek isteyen İngiliz polis dedektifler, bir aydan fazla süren bir çalışmadan sonra, herhangi bir sonuç elde edemeyince Türk Polisinden yardım istediler. Türk Polisi üç günlük bir çalışma sonucunda para kasası ile birlikte dokuz kişilik çeteyi yakalayarak İngilizlere teslim etti.

Türk polisi işgal güçlerinin küstah tavırları ve her işlerine karışmaları karşısında gerektiğinde tepkisini ağır bir şekilde ortaya koyuyordu. 31 Ağustos 1919 günü Gülhane Parkı'nın

önünde bir Türk kadınına sarkıntılık yapan üç sarhoş işgal askerine müdahale eden Polis Cemil Bey, bir askeri öldürüp, ikisini de ağır yaraladı. Ömür boyu kürek mahkûmiyetine çarptırılan Cemil Bey, Güney Amerikanın ünlü Şeytan Adalarında bulunan Guyana hapishanesine gönderildi. Buradaki insanlık dışı muameleye dayanamayan Cemil Bey buradan kaçtı. Ancak yakalanarak tekrar hapse kondu. Mustafa Kemal'in girişimiyle Cemil Bey, 1 Nisan 1929 tarihinde serbest kalarak yurda döndü.

İşgalciler yalnızca vatandaşları değil Türk polisini bile taciz etmekten çekinmemektedir. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde taharri memuru olarak görev yapan ve Karakol Cemiyeti üyesi olan Mazhar Bey, bir gece geç vakitte evine giderken iki sarhoş işgal askeri tarafından durduruldu. Silahının alınmak istenmesi üzerine, Mazhar Bey bir askeri öldürüp diğerini ağır yaraladı. İşin ilginç yanı daha sonra bu olayın soruşturma görevi kendisine verildi.

İşgalle birlikte şehirdeki asayiş durumu daha da kötüleşti. "Özellikle müttefik askerleriyle azınlıkların davranışları bu sorunu körükledi. Meskenlere el koyuyorlar, Türklere hakaret ediyorlar, değerli eşyalarını gasp ediyorlardı. Ayrıca halkın, bayrak, ezan gibi kutsal değerlerine de saldırıyorlardı. Posta paketleriyle yurtdışına 'sikke' ve külçeler halinde altın da kaçırıyorlardı."

Kendi aralarında ettikleri kavgalarla da şehrin asayişini ihlâl eden işgalciler, halkın mal ve ırzına saldırmaktan da geri durmuyorlardı.

17 Mayıs 1920 tarihinde İngiliz polis memurlarından biri İçerenköy'de kasaplık yapan bir Türk'ün kapısını kırarak evine girdi ve karısına saldırdı. Feryatlar üzerine yetişen komşuların Jandarma karakoluna haber vermeleriyle, karakol kumandanı beraberinde bir askerle gelerek İngiliz polisini tutukladı ve İngiliz Polis Kumandanlığına teslim etti.

İstanbul'un işgalinden sonra birçok İngiliz polisinin İstanbul sokaklarında görev yaptığı ve şehrin asayişini kendi kontrollerine almaya çalıştıkları görülmektedir. Galatasaray'ın kurucularından Ali Sami Yen'in eşi, Fahriye Yen anılarında İngiliz polislerinin sokaklarda terör estirdiğini söylemektedir.

İngiliz polisi Türk polisinin her tasarrufuna müdahale ediyor, bazen karakollara baskın yaparak suç işlemiş olan azınlıkları

ve başkalarını karakollardan serbest bıraktırıyordu. İngilizlerin bu küstah tavrından cesâret alan Yunan Bahriye subaylarından Malamatini Dimitri Maltepe'de Cadde üzerinde havaya ateş açıp kendisine müdahale etmek isteyen polislere de saldırmıştır. Daha sonra götürüldüğü karakoldan kendisine İngiliz polisi süsü veren birisi tarafından çıkarılmak için Türk polisine baskı yapılmıştır.

Ülkenin içinde bulunduğu durumdan ve işgal kuvvetlerinden aldıkları destekten iyice azgınlaşan Rum ve Ermenilerin faaliyetleri polis tarafından sıkı bir şekilde takip edilmektedir. Yerli Rumlar Türk polisinin gözü önünde Yunan gemilerinden indirdikleri silah ve cephaneyi kiliselerde muhafaza ediyorlardı. Polis Müdüriyeti'nin Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği bir raporda Rumların Aya Dimitri kilisesine sandıklar içerisinde silah ve cephane taşındığı belirtilerek önlem alınması istenmekte idi.

Bu şekilde Patrikhane'nin güdümündeki Rum çetelerin Kumkapı civarında çuvallar içinde nakletmeye çalıştıkları cep-hane polis tarafından ele geçirilmiştir.

15 Temmuz 1920'de İstanbul'dan yazılan bir raporda silahsız Türk polisinin ortalıkta görünmediği, her sokak başında İtilaf Devletlerinin polisinin bulunduğu, onların kurduğu bir pasaport bürosu önünde, yüzlerce kişinin ülke içine veya dışına seyahat izni almak için uzun kuyruklarda gün boyu beklediği ve her yarım saatte bir atlı İtilaf Devleti polislerinin sopasına maruz kaldıkları ifade edilmektedir.

Her Yer İstihbaratçı Kaynıyor

İstanbul'da işgal askeri güçlerine ilaveten, İngiliz Askerî İstihbarat Şebekesi, İstanbul İşgal Kuvvetleri Komutanlığına bağlı "*Gizli Hizmetler Grubu*" adıyla faaliyet gösteriyordu. Grubun başında, yarbay rütbesinde bir grup müdürü ve ona bağlı olarak çalışan yüzbaşı rütbesinde birinci ve ikinci şube müdürleri bulunuyordu. Grubun birinci şubesi, Anadolu'daki Türk kuvvetlerinin cephelerdeki yığınakları, teçhizat ve hareketleri hakkında bilgi topluyordu.

Grubun ikinci şubesi ise İstanbul'dan millî orduya silah, cephane, teçhizat, levazımat ile subay ve asker gönderen bilgi toplayan gizli gruplarla mücadele ediyordu. Grubun merkezi,

Beyoğlu'nda büyük postane yanındaki Kroker Oteli, şubesi ise Galata'da Stavropulos Hanı'ydı. Grup sorumluluğunda olan İstanbul Limanı'nın denetimi, Ermeni asıllı İngiliz vatandaşı Pandikyan'a, İstanbul Boğazı, Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı'na kadar uzanan kesimin denetimi ise yine Ermeni asıllı İngiliz vatandaşı Agopyan'a verilmişti. Grubun en aktif şubesi, İstanbul'dan sorumlu olan ve Yüzbaşı John Godolphine Bennett'in emrinde faaliyet gösteren İkinci Şubeydi.

Bennett, çok iyi Türkçe konuştuğu için Vahdettin de dâhil olmak üzere pek çok devlet adamı ile İngilizler arasındaki görüşmelerde tercüman olarak görev yapmış, bir ara Ege Bölgesi'ne geçerek araziyi ve bu arazi üzerinde yer alan muhtemel Kuvayı milliye birliklerinin sayısını belirten bir harita hazırlamış, bu haritanın çok gerçekçi olması üzerine Gizli Hizmetler Grubunun İkinci Şubesinin başına getirilmiştir.

Bennett, bu göreviyle ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapıyor: "Türk siyasetinin tam göbeğindeydim. Her türlü gizli bilgi bana veriliyor, en yüksek düzey devlet atamaları için bana danışılıyordu. O günden beri Türkiye'de, mütareke yılları üzerine pek çok kitap yazılmıştır; benim ismimse uğursuz, güvenilir bir figür olarak geçer.

Yine de en değerli tasvirim bir Amerikan gazetesinde çıkmıştı; gazetenin Türkiye'deki muhabiri benden "kötü şöhretli faal İngiliz hafiyesi" diye söz ediyordu." Bennett, gerçekten de tehlikeli simalardan biriydi. İstanbul'da, Ermeni ve Rum azınlıklar başta olmak üzere, Hürriyet ve İtilaf Fırkası ve İngiliz Muhipleri Cemiyetinin iş birlikçilerinden oluşan geniş bir casusluk ağı kurmuştu ve pek çok kişiyi maaşa bağlamıştı.

Bu ajanlar, her gün İstanbul'un çok değişik yerlerinde bulunan kahvehane ve gazinolara dağılıyorlar, subaylar başta olmak üzere ahbaplık kurdukları kişilerden topladıkları bilgileri günü gününe İngilizlere iletiyorlardı.

Sait Molla'nın İngiliz parasıyla kurduğu "Hususi Türk Polis İdaresi" adındaki iş birlikçiler, Bennett'in İkinci Şubesine de hizmetlerini sunuyorlardı. Alınan istihbarat sonucu İngiliz polisince tutuklananlar, Kroker Oteli'nin bodrum katındaki İkinci Şube zindanlarına atılır, burada her türlü işkence yöntemi kullanılarak konuşturulmaya çalışılırdı.

16 Mart 1920'de İstanbul'un resmen işgali sırasında, başta 85 milletvekili olmak üzere İstanbul'un dört bir köşesinde daha önceden tespit edilmiş olan sayısı belirsiz birçok vatanseverin tutuklanması ve Kroker Otel'i'nde işkenceden geçirildikten sonra Malta'ya sürgün edilmeleri de İkinci Şubenin işiydi.

İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanlığının en büyük sorunu, İstanbul'da çok iyi teşkilatlanmış olan gizli grupların, şehrin değişik bölgelerinde bulunan askerî depolardaki silah, mühimmat ve malzemeleri değişik yöntemlerle motorlara ve mavnalara yükleyerek İzmit, Karamürsel veya Karadeniz limanlarına kaçırmalarıydı. Depoları, Haliç'i, Marmara'yı ve İstanbul Boğazı'nı sürekli denetim altında tutuyorlar, ancak yine de depoların boşaltılmasına engel olamıyorlardı.

Bu sorunu çözme işi de Gizli Hizmetler Grubunun İkinci Şubesine verilmiş, gizli gruplarla, Bennett'in iş birlikçi ajanları arasında amansız bir mücadele başlamış, ele geçenler Kroker zindanlarına atılmış, işkencelerden geçirilmiş, pek çok vatansever bu işkencelerde can vermiştir. Ancak yine de silah kaçırma işlerine engel olunamamıştır.

İstanbul'daki gizli gruplardan olan Felah, Muaveneti Bahriye ve Güneş, Bennett'in zulümlerine karşılık vermek için kendisine bir suikast düzenlenmesini kararlaştırmış, bunun için Maslak yolu üzerinde hazırlık yapılmıştır. Bennett'in otomobili geçerken yaylım ateşine tutulmuş, Bennett ağır yaralanarak hastaneye kaldırılmış, dizinden aldığı yara nedeniyle sakat kalmıştır.

Bu olaydan sonra İngilizlerin Gizli Hizmetler Grubu, İstanbul'un işgal kuvvetleri tarafından boşaltılmasına kadar geçen sürede faaliyetlerinde daha ölçülü davranmaya başlamıştır. Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanması sonrası İngiliz işgal güçlerinin faaliyetleriyle beraber askerî istihbarat da son bulmuştur.

İşgal İstanbul'unda Türk Polisleri

İstanbul'un İşgal döneminde görevlerine devam eden Türk polisleri Anadolu'da sürdürülen Mücadeleye bütün güç ve kuvvetleriyle destek oldular ve savaşın kazanılması için, her türlü bilgi ve yardımları Ankara'ya ulaştırma yolunda fedakârca çalıştılar.

Özellikle İstanbul Polisi Umumisi'nin kısmı siyasi şubesindeki görevliler işgalcilerin her türlü baskısına rağmen gerekli bilgi ve yardımları Ankara'ya ulaştırmak için çalışmışlar, savaşın kazanılması için büyük gayretler sarf etmişlerdir.

Anadolu'dan verilen emirler doğrultusunda istenilen işleri başarmak amacıyla millî ve gizli gruplar oluşturmuşlar, bazı kişilerin ve mütarekeyi takiben esâretten dönen Türk subayların Anadolu'ya kaçırılmasını, işgal altındaki depo ve ambarlardan silah ve cephanelerin gizlice Anadolu'ya gönderilmesini sağlamışlardır.

Anadolu'ya kaçmak isteyenlere seyahat belgelerini veren İstanbul Polis Müdüriyeti 4. Şube memurları, Milli Mücadele'ye katılacak subaylara sahte evrak düzenleyerek kaçışlarında büyük kolaylıklar sağlamıştır.

Polisler Anadolu'ya adam kaçırma görevinin yanı sıra Karakol Cemiyeti, Teşkilat-ı Mahsusa, Mim Mim (M.M) Grubu ve Müsellâh Müdafaa-i Milliye Teşkilatı içerisinde görev alarak yapılan propaganda, istihbarat, silah ve cephane sevkiyatı çalışmalarında önemli roller üstlenmiştir. Örneğin Karakol Cemiyeti'nin kuruluşunda ve çalışmalarında önemli görevler üstlenen polisler, Cemiyetin önemli bir bölümünü de oluşturuyordu.

İlk görev alanlar arasında Topkapı Polis Merkezi çalışanları göze çarpmaktadır.

Benzer şekilde Müsellâh Müdafaa-i Milliye Grubu'na verilen ilk görev, istihbaratı temin olmuştur. Grup için ilk çalışmaya başlayanlar, Polis Müdürü Esad Bey ve sivil polis memurlarıdır.

21 Ekim 1921 tarihinde kurulan Tevfik Paşa kabinesinde önce Dâhiliye, sonra Hâriciye Nezaretî'ne getirilen Müşîr Ahmed İzzet Paşa, Millî Mücadele'de büyük zararları olan, İstanbul Polis Müdürü Tahsin Bey'i görevinden azlederek, yerine İstanbul Merkez Kumandanı ve aynı zamanda Millî Müdafaa Teşkilatı Merkez Heyeti Başkanı Miralay Esad Bey'i tayin etmiştir. Esad Bey'in İstanbul Polis Müdürlüğü'ne getirilmesinden sonra Anadolu'ya yapılan silah sevkiyatında büyük artışların olduğu gözlenmektedir.

Mustafa Kemal'in, Esad Bey'e şifreli bir telgraf göndererek Mim Mim Gurubu'nun vakit geçirmeden elindeki bütün imkânları seferber ederek her türlü araçla birlikte silah ve mühimmat yetiştirmelerini emretti Bunun üzerine polisler, grubun diğer üyeleri

ile birlikte Rami Kışlasında bulunan araç-gereç, silah-mühimmat ve askeri malzemelerin 21 Temmuz 1921 tarihinde büyük bir gizlilik içerisinde Anadolu'ya kaçırılmasını sağladı.

Bu sevkiyat ve kaçakçılık İstanbul Hükümeti'nin bilgisi ve müsaadesi altında, Harbiye Nezareti ve İstanbul Polis Müdürlüğü'nün desteği ile gerçekleşmiştir.

İstanbul Polisinin hemen bütünü M.M. Millî Müdafaa Gurubu'nda görev almasına karşın özellikle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürü Mazhar Bey, aynı şubenin Müdür Muavini Edip Bey, aynı Şubenin Siyasi Kısım Reisi Türkçü Ziya Bey, 4. Şube Müdürü Üsküdarlı Sadi Bey, Komiser Cemil Bey, Serkomiser Yanyalı Mazlum Bey, Komiser Erzincanlı Salih Bey, Arap Sait Bey, Tevfik Bey, Katip Lütfi Bey, Serezli Galip Bey, Polis Müfettişi Serezli Muhip Bey, Polis Müdürü Mehmet Ali Bey (Hidayet Demircan), İkinci Şube Şefi Edip Bey, Hüseyin Rıza Bey, Komiser Arnavut Tayyip Bey, Polis Müdüriyeti Umumisi sivil memurlarından Saip Bey, Halit Bey, Sarı Kazım Bey, Serkomiser Arnavut Cafer Bey, Komiser Besim Bey, Polis Memuru Boşnak Haşım Bey, Merkez Memurları Cemi ve Şevket Şakir Beyler, Urfalı Komiser Şakir Bey, Erzincanlı Komiser Şakir Bey, Polis Memuru Sadık Baba, Kel Nasip Bey ile Şileli Ali Beyler, Serkomiser Necati Bey, Komiser Kahraman Bey, Salih Bey, Kemal Bey, Zühtü ve İhsan Ethem Beyler, Polis Müdürlüğü Siyasi Kısımından Serezli Ahmet Niyazi Bey, Polis Müdürlüğü sivil memurlarından Gözlüklü Cemal Bey teşkilatın faal unsurlarından idiler.

Bunların yanı sıra Teşkilât-ı Mahsusa'dan itibaren önemli hizmetlerde bulunan gizli polis şeflerinden emniyet görevlisi Mustafa Razi Yalkın, Damat Ferit Hükümetinin Millî Mücadele'ye karşı yürüttüğü faaliyetleri yakından takip etmek üzere görev yapan, Mim Mim'in en gizli, en zeki ajanlarından ve İstanbul Polis Müdüriyeti 1. Şube görevlilerinden Serezli Galip (Vardar) Bey büyük fedakârlıklarla önemli görevler yapan polislerden bazılarıdır.

Türk polisi insanların Anadolu'ya kaçmasını sağlamakla yetinmemiş birçok polis kendisi de Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye fiilen iştirak etmişlerdir.

Mustafa Kemal ile Örgütün Çekişmesi

İşgal altındaki, İstanbul'dan kaçan Mustafa Kemal, Samsun'da kurtuluş meşalesini yakar, peşinden Amasya Tamimi ve Sivas Kongresi yapılır.

Bu sırada, İstanbul'da son derece etkili olan örgütün kurucularından Kara Vasıf Bey, Sivas Kongresine delege olarak katılır. Bu sırada Mustafa Kemal ile görüşür. Bu görüşmede Mustafa Kemal, örgütü Kara Vasıf Bey ve arkadaşlarının kurduğunu anlar. Mustafa Kemal yazılı metinlerde bulunan adam öldürülmesine olur veren ve her askeri kışlada bir Karakol Örgütü komutanının bulunacağı, bir merkez komitenin oluşturulacağı şeklindeki görüşlere katılmadığını Kara Vasıf'a belirtir.

Hele İttihatçılık ile bağlantılı bir şekilde yapılacak hareketin yeni oluşuma zarar vereceği düşüncesini açıkça söyler. Daha sonra örgütün İttihatçılık propagandalarına karşı önlemler alan, örgütü kendi direktifleri doğrultusunda çalıştırmaya özen gösteren Mustafa Kemal, bunda tam anlamıyla bir başarı sağlayamamıştır.

Ancak örgütün geniş istihbarat ağından ve İstanbul'daki etkinliğinden son noktasına kadar yararlanmıştır. Karakol Örgütü Yönetmeliği'nde amaç yurdun kurtarılması olarak belirtilmiştir. Her şey büyük bir gizlilik içinde olacaktır. Bunun için örgüte girinler siyah bir Türk bayrağına sarılı Kuran üzerine yemin ederler. Bu yemin geleneği gizli kurulan hemen bütün Türk örgütlerinde aynıdır.

1919 yılında Mustafa Kemal daha Samsun'a çıkmadan önce Fethi Bey (Okyar) aracılığıyla bir gizli örgütün kuruluş çalışmalarından haberdar edilmiştir. Ancak bunun adının Karakol olduğu söylenmemiştir. Örgüt, çalışmalarında Mustafa Kemal'in yanında yer aldığını belirtmekle birlikte, gizliden bir başka düşünceyi de geliştirmeye çalışmaktadır. Bunda yurtdışında bulunan İttihat ve Terakki önderlerinin direktiflerinin etkili olduğu muhakkaktır. Bu amaç, Mustafa Kemal hareketinin İttihat ve Terakki uzantısı olduğu havasını yaymak, hatta ikna edilmesi durumunda Mustafa Kemal'i bu çizgiye çekebilmektir. Sivas Kongresi sırasında Mustafa Kemal'e karşı Osmanlı Hükümeti de aynı propagandanın içindedir.

Çünkü halkta İttihat ve Terakkiye karşı büyük bir tepki vardır. Mustafa Kemal bunu bertaraf edebilmek için çok çaba gösterir. Karakol örgütünden Mustafa Kemal daha önceleri haberdar olmasına karşın yapılanmayı tam bilememesinden olsa gerek, Nutuk'da Sivas Kongresi sırasında haberdar olduğunu belirtmektedir. Kongre sırasında dağıtılan bildirilerde örgütün kuruluş tüzüğü ve genel görev yönetmeliği yer alır. Her ikisi de insanlar tarafından eleştirilir ve büyük tepki çeker. Örgüt'ü Mustafa Kemal'in kurduğunu sanan çevreler tedirgin olmuşlardır. Mustafa Kemal ise bunu reddeder ve örgütten haberdar olmadığını açıklar.

Neden Adam Öldürülür

Karakol örgütü gerektiğinde insan öldürülmesini karara bağlamıştır. Öldürme geleneği Teşkilat-ı Mahsusa'dan olduğu gibi Karakol örgütüne geçmiştir. Yönetimden üç kişi öldürülecek kişiyi yargılayıp karar veriyor, karar başkanın onayından geçtikten sonra infaz ediliyordu. Ölüme yolaçacak hareketler örgütçe şöyle saptanmıştır:

1- Emirleri yerine getirmemek, bunların yerine getirilmesi sırasında gerekli fedakarlık ve basireti göstermemek, cemiyet nüfuzunu kullanarak çıkar sağlamak.

2- Düşmanla işbirliği yapmak ve Türkleri imha etmeye çalışmak.

3- Hayatı pahasına da olsa örgütün sırlarını düşmanlara veya kendi yakınlarına açıklamak.

Yönetim konusunda örgütü temsil yetkisi başkana verilmiştir. Başkan, gerekli siyasi ve askeri tüm önlemlerin alınması ile görevlidir. Önemli konular ise Genel Kurul' un tartışma ve ekseriyet kararına bırakılmıştır. Örgüt, gelirlerini askeri kaynaklar ve bağışlardan sağlamıştır. Gelirler çok gizli olarak toplanacaktır. Mustafa Kemal ve Ankara hükümeti daha sonra bu örgüte operasyonlar için para göndermiştir.

İç örgütlenmede askeri merkezlerin dışında semt örgütlerine de ağırlık verilmiştir. Örgüt Beşiktaş, İstanbul, Bakırköy ve Üsküdar bölümlerine ayrılmıştır. Karakol, hücre zincir sistemiyle teşkilatını oluşturmuştur.

Karakol Teşkilatı mensupları kaçakçılık konusunda uzmanlaşmıştır. Bölümü Askeri Sevkiyat Müdürü Ali Rıza Bey yönetir. Anadolu'ya durmadan cephane ve adam gönderilir. Örgüt ayrıca Ankara'nın ihtiyacı olan teknik subayları ve diğer askeri ve sivil elemanları İstanbul Hükümetinde elde ettiği adamları aracılığıyla atamalarını yaptırarak Anadolu'ya gitmelerini sağlamıştır .

Bir süre sonra örgütün bu yöntemi işgalcilerin dikkatini çekince, sivil giyimli askerler, örgütün düzenlediği ve gerçeğinin aynısı gibi olan sahte evraklarla seyahat etmeye başlarlar.

Örgütün üslerinden birisi de Merdivenköy'deki Bektaşî Tekkesi'dir. Bektaşîlerin bu ve benzeri yardımları Kurtuluş Savaşı sonrasında Bektaşîliğe karşı Mustafa Kemal ve arkadaşlarının sempatisini doğuracaktır.

Tekke ve Zaviyelerin kapatılmasına dair yasanın kapsam dışında tuttuğu ender dini mezhep örgütleri arasında Bektaşîler de bulunur. Nedeni ise savaş yıllarındaki dayanışmalarıdır.

Ya istiklal ya Ölüm

Kaçakçılık bölümü, Anadolu hareketinin lider kadrosunu da İstanbul'dan kaçıır. Ankara hükümetinin bel kemiğini oluşturacak Fevzi Çakmak, Kazım Orbay, Saffet Arıkan, Kazım Özalp gibi kumandanları Karakolcular, Anadolu'ya başarıyla geçirmiştir. Karakol örgütü 1919 ile 1921 arasında tam iki bin

subayı Anadolu' ya kaçırmayı başarmıştır. Örgütün parolası daha sonra Kurtuluş Savaşı'nın sloganı haline gelen "Ya istiklal ya ölüm" dür.

Örgüt yapısal olarak: Basın, propaganda, casusluk olarak üç bölüme ayrılmıştır. Basın ile ilişkilere büyük önem verilir. Çünkü İngilizler başta olmak üzere Ankara hareketine karşı çıkan herkes basın yoluyla halkı etkilemeye çabalar. Örgütün basın bölümünün sorumlusu Ali Rıza Bey'dir. İleri gazetesi örgütün elindedir. Propaganda bölümünün sorumlusu Berlin Büyükelçisi Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami Bey'dir. Oluşturulan aydın grubuyla birlikte Türk hakları İngiliz, Fransız ve İtalyanlara anlatılır.

Casusluk servisinin başında Kurmay Yarbay Edip Servet Bey vardır. Örgüt sızma, baskın gibi konularda önemli başarılar elde etmiştir. Yabancı elçiliklerde ajanları vardır. Buralardan gelen belge ve bilgiler şifre telgraflarla Ankara'ya ulaştırılır. Ali Galip ile adamlarının kongreyi karıştırmak üzere Sivas'a gönderileceği, Tevfik Paşa Hükümeti'nin bir darbe ile uzaklaştırılacağı, bazı İngilizlerin Erzurum'a yollanacağı bilgileri, ajanların çalışmalarından elde edilip, Mustafa Kemal'e iletilmiştir.

16 Mart 1920'de Misakı Millicilerin sindirilmesi için Meclisi Mebusan'a yapılan baskını örgütün lideri Galatalı Şevket Bey daha önceden haber aldıklarını belirtmektedir. Ancak bu baskın çerçevesinde Şevket Bey de tutuklananlar arasında yer alır. Bu da örgüte büyük bir darbe indirir. Karakol örgütü ile Mustafa Kemal arasındaki bağ konusunda, Şevket Bey şunları söyler:

"Mustafa Kemal Paşa Anadolu'daki ordular, İstanbul kapılarına dayandıktan sonra harekete geçmemizi emrettiğinden karşılık veremedik. Buna zorunlu olduğumuz gün gerekirse düşmanla beraber şehri yıkacak ve savunmamızı yapacaktık. Planlarımız hazırды. Bu gizli mesai sonunda beni en fazla yoran, tahkir olunan subaylarımızla, halkımızın zamansız bir mücadeleye atılmasını önlemek yolundaki çabalarım olmuştu. Birliklerine indirilen darbelerle ruh ve şuuruları tam bir ihtilale uğramış yurtseverleri ikna etmek kolay olmuyordu. Peşinen ölmeye razı olanlar ayaklarına kapanarak işbirlikçilerden beşini onunu öldürmeye mücadele vermemi istiyorlardı. Kaç tane

subayım emrimi bozmamak için tabanca ile kendilerini vurdular. Yaverim Mehmet Ali Bey de bu kahramanlardan biridir."

Örgüt, genel olarak göze göz, dişe diş karşılığıyla çalışır. Kısasa kısas genel ilkedir. 50 maddelik talimatnamelerinde cezalandırmayı vazifeleri arasında sayan örgüt "kana kan, göze göz, mala mal alır ve hem de mukabelei bilmisilde bulunur, asgari iki misliyle hareket eder" demiştir. Hain olarak saptananların öldürülmesi için fedailerin teşkilatlandırılacağı da belirtilmiştir. Bu acımasız kuralları yumuşatan Mustafa Kemal olmuştur.

Mustafa Kemal Anlatıyor

Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi'nden sonra Sivas'a geçtiğinde Kara Vasıf Bey, Sivas'a giderek kendisiyle görüşmüştür. Atatürk, Cemiyet'i ve Kara Vasıf ile görüşmelerini şöyle anlatmaktadır:

"Biz Erzurumda, Kongre mukarreratının her tarafça anlaşılmasına ve müttehiden tatbikatını temin esbabına tevessül ederken, Karakol Cemiyeti'nin Teşkilât-ı Umumiye Nizamnamesi ve Karakol Cemiyeti Vezâif-i Umumiye Talimatnamesi diye matbu bir takım evrakın, bütün orduya, kumandan, zabıt herkese tevzi olunduğundan haberdar edildik.

Bu Talimatnameyi okuyan, bana en yakın kumandanlar dahi, bu teşebbüsü şahsıma atfederek birçok şüphe ve tereddütlere düşmüşler. Benim, bir taraftan kongrelerle alenî ve millî müsterek mesaide bulunurken, bir taraftan da esrarengiz ve müthiş bir komite teşkili ile iştigal etmekte olduğum zehabına düşmüşler. Filhakika, bu Teşkilât ve teşebbüsün failleri- ki İstanbul'da bulunuyorlarmış- teşebbüslerini benim nam ve hesabıma yapmakta imişler.

Karakol Cemiyeti'nin Teşkilât-ı Umumiye Nizamnamesi'ne göre, Merkez-i Umumî azaları ve adetleri ve mahal ve tarz-ı içtimaları, suret-i intihap ve tavzifleri suret-i mutlakada hafî ve mektum tutulur.

Bir de en ufak ifşaat veya Karakol Cemiyeti'ne hatar ve tehlike ve hatla tehlikeyi dal bir şüphe getiren, derhal idam olunur.

Efendiler, derhal kumandanları ikaz ve bu Nizamname ve Talimatname ahkâmını asla mevki-i tatbiki koymamaları lâzım geldiğini ve teşebbüsün membânı tahkik etmekte olduğumu bildirdim.

Sivas'a muvasalatımdan sonra, oraya gelen Kara Vasıf Bey'den anladım ki, bu işi yapan kendisi ve bazı rüfekâsı imiş.

Her halde, bu tarz-ı hareket doğru değildir. Herkesi idam ile tehdit ederek meçhul bir merkeze, meçhul bir başkumandana, meçhul bir takım kumandanlara itaate mecbur kılmağa kalkışmak, çok hatarnâk idi. Filhakika derhal, bütûn ordu mensuplarında yekdigere karşı bir adem-i emniyet ve tevahhuş başladı. Meselâ, herhangi bir kolordu kumandanının: 'Benim kumanda etmekte olduğum kolordunun, acaba mektum ve hafı kumandanı kimdir? Bu gizli kumandan, acaba, ne vakit ve nasıl kumandaya vaz'-ıyed edecek? Ve acaba bana ne muamele yapacak?' gibi bihakkın bir takım levehühümala kapılması müstebad değildi.

Sivas'ta Kara Vasıf Bey'e, gizli merkezin, gizli başkumandanın ve gizli büyük erkânıharbiyenin kimler olduğunu sorduğum zaman: 'Hepsi siz ve arkadaşlarınızdır' cevabını vermişti. Bu büsbütün istiğrabımı mucip olmuştu. Bu cevap, elbette, makul ve mantiki olamazdı. Çünkü, bana asla, böyle bir tertip ve teşkilden kimse bahsetmiş ve muvafakatimi almış değildi.

Bu Cemiyetin bilâhare, hassaten İstanbul'da muhafaza-i unvan ederek idame-i faaliyete çalışmış olduğu anlaşıldıktan sonra, teşkilinde ve buna dair bizzarure bize verilmiş olan malûmatta, samimiyet bulunabileceği iddia olunamaz."

Ayıcı Arif Anlatıyor

Teşkilat- Mahsusa'nın önemli adamlarından olan ve ilerleyen yıllarda Mustafa Kemal'e suikast yapmaya teşebbüsten yargılanacak olan Ayıcı Arif karakol teşkilatını şöyle anlatıyor;

"İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden önce Sivas eski mebusu Kara Vasıf Bey'in girişimleriyle İstanbul'da gizli olarak bir cemiyet (Karakol Cemiyeti) kurulmuş ve bu cemiyet İstanbul'un itilaf devletleri tarafından işgaline kadar övgüye değer bir biçimde çalışmıştır.

Anadolu milli hareketına yardım içinde, adı geçen cemiyet, görevini hakkıyla yapmış ve taşıma işini ustaca yönetmiştir. Harbiye Dairesi Başkanı Kurmay Albay Ömer Lütfi Bey (Yenibahçeli) ve silah (piyade ve makineli) Şubesi Müdürü Kurmay Binbaşı Naim Cevad Bey'in yurtseverce yardımları ve İstanbul halkının (Mavnacılar, Hamallar,

Arabacılar, Gümrük, Deniz Yolları ve Polis) memurları ve çalışanlarının fedakarca çalışmaları sayesinde Ferid Hükümeti'nin ve İngilizlerin kontrolleri altında bulunan ambar ve depolardan geceleyin aşırarak suretiyle muhtelif tarihlerde İstanbul'dan (56 bin mekanizma, 320 makinalı tüfek, 1500 tüfek, bir batarya top, 2000 sandık cephane, 10 bin takım elbise, yüz bin giyim, nal ve mih, 15 bin matara, bin tona yakın malzeme ve çeşitli askeri eşya) Anadolu'ya geçirilmiştir.

Zonguldak tüccarlarının kiralarda bulunan Fransız bandıralı Kornilof, Mecda ve Vovesta vapurları ile İstanbul'dan İnebolu'ya ve Samsun'a yapılan muhtelif seferlerde birçok askeri malzeme ve askeri eşya gönderilmiş ve taşınmış ve bu göndermede adı geçen vapurlarda komiserlik görevini yapan deniz Yüzbaşılığından emekli Gelibolu'lu Mehmet Kaptan ile emekli İsmail Hakkı Kaptan'ın ve arkadaşlarının birçok fedakarca hizmetleri olmuştur.

Teşkilat hususunda Muğlalı Yarbay Mustafa Bey, Emekli Topçu Binbaşısı İhsan Bey, Jandarma Binbaşısı Remzi Bey, Üsküdarlı Hoca Naci Efendi, Yüzbaşı Dayı Mesut ve Yenibahçeli Şükrü Bey'lerin çalışma ve çabaları anılmaya ve kaydedilmeye değerdir.

Bu arada Merkez Telgraf Haberleşme Memurlarından özellikle Halit Efendi'nin fedakarca hizmetleri de anılmaya değerdir. İstanbul'un itilaf devletleri tarafından işgali üzerine Karakol Genel Merkezi faaliyetlerini durdurarak üyelerinin büyük bir kısmı Anadolu'ya geçmiştir.

İstanbul'da taşımacılık ve satınalma işleriyle uğraşmak üzere daha sonra (Hamza ve Felah) daha sonra M.M. Grupları kurulmuş ve Anadolu'ya birçok eşya, telefon malzemesi ve topçu malzemesi göndermişlerdir. Yunanlıların İstanbul'a yapacakları taarruz söylentileri üzerine (Müdafai Milliye) adıyla askeri bir grup daha kurulmuş ve (M.M.) grubuyla işbirliği ederek İstanbul ve çevresinde kıvvet kazanmış ve halktan bir kısmına silah dağıtmışlardır.

İstanbul'un itilaf devletleri tarafından işgali üzerine, Üsküdar yoluyla Anadolu'ya geçirilecek kişilerin geçişini kolaylaştırmak amacıyla başlangıç Üsküdar'da olmak üzere bir menzil hattı kurulmuş ve bu menzil hattının Anadolu içindeki görevlerini Yüzbaşı Dayı Mesut ve Yeni Bahçeli eski mebus Şükrü Beyler ile Maltepe Atış okulundan Yüzbaşı Fehmi ve Hulise Beyler üstlenmişler ve birçok önemli saygı-değer kişiyi Anadolu'ya geçirmeyi başarmışlardır.

Bu heyet daha sonra Kocaeli Kuvayı Milliye örgütüyle de meşgul olarak 24. Tümen Kumandanı Yarbay Atıf Bey'in emir ve talimatı dairesinde pek önemli hizmetler yapmışlardır. Kocaeli Kuvayı Milliye kumandanlığını Dayı Mesut Bey üstlenmiş ve Fehmi Bey de Yavuz takma adıyla Adapazarı Milli Taburunu kurmuş idi”.

Deşifre Oluyorlar

Karakol Cemiyeti, çeşitli yollarla pek çok subayı Anadolu'ya geçirmesine karşın, yine aynı yol ile çok sayıda casus ve şüpheli şahsın Anadolu'ya girmesine mani olamamıştır. Nitekim teşkilât mensubu bazı kişilerin, bu işleri gizli tutmaması sebebiyle bu sistem İngilizlerce öğrenilmiş ve İngilizler kendi adamlarını bu yolla Anadolu'ya göndermeyi başarmışlardır.

Cemal Kutay, bu konu ile ilgili şu bilgileri vermektedir;

“..Karakol Cemiyeti'nin ilk heyet-i merkeziyesini teşkil eden zevâtın Erkân-ı Harbiye Miralayı Kara Vasıf Bey'in Göz Hekimi Esat Paşa ile iyi bir dostluğu vardı. Vasıf Rey, Esat Paşa'nın muayenehanesini sık sık ziyaret eder, teşkilâtla ilgili meseleleri görüşürlerdi. Esat Paşa da gizli kalması gereken sırları, dostluğuna samimiyetle inandığı Hintli Miraceddin Bey'e nakleder ve bunda da hiç mahzur görmezdi. Fakat bu Hintlinin İngilizlerin Hindistan işlerine bakan istihbarat Şefi Bin-başı Miraceddin olduğundan haberi olmayan Esat Paşa, İstanbul'un işgali üzerine Cemiyeti zor durumda bırakmış ve Cemiyetin önde gelen üyelerinin tutuklanmasına sebebiyet vermişti”.

Yahya Kaptanı Öldürüyorlar

Örgüt şartnamesinde bir milli ordu ve kurmay heyeti de oluşturmıştır. Ancak bunların kim olduğu belli değildir. Mustafa Kemal bundan büyük rahatsızlık duyar. Bunların kim olduklarını Kara Vasıf Bey'e sorduğunda aldığı yanıt: “Sizsiniz” olur.

Oysa Mustafa Kemal'e örgüt kurulurken sorulmamış, olur alınmamıştır. Mustafa Kemal kendilerine bilgi verilmesini zorunluluktan saymıştır. Ancak örgütün İstanbul ağının güçlülüğü bu kötü başlayan ilişkilerde mecburiyetin getirdiği bir ilişkiyi ortaya koymuştur. Bunun en güzel örneğini Kara Vasıf

Bey'i örgütü kurarken sergilediği tutum nedeniyle samimi bulmadığını dile getiren Mustafa Kemal'in, onu İstanbul'da muhatap kabul etmesidir.

Mustafa Kemal ile örgüt arasında zaman zaman ortaya büyük sorunlar da çıkmıştır. Bunlardan birisi Mustafa Kemal'e bağlı olan ve Adapazarı mevkiinde düşmana ve çapulcu çetelerine karşı büyük başarı sağlayan Kuvayı Milliye Komutanı Yahya Kaptan'ın öldürülmesi olayıdır.

Mustafa Kemal'i derinden etkileyen olay, İstanbul Hükümeti'ndeki güçlerle, Karakol örgütündeki uzantılarının işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. 1890'da Köprülü'de doğan, Rumeli'nde çetecilik faaliyetlerinde bulunan, Teşkilat-ı Mahsusa da görev alan Yahya Kaptan gözüpekliği ve zoru başarmadaki maharetiyle tanınıyordu.

Anadolu'ya geçtikten sonra Mustafa Kemal ile görüşmüş ve ona gönülden destek vermişti. Mustafa Kemal'in isteğiyle pek çok gizli faaliyeti yürüten Yahya Kaptan, meşhur Bekirağa bölüğünü basıp tutuklu bulunan Halil Kut ile Sadi Bey'i ve Küçük Talat Paşa'yı kaçıarak kurtarmıştı.

Yahya Kaptan bölgede Mustafa Kemal dışında hiç kimseden emir almamaktadır ve onun istekleri dışında kuş bile uçurtmamaktadır. İstanbul girişinde stratejik bir konumda bulunan Yahya Kaptan'a Mustafa Kemal'in direktifleri de bu yöndedir. Ancak o Mustafa Kemal'e olan bağlılığını canıyla ödeyecektir.

Karakol Teşkilatı İhanet Ediyor

Önce İstanbul Hükümeti Yahya Kaptan'ın öldürülmesi için talimat verir. Çünkü bölgedeki etkinliğini kısıtlayan bu adam, hükümetin Anadolu üzerindeki propaganda ve eleman geçişine engel olmaktadır.

Ancak Mustafa Kemal bundan haberdar olup, Yahya Kaptan'a sahip çıkınca, bir başka plan yürürlüğe konur. Her yerden Mustafa Kemal'e Yahya Kaptan'ın ne kadar kötü bir adam olduğu, halka zulmettiği ve Kuvayı Milliye adını kötüye kullandığına dair mesajlar iletmeye başlanır. Bunu yapanlar arasında Karakol Örgütü de yer alır. Mustafa Kemal bunlara direnir.

Ancak İstanbul Hükümeti Yahya Kaptan'ın öldürülmesi için bir grup askeri yola çıkarır. İzmit Tavşancıl mevkiinde 2 bin kişilik bir hükümet kuvveti, Kuvayı Milliye Komutanı Yahya Kaptan'ı 7 Ocak 1920'de abluka altına alır.

Tavşancıl köylüleri vatan haini diyerek teslim edilmesi istenilen Yahya Kaptan'ı hükümet kuvvetlerine vermezler. Ancak köy askerlerce basılıp evler dağıtılmaya başlanınca Yahya Kaptan kendiliğinden teslim olur.

Bundan sonrasını gelin Mustafa Kemal'in kendisinden dinleyelim:

"Yahya'yı takip ettiren Harbiye Nazırı Cemal Paşa'dır. İzmit'ten Tümen Komutanı Vekili'nden gelen 9-10 Aralık 1920 tarihli iki telgrafla 'Duyulduğuna göre iki çarpışmadan sonra Yahya Kaptan'ın ölü olarak ele geçirildiği' bildirildi.

11 Ocak 1920'de Tümen Komutan vekili'nden, İstanbul'dan gelen müfreze komutanına., benim adıma tebligatta bulunup bulunmadığını sordum. Üç gün sonra 14 Ocak 1920 tarihli raporunda Tümen Komutan Vekili şu bilgiyi verdi: 'Bizzat yaptığım soruşturmada, çarpışma olmadığı ve yalnız Yahya Kaptan'ın teslim olduktan sonra, köy dışında kesici bir alet ile öldürüldüğü anlaşılmıştır. Kafatasının olmaması bunu doğrulamaktadır'

Bu uğursuz haber üzerine İstanbul'daki teşkilatımıza 20 Ocak 1920'de Albay Şevket Bey vasıtasıyla şu telgrafi yazdık:

"Yahya Kaptan'ın öldürülmesinin sebepleri ile, teslim olduktan sonra kasten şehit edildiği anlaşıldığından, öldürülmesinde kimlerin elinin ve etkisinin bulunduğu, İstanbul'dan müracaat eden pek çok fedakar arkadaş'a açıklama yapılmak üzere acele bildirilmesi rica olunur, efendim.

Heyeti Temsiliye adına Mustafa Kemal."

Mustafa Kemal bu telgrafi Karakol Örgütü'nün kurucusu ve yöneticilerinden olan Kara Vasıf'a gönderir. Kara Vasıf, Mustafa Kemal'in konuyla ilgili daha önce yazdığı telgarflardan birine 17 Ocak 1920'de verdiği yanıtta şöyle demektedir:

"Mustafa Kemal paşa Hazretleri'ne Özel:

1-Olay yerinde bulunan güvenilir bir zatın ifadesine göre, Yahya Kaptan yakalanıp köy dışında bulunan karokola götürülürken,

çevreden on kadar eşkiyanın karakol üzerine ateş etmesi üzerine, kaçmaya çalışmış ve bu sırada öldürülmüştür. Bununla birlikte, iyi bir soruşturma yapılması için Hükümet'e başvuruldu.

2- Yahya Kaptan'ın Kuvayı Milliye adına pek çok kötülükler yaptığı söylentisi ağızdan ağıza yayıldığı gibi özel ve resmi yoldan yapılan soruşturma da bunu doğruladığı için, hükümet kovuşturmaya karar vermişti. Ancak heyetimizce kendisinin geçici bir süre için gizlenerek Kuvayı Milliye işlerine karışmaması ve kötülüğe cüret etmemesi, yanında bulunan kaçak er ve jandarmaları geri göndermesi şartıyla kovuşturma yapılmaması istenmiş ve ilgililer katında teşebbüslerde bulunulduğu gibi, Gebze'ye özel olarak bir memur da gönderilmişti.

Bu sırada hükümet, birdenbire gizlice asker göndermiş, yalnız Yahya Kaptan'ı ele geçirmek istediğini ilan etmiş ve arz edilen durum meydana gelmiştir efendim (Vasıf).

(Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Şevket)"

Mustafa Kemal bu durumu şöyle açıklıyor:

"Köy dışındaki karakola götürülürken çevreden ateş edilmiş. Kaçmaya çalışmış, bu sırada öldürülmüş."

Bu sözlerin bu gibi suikastlerde bir formül gibi kullanıldığını anlamamak için çok safdil olmak lazımdır. Yahya Kaptan'ı ortadan kaldırmak için, birlikte çalıştıkları ve karar verdikleri Hükümet'in gizlice, birdenbire bir oldu bittiye getirivermiş olduğu yolundaki sözler de dikkate değer. İstanbul'da Jandarma'dan, İstanbul Muhafız Alayı'ndan subay ve asker görevlendiriliyor. İstanbul'da duruma hakim olduklarını iddia eden teşkilat başkanlarımız bunu öğrenemiyorlar."

Mustafa Kemal ile daha sonra milletvekili de olan Kara Vasıf arasındaki telgraflaşmalar sonucunda Mustafa Kemal yargılarını şöyle noktalıyor:

Yahya Kaptan Neden Öldürüldü?

"Yahya Kaptan'ın hiç kimseyi dinlememesinin, öldürülmesine sebep olarak gösterilmesi asla doğru olamaz. Merhum şehit, bcnı dinliyordu, benden emir alıyordu. Verdiğim emre göre hareket ediyordu. Yahya Kaptan'ın öldürüldüğüne şüphe kalmamıştı. Bu gerçek bilindikten sonra

onu öldürmüş olan hükümetin kanunî kovuşturmayla başlamış olması cinayeti işleyenlerin meydana çıkamayacağına delil değil miydi.

Zaman her şeyin, her gerçeğin tarih önünde samimi olarak incelenmesine imkan hazırlar. Hükümeti ve İstanbul'daki teşkilatımızın başkanlarını böyle çirkin bir cinayetin işlenmesinde vasıta olmaya yönelten sebep ve etkenlerin incelenmesinin, gerçekten ibret verici sonuçlar getireceğine inandığım içindir.....bu olayı incelerken iki noktayı gözönünde bulundurmak yararlı olur:

Birincisi: Said Molla'nın üyesi bulunduğu gizli örgüt ve Gebze, Kartal bölgelerinde bu örgüte bağlı şahsi çetelerin oynadığı rol ile, bu rolü bizim adamlarımıza yüklemekte ve vatansever geçinen kimseleri aldatıp kandırmada gösterilen ustalık ve başarı. (Said Molla Anadolu hareketine en ağır saldırıların arkasındaki hain adlardan biridir. Said Molla'nın İngiliz casusu Papaz Fru ile olan ilişkileri ve yazışmaları Karakol örgütünün ardından kurulan istihbarat örgütü Mim Mim Grubu tarafından ele geçirilerek yayınlanmıştır.)

İkincisi: İstanbul teşkilatımızın başkanlarıdır ki, bunlar, bizim yani Heyet'i Temsiliye'nin emrinde ve onun verdiği direktif ve bilgilere göre hareketle yükümlü bulunuyorlardı. Bunların bu yükümlülüğü ancak samimi olarak yerine getirdikleri takdirde, asıl hedefe doğru yanılmadan yürümenin mümkün olabileceğini de kabul etmeleri gerekirdi. Oysa bu kimseler kendi akıl ve tedbirlerini Heyet'i Temsiliye'nin uyarılarına rağmen yüksek görmekten geri durmamışlar ve hareket serbestliklerine engel olunmasını bir hayasiyet meselesi yaparak sinirlenmişler ve bu sakat duygunun etkisiyle, aldatılmaya kadar varmışlardır."

Beşler Grubu

1920 ortalarından 1921 başlarına kadar, İstanbul'da çok sayıda grup ortaya çıkmıştır. Bu millî gruplardan bir tanesi Beşler Grubu'dur. Kara Kemal tarafından tasarlanan bu teşkilâtla, Anadolu'ya yayılma ve işgalcilere karşı Anadolu'nun müdafaası düşünülmüştü. Grup Merkez Heyeti beş kişi olacak, her kişiye bağlı beşerli gruplar ile, hücre usulü çalışılacaktı. Fakat bu Teşkilât pek başarılı olmamış olsa gerektir ki, Hüsamettin Bey'in hatıraları dışında, Beşler Grubu'nun ismine pek rastlanmamaktadır. Sebat-ı Millî Grubu, Yıldırım Grubu, Vefa Grubu, Ay Grubu, İmalât-ı Harbiye Grubu, Berzenci Grubu, Muavenet-i Bahriye Grubu, Yavuz Grubu da bu millî gruplardandır.

Felah Grubu

Bu dönem İstanbul grupları içinde en önemlilerinden ve genişlerinden birisi Felah Grubu'dur. Bu Grup içindeki Mücâhit ve Muharip Grupları istihbarat faaliyetlerini yürütmüş; Anadolu için, grup elemanları kurye olarak görevlendirilmiştir. Felah Grubu değişik dönemlerde, gizleme amacıyla, Hamza, Mücahit, Muharip, Güneş Grubu adlarını da kullanmıştır. Kimi zaman birbirlerinden habersiz, kimi zaman birlikte çalışan bu gruplar, Erkâmharbiye ile tek tek ilişki kurmuşlardır. Bu, bir grup yakalanacak olursa, diğer grupların ele geçmemesi için gerçekleştirilmiş bir karşı hazırlık niteliğindedir. Gruplar bazen kendi içinde bölünmüş, zaman zaman da temkinli olmak zorunda kaldıklarından, isimlerini değiştirmişlerdir. Bu gruplar, binlerce kişiyi ve İstanbul'daki depoları basarak elde ettikleri silâhları, çeşitli güçlülere rağmen, Anadolu'ya geçmişlerdir. İstanbul'un bu işgal günlerindeki karışıklığı göz önünde bulundurulacak olursa, bu görevin ne derece zor olduğu anlaşılabilir. Bu dönemde İstanbul'dan Anadolu'ya geçenler, A.P. (Aydın Pi) denilen Askerî Polis Teşkilâtı tarafından kontrol edilmekte idiler.

İngiliz Casusu Mustafa Sagir

Bu arada gelin size bir casusluk olayını detaylı olarak anlatalım;

Gerek Birinci Dünya Savaşı ve gerek Mütareke döneminde, Osmanlı ülkesinde ve özellikle İstanbul'da tabiri caizse casuslar adeta cirit atarlar. Hemen her devletin casusu, bilgi toplamaya ve entrikalar çevirmeye çalıştığı malumunuzdur.

İşte böyle bir ortamda İngiltere de Osmanlı'yı boş bırakmaz. Daha sonra Millî Mücadele sırasında da, bir takım entrikalar ile bertaraf edemediği Mustafa Kemal'i en sonunda Mustafa Sagir adlı Hint asıllı bir casus eliyle öldürtmeye kalkışır.

İngilizler o yıllarda Hindistan'ın çeşitli bölgelerinden her beş yılda bir küçük çocuklar arasından topladığı zeki çocukları İngiltere'de kendileri için okutup casus olarak yetiştirmektedirler. İşte Mustafa Sagir de özel olarak yetiştirilip İngiltere Krallığı için hayatlarını feda edeceklerine dair yemin eden bu çocuklardan birisidir.

Yoğun bir casusluk hayatı olur. Öyle ki; Sagir, 1910 yılında İngiltere adına Mısır'a gidip, orada Mısır Milliyetçileri arasına karışmış ve bu şekilde elde ettiği bilgileri İngiltere'ye bildirir. 1911 yılında İngiltere'nin Hindistan valilerinden birinin Almanya'da yetiştirilen bir Hintli casus tarafından öldürülmesi üzerine Sagir, İngilizler tarafından Almanya'ya gönderilir ve oradaki Hintli öğrencileri takip ederek, haklarında İngiltere'ye bilgiler verir. Bundan sonra Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz İstihbarat Servisi tarafından önemli görevler verilir. İran ve Afganistan'da İngilizler adına çalışır; Afganistan'da iken Afgan Hükümeti tarafından şüpheli görülüp tutuklanırsa da İngiltere'nin araya girmesiyle serbest bırakılır. Ve Afgan Emirini öldürür. Sonra da onun için mevlit okutturur. Türk Millî Mücadelesi başladıktan sonra da Mustafa Kemal'i öldürmek amacıyla Türkiye'ye gönderilir.

İstihbarat Takip Ediyor

O tarihlerde Karakol Teşkilatı'nın Topkapı grup başkanı olan eski Teşkilat-ı Mahsusa'cı Hüsamettin Ertürk, daha sonra kaleme aldıkları hatıralarında İngiltere'nin bu girişimi ve Mustafa Sagir hakkında şöyle der:

"Gizli muhabirlerimiz sayesinde İngiliz Entellicens Servisi'nin şeytanî bir zekâ ile hazırladığı, yurdumuza sevk ettiği ve Hint Müslümanlarından M. Kemal Paşa'ya mukaddes bir emanet ve milyonları geçen altın para yardımı getirmekte olduğu propaganda ile içimize sokulup Gazi'ye suikast yapmak isteyen Hintli Mustafa Sagir'i de bu sayede keşfetmiş ve lâzım gelen tertibatı almıştık.

Fakat bu şeytan Hintli, teşkilâtımızın birçok elemanlarını aldatmaya muvaffak olmuş ve bizim ajanlarımızdan bir kısmını öğrenmişti. Hatta Mustafa Sagir, İstanbul'da 'Türk-Hint Uhuuvet-i İslâmî'ye Cemiyeti' namı altında bir de cemiyet kurarak başına arkadaşlarımızdan süvari kaymakamı Çorumlu Aziz Bey'i geçirmiş, gerek cemiyete gerek idare heyetine her ay maaş da tahsis eylemiş ve bunları ödemişti. Üstelik bu cemiyetin bir şubesini de Eskişehir'de kurmak üzere oraya murahhas da göndermişti. Mustafa Sagir Anadolu'ya nüfuz etmeye, millî cephede çalışanları tespite heves eylemiş, bilhassa bu teşkilatın başı olan benimle münasebet teminine çalışmış, Hintli Nizamettin isminde Umumî Harp senelerinde Teşkilat-ı Mahsusa'da vazife almış birini de bana musallat etmişti."

Mustafa Sagir'i İstanbul'da bir takım kişilere takdim edip tanıtan Nizamettin adlı kişi de İngiliz casusu bir Hintlidir. Eldeki bilgilere göre, Nizamettin o zamanlarda 25 yaşlarında olup, Şam'daki Hilâliahmer (Kızılay) Şubesi'ne kayıtlıdır.

Nizamettin'i İstanbul'a Birinci Dünya Savaşı sırasında, Suriye Genel Valisi ve Bahriye Nazırı Cemal Paşa gönderir. Eline bir mektup vererek Hilaliahmer Cemiyeti Başkanı Dr. Esat Paşa'ya tavsiye eder. Doktor Esat da, tavsiyeye güvenerek, Hintli Nizamettin'i manevî oğlu gibi sahiplenir ve Hilaliahmer teşkilatında görevlendirerek maaş bağlar. Hatta bütün bu iyiliğin yanı sıra bir de Teşkilat-ı Mahsusa tarafından kendisine yardım edilmesi ve gizli görevlerde çalıştırılması için Nizamettin'i teşkilatın başı Hüsamettin Bey'e gönderir. Hüsamettin Bey, Doktor Esat Bey'e güvenir ve Nizamettin'i Teşkilat-ı Mahsusa'nın Hindistan İşleri İstihbarat Şubesi müdürü olan İngiliz Binbaşı Hintli Miraceddin Bey'e gönderir.

Nizamettin, bir süre sonra Doktor Esat Paşa ile Miracettin Beyin arasını açmak amacıyla biri hakkında diğerini tahrik etmeye başlar. Bunun için, Miraceddin Bey'e, Esat Paşa'nın Amerikan taraftarı olduğunu, Esat Paşa'ya da Miraceddin Bey'in İngiliz dostu olduğunu söyler. Sonunda ikisinin arasını açar. Bu arada da elde ettiği bilgileri sürekli olarak gizlice İngilizlere verir. Nizamettin, Esat beyin fikirlerini iyice anlamak ve İngiliz aleyhtarlığından vazgeçirmek için Hindistan'dan İngiliz propagandası yapan kitap getirir. Esat Paşa kitabı tercüme ettirip okursa da İngiliz aleyhtarlığından vazgeçmez. Nizamettin, İngiliz düşmanı olarak gördüğü Esat Paşa'yı, Mütarekeden sonra işgal yıllarında, İngilizlere ihbar eder ve Esat Paşa'nın Malta'ya sürülmesine sebep olur. İngilizler bir gece yarısından sonra Esat Paşanın evini basarlar ve gecelik kıyafetiyle karga tulumba kaldırıp bir otomobile atarlar ve hemen bir savaş gemisiyle Malta'ya sürerler. İşte Sagir'i, İstanbul'da Millî Mücadelecilerin içine sokan bu Nizamettin olur.

Milyonlarca Altın Yardımı Yapacakmış!

Mustafa Sagir, 1920 yılının Temmuz ayı başlarında İstanbul'a gelmiştir. 40 yaşlarındadır. Kendisinin verdiği bilgiye göre, görevi Hindistan Hilafet Heyeti İstanbul Delegatesidir. 15 Kasım 1920'de

İstanbul Hükümeti'ne başvurur ve sekiz gün sonra İstihbarat Zabiti Şevket imzalı, ayyıldız mühürlü, fotoğraflı, "fevkalâde şayan-ı itibar edileceğine dair" bir kimlik kartı alır. (Bu kimlik kartı ATASE arşivindedir). Sagir, Şehzadebaşı semtinde bir ev kiralar ve Kuvayı Milliye'ci rolüne bürünerek gençleri etrafına toplamaya çalışır.

Bu arada Teşkilatı Mahsusa, Nizamettin'in ne olduğunu tespit etmiş durumdadır. Fakat hiçbir şey belli etmeyerek gizlice takip ettirir. Onun, muntazam olarak Kroker Oteli'ne gittiğini, İngiliz gizli servisinde görevli mükemmel bir casus olduğunu bilmektedir. Hatta Nizamettin bir gün Hüsamettin Bey'e gelir ve ona Sagir'den şöyle bahseder. Hüsamettin Ertürk, bu konuşmayı hatıralarında şöyle anlatıyor:

— Hüsamettin Beyefendi! Hint İslâm âleminin mümessili olarak gizlice İstanbul'a gelmiş olan önemli bir kişi sizi mutlaka görmek istiyor!

— Bu önemli Hintli kimdir, ismini bana söyleyebilir misin Nizamettin?

— Evet, efendimiz, bu kişi, Hintli Mustafa Sagir'dir. Kendisinde Hint İslâm Cemiyeti'nin Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne takdim edeceği mukaddes bir emanet ve mektup vardır. Milyonlarca altın para yardımı da Paşa'ya teslim etmek üzere gelmiştir!

— Söylediklerin çok güzel ama İngilizler harıl harıl, İngiliz düşmanlarını aradıklarını ve bazılarını evlerinde bastırıp, gece yarısı yatak kıyafetiyle yaka paça, Malta'ya sürdükleri bir sırada, bu Hintli elini kolunu sallayarak nasıl oluyor da İstanbul'a geliyor, Kroker Oteli'ndeki efendilerin bundan acaba haberleri yok mu? Ne dersin Nizamettin?

Gözlerinin içine bakıyordum. Bu esmer ve sempatik delikanlı, bütün yakışıklılığına ve safiyetine rağmen, korkunç derecede hilekâr ve haindi. O da benim bu konuşmamdan şaşırılmış kalmıştı. Sapsarı kesilmişti. Her halde içini ezen bir takım tesirlerle düşünüyor, şöyle diyordu:

— Acaba, Hüsamettin Bey, benim ne mal olduğumu biliyor mu? Karşısında mükemmel bir İngiliz casusu bulunduğunu anlamış mıdır?

Nizamettin'in aklından geçenleri adeta duyuyor, hissediyordum. Gülerek sözlerime devam etti:

— Benden ona tavsiye, İstanbul'dan geldiği yere dönsün. Şayet İngilizler onu ele geçirirlerse ya Bostancı'daki karargâhta yol işlerinde çalıştırırlar yahut da Çanakkale'de İngiliz kabristanında soluğu alır. Sen ona iyilik edeceksen böyle de!

Nizamettin benim yanımdan çıkınca takip teşkilatımızda çalışan o tarihte rütbesi mülazımevvel olan Saffet Beyi memur etmiştim.

Aldığım rapor şu idi: Hintli Nizamettin bir tramvaya atlayarak, Tepebaşı'ndaki Kroker Otel'i'ne gitmiş, bir müddet kaldıktan sonra yanında orta boylu, şişmanca, saç sakalı matruş, kırmızı yüzlü, güzelce, yaşı takriben 35 ile 40 arasında biriyle beraber çıkarak oradan İngiliz Sefareti'ne gitmişti. İşte bu kırmızı yüzlü, güzelce şişman adam, Hindistan'dan İstanbul'a gizlice geldiğini ve İngilizlerin aleyhine çalıştığını, Mustafa Kemal'e teslim edilmek üzere mukaddes bir sancak ile Hint Müslümanlarının Millî Hükümet'e yardımı olan milyonları aşan altını getirdiği söylenen Hintli İngiliz casusu Mustafa Sagir'in ta kendisi idi.

Suikastçının Ortağı Şeyhülislam

Sagir, bir süre sonra, bazı çocuklara özel İngilizce dersi vermeye başlar. Bunlardan biri, İstihkâm Miralayı Filibeli İsmail Hakkı Beyin Darülfünunda okuyan oğlu Maksud olur. Teşkilat-ı Mahsusa reisi Hüsamettin Bey, konuyu öğrendiğinde araştırır ve Nizamettin'den sorar. Ayrıca Maksud ile konuşur. Sonunda bu ders veren kişinin, Sagir olduğu kesinleşir. Hatta Nizamettin, Hüsamettin Beyin kendisi ile konuşmasında, "bu muhterem Müslüman âlimin" Anadolu'ya geçememesini büyük talihsizlik olarak niteleyerek, şimdilik hayatını kazanmak için İngilizce dersleri verdiğini söyler. Teşkilatı Mahsusa, bir adam hakkında kesin deliller elde etmeden harekete geçmeyi tercih etmediğinden, Sagir'i sabırla gözlemeye başlar. Sagir, bu arada genç darülfünunhuları evine davet eder. Kapısında şu levha vardır: "Türk ve Hint Uhuvvet-i İslamiye Cemiyeti İstanbul Merkezi". Gençlere evinin duvarlarında asılı ayetleri, Enver ve Mustafa

Kemal'e ait resimleri gösterir. Onları cemiyete üye kaydetmek ister. Sagir, bir yandan darülfünunlu gençlere kendisini evliya gibi tanıtırken, diğer yandan da İstanbul'daki Karakol Cemiyeti Heyet-i Merkeziyesi ile ilişki kurup yakınlaşarak, kısa sürede içli dışlı olur.

Bu merkezde çalışan Genelkurmay Binbaşısı Filibeli Ali Rıza Bey, Fatih'teki, Kıztaşı'nda kiraladığı ve içini döşediği evde Sagir'i misafir eder ve onunla evde sık sık görüşür. Ancak çok önemli bir ayrıntı olarak, Mustafa Sagir, bu evde, gizli gizli Şeyhülislam Dürriyade Efendi ile de görüşür. Dürriyade, bilindiği üzere, Millî Mücadele'nin düşmanı olup, milliyetçilerin ileri gelenlerini, verdiği fetvalarla gıyaben idama mahkûm eden İstanbul'daki işbirlikçi Hükümetin Şeyhülislamıdır. Hüsametdin beyin ifadesiyle Mustafa Sagir bu gıyabî idam hükümlerini tabancası ile bizzat infaz etmeye kalkışacaktır. Bundan önce ise, Sagir İstanbul'daki mukavemet yuvalarını ve İngiliz'e karşı olanları öğrenmeye çalışır.

İngilizlerin Tutuklama Oyunu

Bu arada, İstanbul Merkez Kumandanlığında çalışan ve ellerine geçenleri işkence yaptıklarından dolayı "İşkenceci" lâkabıyla anılan Rıfki ve Adil adındaki iki mülazim, Sagir hakkında bir rapor hazırlayıp, kumandanları Emin Paşa'ya verirler. Bu iki işkencecinin yazdıkları bu rapordan dolayı, İngilizler ile irtibatta oldukları ve hatta raporu yazarak oyunun bir parçası oldukları bellidir. Rapor şöyledir:

"Hintli Mustafa Sagir isminde şüpheli bir şahıs, Fatih Belediye Dairesi yakınında Kıztaşı'nda kiraladığı bir hanede ikamet etmekte ve Anadolu'ya Millî Hükümet'e hizmet eylemektedir. Hindistan'daki Hilafet-i İslamiye Cemiyeti'ni burada temsil etmekte olan bu zatın yedinde külliyetli miktarda para bulunmakta, devamlı suretle Anadolu ile muhabere eylemekte ve hanesinde darülfünunlu gençleri toplayarak onlardan birçok kimseleri de ayrıca Kuvayı Milliyecilere yazmakta ve birçoğuna parasını dağıtmaktadır. Bu tehlikeli ve İngiliz düşmanı Hintlinin tevkifine müsaadenizi arz ederiz."

İstanbul Merkez Kumandanı Emin Paşa, bu rapor üzerine, derhal Merkez Kumandanlığı emrindeki inzibatlar ve Polis Genel Müdürlüğündeki resmi ve sivil memurlarla raporda belirtilen Kıztaşı'ndaki evi sardırır. Kapıyı bizzat çalarak Hintli Mustafa Sagir'e teslim olmasını ihtar eder. Sagir, güya bu ihtara aldırmaz etmez ve bunun üzerine İşgal Kuvvetleri Kumandanlığı'na başvurur. İngiliz istihbarat memurlarıyla polisler, inandırıcı olması bakımından, evin kapısını kırarak içeri girerler ve Sagir'i tutuklayıp götürürler. Merkez Kumandanlığında birkaç saat tutulur ve daha sonra İngilizler tarafından tahliye edilir.

Karakol teşkilatı Sagir'den şüphelenmez ve hatta teşkilattan bazıları onun iyi niyetli olduğunu savunurlar. Mesela, Piyade Yüzbaşı Emin âli Bey, Sagir'e son derece güvendiğini ve onun iyiniyetli olduğunu iddia ederek, hatta Hüsametdin Bey ile tartışır. Keza Genelkurmay Kaymakamı Muğlalı Mustafa Bey ise Hüsametdin Beyin olumsuz tavrından dolayı arkadaşlarına; "Hüsametdin Bey, bu Hintli âlimle tanışmadığı için bizi kıskanıyor ve herifin aleyhinde bulunuyor" der.

Hatta bir gece, işgal kuvvetlerinin emrindeki İstanbul Merkez Kumandanı Emin Paşa, Sagir'i savunan Yüzbaşı Emin Âli Beyin evini basarak onu ele geçirmeye kalkışır, güçlkle kaçır fakat yine bir şey anlamaz. Trakya'da görevli olduğundan oraya gider.

Kısacası, Karakol mensuplarında Sagir'e karşı sorgusuz bir inanmışlık hali görülür. Halbuki Hüsametdin Bey, Teşkilat-ı Mahsusa'nın reisidir. Herhalde bir bildiği var diye düşünülmesi gerekirken, aksine onunla Sagir'i savunmak için tartışmaya bile girer. Hatta Sagir, Emin âli Beyin evini ihbar eder, buna rağmen o hâlâ ikna olmaz. Bu inanmışlık, aslında makul olma ölçüsünü aşan bir gaflettir.

Teşkilatı Mahsusa Reisi Hüsametdin Beyin Adliye Tevkifhanesinde tutuklu bulunduğu sırada, Mustafa Sagir, işini ayarlayarak Üçüncü Karakol Cemiyeti Heyet-i Merkeziyesi tarafından düzenlenmiş iki belge alıp, diğer Hintli Nizamettin'i de yanına alarak, Karakol'a Varna yoluyla İnebolu'ya geçmek istediğini bildirir.

Karakol cemiyeti, talebi uygun bulur. Sagir, Sofya'ya gelince Yüzbaşı Emin Âli Beyi bulur. Ankara hükümetinin dostu olan Bulgar milletvekili Açkof'la görüşür ve onun aracılığıyla General Protkirof Partisi'nin gizli ödeneğinden para alır. Nizamettin ile birlikte bir kayığa binerek Varna'dan ayrılırlar. Fakat hava muhalefetinden dolayı İğneadası'na uğramak zorunda kalırlar. Burada Yunanlılar tarafından tutuklanarak Atina'ya gönderilirler. Oradan da İngilizlerin yardımıyla kurtulup İstanbul'a döner.

Bu defa İstanbul'da Teşkilat-ı Mahsusa'nın gözünü boyamak için İngilizler, Sagir'i tutuklayıp, Arapyan Han'da 17 gün tutarlar. Sagir, oyunun bir parçası olarak, kaçar ve saklanır. Yine Üçüncü Karakol Teşkilatı'nın yardımı ile İdare-i Mahsusa'nın Bahricedit vapuruyla elindeki "K.G." parolalı belge ile 28 Kasım 1920'de İnebolu'ya çıkar. Burada, Erkânıharp Kaymakamı Kemalettin Sami Bey tarafından büyük bir törenle karşılanır. Belediye Başkanının evinde konuk edilir.

Fevzi Çakmak, Sagir'in İnebolu'ya varışını ve oradan Ankara'ya doğru yola çıktığını Ankara'ya telgraflar ile haber verir:

Mustafa Sagir, yanına Kemalettin Bey'i de alarak, otomobille Kastamonu'ya gelir. Ancak oranın kumandanı olan Muhittin Paşa, Sagir'e fazla yüz vermez. Hatta bu sebeple Kemalettin Beyle Muhittin Paşa arasında tartışma dahi olur. Daha sonra kabile Çankırı'ya geçer. Orada yine büyük bir karşılama töreni yapılır ve mükellef bir ziyafet verilir. Sagir Türkçe bilmesine rağmen, Bahriye Mülazim-i Sânisî Mehmet Ali Bey, tercümanlığına ve özel hizmetlerini görmeye memur edilir.

Mustafa Kemal ile Suikastçının Görüşmesi

Mustafa Sagir, buradan Ankara'ya yola çıkar ve 11 Aralık 1920 günü hava karardıktan sonra Ankara'ya varır. Ankara girişinde, Mustafa Kemal adına hareket eden Antep mebusu Kılıç Ali Bey, Ankara Valisi, Ankara Polis Müdürü, birçok mebus tarafından gösterişli bir şekilde ve çok önemli biri gibi karşılanır. Bu büyük kabile ile Ankara'daki Hürriyet Oteli'ne gelinir. Sagir herkese teşekkür ederek, otelde kendisine tahsis edilen

odada istirahata çekilir. Mustafa Kemal, Sagir'i Büyük Millet Meclisi'ndeki Başkanlık odasında kabul eder. Mustafa Kemal, Sagir tarafından getirilip takdim edilen çok kıymetli bir kumaştan sırma ile işlenmiş ve üzerinde "Lâilâhe illâllah Muhammeden Resulûllah" yazan sancak-ı şerifi alarak öper ve bohçasının içine tekrar hürmetkâr bir tavırla geri bırakır. Mustafa Sagir, Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal'e:

"Paşa Hazretleri, bu mukaddes sancağı size Hindistan Hilafet-i İslami'ye Cemiyeti reisi ulema-yı benamdan Ebülfazl Hazretleri takdim ediyor. Hint Müslümanları, girdiğiniz millî cihada tamamen iştirak ediyor, manen maddeten ellerinden geleni sizden esirgemeyeceğini vaat ediyor ve bendenizi bu kararın tebliğine memur ediyor ve zat-ı devletleri nezdine fevkalâde mümessil olarak göndermiş bulunuyor."

Sagir bu görüşmede sancağın yanı sıra, Mustafa Kemal'e, Hint Müslümanları arasında toplanan ve üç milyon altın liraya ulaşan yardımın ne şekilde Ankara'ya getirileceğini sorar:

"Paşa Hazretleri. Bu mütevazı meblağı Hint Müslümanları'nın Anadolu mücadelesine, Türk ve Müslüman devletinizin İstiklâl savaşlarına küçük bir yardımı dokunur ümidiyle getiriyoruz. Sizlere karşı en büyük yardımın Cenab-ı Haktan geleceğine ve bütün âlemi İslam'ın manevî muzaheretine lâayık bulunduğunuz daire inancımız kati ve samimidir. Buna itimat buyurunuz Paşa hazretleri."

Mustafa Kemal, Sagir ile görüşmesi sırasında, Sagir'in Millet Meclisi Genel Kurulu'na toplantı sırasında takdimi için emir verir. Sagir, daha sonra Millet Meclisi'nin Genel Kurul toplantısına katılır ve alkışlarla karşılanır.

Mustafa Kemal Casusu Tanıyor

Mustafa Kemal, aslında Sagir'den şüphelenmektedir. Nitekim bu ilk görüşte onun casus olduğunu anlar. Bu sebeple konuyu, İçişleri Bakanı Dr. Adnan Beyle görüşür. Adnan Bey, Sagir'i, sıkı bir göz hapsine aldırır ve takip ettirir.

Sagir, birçok memur, ulema ve edebiyatçı ile görüşür. Bu arada İçişleri Bakanı Adnan Beyle de görüşür. Ayrıca özellikle

gazeteciler ile tanışmak ister. Kendisini ziyarete gelen Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nin bir muhabiri ile Ankara'da yayımlanan gazeteler hakkında konuşurken, odaya bir mebus grubu girer. Sagir'in yanındakiler, gelenlerin içinde bulunan Yunus Nadi'yi göstererek, Yeni Gün gazetesinin sahibi ve başyazarı olduğunu ve konu hakkında en çok bilgi verebilecek kişinin Yunus Nadi olduğunu söylerler.

Sagir, Yunus Nadi ile tanıştırılır ve biraz konuşurlar. Tabi bütün bu görüşmeler Teşkilatı Mahsusa adamları tarafından izlenir ve görüşmelerde ne konuşulduğu da dâhil olmak üzere günü gününe rapor verilir. Nitekim o gün, Hüsamettin Beyin verdiği bilgiye göre, Sagir ile Yunus Nadi arasında şöyle bir konuşma geçer:

— Beyefendi, zannedersenem Ankara'da pek az gazete çıkıyor.

— Doğrudur efendim, baskımız da pek yüksek değildir. Burada gazete çıkarmanın ne kadar müşkül olduğunu takdir edemezsiniz. Evvela kağıttan pek büyük sıkıntı çekiyoruz. Harçten getirttiğimiz kâğıtlar bize çok pahalıya mal olmaktadır. Diğer taraftan baskı makinelerimiz de pek basit ve eski makinelerdir. Bir vilayet matbaasında daha iyi gazete basılması da mümkün değildir.

— Halbuki bendeniz, zatiâlinizden birkaç bin Yeni Gün Gazetesi satın alarak Hindistan'a göndermek fikrinde idim. Malûm ya, dindaşlar arasında ne kadar fazla propaganda yapılırsa, yardım nispeti o kadar artar. Ankara'da çıkan bir gazeteyi görmek, Ankara'nın mukaddes havasını teneffüs etmek demektir. Ben daha başka ve esaslı bir şey düşünüyorum. Yunus Nadi Beyefendi, bizim yerli dilimiz, Urdu lisanıyla Ankara'da bir gazete çıkarmak fikrindeyim. Hint Hilafet Komitesi, bunun için icap eden tahsisatı derhal vermeye hazırdır. Bu takdirde propaganda işi cidden müessir olmuş olacaktır.

— Her zaman sizi bekleyeceğim. Ne zaman matbaamıza gelerseniz, bize şeref vermiş, bizleri sevindirmiş olacaksınız beyefendi.

Mustafa Sagir, o gün akşama kadar mebuslar, gazeteciler ve ileri gelenlerle böyle görüştüktan sonra, gece otel odasında,

görünmeyen mürekkeple İşgal kuvvetlerinin İstanbul'daki İstihbarat Şefi Miralay Nelson'a bir mektup yazar. Mektupta görüşmelerden bahsederek, askerî kuvvetler hakkında çok değerli bilgilere sahip olacağını bildirir. Ayrıca, mektuba görünen mürekkeple de okunabilen şekilde Ankara lehine olumlu havada üç satırlık yazı yazar. Mektup zarfına Miralay Nelson'un, kimse şüphelenmesin diye kullanılan kod adı Ramiz Bey yazar. Mektubu, İstanbul'daki İleri Gazetesi'nden Cavid Bey'e gidecek, Cavid Bey, Ramiz Bey'e, yani Nelson'a teslim edecektir. Cavid Bey de İngiliz İstihbarat Servisi'nin adamlarındandır. Ancak Teşkilatı Mahsusa bu mektubu ele geçirir ve mektubu okur. Ayrıca Cavid Bey casus ve Ramiz Bey'in Nelson olduğu tespit edilir.

Sagir, bir gün Yeni Gün Gazetesi'nin idarehanesine giderek Yunus Nadi'yi ziyaret eder. Yunus Nadi, matbaada kendisinin oturduğu tek koltuğu Sagir'e ikram eder. Sagir, kısa bir konuşmadan sonra sözü yine ordu diliyle çıkartmak istediği gazeteye getirir. Yunus Nadi şöyle açıklama yapar:

— Efendim, böyle bir gazetenin Ankara'da çıkarılması çok güçtür. Her şeyden evvel bu lisan için icap eden hurufatı ve bu dili bilen mürettipleri bulmak lazımdır. Sonra burada basılan gazetenin Hindistan'a gönderilmesi de hayli gecikecek ve alâka temini de güç olacaktır.

— Bunların hepsi kolay beyefendi. Hurufatı ve mürettipleri Hindistan'dan getiririz. Fakat bilmezsiniz. Ankara'da serbestçe basılıp, istediğiniz yazılarla süslenecek bir gazetenin Hindistan'da yaratacağı büyük hareket ne olacaktır? Mümessili bulunduğum Hint Hilafet Cemiyeti böyle bir gazetenin çıkarılması için her fedakârlığı yapmaya hazırdır. Bilhassa zatiâlinizir: nezaret ve idaresi altında basılacak böyle bir gazetenin maksadı her veçhile temin edeceğine kaniim. Mesela böyle bir gazete için ayda yirmi bin İngiliz lirası kâfi gelir mi?

— Bu gazetelerden kaç nüsha basılmasını düşünüyorsunuz efendim?

— Üç, dört bin bizim için kâfidir. Daha fazlasını Hindistan'a sevk etmek müşkül olur.

— O halde zikrettiğiniz rakam pek fazladır, hurufat ve mürettipler temin olununca böyle bir gazete çok ucuza mal olur.

Yunus Nadi'ye Sagir'in teklifi tabi çok cazip gelir. Yunus Nadi bu teklif ile ilgili olarak, bu işi bir de Mustafa Kemal'e anlatmak için, Çankaya'ya gider ve Sagir'in Urdu diliyle gazete çıkartmak istediğini, Hint Hilafet Komitesi'nin para yardımı yapacağından bahseder. Mustafa Kemal, Yunus Nadi'yi sonuna kadar dinledikten sonra, gülümser. Bunun üzerine Yunus Nadi:

— Paşa Hazretleri, bu adam hakkındaki fikrinizi müsaadenizle sorabilir miyim?

Mustafa Kemal gayet sakin bir sesle:

—Casustur, casus! Der.

Yunus Nadi şaşırır:

— Ne buyurdunuz Paşam. Anlayamadım.

— Anlaşılmayacak bir şey yok, bu adam İngiliz casusudur. Hakkında gizli takibat var. Hakikat yakında bütün çıplaklığı ile meydana çıkacak. Yalnız siz kimseye bundan bahsetmeyiniz.

Bu sıralarda, Teşkilatı Mahsusa ise Sagir hakkında elde ettiği bu bilgiler ile İçişleri Bakanı Adnan Beyin dikkatini mektuplara çekmek için Ankara'ya bir kurye ile rapor gönderir. Bunun üzerine İçişleri Bakanlığı Sagir'in mektuplarına el koyar, İngilizce yazıları tercüme ettirir, görünmez yazıları kimyasal maddelerle okur ve casusluğu tespit edilir. Yani Mustafa Kemal'in Sagir'in casus olduğu hakkındaki sezgisi kesinlik kazanır. Sonra İstiklâl Mahkemesi'nde yargılama safhası başlar.

Bunca kişiye rağmen, Mustafa Kemal'in Sagir'in casus olduğunu anlaması, onun niçin bu ihtilalin başı ve niçin Atatürk olduğunun birçok önemli bir göstergesidir! Ki onun bu sezgisel yeteneği ve isabetli tespitleri Cumhuriyet'e giden tarihin önünü açmıştır!

Mustafa Kemal'in, Sagir'in casus olduğunu anladığı halde, bunu neden makamlara bildirmemesi hususu merak edildiğinde ise Mustafa Kemal, bunu şöyle açıklar:

"Maksadım Ankara'da, İstanbul'daki Millî Müsellâh Kuvvetlerimiz, Mahrem Teşkilatımızın nasıl çalıştığını anlamaktı. Onun için sabırlı olmaya ve beklemeye karar vermiştim. Ta içimize kadar elini kolunu sallayarak ve bizim en kadim dostumuz gibi girdiği halde, binlerce insandan mürekkep bu gizli teşekküllerimiz, bakalım bu adamı

anlamakta isabete edecek mi? Diye merak ediyordum. Çok şükür ki; bu habisi tanımakta onlar da gecikmediler!”

Hatta Mustafa Kemal, Sagir'in casus olmasından o kadar emindir ki, Elcezire Cephesi İstihbarat Müdürü Cemal tarafından gönderilen bir şifreli yazıyla Mustafa Sagir'in cephe emrinde bulunmak istediği belirtilerek, görüş sorulmasına dair yazıda şu not vardır:

“Casus imiş, Millet Meclisi'nden sorduk, cevap geldi.”

Öte yandan, Karakol örgütü İttihat ve Terakki kadrolarının çoğunlukta olduğu bir örgüt. Anadolu'daki hareketle önemli ilişkileri var. Fakat Hint'li İngiliz casusu Mustafa Sagir'in Karakol örgütünün yardımıyla Ankara'ya gelince örgüt büyük bir güven kaybına uğruyor ve Mustafa Kemal ile silah arkadaşları tarafından kapatılıyor.

Mustafa Kemal Paşa'yı Öldürecektim!

Sagir, casusluktan dolayı tutuklandıktan sonra, penceresi tepede olan bir odaya hapsedilir. Yemek konusunda her gün ziyafet verircesine yemek ikram edilir. Ama odadan çıkmasına müsaade edilmez. Tuvalet bile çıkartılmaz ve bir oturakta ihtiyacını giderir. Onuncu gün, her şeyi açıklayacağını söyler ve Millî Emniyet huzurunda ifade vererek, Ankara'ya hangi amaçla geldiğini itiraf etmeye başlar:

“Miralay Lavrens, Osmanlı İmparatorluğu'nu altınlarla yıkmıştı. İngilizler beni de tabanca ile millî hükümeti ortadan kaldırmaya memur ettiler. Maksadım Mustafa Kemal'i vurmaktı. Bununla Türklerin İstiklâl Savaşı duracak, Millî Hükümet yıkılacaktı. Fakat muvaffak olamadık, suç kimsenin değil, benimdir. Arkadaşlarım her şeyden haberi olmayan hüsnüniyet sahibi saf insanlardır. Yalnız para için bu yardımı yapmışlardır! Zira suikast planı benden başka kimse tarafından malûm değildir. Mustafa Kemal Paşa'yı da, Afgan Kralı'nı vurduğum gibi öldürecektim.”

İfadesinde belirttiği gibi, Afgan Kralı Habibullah Han'ı da Sagir öldürmüştür. Üstelik Sagir öyle bir katildir ki; Habibullah Han'ı öldürdükten sonra, ruhuna mevlit okunması için camilere

para dağıtmıştır. Mustafa Sagir, İngiliz Albay Wood'a bir mektup yazar ve ondan, yüksek seviyede yardım ister:

"Sayın Albay Wood,

Sonum geldi, birkaç güne kadar beni ya kurşuna dizecekler ya da asacaklar. Lütfen Lord Kurzon'a veya şu andaki Dışişleri Bakanı her kimse ona kraliyet Gn kur. Bşk. vasıtasıyla Malta'daki Askeri Vali'ye bir tel çekmesini söyleyin. Derhal önleyici tedbirleri almaya muvaffak olabilir.

Bu mektubu aldığınız ana kadar beni kurşuna dizdikleri veya astıkları takdirde ne yapılacağını biliyorsunuz ve Anadolu'da öldüğüm takdirde yapmaya söz vermiş olduğunuz hususu unutmadığınıza eminim. Şu son sözlerinizi hatırladığım zaman gözlerimden yaşlar geldi. Bana 'sevgili oğlum, sana bir şey olduğu takdirde çok üzüleceğim' demiştiniz. Benimle sessizce el sıkışırken kendi gözlerinizin de nemlenmiş olduğunu hatırlıyor musunuz?

Bu mektubu göndermemeleri ihtimali hayli fazladır, fakat başıma gelenleri başka kaynaklardan öğrenebilirsiniz. Lütfen, benim hakkımdaki ölüm cezasının tasdik ve infaz edildiğini kati olarak öğrenmeden aşırı tedbirlere başvurmayınız.

Ben hâlâ kendi memleketlerinin eskisinden daha karışık bir hale geldiğini görmek istemeyen Türklerin mevcudiyetine inanmaktayım. Başkâtibimiz Tıfhiye derhal yazmasını ve İstanbul'dan ayrıldığını Yzb. Forrest ve Maksin'e bildirmesini söyledim.

Bunu yapıp yapmamış olduğunu merak ediyorum. İngilizler hesabına çalışmak ve onların casus teşkilatını İsviçre ve Prusya'da organize etmiş olmakla itham ediliyorum.

Daha evvel söylemiş olduklarımı tekrar ederek kendimi tamamen hükümetin insafına terk etmiş olduğumu ve kendimi korumak için ancak şu kadarlık söyleyeceğimi bildirdim. Her şeyden evvel bir İngiliz tebaasıyım. Çocukluğumdan itibaren onlar tarafından yetiştirildim. Şayet Türkler de bana İngilizler kadar iyi davranmış olsalardı, o takdirde bütün kalbim ve ruhumla onlar için çalışırdım.

Ayrıca, Anadolu Hükümeti benim yüzümden hiç zarara uğramamıştır Orada kaldığım takdirde böyle bir zarara uğra-

yacakları iddiası ise kanunen tartışılmaz. Mesela ben cebimde dolu bir tabanca olduğu halde dolaşıyorum. Kimseye ateş etmedikçe veya öldürmedikçe bu silahın bir cinayet vasıtası olarak kullanıldığı bir mahkemede ileri sürülemez.

Üçüncü husus olarak da, Anadolu Hükümeti Dışişleri Bakanlığı'na bazı konularda çok faydalı bilgiler vermiş bulunmaktayım. Sadece Albay Nelson ve General Dramsond şahısları hakkında vermiş olduğum detaylı bilgiler, suçsuzluğumu göstermeye kâfidir.

Geçen gün mahkemede bana İran hakkında bazı sorular sordular. İçinde bulunduğum durumun düzeleceğini bilsem, bu sualleri memnuniyetle cevaplandırmaya hazırım. Ankara'daki Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmiş olan yazılı ifade de çok kıymetli bilgiler ihtiva etmesine rağmen, şimdiye kadar hiçbir fayda sağlamamış olduğunu üzülererek gördüm. İngiliz Dışişleri Bakanlığı ve bir arkadaşım olan Hindistan Valisi ile olan yakınlığım İngiliz Politikası üzerinde az çok salahiyetle konuşabilmemi sağlamaktadır.

Şayet malumat vermekle, vermemek aynı neticeye 'ölüm cezasına gittiği takdirde de, ağzımı kapalı tutmayı tercih ederim. Bunları bütün samimiyetimle söylüyorum. Ölmekte olan bir insanın, düşündüklerini serbestçe söyleyebilmesi onun hakkıdır. Uzun ve mutlu bir hayat yaşamanız, Mustafa Sagir'in daimi dualarındandır."

Sagir, Curzon'dan yardım istenilmesini ifade ettiğine göre, İngiltere'deki ilişkilerinin bir anlamda hayli yüksek seviyeden olduğunu göstermektedir. Nitekim Sagir'in asılmaması için, İngiliz Yüksek Komiseri Sir. H. Rumbold, birçok defa başvuru yapar. Üstelik Yüksek Komiser, Sagir'in yargılanmasını haber aldığı zaman Londra'da imzalanan anlaşma gereğince İngiliz ve Hint esirlerinin tahliyesini istemek münasebetiyle Sagir'in de, sanki casusluktan tutuklanmamış da normal bir esirmiş gibi, bu sözleşmenin imzalanmasından önce tutuklandığından bahisle tahliyesi gerektiğini iddia eder.

Hatta İngiliz Yüksek Komiseri, İstanbul basınına bir bildiri dağıtarak Sagir'i serbest bırakmadığı için Ankara Hükümetini suçlar. Ayrıca, Bayur'un belirttiğine göre dönemin İngiliz Dışişleri

Bakanı Lord Curzon ile Hintli Ağa Han da aynı istekte bulunurlar. Mustafa Sagir'in İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanması 1 Mayıs 1921 tarihinde başlar.

Yargılamayı yapan İstiklâl Mahkemesi Heyeti, İhsan Bey, Kılıç Ali Bey ve Hüseyin Bey'den oluşur.

Sagir, ifadelerinde, ilişkileri ile ilgili olarak; görevini İngiliz Dışişleri Bakanı'ndan aldığını, İstanbul'da temasta bulunduğu Nelson'un Anadolu hareketini boğmak için Padişah ve Hürriyet ve İtilaf Partisi'yle işbirliği içinde olduğunu ayrıca İstanbul'dan Ankara'ya kendisini o tarihte İstanbul'da görevli olan Yüzbaşı Bennett ile Dr.Frew'in gönderdiğini itiraf eder.

Görevleri ve yaptıkları hakkında;

- İran'daki görevlerinin Şiiilerle Sünnilerin arasını açmak olduğunu;
- Nelson'a gönderdiği mektuptaki Bağdatlı İzzet'in Şeyh Sünusi'yi takip etmekle görevli bir İngiliz casusu olduğunu;
- Türklerle Rusların arasını açmak için bir gazete yayınlanma görevini üstlendiklerini;
- Olası bir Türk-İtalyan yakınlaşmasını bozma emri aldıklarını;
- Yarım milyona karşılık Kurtuluş Savaşı'nda etkili olan iki kumandanın ya da kumandanların arasının açılmasının düşünüldüğünü;
- Şeyh Sünusi'nin şeyhülislâm olmak isteyip istemediği ve Bolşevikler hakkındaki düşüncelerini öğrenmeye çalıştıklarını;
- Mısır Hidivi ile milliyetçiler arasında ilişki kurulup kurulmadığını;
- Mısır-Irak ilişkilerini;
- İngilizler aleyhine Irak'ta çalışan Türklerin etkinliklerini araştırdıklarını;

- Ayrıca Ali Fuat Paşa'nın Moskova elçiliğine gitme sebepleri ve imzalanan antlaşmanın içeriği gibi konuları öğrenmeye çalıştıklarını itiraf eder.

Sagır, casusluk ve siyaset hakkında, adeta ders mahiyetindeki şu gerçeği bir uzman olarak tüm çıplaklığıyla ve öz bir şekilde kısaca ifade eder: *"Siyaset, bütünüyle casuslarla yürütülür. Elçiler, konsoloslar ve askerî ataşeler casustur, bugünkü politika gizli teşkilatlara dayalıdır."*

Karar: İdam

Nihayet yapılan yargılama sonucunda 23 Mayıs 1921 günü, Mustafa Sagır hakkında oybirliğiyle, diğer Ferit Cavit ve İzzet hakkında ise oy çokluğuyla şu idam kararını verir. Mahkeme Heyetinden Hüseyin Bey, Ferit Cavit ile İzzet hakkında idam kararına muhalif kalır. Mahkemenin kararı şudur:

Karar No: 583

İngilizlerden aldığı talimat üzerine kendisine Hint Hilafet Komitesi'nin delegesi süsünü vererek casusluk yapmak üzere Ankara'ya geldiği ve Ankara'da, İstanbul'da "Ferit Cavid" adresine kimyasal bir karışım ile gizli olarak yazmış bulunduğu mektuplarla Anadolu Hükümeti ve Mustafa Kemal Paşa hakkında sürekli olarak bilgi gönderdiği iddiasıyla mahkememize tevdi dilen İngiliz tebaasından Hindistan'ın Peçaver şehrinde mütevellit 34 yaşlarında Mustafa Sagır bin Zekeriye ile Mustafa Sagır'ın İstanbul'da İngiliz Hafiye Teşkilatı'na gönderdiği anlaşılan ve gizli mürekkep ile yazılı raporlarını yerine ulaştırmak suretiyle merhumun casusluğuna katılmak suçuyla, kezâ mahkememize tevdi kılınan İstanbul'da mütevellit yaşlarından "İleri" gazetesi yazı kurulundan "Mehmet oğlu Ferit Cavit" ile, keza İngiliz casus teşkilatına dahil olduğu ve Anadolu'da özellikle Şeyh Sunusî Hazretleri'nin ahval ve hareketini takip etmek üzere görevlendirildiği iddia olunan 25 yaşlarında deniz teğmenlerinden Ürgüp'lü Paşazade Mehmet Ali'nin yapılan açık yargılamalarında;

Hintli Mustafa Sagîr'in gerçekten 10 yaşından beri sadece İngilizler hesabına casusluk yapmak üzere özel şekilde yetiştirildiği ve birçok yerlerde İngilizlerin nam ve menfaatine casusluk yaptığı ve sonradan İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın muvafakati ve İngilizlerin İstanbul'da casusluk yapmaya memur ettikleri Miralay Nelson'un emri ile İstanbul'a gelip Anadolu'nun itimadını kazanmış bazı kimselerle ortak olarak "Türk-Hint Muhadenet Cemiyeti" adıyla bir cemiyet kurduğu ve daha sonra Karakol Heyet-i Merkeziyesi'nden aldığı itimatname ve belgeyi hamilen kendisine Hint Hilafet Komitesi Olağanüstü Delegatesi süsünü vererek Ankara'ya geldiği ve Ankara'da kimyasal bir karışım ve eczalı mürekkeple yazılmış mektuplarla İngilizlere gizli hususları bildirdiği ve bu suretle casusluk yaptığı gerek ele geçen delillerle ve gerek kendi itirafları ve yapılan yargılama esnasında şahitlerin beyarı ile sabit olan Hintli casus Mustafa Sagîr'in asılarak idamına,

Ferit Cavid bin Mehmet Cavid'in ise İstanbul'da İngiliz casus teşkilatı başkanı olduğu anlaşılan İngiliz Miralay Nelson'un daire-i itimadına girerek casus Mustafa Sagîr ile bu teşkilatın başkanı Nelson arasında haberleşme aracılığı yapmak ve şu suretle gerek Mustafa Sagîr'den gizli raporları Nelson'a, gerekse Nelson'dan aldığı talimatı Hintli casusa getirip götürmesi ve bunu yaparken de para alması, kendisinin Mustafa Sagîr'in suçuna iştirak ettiği kanaatini vermiş ise de, Mustafa Sagîr'in tutuklanmasından önce içine düşen bir korku ile Hintli'nin gerçek görevini sabık İstihbarat Komisyonu Başkanı Binbaşı Rıza Bey'e, gerek Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa'ya bir mektupla bildirmesi hafifletici sebeplerden sayılarak adı geçenin tutuklanma tarihi olan 22 Mart 1337 (1921) tarihinden itibaren müebbet küreğe mahkûmiyetine,

Gene aynı suçlara iştirak eden Bağdat Belediye Reis-i Sabıkı İzzet'in kasden İngilizler tarafından casus olarak Ankara'ya gönderildiğine dair Mustafa Sagîr'in kendi ifadesinden başka kanaat getirici bir ifadeye ulaşılmamakla beraber, İzzet'in Ankara'daki hareket tarzının calib-i zan ve şüphe bulunması dolayısıyla merhumun millî davanın bir mutlu sonla oluşacak iktidarına kadar hükümetin uygun bulacağı bir yerde kal'a-bend edilmesine ve bahriye mülazım-ı evveli Mehmet Ali Efendi'nin casusluğu sabit

olmadığı, yalnız kendisinin bu millî davanın takibi için gerekli metin bir karaktere malik bulunmadığı anlaşıldığından bu kişinin de İstanbul'a iadesine, Mustafa Sagır hakkında oy birliği ile, Ferit Cavid, İzzet ve Mehmet Ali hakkında oy çokluğuyla ve tümünün yüzlerine karşı karar verildi.

23 Mayıs 1373 (1921) Kılıç Ali İhsan heyetten Elaziz Mebusu Hüseyin Bey, Sagır dışındakilerin idamına niçin muhalif olduğunu karşı oy yazısında şöyle açıklar:

"Ferit Cavit ile İzzet hakkındaki karara muhalifim. Zira Mustafa Sagır'ın casusluğu ne derece mertebe-i sübuta vasıl olmuşsa diğerlerinin de buna iştirakleri o kadar âyan ve beyandır. Bahusus Nelson'un talimatı dâhilinde çalışan ve Ankara'ya gelerek kimyevî mürekkeple yazılmış mektuplar getirmesi ve şifahî talimatı hâmil bulunması da bu casusluğu tevîl edilmez hale soktuğundan Ferit Cavit'in de idamını talep ederim."

"İzzet'e gelince, Nelson'un bir mektubunda 'İzzet, Şeyh Sünûsi ile görüştü mü?' diye sorulması, Mustafa Sagır'ın bir mektubunda bundan bahsedilmesi ve Ankara'da memuriyet isterken kaymakamlığa tayin edildiği halde gitmeyerek Şeyh Sünûsi'nin yanında kalmakta ısrar etmesi, Nelson - Mustafa Sagır - Ferit Cavit'ten mürekkep şebekeye dâhil olduğunu aşikâr kılmakta olduğundan İzzet'in de idamı icap ediyor. Ferit Cavit'in Binbaşı Rıza Bey'e verdiği mektuplar bir muvazaadır. Çünkü Mustafa Sagır'ın tevkifinden sonra Dâhiliye Vekili'ne verilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'ya yazılan mektup da Paşa'nın eline geçmeden İstanbul'dan gelen

Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin getirdiği evrak içinde polis tarafından ele geçirilmiştir. Diğer taraftan Binbaşı Rıza Bey'le Kaymakam Aziz Bey'in casustan sık sık para almaları, ancak ve son dakikada şüphelenmeleri de beni tatmin etmediğinden her ikisi hakkında takibat icrasına ve casusa tercümanlık yapan bahriye mülazımı Mehmet Ali'nin de silk-i askeriyeden tardıyla İstanbul'a iadesini lüzumlu görüyorum."

Mahkeme Heyeti üyesi Hüseyin Beyin Ferit Cavit ile İzzet hakkındaki itirazı kabul edilmez ve ertesi gün gecikmeksizin kararın infazına geçilir.

Ayrıca İngiliz gizli servisi tarafından organize edilen bu suikast hazırlığının içinde, İstanbul Hükümetinin başı Damat Ferit, onun kabinesindeki Maarif Bakanı Fahrettin Bey, Papaz Frew, İngiliz Albayı Nelson, İzmir Rumlarından Satılmışoğlu Mehmet, İngiliz ordusunda subay olan Papazyan gibi kişilerin bulunduğu anlaşılır.

Mustafa Sagir'in yardımcısı olan Ferit Cavit ise, iyi bir eğitim görmüş şımarık bir aile çocuğu olup, hem İngilizler hem de Fransızlar ile ilişki halinde olan bir kişidir. Ferit Cavit, Fransızlardan ayda 150 lira maaş alarak onların lehine çalışmış; bu görevi sırasında İngilizler ile Damat Ferit arasındaki ilişkiyi öğrenip Fransızlara haber vermiştir. Bu kapsamda, İngilizler ile Damat Ferit arasında imzalanan gizli anlaşmayı çalmış, Papaz Frew ile Sait Molla arasında yapılan haberleşmeyi elde etmiştir.

Mustafa Sagir'in İdamı

24 Mayıs 1921 gecesi idam sehpası saat ikiye doğru Karaoğlan Meydanına getirilerek dikilmişti. O zamanlar ölüm cezaları sanıkların giyaplarında verildiğinden, mahkûmun bu durumdan haberi yoktu. Görevliler saat dört civarında cezaevine gittiklerinde Mustafa Sagir uyuyordu. Kendisini hücrelerinde uyandırıp, müdüriyet odasına davet edenlere "ne istiyorsunuz, ne var efendiler" sözleriyle karşılık verdi. Ancak Mustafa Sagir durumu kavramakta gecikmedi. Bunu "demek son saatimiz geldi" sözleriyle dile getiriyordu.

Mustafa Sagir'i bir titreme almıştı. Giyinirken kendisini yaralayıp infazı erteletmek düşüncesiyle yanında sakladığı keskin bir makası gizlice cebine koydu. Hücreden çıkarlarken tuvalete gitmek istediğini söyledi. Tecrübeli başgardıyan Hüseyin Efendi böyle bir ihtimali hesaba kattığından üzerini arayacağını bildirince, Mustafa Sagir planını hemen uygulamak istediye de bileğine yapışan demir bir el buna izin vermedi, keskin makası elinden aldı. Müdüriyet odasında durum kendisine ifade edilerek bir ihtiyacının ve vasiyetinin olup olmadığı soruldu. Mustafa Sagir, bir kalem kâğıt istedi. Bir mektup yazmaya koyulmuşken "mektubu istediğim yere vermeyecekseniz, boşuna yazmayayım" dedi. Kendisine bu konuda güvence verildi.

İngiliz Konsolosuna yazdığı mektupta İngiliz Hükümetinin verdiği görevi sonuna kadar ifa ettiğini, hiçbir sırrı ifşa etmediğini, idam edilmeye götürüldüğünü ve okuldaki kardeşine iyi bakılmasını bildiriyordu. Sıra dini telkine gelmişti. Mustafa Sagir Hoca Efendiden Meryem Suresini okumasını istedi. Ancak bitirmesini beklemeden “yeter” diyerek ayağa kalktı. Abdest alıp namaz kılmak isteyip istemediği sorulduğunda “hayır” cevabını verdi. Tövbe etmek isteyip istemediği sorulunca bunun Allah ile kul arasındaki bir mesele olduğunu söyledi. Mahkemedeki üç yüz lirasının Hocaya verilmesini vasiyet etti. Dolaptan çıkarılan beyaz gömlek güçlkle giydirildi. Yaftası ilişirildi. Gardiyanlar mahkûm yürüyecek durumda olmadığından kollarına girdiler. Daha sonra kapıdaki iki jandarmaya teslim ettiler. Bu sırada kelepçelenmesi gerektiğinden kolundaki saati çıkarıp gardiyanlardan birine verdi. Karaoğlan Meydanı’ndaki infazı izlemek üzere büyük bir kalabalık toplanmıştı. Mustafa Sagir’in ayakları artık hiç tutmuyor, bu nedenle iki jandarma kendisini adeta sürüklüyorlardı.

Lüks lambalarının aydınlattığı sehpanın önünde İstiklal Mahkemesinin kararı yüzüne karşı okundu. Mustafa Sagir yavaş yavaş o bitkin halinden sıyrılmış, daha metin bir hal almıştı. İdam sehpasının altındaki masaya doğru kendisi yürüdü. O sırada cellât kendisine iri bir zeytin tanesi uzattı. Yutması halinde zahmet çekmeyeceğini söyledi. Mustafa Sagir zeytin tanesini almadı, kısa boynuna ve şişman vücuduna rağmen masaya çevik bir hareketle sıçradı. Kalabalık mahkûmun son anında bu cesâret ve soğukkanlılıktan hayrete düştü. Cellât masaya çıkarak yağlı ipi, casusun boynuna geçirdi. İlmiği biraz sıkarak düğümü boynundan sol tarafına getirdi. Mustafa Sagir gözlerini kapamış, kıpırdayan dudakları bir şeyler mırıldanıyordu. Cellât aşağı inerek jandarma subayının yüzüne baktı. Gerekli işareti alır almaz masaya şiddetle bir tekme yaptırdı. Mustafa Sagir’in sallanan vücudu birkaç kez debelendi. Cellât casusun ayaklarına sarılarak aşağıya çekmek suretiyle ölümü çabuklaştırdı. Hükümet doktoru yaptığı muayene sonucunda Mustafa Sagir’in artık yaşamadığını resmen bildirdi.

Times, idam haberini, “Türkler kedilerine teveccüh gösteren bir Hintli’yi idam ettiler”, “İngiltere ile savaş halinde” şeklinde

başlıklarla verdiği gibi, Sagır'ı Times muhabiri de "masum bir mecnun" olarak takdim eder. 6 Haziran 1921 tarihli İngiliz Morning Post Gazetesi, idam haberini; "İngiliz uyruklu bir Müslüman'ın katli" şeklinde yansıtır. İngiliz Yüksek Komiseri Vekili Frank Rattigan, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a gönderdiği 29 Mayıs 1921 tarihli özel yazısında idam kararını, "Ankara'nın, İngiliz yönetimine karşı beslediği aşırı düşmanlık duygusunun belirtisi olduğunu" yazar.

Yeni Bir İstihbarat Teşkilatı Lazım

İhanet ve ardından Mustafa Sagir olayı ve de kendi başlarına hareket ederek Kurtuluş mücadelesine verilen zarar bardağı taşı-
rır. Karakol örgütü ile Ankara arasında ortaya çıkan bu sorunlar Mustafa Kemal'i yeni arayışlara yöneltecektir. Mustafa Kemal Karakol örgütünün İttihatçı yapısından ve gizliliğe yeterince uymamalarından son derece rahatsızdır. Hatta görüşmeleri sırasında Kara Vasıf'a Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetleri dışında oluşturulan bu örgütün müstakil çalışmasına karşı olduğunu belirtmişti.

16 Mart 1920'de yaşanan baskın olayından sonra tutuklanan Karakol örgütü yöneticilerinden Şevket ve Kara Vasıf Beylerin İngilizlerce Malta'ya sürgün edilmeleri Karakol örgütünü zor durumda bırakır. Bu, İngilizlerin bir çökertme operasyonudur. İngilizler tarafından Malta'ya sürülenler bu örgütün belkemiğidirler. Bunlar şu adlardan oluşur:

Ali İhsan Paşa, Albay Cemal, Yüzbaşı Şerafettin, Binbaşı Nazım, Yarbay Mehmet Tevfik, Albay Ahmet Tevfik, Binbaşı Ömer, Ali Fethi Okyar, Yüzbaşı Cemal, Yarbay Abdülgani, Yüzbaşı Nevzat, Dr. Yüzbaşı Halil, Albay Ahmet Cevat İstanbul Merkez Kumandanı, Binbaşı Mazlum, Binbaşı Ahmet Haydar, Albay Sami, Binbaşı İbrahim Hakkı, Dr. Süleyman Numan Paşa, Hacı Ahmet Paşa (Enver Paşa'nın babası), Yüzbaşı Tahir, Fahrettin Türkkân Paşa, Teğmen Şevket Ziya, Mahmut Kamil Paşa, Binbaşı Mehmet Arif, Albay Mürsel Bakü, Çürüksulu Mahmut Paşa (Senatör), Cemal Paşa -Mersinli- Harbiye Nazırı, Albay Galatalı Şevket (İstanbul Merkez Komutanı), Albay Kara Vasıf (Karakol Cemiyeti'nin kurucusu), Ali Sait Paşa (Akbaytugan), Refet Paşa, Binbaşı Ali Çetinkaya (Afyon Mebusu), Yarbay Basri Saran (Cevat

Paşa'nın damadı Genel Kurmay 1.Şube Müdürü), Yakup Şe Subaşı Paşa, Dr. Abdülselami Paşa, Süleyman Faik Paşa.

Aslında örgüt İttihatçılık anlamında dağılmaz ve sür Mustafa Kemal daha sonra bu örgütün çalışmalarını zara bulduğunu belirtecektir. Malta sürgününün ardından topla lanma çalışmaları sırasında Karakol Cemiyeti büyük bir ged verecektir.

Mim Mim İstihbarat Grubu

Karakol'dan sonra İstanbul'da kurulan en etkili teşkilat Müsellah Millî Müdafaa İstihbarat, kısa adıyla Mim Mim Grubudur. Bu grubun kurulmasına yönelik ilk düşünce Mustafa Kemal Paşa'ya aittir. Paşa, ordu müfettişi olarak Anadolu'ya geçmeden önce Teşkilat-ı Mahsusadan Hüsamettin Bey'le Pera Palas Otel'i'nde bir görüşme yapmış ve Teşkilat-ı Mahsusanın mevcut personel altyapısından yararlanma konusunda görüş almıştır.

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçmesinden bir süre sonra Fevzi Paşa da İstanbul'da hiçbir şey yapılamayacağına kanaat getirerek Ankara'ya gitmeye karar vermiş, Hüsamettin Bey'le görüşerek yeni bir istihbarat örgütü kurma çalışmalarına başlamasını ve kendisinden talimat beklemesini söylemiştir. Bunun üzerine Hüsamettin Bey, Teşkilat-ı Mahsusa omurgasından Mim Mim Grubunu kurma çalışmalarına başlamıştır.

Bir süre sonra Fevzi Paşa'nın emriyle Ankara'ya giden Hüsamettin Bey, onun talimatıyla istihbarat teşkilatını harekete geçirmiştir. Grup, Ankara'da doğrudan Fevzi Paşa'ya bağlı olarak Hüsamettin Bey'in emrinde, "Millî Müdafaa Grubu" ve bu merkeze bağlı olarak İstanbul'da Merkez Komutanı olarak bulunan Süvari Albayı Esat Bey'in emrinde "Müsellâh Müdâfaai Milliye İstihbarat Grubu" isimleriyle yapılandırılmıştır.

Aslında, Hüsamettin Bey, bu direktifi almadan hemen önce, Samsun'a vardığında, İstanbul'da ilk teşkilâtlanmayı sağlayabilmek amacıyla, Topkapılı Mehmet Bey'i "Demir" takma adıyla İstanbul'a göndermiştir. Topkapılı Mehmet Bey, M. M. Örgütü'nün kuruluşundaki gelişmeleri ve İstanbul'daki faaliyetleri

Hüsametdin Bey'e bildirmekle görevli idi. Böylece, İstanbul'da Müsellâh M. M. Grubu Merkez Heyeti'nin kuruluşu öncesi, Grubun İstanbul sorumlusu, Demir Bey oluyordu. Fakat Mehmet Bey'in Demir takma adıyla görevlendirilmesi gizli tutulup, durum İstanbul'daki gizli gruplara önceden bildirilmediğinden, Demir Bey'in faaliyetleri, diğer gruplara mensup üyelerce, tepkiyle karşılanmıştır. Gruba verilen ilk görev, istihbaratı temin olmuştur. Grup için ilk çalışmaya başlayanlar, Polis Müdürü Esat Bey, sivil polis memurlarıdır.

Grup, gizli olarak kurulmuş Topkapı, Şehremini, Eyüp Sultan, Kasımpaşa, Beyazıt, Aksaray, Bakırköy, Üsküdar, Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Anadoluhisarı, Beykoz, Kavak, Sarıyer, Büyükdere, Beşiktaş, Galata ve Kadıköy merkezleriyle bunlara bağlı irtibat noktalarında faaliyet yürütmüştür.

Mim Mim Grubunun içinde başta subaylar ve polisler olmak üzere her türlü devlet memuru ve her meslek grubundan insan gizli olarak faaliyet yürütmüş, grup çok geniş bir üye sayısına ulaşmıştır. Yani bizim daha önceki sayfalarımızda bahsettiğimiz "Emirber Fedaileri" çok miktarda bulunmaktadır.

Grubun faal üyeleri şunlardır: Beyoğlu Teşkilat Merkezinde, Yüzbaşı Fahri; Fındıklı Merkezinde, Binbaşı Hüsnü; Sarıyer mıntıkasında, Binbaşı Saffet; Sütlüce merkezinde, Yüzbaşı Asım; Üsküdar'da, Hâkim Rıza, Türkçü Rıza, Albay Kemal, Yarbay Nidaî; Kadıköy'de, Nahit, Polis Şevki, Gümrükçü Haydar, Beşiktaş Merkez Memuru Ercüment Ekrem, Vısalî Dergâhı Postnişini Hüsnü, Topkapı Polis Merkezinden Tayip, Darülfünun müderrislerinden Mehmet Ali Aynî, Fener Teşkilat Merkezinden Rahmi ve Hasan Rıza ile Albay Sait'tir.

Yukarıda Albay Kemal olarak ismi geçen Emekli Korgeneral Kemal Koçer, grup üyeleri ve çalışma yöntemleri hakkında şu bilgileri veriyor:

"Grup üyelerini seçmekte hassas davranmıştı. Faal üyeler, uzun süren muharebelerde denenmiş, birçoğu muharebe meydanlarında yaralanmış fedakârlardır. Hatta gruba girmek arzusunu izhar edenler de etraflı tetkiklere tâbi tutulmuşlardır. Faal üyeler arasına sokulmaları emri verilenler bile, arancın şartları haiz bulunmadıkları halde, kabul edilmemişlerdir.

Az bir müddet sonra maksada hâdim olamayacakları anlaşılanlar, ya hafif işlerde istihdam edilmişler yahut Grupla alâkaları kesilmiştir. Faal üyeler miktarının mümkün mertebe az miktarda olmasına ehemmiyet verilmiştir. İş bölümüne önem verilmiş ve her üye kabiliyet ve ihtisasına göre vazife almıştır. Şahsî menfaat hiçbir tarafça aranmamış, mükâfat talebine hiçbir zaman meydan verilmemiştir.

En tehlikeli bir işin başarılması grubun herhangi bir mensubu için yurt ve namus borcu telâkki edilmiştir. Arkadaşlar arasında en samimî bir kardeşlik münasebeti hâkimdi. Tahakküm, kat'iyen merduttur (reddedilmiştir). Hatta bir işçi bile himâyeye ve hürmete lâyıktı. Büyük bir emniyet ve ciddi bir ketumiyet, mesainin devam ve intizamında esastı. Mesela istihbarata memur olanlar sevkîyata dair en ufak bir malumât da elde edemezdi. Tespit edilen programın tam zamanında ve pürüssüz tatbiki, bütün arkadaşlarca mukaddes bir vazife olarak tanınmıştı.

Şiddetli işkencelere maruz kalanlar da teşkilât hakkında en ufak bir ipucu vermemek gibi büyük bir yurtseverlik eseri göstermişlerdir. Meslek ve vaziyetlerini gizlemek hususunda her alâkadar büyük bir terbiyeye sahipti. Birçok arkadaşlar, hatta en koyu muhaliflerle sıkı temasta bulunmuş bununla birlikte vazifesinin mahiyetini daima ve herkesten gizleyebilmiştir. Tehlikeli şahıslarla ancak mahdud kimseler temas etmiş ve bu şahısları müteaddit üyelerin tanınması mahzurlu görülmüştür.”

Mim Mim Grubuyla büyük bir uyum içinde aynı amaç için çalışan küçüklü büyüklü başka gruplar da vardı. Bunlar; Sebâtı Millî Grubu, Yıldırım Grubu, Vefa Grubu, Güneş Grubu, Ay Grubu, Molteke, Beşler Grubu, Ferhad Grubu, Kerîmî Grubu, Hamza Grubu, Mücahid Grubu, Muharip Grubu, Berzenci Grubu, Namık Grubu, İmalatı Harbiye Grubu, Felah Grubu, Yavuz Grubu, Muaveneti Bahriye Grubu olarak sıralanabilir.

Mim Mim Grubu, kendisiyle beraber çalışan gruplarla beraber başlıca iki ana faaliyet alanında çalışmıştır. Bunlardan birincisi istihbarat toplamak, düşman istihbaratına karşı koymak, düşmanın elde ettiği istihbaratı değişik yöntemlerle etkisiz ve anlamsız hâle getirmektir. İkincisi ise Anadolu'da yürütülmekte olan İstiklal Savaşı için İstanbul'daki ordu depolarından silah, mühimmat ve malzeme kaçırmaktır.

Büyük Postanade Kozmik Oda

Bu ikinci görevle beraber, İstiklal Savaşı'na katılmak için Anadolu'ya geçmek isteyen kişileri araştırmak, güvenilir olanlara seyahat belgeleri vermek ve silah sevkiyatında kullanılan yollar ve araçlarla bu kişileri Anadolu'ya geçirme işi de yapılmaktadır. Mim Mim Grubu, bu faaliyetleri yürütürken sürekli olarak Ankara ile telgraf irtibatında bulunuyor, alınan emirler doğrultusunda çalışıyordu. Bu irtibatı sağlamak için gizli bazı telgraf hatları oluşturulmuştu. Bunlardan biri İstanbul Posta ve Telgraf Müdür Muavini İhsan Cemal Bey'in evine çekilmiş gizli telgraf hattıydı.

Bir diğer gizli telgraf hattı da Sirkeci'deki büyük postanenin arka taraflarındaki küçük bir odada kurulmuştu. Bu hatların başında sürekli nöbetçi personel bulunur ve günün her saatinde Ankara ile haberleşme sağlanırdı.

Mim Mim Grubu, İstanbul ve çevresinde çok etkili bir istihbarat teşkilatı kurmuştu. Hemen her makam, görev ve bölgede bulunan Mim Mim ajanları, elde ettikleri istihbaratı teşkilat başkanı Albay Esad Bey'e ulaştırıyor, burada değerlendirildikten sonra İstanbul'da yapılacak bir şey varsa yapılıyor, istihbarat Ankara'yı ilgilendiriyorsa gizli telgraf hatlarıyla ya da kurye kullanmak yoluyla Ankara'da Hüsamettin Bey'e, dolayısıyla Fevzi ve Mustafa Kemal Paşalara ulaştırılıyordu.

Sarayda Casuslar Savaşı

Bütün bunların yanında, Vahdettin'in direktifleriyle Yıldız Sarayı'nda gizli bir istihbarat teşkilatı kurulmuştu. Değişik yollardan saraya gelen ve İngilizlerin haberdar olması gereken bilgi ve belgeler, Albay Refik adındaki bir saray görevlisi tarafından bizzat İngilizlere ulaştırılıyordu. Mim Mim (Müsellâh Millî Müdafaa İstihbarat) Grubunun ajanlarından Mustafa Razi Bey, Vahdettin'in ve Yıldız Sarayı'nın o günlerdeki durumunu şu sözlerle ifade etmektedir:

"Vahdettin'in en sonunda başına yıkılan sarayı mütareke günlerinde tam manasıyla bir zehir kaynağı idi. Yert ve ulusun kurtarıcılarını ısırma ve zehirlerini akutmaya uğraşan büyük ve küçük yılanlar,

zehirlerini hep bu kaynaktan alırlardı. BaştaVahdettin olmak üzere bütün yurtsuz vatansızlar, gece gündüz sarayın,fesat kokan salonlarında toplanıyorlardı. Bütün düşünceleri, hedef ve gayeleri Anadolu'dan fıskıran Türklük hareketinin kaynağını kurutmak, saf ve cahil halkı kandırıp bu hareketten soğutmak idi. Bunun için mukaddes bildiğim her şeyi eziyor ve çiğniyorlardı... Sarayın yurt ve ulus aleyhindeki görüşme ve teşebbüslerini sultanlardan biri vasıtasıyla (V. Murat'ın kızı Fehime Sultan) günü gününe haber alıyorduk. Bu zehir kaynağının belli başlı simalarından biri de R. idi. R. bir saray istihbarat teşkilatı kurmuştu. Bu teşkilat ile düşman genel karargâhı arasındaki münasebeti de Kurmay Albay Refik idare ediyordu."

Evet, Mim Mim Grubu, Yıldız Sarayı'ndaki her türlü gelişmeyi haber alabiliyordu. Hanedan mensubu V. Murat'ın kızı Fehime Sultan, Millî Mücadele'ye gönülden inanmıştı. Fehime Sultan, Saray'da yapılan bütün toplantıları, İngilizlerle ve iş birlikçileri ile yapılan görüşmeleri, her konuda Saray'a gelen ve İngilizlere bildirilen istihbaratı, Saray'da görev yapan teşkilat mensubu subaylar aracılığıyla Mim Mim Grubuna bildiriyordu.

1922 yılının Şubat ayında, Dışişleri Bakanı Yusuf Kemal Bey başkanlığındaki heyet, barış görüşmelerinde bulunmak için Paris'e gitmeden önce İstanbul'a uğramıştı. İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiseri Sir Horace Rumbold'un, İngiliz Dışişleri Bakanı Curzon'a, yedi Martta gönderdiği gizli bir yazıdan anlaşıldığına göre Vahdettin, Yusuf Kemal Kurulu üyelerinden, Özel Kâtip Kemal Bey'in, kayınpederinin evinde bulunan valizini, kâtibin iki günlük yokluğundan yararlanarak ajanlarına açtırıyor, içindeki altı gizli belgenin kopyalarını çıkarttırarak belgelerin yine valize yerleştirmesini buyuruyor, kopyaları, altı Mart günü, emektar bir mabeyincisiyle, İngiltere Yüksek Komiserliği baş tercümanı ve İngiliz siyasi istihbaratının şefi olan Andrew Ryan'a gönderiyordu.

Yıldız Sarayı'nda Mim Mim Grubu adına görev yapan subaylardan biri olan "Çopur" lakaplı Neşet Bey de Saray'dan elde ettiği her türlü istihbaratı, İstanbul'daki istihbarat örgütleri ile paylaşarak Anadolu'ya bildiriyordu. Edinilen bu bilgiler doğrultusunda hemen karşı önlemler alınıyordu.

Hemen her türlü fesadın merkezi konumunda olan Damat Ferit'in Baltalimanı'ndaki köşkü de Mim Mim Grubunun avucunun içindeydi. Grup ajanlarından Serezli Galip Vardar, Damat Ferit'in sır kâtibinin (gizli görüşmeleri kaydeden katip) kızı ile istihbarat toplamak amacıyla gönül ilişkisi kurmuş, zamanla genç kızı Mim Mim'in bir ajanı hâline getirmişti. Babasının köşkte tuttuğu notları temize çeken genç kız, bunların bir kopyasını da Galip Bey aracılığıyla Mim Mim'e ulaştırıyordu.

Pandikyan Efendi

İngilizler her türlü istihbaratı toplamaya çalışırken onların eline gelen bilgiler bir taraftan da Mim Mim'in eline ulaşıyordu. İngilizlerin Gizli Hizmetler Grubunda tercüman olarak çalışan Mehmet Ali Bey, eline gelen tüm evrakların bir kopyasını Mim Mim'e ulaştırıyordu. Diğer taraftan, daha önce bahsettiğimiz İngiliz Gizli Hizmetler Grubunun İstanbul Limanı'nı denetim altında tutan teşkilatının başında bulunan Ermeni asıllı İngiliz vatandaşı Pandikyan da kendi isteği ile Mim Mim Grubuna dâhil olmuş ve eline gelen her türlü istihbaratı Mim Mim'e ulaştırmıştır.

Pandikyan, İngiliz birliklerinin silah, mühimmat ve konusunu, İstanbul'daki Türk istihbaratı ile ilgili olarak İngilizlerin eline ulaşan bilgileri, İngiliz istihbaratının yapacağı tutuklama ve operasyonları önceden haber vererek pek çok insanın hayatını kurtarmıştır. Ayrıca liman kontrollerinden sorumlu olduğu için Anadolu'ya her türlü silah ve malzeme kaçırılmasına da yardımcı olmuştur.

Pandikyan Efendi'nin de desteği ile Mim Mim ajanlarından "Mim Sıfır" kod adı ile çalışan Mustafa Razi (Yalkın), Galata'da Lloyd Hanı'nda bulunan İngiliz Pasaport dairesine görevli olarak sızmış, burada çalışırken pasaport dosyaları arasında İngilizler tarafından Anadolu'ya gönderilmek üzere görevlendirilen üç yüzden fazla casusun kimlik bilgileri ve fotoğraflarına ulaşmış, bu belgeleri derhal Mim Mim Başkanı Albay Esad Bey aracılığı ile Anadolu'ya ulaştırmıştır. Bu bilgileri elde eden Askerî Polis Teşkilatı da limanlar ve ulaşım noktalarında bu İngiliz ajanlarını tek tek toplamıştır.

Beşiktaş'ın Eski Başkanı Komitacı Çıktı

Beşiktaş Kulübü'nün eski başkanlarından Fuai Balkan ünlü bir istihbaratçıydı. Batı Trakya'da Süleyman Askeri'yle çalışan Balkan, Teşkilat-ı Mahsusa emrine girdi. Komitacılığa Bulgarların Pomakları zorla Hristiyanlaştırmaları üzerine başlayan Balkan, Arma'dan çıkan hatıralarında şöyle diyordu: *"Komitacılık bazılarının sandığı gibi, soygunculuk, çapulculuk değildir. Aksine, vatanseverliğin en müfritine komitacılık denir. Komitacı, vatan davası karşısında her şeyini feda eden; gözünü budaktan ayırmayan adamdır. Memleket ve milleti için, gerekirse, acımaam yakar, yıkar, öldürür. Biz de gerektikçe, böyle hareket ettik. Kaç defa böyle vaziyetler karşısında kaldık, yapılması lazım olanı yaptık. Şimdi bakıyorum da, şu veya bu işte, cezri hareket etmemiş olsa idik, memleket kimbilir kimlerin ayakları altında kalacak ve bu şerefli millet kimlerin esiri kalmaya mahkum olacaktı."*

İşkence Merkezi; Krockar Otel

Beyoğlu'ndaki Krockar Oteli'nin alt katlarındaki mahzenlerinde İngiliz Gizli Servisi'nin İstanbul sorumlusu Yüzbaşı John Godolphin Bennett ve yardımcılarının konakladığı ve her gün akıl almaz işkenceleriyle inim nim inlettığı, sakat bıraktığı binlerce Türk'ün haykınıları vardır.

İstanbul İşgal Kuvvetlerinin en geniş yetkilerle yetkilendirdiği bu İngiliz Yüzbaşı; 426 yıllık rüyalarını gerçekleştiren Haçlıların sanki 426 yıllık intikamlarını Türkler'den bireysel olarak alan temsilcileriydi. İngiliz Savaş Gemilerine doldurularak Malta Adasına gönderilen Türkler'e yapılan işkencelerde ve tutsak alınmalarında Yüzbaşı J.G.Bennett'in imzası vardır.

İşgal altındaki İstanbul'da İstanbul Hükümeti'nin emriyle Umumi Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Birini İngiliz İstihbarat Subayı Yüzbaşı Bennett'in emrine verilmiştir. Düşman işgaline karşı gelen, mukavemet eden veya gizli teşkilat kurduklarından şüphelenilen ya da kısaca niye kaşının altında gözün var denilen Türkler; (Subay, Polis, Gazeteci, Siyasi, Doktor, Eczacı, Esnaf, Tüccar, Hamal, İşçi, Köylü, Öğretmen, İmam, Müezzin, Hafız, Öğrenci, Balıkçı, Fırıncı, Tulumbacı, Ayakkabıcı, At Arabacı, Oduncu, Kömürcü...), sabaha karşı yaka paça evlerinden alınıyor çeşitli suç isnatlarıyla tutuklanıyor, akıl almaz işkencelere tabi tutuluyorlardı.

Ezeli Türk düşmanları işgalci Haçlıların 426 yıllık Türk Payitahtı İstanbul'da içerdeki işbirlikçileriyle kurdukları korku İmparatorluğunun başı olan Yüzbaşı Bennett, eğlenceye pek düşkündür. Geceleri özellikle Büyükdere'deki gazinolarda geçirir

hangi gazinoda bulunsa her türlü hizmet yapılır, Rum ve Ermeni kızları yollarını gözlerdi. Ancak yarı başlarında gezinen dilenciler ya da etraflarında sözüm ona el pençe bakınanlar onların her attığı adımı takip ediyorlar ve hatta kaç defa nefes aldıklarını bile biliyorlardı. Bu kahramanlar Asil Türk Milleti'nin Ebedi Başkomutanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle İstanbul'da teşkilatlanan gizli Mim Mim Teşkilatı'nın adamlarıydı.

Haçlıların ve onların İşbirlikçilerinin azametli İstihbarat Su-bayı İngiliz Bennett hangi gazinoya girse Yiğit Mim Mim'cilerden biri onun en yakınında yer alıyor, konuşmalarını dinliyor, hareketlerini izliyordu. Taze barbunya, ıstakoz ve rakıya düşkün olduğunu Büyükdere'den gece yarısı ayrıldığında Ayazağa yokuşu Hacıosman Bayırından Maslak yoluyla Şişli-Harbiye-Taksim güzergâhından Beyoğlu Kroker Otele geldiğini, eğer Otelin mahzenlerinde yeni tutuklanmış Türkler varsa aşağıya inip onları aşağılayarak kamçıyla dövdüğünü de biliyorlardı.

İşkencelerin İntikamı Alınıyor

Mim Mim Grubuna bağlı "Muaveneti Bahriye", "Felahı Vatan" ve "Güneş" isimli gizli teşkilat mensupları bir araya gelerek Yüzbaşı Bennett'in yaptıklarının karşılığını vermeye karar verdiler.

Bundan ötesini Onurlu, Yiğit, Kahraman Ecdatımız Manastırlı Deli Ömer'den dinleyelim:

"O gece yol kenarında tespit ettiğimiz büyük ağacı siper almıştık, vakit gece yarısını geçiyordu. Karanlık, mehtapsız bir gece, hepimiz tarlalara yüziükoyun yatmıştık. Ortalıkta tek yaprak kıpırdamıyordu, bizler de nefes almaktan çekiniyorduk. Birden uzaktan farları parlak bir otomobil görüldü, bir canavar gibi gözleri parlıyor, avını arıyor gibiydi. Büyük bir hızla virajı döndü. Büyük ağacı geceden testerelemiştik, iplerle gövde ellerimizdeydi ve aniden otomobilin önüne devirecektik. Bu öyle bir saniye meselesi idi ki bir an geç kalmak, tereddüt etmek, heyecana kapılmak bütün tertibatımızı mahvedebilir ve hepimizi ele verirdi.

Otomobilin canı Bennett'e ait olduğunu yüzde yüz biliyorduk. Çünkü kaç gece gözlemiş ve her manevrasını ezberlemiştik. Gene her

zamanki gibi İngiliz Yüzbaşı Bennett arkada yarı sarhoş uyuklamakta, önde şoförü yanında silahlı muhafız ve onların arkasında da otomatik silahlarla donanımlı iki muhafız oturmakta olacaktı. En büyük tehlike bu sırada herhangi bir devriye grubunun yola çıkması idi. Otomobil biraz yaklaşınca bir ıslık çaldı, ağacın önceden testerelemiş gövdesini iplerle sarmış ve ip uçlarını ellerinde tutan arkadaşlar birden ayağa fırlayarak hemen ağacı çektiler, büyük bir çatırdıyla ağaç devrildi, Otomobil fren yaptı ancak otomobildekilerden hiçbiri dışarı çıkmaya fırsat bulamadı.

Hepimiz sol taraftan tabancalarla ateşe başlamıştık. Gecenin ikisinde Maslak yolu silah sesleriyle bir meydan muharebesi manzarasını almıştı. Otomobilin içindeki muhafızlarda otomatik silahlarla etrafı taramaya başlamışlardı, bu arada İşkenceci İngiliz Yüzbaşı Bennett acıyla haykıarak kanlar içinde arabanın içine yığıldı. Bu sırada bir de bomba patlamıştı, bunu da bizim arkadaşlardan biri yapmıştı. Ve hepimiz bütün Türkler'in intikamını almış gibi büyük bir sevinçle gecenin karanlığında tuğla harmanlarına doğru kaçtık. İngiliz Devriyeleri ve Bizim Jandarmalar neden sonra yetişmişler, yaralıları en yakın Fransız Hastanesine nakletmişlerdi. O geceyi asla unutamam, o gece bahçe aralarında köy köpekleri arkamızdan havlıyor, ortalık birbirine karışmış. Bekçiler "durun", "durun" diye bağırtıyorlardı, ancak içimizden hiç kimse yakalanamadı. "...

O azametli işgalci Haçlı Orduları Subayı İngiliz Benett ağır yaralı olarak Fransız Hastanesine kaldırılmış, ameliyat edilmiş uzun süre tedavi altında kalmıştı. Manastırlı Deli Ömer ve Yiğit arkadaşlarının kurşunlarıyla bir ayağı sakat kalarak ona ömür boyu "İstanbul Hatırası" olarak kalacaktı.

Bütün İstanbul'da işgal kuvvetlerinin ve onların hain işbirlikçilerinin kudretli İşkenceci İstihbarat Kumandanları Yüzbaşı J. G. Bennett'in başına gelen bu olay topyekün hainleri dehşet ve korku içinde bıraktı.

İntikam İçin Öldürülen Hain

Mim Mim Grubunun İstanbul'da gerçekleştirdiği bir intikam olayı da çok önemlidir. Manyas Eşenli Çerkes Yusuf Bey, Çerkes Ethem'in karargahında divanı harp üyesidir. Atatürk

ve Rauf Orbay'ın yakından tanıdığı ve sevdikleri bir kişidir. Sivas kongresine delege olarak katılmıştır. Mim Mim Grubu'nun çalışmalarına aktif olarak katılır ve bazı olaylarda onları yönlendirir.

Ankara ile İstanbul arasında gidip gelen ve olayların çözümünde çok etkili olan Yusuf Bey daha sonra Adapazarı, Bolu, Hendek çevresinde, Milli Mücadele'nin teşkilatlanması için çalışmalar yapmıştır. Uzun yıllar İstanbul ile Kuvayı Milliye karargahları arasındaki irtibatı sağlayan Yusuf Bey, kendisini tanıyan ve çekinen Anzavur Ahmet Paşa ile peşindeki İngiliz istihbaratını bir ara atlatamayacak duruma gelir ve Salihliye çekilir.

Ancak kendisinin uzmanlığı ve iyi bir istihbaratçı oluşu, kaynakları ve olayları tanımadaki ustalığı onu yeniden görev getirir. Ankara, kendisinden önemli bir işin halli için önce Adapazarı-Bolu havalisine, ardından da İstanbul'a gitmesini ister. Adını, kılığını değiştiren Yusuf Bey İstanbul'da Özbek Tekkesi Şeyhi olan Atâ Efendi'ye gider.

Atâ Efendi milli mücadele yıllarında M.M grubu ile Ankara arasındaki haberleşmede ve İstanbul'daki yardımlaşmada etkin olan cesur ve inanmış bir kimsedir. Atâ Efendi tekkede silahların saklanması ve Anadolu'ya hem insan hem de silah sevkinde önemli rol oynamıştır. Yusuf Bey İstanbul'da önce Atâ Efendi'ye uğramış ve kendisine Kuvayı Milliye'nin isteklerini aktarıp yardım talep etmiştir. Bu istekleri Atâ Efendi tarafından kabul edilir.

Ayrıca Yusuf Bey'in Adapazarı-Bolu mıntıkasındaki çalışmalarına ilişkin bilgileri de alarak Mim Mim grubunun emin elemanları aracılığıyla Anadolu'ya aktarır. Bu görüşmenin ardından Yusuf Bey, İstanbul'da silah bulmak ve bunların Anadolu'ya geçişini organize etmek için temaslarda bulunmaya devam eder.

Sirkeci'de bir dostuyla gazinoda konuşurken peşindeki Anzavur'un adamlarından Şah İsmail tarafından uzun süren bir takibin sonunda şehit edilir. Yusuf Bey'in Mim Mim Grubuna dahil olan yanındaki dostu da ağır yaralanır. Yusuf Bey'in ölüm haberini de Anadolu'ya yine Şeyh Atâ Efendi ulaştırır.

Yusuf Bey'in bu şekilde öldürölüşü, gizli örgütü intikam için biler. Bu ölüm haberini teşkilatla iyi ilişkiler içindeki Hakimiyeti Milliye Gazetesi "Vatan uğrunda hayatını feda eden şehitin intikamı elbet alınacaktır" diye verir. Aslında bu bir sinyaldir. Olay, İngilizler ve onların işbirlikçileri, ajanları ile Mim Mim Grubu arasında bir kan davasına dönüşür.

Yakalanan katil İngilizlerin araya girmesi ve Yusuf Bey'in kimliği nedeniyle göstermelik bir duruşma sonucu bırakılmak üzere hazırlanır. İngilizler bu olay için Babı Ali'ye Yusuf Bey için nerede görülürse öldürölmesi yolunda Padişah Fermanı bulunduğunu da hatırlatırlar.

Damat Ferit Paşa iktidarı katili serbest bırakacak bir de yargıç ayarlamıştır. Davanın olacağı gün Mim Mim Grubu, Kuvvacılar ve Çerkeslerden bir grup duruşma salonunu doldururlar. İngilizler tarafından mahkeme salonunun sarılması ve asker yığınağı yapılması, işbirlikçilerin ajanlarının koridorları tutması bu kalabalığı engelleyemez. Ancak İngilizler ve hükümet bir olayın çıkmasını da beklememektedirler.

Yargılama sonunda karar önceden belirlendiği gibi "Nefsi Müdafaa" olarak ilan edilir. İşte o anda kıyamet kopar. Salondaki kalabalık hınçla saldırır. Silahlar patlar. Şah İsmail aldığı kurşunlarla olduğu yere yıkılır. Kargaşa o düzeydedir ki Şah İsmail'i korumakla görevli İngiliz askerlerinin dahi yaralanmasına karşın kimin ateş ettiği belirlenemez. Tutuklamalar, işkenceler de sonucu değıştirmez. Hiç kimse kalabalıktan ateş edeni ya da edenleri görmemiştir. Olay böylece Mim Mim Grubu ve Kuvayı Milliye'nin gücünü ve yapabileceklerini dosta, düşmana gösterdiği bir hareket olarak geçer.

İstanbul Casus Kaynıyor

Başa Beyoğlu'ndaki Kroker Oteli olmak üzere İngiliz istihbaratının görev yaptığı bütün binalar, ayakkabı boyacısı, simitçi ve daha pek çok farklı görünümde ajan tarafından sürekli olarak izlenmiş, bu binaların çöpleri her akşam teşkilatın ajanları tarafından itinayla araştırılmış ve Millî Mücadele'yi önemli ölçüde etkileyecek pek çok istihbarat bilgisi çöpten çıkmıştır.

Mim Mim ve onunla bağlantılı olarak çalışan diğer grupların bir diğer önemli görevi de Anadolu'ya personel, silah, mühimmat ve teçhizat kaçırmaya işi olmuştur.

İstanbul'dan Anadolu'ya silah, personel kaçırılmasında kilit rol oynayan çulhacılar, dokumacılar, mavnacılar, gümrük hamalları, arabacılar, bahçıvanlar, motorcular, sandalcılar, mobilyacılar, Kapalıçarşı ve Mısır Çarşısı esnafı, tulumbacılar ve Sakalar Cemiyetleri ile bu cemiyetlerin üyeleri Mim Mim Grubunun aktif üyeleri olarak Millî Mücadele boyunca gece gündüz çalışmışlar ve büyük hizmetlerde bulunmuşlardır.

Deniz yolu Can damarları

Anadolu'ya geçecek olan personel, ilgili gruplarca bir güvenlik soruşturmasına tabi tutulur, temiz çıkarlarsa varacakları liman ve kontrol noktasında Askerî Polis Teşkilatının elemanlarına gösterilmek üzere kendilerine Felah ya da Hamza Grubunun mühürlediği seyahat belgeleri verdiğinden bahsetmiştik. Anadolu'ya geçişlerde deniz yolu kullanıldığında genellikle Fransız veya İtalyan gemilerinden ücreti karşılığı yararlanılırdı.

İngilizlerin Yunanlılar aracılığı ile Anadolu'da uyguladığı emperyalist politikayı kendi çıkarları açısından zararlı gören Fransız ve İtalyanlar, bu politikayı baltalamak için özellikle ulaştırma konusunda bizim teşkilatımıza destek olmuşlardır. İngiliz ve Yunan istihbaratı bir geminin içinde Anadolu'ya gitmek üzere Türk subaylarının, silah ve malzeme olduğunun tespitini yapıyor, ancak geminin İtalyan ya da Fransız bandıralı olması nedeniyle gemiye dokunamıyorlardı..

Özellikle İstanbul'da faaliyet gösteren Fransız "La Fransez" nakliyat şirketi ve bu şirketin müdürü Kalçi, şirkete ait gemilerle Mim Mim Grubuna büyük destek olmuştur. İstanbul'daki gruplar Tapa Fabrikası, Zeytinburnu, Karaağaç, Sultanahmet, Saraçhane ambarlarıyla Gülhane'deki levazım ambarlarında bulunan malzemeler ile İstanbul'da Türk ordusunun işine yarayabilecek her türlü malzeme, bu depoların iskelelerinden ve başka küçük iskelelerden gizlice motorlara yüklendikten sonra ya doğrudan Karamürsel ve İzmit Limanlarına naklediliyor

ya da motor ve römorkörler limanda bulunan Lâdil, Ararat, Jan, Ümit vapurları başta olmak üzere Türk, İtalyan ve Fransız gemilerine yükleniyor, buradan başta İnebolu olmak üzere Karadeniz limanlarına ulaştırılıyordu.

Silah ve mühimmat kaçırmada kullanılan motorlar hakkında düşmanın bilgi edindiği istihbaratı alınırsa motor bir gecede boyanıyor, adı değiştiriliyor ve ertesi gün bambaşka bir şekle sokulmuş halde dikkat çekmeden görevine devam ediyordu. Eğer İngiliz istihbaratı bir silah sevkiyatından haberdar olursa sevkiyattan vazgeçilerek ve yanlış istihbarat yağıdırılarak istihbaratı veren hakkında İngiliz makamlarının güveni ciddi bir biçimde sarsılıyor, İngiliz istihbaratçıları komutanlarının gözünde gülünç duruma düşürülüyordu.

Kahraman Mavnacılar

Mim Mim ve onunla bağlantılı olarak çalışan diğer grupların bir diğer önemli görevi de Anadolu'ya personel, silah, mühimmat ve teçhizat kaçırma işi olmuştur. İstanbul'dan Anadolu'ya silah, personel kaçırılmasında kilit rol oynayan çulhacılar, dokumacılar, mavnacılar, gümrük hamalları, arabacılar, bəhçıvanlar, motorcular, sandalcılar, mobilyacılar, Kapalıçarşı ve Mısır Çarşısı esnafı, tulumbacılar ve Sakalar Cemiyetleri ile bu cemiyetlerin üyeleri Mim Mim Grubunun aktif üyeleri olarak Millî Mücadele boyunca gece gündüz çalışmışlar ve büyük hizmetlerde bulunmuşlardır. Bu grupların içinde en önemli görev Mavnacılara aitti. Çünkü İstanbul'dan Anadolu'ya geçiş sadece deniz yoluyla yapılmaktadır.

Mavnacılar Cemiyeti, Anadolu'ya yapılan kaçakçılıkta en önemli görevlerden birini yapmış, Anadolu'ya silah ve malzeme kaçırarak teşkilatlara bütün imkânlarıyla yardım etmiştir. Mim Mim Grubu, çalışmaları sırasında takipçilere bir fişek bile yakalatmamıştı. Takip altında olduklarını anlayan mavnalar yakalanacaklarını anladıkları anda cephaneyi denize dökmüşler ve İngilizlerin eline geçmesine izin vermemişlerdir.

İstanbul'daki ambarlar ağzına kadar silah, mühimmat ve malzeme doluydu. Büyük Taarruz başladığı zaman bu ambarda

hiçbir şey kalmamıştı. Bu ambarla cemiyet, Anadolu ordusunu beslemişti. Mütareke döneminde ve İstiklal Savaşı'nda Mim Mim Grubu ve bu grupla uyum içinde çalışan diğer grupların çalışanları hakkında grubun başkanı Hüsamettin Ertürk şu değerlendirmeyi yapıyor: *"Bunlar kabadayı doğmuş ve öylece ölmeye yemin etmiş insanlardı. Bunlar, şehrin bir tarafında son derece uyanık ve sakın neticeyi bekliyorlardı.*

Merkezi Haliç kıyısında olan Mavnacılar Cemiyeti, Anadolu'ya yapılan kaçakçılıkta en önemli görevlerden birini yapmış, Anadolu'ya silah ve malzeme kaçıran teşkilatlara bütün imkânlarıyla yardım etmiştir. Mim Mim Grubu, çalışmalarını sırasında takipçilere bir fişek bile yakalatmamıştı. Takip altında olduklarını anlayan mavnalar yakalanacaklarını anladıkları anda cephaneyi denize dökmüşler ve İngilizlerin eline geçmesine izin vermemişlerdir.

Bu Mavnacılardan en önemlileri kardeş olan Kâmil ve Ali Efendilerdi. Bu iki kardeş Süleymaniye semtinde otururlardı. Büyük bir avlusu olan evlerinin mahzeninden Haliç kıyısına kadar uzanan Bizans döneminden kalma gizli bir geçit vardı. Anadolu'ya geçmek isteyenler önce Süleymaniye Camii'nde yatsı namazında bir araya gelirler daha sonra da namaz bitiminde 2-3 kişilik gruplar halinde bu evde bir araya toplanır, gecenin bir yarısında ise bu Bizans geçidi kullanılarak, Haliç kıyısına inilir ve kendilerini bekleyen mavnalara binerlerdi.

Kâmil ve Ali Efendiler defalarca kendilerine ait bu mavnalarla gerektiğinde insan gerektiğinde de silah ve mühimmat yükünü İşgal gemilerinin arasından ustalıkla geçirerek, Gebze'ye bağlı Hereke kıyılarına ulaştırmada çok başarılı olmuşlardır. Mavnacıların reisi Salih Kaptan'ın emirleri doğrultusunda hareket eden kardeşlerin mavnaları daha sonra İngilizler tarafından batırılmıştır. Onlar da mücadelelerine Herekeye bağlı Tavşancıl köyünde devam etmişlerdir.

Salih Reis...

Eski İttihatçı, İttihat Ve Terakki'nin ünlü ismi Kara Kemal Bey'in İttihat ve Terakki zamanında teşkilatlandırdığı "Mavnacıların başı Salih Reis'dir. Haliç'te, yani İstanbul'un Haliç'inde bir

askeri depo vardır. Önünde İngiliz askerileri nöbettedir. Salih Reis'e Dayı Maksut'tan Ankara'dan gelen bir emir ulaşmıştır.

Emir şöyledir: "...O silahlar Anadolu'ya gelmelidir..." Salih Reis, bu emri Dayı Maksut'tan alır almaz, Hemşinli Mehmed, Mustafa Kaptan, piyade teğmeni Eyüplü Kuvvacı Nazmî'yi bulmuştur. Emri iletmiştir. Ve bir gece o depoyu Kuvvacılar basmışlardı. İngiliz nöbetçileri bağlamış, depoyu boşaltıp, silahları Karadeniz takalarına doldurmuşlardı.

Karadeniz takaları gecenin karanlığında Haliç'ten süzöldüler. Liman'da kara dumanları savrulan emperyalizmin donanması vardı. Onların önünden geçtiler, eksozlarını denize vermişlerdi ki ses yapmasın. Ve Karamürsel'e gittiler. Silahlar oradan Anadolu'ya gönderildi. Dayı Maksut, ertesi gün bir Kuvva gizli merkezinden Anadolu'ya şifreyi gönderdi: "...İstenilenler yola çıkarılmıştır... Yeni emirlerinizi bekliyoruz..."

İşgalci emperyalizmin İstanbul'daki "Yüksek Komiserleri" öfke ile Sadrazam'ı çağırdılar. Onlar Sadrazam'a gitmediler. Sadrazam onlara geldi. Ateş püskürüyorlardı. "Yüksek Komiser"ler. Sonra Haliç'teki bir balıkçı yakalandı. Söyletmek istediler, söyletemediler. Yüksek Komiserler İstanbul'da işgal devriyesi sayısını artırdılar.

İstanbul'dan Anadolu'ya idarî tecrübesi olan şahıslar ve subayların geçirilmesi de bu gizli gruplarca gerçekleştirilmiştir. Bu sayede Anadolu'daki subay kadrosu ve idarî yönetici kadrosu tamamlanmıştır. Bu kaçırma işlerinde, Sandalcılar ve Mavnacılar Cemiyetlerinin de büyük rolü olmuştur. Bu Cemiyetlere bağlı liderlerin M.M. Teşkilâtı'ndan olmasına özen gösterilmiştir.

Bu özen, 2.3.1339 tarihli aşağıdaki belgede açıkça görülmektedir:

"İstanbul Müdafaa-i Milliye Hey'et-i Merkeziye Reisi İhsan Paşa Hazretlerine

Hamallar Kethüdası Salih Reis ve rüfekâsının muhakemesi intacına kadar Heyet-i İdaresinin İngilizlere mütemayil ellerde kalmasını mahzurlu gördüğümünden Sandalcılar, Mavnacılar Heyet-i İdareleri dahi dahil olduğu halde umumun Teşkilâtımıza merbut ve Heyet-i Merkeziye'ce müntehip kimselere tevdi

olunması için lâzım gelenler nezdinde teşebbüs al ifası zımında İstanbul Kumandanlığı'na işar kılınmıştır.

Keyfiyeti bittakip İstanbul'un tertibat-ı tedafüiyyesini duçar-ı halel etmemek ve İngiliz casuslarının Teşkilâtımıza sokulmasına meydan vermemek üzere Heyet-i İdarelerin daima metin ve sadık ellerde bulundurulmasına hasr-ı himmet buyurulmasını rica ederim.

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Müşir Fevzi"

Ayrıca M.M. Grubu'na Hamallar Teşkilâtı'nın büyük yardımları olmuştur. Bu Teşkilâtın önemini, M.M. Grubu Başkanı Hüsametdin Bey'in Demir Bey'e yazısındaki şu satırlar ortaya koymaktadır: "... *amele meselesinin kıymet ve ehemmiyeti ne derecelere kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Erkânıharbiye-i Umumiyesince taktir olunduğunu ordumuzun muhtaç olduğu ikmal işlerini temin ve vapurlara nakliyatta bu zevata merbut olduğunu, Hamallar Teşkilâtı'nın cansiperane hidematını yeni Müstantik Cevdet Bey'e bildirmek ve tenvir etmeniz muktezidir...*"

Sarıklı Casus Atâ Efendi

Üsküdar'da SultanTepesinin Bülbülderesine bakan yama-
cındaki Özbekler Dergâhı, İstiklâl Harbi sırasında, İstanbul ile
Anadolu arasındaki gizli haberleşmenin merkezi ve İstanbul'dan
Anadolu'ya gitmek üzere hareket edenlerin üssü olarak kulla-
nılmış ve Özbekler Dergâhının şeyhi Atâ Efendi bu dönemde
büyük fedâkârlık ve kahramanlıklar göstermiştir. Atâ Efendi
Üsküdar'daki Özbekler Tekkesinin son şeyhidir.

Şeyh Atâ Efendi, İstanbul'un İngilizler ve İtalyanlar tarafın-
dan işgal edildiği kara günlerde vatanı kurtarabilme çarelerini
araştırdı. İngiliz işgaline, ilk karşı koyma hareketi olarak "Ka-
rakol Cemiyeti"ni kuranlar arasında yer aldı. Temsil ettiği dînî
ve mânevî kıymetleri, vatanın selâmet ve kurtuluşuna vakfetti.
Kendisi gibi olan tasavvuf ehli ve âlim kimselerle elele vererek
en gözü pek gençlerin gösteremediği cesâreti ortaya koydu, kapı
kapı dolaşarak, birçoklarının ağızlarının açılmadığı o günlerde
müminlere ümit telkin etti, başına sarındığı yeşil destârı, sarığı
ve üzerindeki siyah cübbesi ile işgal kuvvetlerinin dikkatini çek-
meden çalışmalarını sürdürdü.

İşgal kuvvetlerinin evlerin haremine bile soktuğu yerli-
yabancı casuslar, ilk zamanlar tekke, mescid ve camilerden ve
dînî şahsiyetlerimizden şüphe etmiyorlar, Türk'ün bu manevî
öncülerini yakından tanımıyorlardı. Başı sarıklı, destârlı, üzeri
cübbeli olan bu vatanperver insanlardan olan Atâ Efendi, düş-
manların bu gafletlerinden istifâde etmesini bildi. Evlerde, câmi
ve mescidlerde müslümanlara cesaret veren ve onların işgal
kuvvetlerine karşı direnmelerini teşvik eden konuşmalar yaptı.
Mahallelerde tesiri büyük olan cami imamlarını safına alarak
onları silah ve cephanelerin naklinde vazîfelendirdi.

Gündüzleri insanlara nasihatlarıyla ümid telkin eden Atâ Efendi, gece olunca silâhlanıyor, Nakkaş Karakolundan Özbekler Dergâhına kadar olan yolları tutturuyordu. Silah ve cephaneler taşınıyor, oradan da Karakol Cemiyetinin fedaileri eliyle Büyük Çamlıca'nın arkasından dolandırılarak Libadî'deki göz doktoru Esad Paşanın çiftliğine aktarılmak üzere Kısıklı imamı Nûri Hocanın Libadî'deki evinin yanındaki mahzende saklatıyordu.

Münasip zamanlarda tomruk taşıyan arabaların alt bölümüne yerleştirerek Alemdağ'ında gizli karargah kuran millî kuvvetlere ulaştırılmasını sağlıyordu. Atâ Efendi, Özbekler Dergahında gizli bir hastane bile kurmuştu. Azgın Rum ve Ermeni çeteleriyle çarpışırken, düşman işgali altındaki cephane depolarını basarken yaralanan mücahidler burada yatırılıyor, gizlice gelen hamiyetli ve yardımsever doktorlar tarafından tedavî görüyordu.

Vurun Kahpeye

Atâ Efendinin asıl fedakarlığı, Anadolu'ya geçecek kimseleri dergahında barındırmasıydı. Birçok meşhûr ismi, onun dergahında misafir olmuşlar, daha sonra da müsait vakitlerde Ankara yolunu tutmuşlardı. Vurun Kahpeye isimli eseriyle, Atâ Efendi gibi düşünen ve yaşayan din adamlarını kötüleyen, onları İstiklal Savaşı aleyhindeymiş gibi gösteren Halide Edip Adıvar da, bu dergahta misafir olup, Anadolu'ya geçen kimselerdendi.

Atâ Efendi, Üsküdar'ın çarşı ve kahvelerini dolaşır, tesbit edilmiş parola ile Anadolu'ya gidecek kimseleri bulup dergahında toplardı. Sonra da bunları on beşer-yirmişer kişilik kabileler haline koyar, gerekli emniyet tedbirlerini aldıktan sonra Çamlıca'nın eteklerinden işgal mıntıkası dışına çıkarırdı. Her gün, Üsküdar'da dolaşırken kurduğu gizli cemiyet vasıtasıyla çeşitli haber'ler toplardı. Aklı bu haberlere göre hareket eder, Müslümanlara yol gösterirdi.

Atâ Efendinin dergahı bir posta merkezi gibi çalışırdı. İstanbul'dan Anadolu'ya, Anadolu'dan İstanbul'a en kritik haberler bu kanaldan ulaştırılıyordu. Bilhassa İstanbul'dan Anadolu'ya geçmiş olan Kuvay-ı Milliyecilerin, İstanbul'daki aileleriyle irtibatları en fazla bu posta vasıtasıyla temin ediliyordu. İstanbul'da,

Anadolu'nun hareketının adam ve silah ihtiyacını karşılamak üzere kurulan mahallî mukavemet ve faaliyet merkezleri ile de temasta bulunan Atâ Efendi, onların gönderdikleri adam ve silahları da kurduğu bu teşkilat sayesinde Anadolu'ya gizlice ulaştırıyordu. Atâ Efendinin talebeleri ve Özbekler Tekkesinin kahraman dervişleri Çamlıca eteklerine kadar sokulan milis kuvvetlerine yardım etmek, îcabında onları saklamak ve yaralılarına gerekli ihtimamı göstermek sûretiyle de faydalı oluyordu.

Tekkeyi İngilizler Basıyor

Özbekler Tekkesi en büyük tehlikeyi 1920 senesi Nisan ayında atlattı. Bahar ayının müjdecisi olan Nisan ayının ortalarında, Özbekler Tekkesi benzeri sık sık görülen müstesa gecelerinden birini daha yaşıyordu. Bütün odaları biraz sonra Anadolu yolculuğuna çıkacak misafirlerle doluydu. Bu misafirler arasında işgal kuvvetleri tarafından kapatırılan son Osmanlı Mebuslar Meclisinin bir kısım âzâları, üyeleri de bulunuyordu. Atâ Efendi ise dergahın bahçesinde bazı kimselerle oturuyordu. Çadırlaşmış ve çiçeklerle donanmış bir akasya ağacının altında, tatlı tatlı sohbet ediyordu. Etrafını saran ve onu dinleyen yolcuları konuşmalarıyla teselli ediyor, yüreklerine çöken ayrılık acılarını, gariplik duygularını unutturmaya çalışıyordu. Bu esnada Üsküdar camilerinde yatsı ezanı okunmaya başlamıştı. Atâ Efendi sustu, yanında bulunanlarla birlikte huzûr ve huşû içinde okunan ezanları dinledi.

Tam bu sırada Fıstıkağacı ile dergah arasındaki yol üzerinde gözcülük yapan bir derviş seluk soluğa bahçeye girdi. Yanına sokulduğu Atâ Efendinin kulağına eğildi ve fısıldadı: "Aman Şeyhim! Üsküdar'daki İtalyan polis kumandanı, yanında birkaç İngiliz zabıt ve polisi olduğu halde buraya doğru geliyorlar!.. Bilmem ki..." Şeyh Atâ Efendi dervişin sözünü bitirmesine meydan bırakmadı. Hemen yerinden fırladı. Bahçede ve odalarda kümelenen ve dertleşen misafirlerine koştu. Yaklaşan tehlikeyi haber verdi, alınması gerekli tedbirleri de hepsine ayrı ayrı bildirdi. İki dakika bile geçmemişti ki, bahçede sessiz bir hareket başladı. Anadolu'ya geçmek üzere orada bekleyen misafirler kendilerine kılavuzluk eden dervişleri takib ederek dergahtan,

set başına doğru sarkan ağaçlık ve fundalıklı yamacın üzerindeki dik patikalardan akmaya başladı. Sağa sola saparak, tarlaların kenarlarındaki çalılıklara sokulup, gözden kayboldular.

Böylece, sayıları otuzu geçen misafirler, tamamiyle dağıldı, dergah ve bahçe de her zamanki ıssız halini aldı. Dergah kapısından içeri dalan işgalci zabitlerle beraberindekilerden bir kısmı bahçe ve mezarlığa saldırdı. Bir kısmı da açık duran kapıdan dergahın içine daldı. Oda kapılarını tekmeleyerek açan ve içeriye dalan işgalciler, yüklük ve dolapları bile aradılar. Nihayet dergahın mescid olarak kullanılan büyük odasına daldılar. Karşılaştıkları manzara karşısında şaşırıp aptallaştılar. Çünkü Şeyh Atâ Efendi, gerisinde saf tutan dervişleri ile birlikte namaz kılıyorlardı. Aralarında yabancı kimselerin bulunmadığını gören ve biraz sonra bahçe ve mezarlıkta da kimsenin görülemediğini öğrenen işgalci zabitleri, uğradıkları başarısızlık karşısında, hırs ve hayretlerinden dudaklarını ısırıyorlardı. Kızgınlık ve hınç ile dergahtan uzaklaşmak zorunda kaldılar.

O gece Özbekler Tekkesinde atlattıkları büyük tehlike dolayısıyla sevinerek ayrılan yolcular ise, ertesi günün akşamı geç vakitte Çal köyüne ulaşır kurtuluşa erdiler. Onları takip eden ve Nal'a kadar uğurlayan Şeyh Atâ Efendi, her biri ile ayrı ayrı kucaklaşarak veda etti. Misafirler ona takdirdir bakışlarla; "Ne mutlu sana şeyhim. Kurtuluş savaşçılarına yaptığın bu büyük hizmetler, hiçbir zaman unutulmayacak ve milleti istiklale kavuşturacak, yıldızlar arasında Şeyh Atâ adı da daima hürmetle anılacak..." diyorlardı.

Anadolu'nun kurtuluş hareketinde, İstanbul ile Anadolu arasında köprü vazîfesi gören Özbekler Dergahının kahraman şeyhi Atâ Efendi, kurtuluş hareketi tamamlanmadan işgalciler tarafından tutuklandı. İngiliz İstihbarat servisi yetkilisi Harron Armstrong, Şeyh Atâ'nın tevkif edilip tutuklandığı zaman kendisiyle konuşmasından sonraki görüşleri için şu cümleleri kullandı:

"Bizler, Türk din adamlarının bu mevzûlarda faal rol oynayacaklarını asla tahmin etmiyorduk. Diğer araştırmalarımız, Türk mukavemet kaynaklarının meydana çıkarılması yolunda müsbet netice vermeyince, vaki ısrarlı ihbarları değerlendirerek, tekkeler, mescidler, camiler

gibi dînî yapılar üzerinde durduk ve din adamlarını takib ve kontrole başladık. Elde ettiğimiz bilgiler ve karşılaştığımız hakikatler bizleri hayrete düşürdü. Bu din adamları özellikle telkinlerle ve maneviyatı yükseltmekle yetinmemişler, fiilî olarak da mukavemet teşkilatı içinde vazîfe almışlardı. Halk üzerinde nüfuzları fevkalade olduğundan, üzerlerine aldıkları vazîfeleri başarıyla yerine getirmişlerdi. ”

İstanbul’un işgalden kurtarılması ve Kurtuluş Savaşının zaferle neticelenmesinden sonra dergahından ayrılmayan Şeyh Atâ Efendi, sessiz kalmayı tercih etti. Tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra, Şeyh Atâ Efendinin Anadolu Kurtuluş hareketinin üssü olarak kullandığı Özbekler Tekkesi de kapatıldı. Tekkenin tarihî kitabesi de çimento ile sıvanarak terk edilmiş bir halde bırakıldı.

İstanbul'dan Silah Sevkiyatı

İstiklal Harbindeki muvaffakiyetin başlıca sebeplerinden birisi de silah ve cephane temini meselesi olduğu ve bu hususta gösterilen büyük başarının, Türk Milleti'ne İstiklal Harbini kazandırdığı inkar edilemez bir gerçektir. Düşman işgali altında bulunan ve yerli halktan memleketin içinde bulunduğu durumu öğrenen ve onlardan yardım gören bir memlekette, bilhassa İstanbul'da kaçakçılık teşkilatı kurmak, Anadolu'nun ihtiyaç duyduğu her çeşit silah ve cephaneyi bu şartlar altında nakletmek son derece güç bir iştir. Fakat ölüm dahil her türlü tehlikeyi göze almış vatan evlatları, kurdukları mukavemet ve istihbarat teşkilatlarıyla gereken tedbirleri almış, ellerindeki mevcut imkanları sonuna kadar kullanarak, Anadolu'ya silah, cephane, mühimmat ve subay kaçırmışlardır.

Aslında bütün bu işlerden İstanbul Hükümeti'nin haberdar olmadığını söylemek çok güçtür. Bilhassa 21 Ekim 1921 tarihinde kurulan Tevfik Paşa kabinesinde önce Dahiliye, sonra Hariciye Nezaretî'ne getirilen Ahmed İzzet Paşa ve Harbiye Nazırı Ziya Paşa, Millî Mücadelenin en zor dönemlerinde Anadolu'ya ve gizli teşkilatlara yardım yapmaktan çekinmemişlerdir. Müşir Ahmed İzzet Paşa, Son Osmanlı Hükümeti'nde Hariciye Nezaretî'ne geçer geçmez, Millî Mücadele'de büyük zararları olan, İstanbul Polis Müdürü Tahsin Bey'i görevinden azlederek, yerine İstanbul Merkez Kumandanı ve aynı zamanda Millî Müdafaa Teşkilatı Merkez Heyeti Başkanı miralay Esad Bey'i tayin etmiştir.

Harbiye ve Hariciye nezaretlerinde yapılan değişikliklerin yanında, Ankara Hükümetinin Fransızlar'la yaptığı Ankara Antlaşması ve Esad Bey'in İstanbul Polis Müdürlüğü'ne getirilmesinden sonra Anadolu'ya yapılan silah sevkiyatında büyük

artışların olduğu gözlenmektedir. Bu sevkiyat ve kaçakçılık İstanbul Hükümeti'nin bilgisi ve müsaadesi altında, Harbiye Nezareti ve İstanbul Polis Müdürlüğünün desteği ile gerçekleşmiştir. Bu teşkilatlarla sık sık görüştüğü anlaşılan Harbiye Nazırı Ziya Paşa, miralay Esad Bey'le birlikte teşkilata mümkün olan her türlü yardım ve kolaylığı yapmıştır.

Sakarya Muharebesi öncesi Türk ordusunun durumu pek iyi değildi. 1921 yılı içerisinde İnönü ve Eskişehir - Kütahya muharebeleri yapıldığı için, mühimmat ve para sıkıntısı had safhadaydı. Batı cephesinde alınan tedbirlerle biraraya getirilen 200.000 civarında askerin elbiseleri İtalyanlar'dan, Fransızlar'dan ve yurt içinden temin ediliyordu. Taarruz edileceği ve birkaç meydan muharebesi yapılması ihtimal dahilinde olduğu için, bu askerlerin silah, cephane ve teçhizatının noksansız olması gerekirdi. Bunları tümüyle karşılamak ise imkansızdı.

Millî Müdafaa Vekili Fevzi (Çakmak) Paşa, bütün gücüyle ordunun noksanlarını gidermeye çalışıyorsa da, eldeki mevcut imkanlara nazaran böyle bir taarruz hareketinin o günlerde yapılması uygun görünmüyordu. Halbuki İstanbul depolarında, millî ordunun muhtaç olduğu her çeşit silah, cephane ve malzeme vardı. Ancak müttefiklerin muhafazası altında bulunan bu depolardan faydalanmak adeta imkansızdı. Bununla beraber İstanbul'da çeşitli adlar altında faaliyet gösteren Millî teşkilatlar, bu depolardan kaçırdıkları veya başka yollarla sağladıkları silah, cephane ve harp malzemesini öteden beri Anadolu'ya gizlice yollamaktaydılar. Kaçırılan silah, cephane ve malzemeler küçümsenmeyecek derecede idi. Üstelik İngilizlerin muhafazası altında bulunan bu silah depolarından yapılan kaçakçılık akıllara durgunluk verecek niteliktedir.

Düşman Donanmasının Gözü Önünde

Nitekim tarihe mal olmuş bir vesikaya nazaran, Beylerbeyi'nde Kuleli Askerî İdadisi tarafından kullanılan Jandarma Zabıt Mektebi'ndeki deponun kapısı kırılarak, içerisindeki silah ve cephanenin tamamı götürülmüştür. Jandarma Zabıt Mektebi Muhafız Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Behzad Bey'in raporuna göre olay şu şekilde cereyan etmişti:

2 Mayıs Cumartesi günü akşamı 11.00 sularında subay ve sivil şahıslardan oluşan bir grup mektebin bulunduğu sahile bir çatana ile yanaşmışlardır. Bu şahıslar, mektebin bir kısmında bulunan Kuleli İdadisi talebesine, depoda bulunan silahların müsadere edileceğini ve bu sebeple Harbiye Nezareti tarafından bu silahları almakla vazifelendirildiklerini söyleyerek, depodanın kapısını kırmışlar, mevcut silahların tamamını çatanaya yükleyerek, bilinmeyen bir semte hareket etmişlerdir. Bunun üzerine tahkikat için, muavini ile birlikte olay yerine giden yüzbaşı Behzad Bey'in tutmuş olduğu raporun bir sureti Umum Jandarma Kumandanlığı tarafından 22 Mayıs 1921'de Dahiliye Nezareti'ne sunulmuştur.

Dahiliye Nezareti ise, depodan kaçırılan silahlar hakkında yapılan tahkikatın neticesini bildiren evrak, zabıt varakası ile kaçırılan silahların cins ve miktarlarını gösteren cetvelin birer suretlerini 28 Mayıs 1921 tarihinde Sadaret Makamına ve Harbiye Nezareti'ne göndermiştir. Bu zabıt varakasına göre, silah deposunun kapısındaki demirlerin takriben 2 cm. çapında ve 1, 5 metre boyunda bir demirle zorlanmak suretiyle kırılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Çünkü bu iş için kullanılan demir eğrilmiş bir vaziyette bulunmuştur. Depoda yapılan araştırmada ise, silahlıkları tamamen boş, zeminin muhtelif yerlerinde birtakım kasatura, fişenk ve kayışların bulunduğu, depodaki elbise dolaplarının da kapaklarının açık ve içindekilerinin yerlere dökülmüş bir durumda olduğu görülmüştür. Belgeden anlaşıldığına göre, depodaki silah ve cephaneyi korumakla görevli hizmetkarlardan Zekeriya'nın binanın üst katında namaz kılmakta olduğu ve İbrahim'in de ahırda bulunduğu bir sıra da, sahile yanaşan bir motordan çıkan zabıt ve sivil şahısların teşkil ettiği bir grup, kütüphane koridorunda bulunan pencerenin alt çerçevesini yerinden çıkararak içeriye girmişlerdir. Diğer bir grup ise silah deposunun kapı demirlerini kırarak bütün silahları alıp götürmüşlerdir.

Ancak bütün bu işler olurken, deponun muhafazası için görevlendirilen her iki hizmetkarın da olay sırasında meşgul bulunması ve hiçbir şey duymamış olmaları biraz düşündür-

rücüdür. Olaydan hiçbir şekilde haberdar olmadığını söyleyen hizmetkarlardan Zekeriya, namazdan sonra her zamanki gibi bina müstemilatını teftiş ettiği bir sırada, pencere önünde toplanmış olan bir grup öğrenciye ne olduğunu sorduğunda, mektebin sahiline yanaşan bir motordan birçok zabıt ve sivilin çıkararak, depoda bulunan silahların “kuvve-i i’tilafiye” tarafından müsadere edileceğini ve bunun için mezkûr silahların götürülmesine Harbiye Nezareti tarafından görevlendirildiklerini söyleyerek, silahları alıp götürmüş oldukları cevabını almıştır.

Ancak öğrencilerin silahların götürülmesi sırasında, deponun kapısının zorla kırılarak açılmasına tepki göstermemeleri ve depoyu korumakla görevli memurları olaydan haberdar etmemeleri, nihayet Jandarma Zabıt Mektebi muhafız bölüğü kumandanı ve yardımcısının olay yerine her iş bittikten sonra gelmeleri, gelişmelerin seyrine bakılırsa, silahların kaçırılma işinin tamamen planlı bir hareket olduğu ve içerden destek alındığı izlenimini vermektedir. Nitekim öğrencilerden bazıları nezdinde yapılan hususi tahkikat neticesinde olaya şahit olmadıkları cevabı alınmışsa da, öğrencilerden üçünün olay gecesi aynı motorla firar etmiş olmaları bu kanaatimizi kuvvetlendirmektedir.

Ne Kadar Tedbir Alsalar da

İstanbul’daki depo ve cephaneliklerden silah kaçırılması İngiliz ve Fransızların denetimlerinin artmasına sebep olmuştur. Nitekim, İstanbul’un işgalini takip eden dönemde İngilizler İstanbul’daki depolara zaman zaman müdahale ederek zorla silah almaya başlamışlardı. İngilizlerin cephanelik baskınları yanında Fransızların da geri durmadıkları görülmekte idi. Fransızlar, Ankara hesabına çalışan Teşkilat-ı Mahsusa lideri Süvari Albayı Hüsamettin (Ertürk) Bey’in İstanbul’dan silah kaçırma teşebbüslerine karşı gerekli tedbirlere başvurmakta idiler.

Hatta bu silahların Türklerin eline geçmemesi için zaman zaman cephanelik ve depolarda İtilaf güçlerince çeşitli patlamalar gerçekleştirildiği bilinmekte idi. Öte yandan İngilizler ise, İstanbul’daki depolarda bulunan Rus yapımı silahların Anadolu’ya kaçırılmasına yönelik bilgiler alınca hemen harekete geçerek bu silahlara el koymaya başlamışlardır.

İtilaf İşgal Kuvvetleri komutanlığının İstanbul'daki etkinliğini ortadan kaldırmak veya sekteye uğratmak amacıyla kim zaman Türk İstihbaratına bağlı gruplar tarafından bir takım girişimlerde de bulunulmuştur.

İşgal Kuvvetleri Başkomutanı General Harington, Harbiye Nezaretine gönderdiği Eylül 1921 tarihli bir ültimatomunda, kendilerini devirmek amacıyla faaliyette bulunan bir teşekkül oluşturulduğundan bahsederek, bunların derhal yakalanarak kendilerine teslimini istiyordu.

General Harington muhtırada, bahse konu cemiyetin, İstanbul'da bir ihtilal çıkarmayı amaçladığını belirterek, İşgal kuvvetleri denetimi altında bulunan silah ve cephaneyi kaçırmak istediklerini, İtilaf Devletleri askerleri arasında bozgunculuk çıkardıklarını, önde gelen İtilaf Devletleri komutanlarını öldürmek istediklerini ifade ederek, örgüt üyelerinin isim ve künyelerinin kendinde saklı olduğunu belirterek Osmanlı Genelkurmayından bu konuda tedbir almasını istemekte idi.

Ayrıca örgüt üyelerinin Ankara menfaatine çalıştıkları, bu maksatla silah ve cephaneyi ele geçirmek istediklerini de ifade etmekte idi.

Gerçi General Harington, Osmanlı Genelkurmayına ne kadar baskı yapsa da bu örgütün tespit edilmesi ve yakalanması pek mümkün değildir. Ankara'da kurulmuş olan TBMM hükûmeti merkezli olarak teşkil edilen ve İstanbul'da faaliyet gösteren gizli grupların üyeleri arasında İstanbul'un her kesim halkından kişiler bulunmaktadır. Bundan dolayı İtilaf İşgal Orduları Başkomutanlığının bu örgütü çökertmesi şimdilik mümkün görünmemektedir.

İşgalcilere Casusluk Dersi

İstanbul bütün bu çekişmelerin ve fırtınaların ortasındadır. İngiliz gizli servisinin İstanbul'daki liderlerinden Binbaşı Hey 1921 yılının sıcak bir yaz günü Fransız servisinin ikinci bürosunun şefi Albay Blanc'ın yanındaki Türk kadınla, Tokatlıyan' da ne yaptığını merak etmiştir. Kadın oldukça güzeldir. Sadık arkadaşı Cengiz'den kadının kimliğini öğrenmesini isteyen Hey, Blanc'ın

Anadolu'ya silah kaçırdığını biliyordur. Ve tetikte beklemektedir. Sonunda istediği yanıt Cengiz tarafından kendisine aktarılır:

Tokatlıyan Otel'i'nin terasında Albay Blanc ile oturan kadının adı Cemile Hanım'dır. Türkiye'nin eski Atina Büyükelçisi' nin kız kardeşidir. Maçka'da oturur ve 26 yaşındadır. Kadın, Blanc ile eğlenmemekte, görevini yerine getirmektedir. Görevi Blanc ile Anadolu'ya yapılacak silah sevkiyatını konuşmaktır. Binbaşı Hey olayı anlamıştır. İngiliz servisi alarma geçirilir. Fransız Albay silah sevkiyatında yakalanacaktır. Tabii Cemile Hanım'ın da gözünün yaşına bakılmayacaktır.

İngiliz ajanları Boğaza doğru yolalan görünüşte masum bir Fransız Şilebini belirlemişler ve gözaltına almışlardır. Şilebin kaptanı ile Cemile Hanım arasındaki bir görüşme de İngilizlerce saptanmış ve bir kısmı dinlenmiştir. Boşaltma ertesi gece yapılacaktır ve Cemile'nin ışık işaretleri Fransızlara yol gösterecektir.

İngiliz Binbaşı Cemile'nin göz hapsine alınmasını ve sıkı bir şekilde izlenmesini ister adamlarından. Beklenen gün gelmiştir. Hey ve aynı teşkilattan albay Maxfield o gün Tarabya Palas'ın bahçesinde diğer ajanlarla birlikte Cemile Hanım'ın çıkışını beklemektedirler.

Cemile gece saat 21.00'de otelden süzülerek, kapıda kendisini bekleyen arabaya yönelir. Fırtına vardır. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaktadır. Otomobilin şoför koltuğunda Albay Blanc'ın bir adamı vardır.

Otomobil hızla hareket eder. Arkasında İngiliz gizli servisinin araçları bulunan Fransız otomobili İstanbul'un eski mahallerinden birinde Albay Blanc'ın randevu yeri olarak kullandığı bir evin önünde durur. Cemile koşarak eve girer, birkaç dakika sonra çıkar. Takip yağmura, bozuk yollara karşın son sürat devam eder.

Bu sırada Boğazdaki Fransız şilebi bütün lambaları sönmük olarak karanlıkta yol alır. Cemile kıyıya varır, bir süre sonra Cemile ile şilep arasında beklenen ışık işaretleri başlar. Cemile'yi takipteki 4 İngiliz arabasındakiler inerler ve üzerlerine yağın yağmura aldırmadan siper alırlar.

Binbaşı Hey müdahaleye hazırlanırken üzerlerine çevrilen ışıldağın aydınlatmasıyla irkilir. Bu sırada yaylım ateş başlamıştır. İngilizler karşılık verir. Bir süre devam eden ateş sırasında isabet alan ışıldak kırılır. Silahlar susar. Hey'in arabaları mahvolmuştur. Cemile'nin arabasına doğru koşar, öfkeyle bağırmaya başlar. Şöför gayet soğukkanlı kendisinin bir Fransız olduğunu ve arabada da bir Türk diplomatın kızkardeşinin bulunduğunu belirterek, "Ben hanımın şoförüym. Işıldağımızı neden kırdınız" diye sorar. İngiliz' in şaşkın bakışları arasında şoför devam eder:

"Bizim hanımın romantik kaprisleri vardır, bir Fransız gemisinde kaptan olan sevgilisine, projektörün ışıklarıyla veda edeceğine söz vermişti. İşte kırdığınız o projektördür." Hey, sırlıklam bir durumda, ne yapacağını bilemeden herkesi gözaltına alıp, yaralı adamlarını toplayıp merkezine döner. Cemile' yi bir büroya alır. Aydınlık odada Cemile Hanım'ın peçesini kaldırır. Önce sararır, sonra morarır. Karşısında Blanc'ın ortağı Cemile değil, adının Ahmet olduğunu gülererek söyleyen bir Arap durmaktadır. İngilizler için iş işten geçmiştir.

Cemile Hanım bir başka sahilde boşalttığı silahları çoktan Anadolu yollarına çıkarmıştır bile. Bu ve benzeri olaylarla ve can alıp can vererek devam eden mücadelede gizli teşkilatlar hep odakda yer alırlar...

İstanbul Hain Kaynıyor

İstanbul'daki teşkilatlar İngiliz istihbaratından bu raporla birlikte aynı gün bir başka bilgi daha sızdırmışlardır. Bu da Altunizade'de oturan ve İngilizlere casusluk edip, evine İngiliz zabıtlarını alan Belkis Hanım adında birinin adres ve fotoğrafıdır. Birkaç gün sonra İstanbul'dan Anadolu'ya cephe kaçırırken yakalanan bir kaçakçı moturunu ihbar edeninin de kimliği 7 Eylül 1921'de saptanır. Bu eski bahriye subaylarından ve Reji Örgütünde Kolbaşılık eden Kasımpaşalı Haydar'dır.

İstanbul satılmışların, casusların kaynadığı bir kenttir. Dönem istihbarat servislerinin saptadığı bir başka hain de Uskumruköy, Domuzdere ve Hisarkaya'ya gönderilmek üzere silah çıkartıldığını İngilizlere haber veren Değirmendereli Çerkes

Kazım'dır. Eski polis m¼d¼r¼ Tahsin ise uzun s¼re izlenir ve iki akşamda bir Maksivel adlı İngiliz'e Kuvvacılar hakkında rapor verdiği saptanır.

Bu d¼nemde İstanbul'da kaçakçılık olaylarında kullanılan ç¼p arabalarını da bir hain İngilizlere ihbar eder. Bu kişinin adı kayıtlara Saffet olarak geçer. İstihbarat birimleri çalışmaktadır. Bu d¼nem içinde askeri istihbaratın yanı sıra polis istihbaratı ve güçleri de casuslar savaşında önemli görevler gerçekleştirmişlerdir.

Emirberlerin Meşhur Karaağaç Operasyonu

Karakol Teşkilatının yaptıklarının ardından Mustafa Kemal ve arkadaşlarını iç istihbarata yöneltmiş, bu da doğal olarak Askeri Polis Teşkilatı'nın yetkilerinin artırılması sonucunu doğurmuştur. Teşkilat bir ara iç ve dış güvenliğin ve casusluk şebekesinin tek üst mercii haline gelmiştir. Teşkilat yabancı gazeteleri inceleyip raporlar da hazırlar. İrtibat zabitleri ise sivil olarak ordu içinde inceleme yapmışlardır. Güvenlikle ilgili bütün raporlar Askeri Polis Teşkilatında toplanmıştır. Ve burada analiz edilmiştir. Savaş içinde olunması bu teşkilatın çalışmalarında son derece ileri giden yetkilerinin kullanımında belirli ölçülerde anlayışı da beraberinde getirmektedir.

Bu denli yetki genişliği ile donatılan teşkilatın bazı memurları halk arasında adeta korku salmıştır. Zaman zaman eğlence için görevlerini ikinci plana atan memurlar hakkında şikayetler olmuştur. Halkın resmi makamlara yaptığı şikayetlerde teşkilata bağlı bazı subayların "karı" oynattıkları ve "gürültü yaptıkları" dile getirilmiştir. (P) teşkilatı zaman zaman ihtiyacına göre İçişleri ya da Dışişleri Bakanlıklarına müracaat ederek buralardan eleman talep etmiştir. (P) teşkilatı güvenilir bulduğu kimselere vesikalar da verir.

Teşkilat, kurulmasının üzerinden kısa bir zaman geçmesine karşın çok önemli görevleri yerine getirir.

Muhtelif yerlerde birbirini izleyen baskınlar, İstanbul Hükümeti'yle İşgal kuvvetlerini bir hayli bunaltmıştı. Bunlardan en önemlisi Haliç Sütlücesindeki Karaağaç baskınıdır. 1920 yılının Ekim ayına rastlayan bu baskında teşkilatının

İstanbul kanadı büyük bir başarı elde etmiştir. Bir film senaryosunu andıran baskını gerçekleştirenler daha sonra olayları anlatırlar.

Karaağaç baskınına katılan teşkilat üyelerinden bazıları şunlardır:

“Topkapılı Mehmet Bey, Sandalcılar Kahyası Rizeli Şahinoğlu Ali Osman Kahya, Pazarlı Eyüp Reis oğlu Mustafa Kaptan, Pazarlı Baba oğlu Ahmet Kaptan, Jandarma Hasan, Tahsin, Hemşinli Mehmet ve Mahmut kardeşler, Fidan Ali, Zavanalı Hayrullah ve Osman, Rüştü, Zeki, Keskin Osman, Rizeli Kazım, Kemeñceci Kara Salih, Balıkçı Osman, Hurmacıoğlu Mustafa, Yomralı Cafer, Rizeli Porsun Çavuşu Mehmet ile Hemşinli Tahsin (Daha sonra bu iki teşkilat mensubu İngilizlerce öldürölürler) Hemşinli Abdullah, Kürt İsmail, Kunduracı İzmirli Mehmet, Hemşinli Mehmet, Çapalacı Pir Usta, Galip, Sarı Mahmut”

Görölldüğü üzere Emirberlerden oluşan bu dönemin gözüpek teşkilat üyeleri İstanbul’da Kantarcılar’daki Havuzlu Han’da toplanır ve kararlarını burada alırlar. İşgal güçleriyle varılan anlaşmalar gereğı Türk askerinden toplanan silahlar Zeytinburnu, Ahırkapı ve Karaağaç daki depolarda saklanmaktadır. Yine Havuzlu Han’da yapılan bir toplantıda bu depolardan Karaağaç’ın basılmasına ve eldeki silahların Anadoluya sevkedilmesine karar verilir. Ankara’dan gelen bilgiler bu silahlara olağanüstü ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

İşgalcileri Şok Eden Baskın

Baskının yapılacağı gün Fener ile Cibali arasındaki Ayakapı iskelesinde, Çilingir Hasan’ın kulübe biçimindeki kahvehanesinde bir araya gelen baskıncılar öğlene kadar tavla ve iskambil oyunuyla vakit geçirirler.

Hareket gece yarısı başlayacaktır. Kendilerini sahilde Mustafa kaptanın “Avniye” ve Ahmet kaptanın “İsmet” adlı motorları alesta vaziyette beklemektedirler.

Her şey bütün teferruatıyla inceden inceye düşünülmüş, çıkacak herhangi bir aksiliğe karşı da, gözcüler baskına katılacak

olanların bulunduğu kahve ve motorlara giden bütün yolları kontrol altında tutmaktadırlar. Yoksa en küçük bir sezilme, hepsinin hayatına mal olabilirdi.

Öğlen saatlerinde birer ikişer kahveden çıkan teşkilat mensupları sessizce motorlara ulaşp ambarlarına sinerler. Az sonra da yapılacak baskını yönetecek olan Ali Osman Kahya da geç vakit birkaç adamıyla birlikte Yağkapanı'ndan sandalla motorların yanına ulaşır.

Motorlar gece yarısı hareket eder ve eksozlarından çıkan sesler, Haliç'in sessizliğinde yayılmaya başlarken. Kahramanlarımız hedefe doğru yol alırlar.

İngiliz karakol gemilerine rastlamadan sakın denizi yararak bulutsuz havada Karaağaç iskelesine ulaşırlar. Motorların yavaşmasıyla birlikte kendilerine karadan bir adamın bağırdığını duyarlar:

" Yaklaşmayın yasaktır."

Bu depoyu bekleyen Türk nöbetçilerden biridir. Elindeki tüfeğı doğrultup habire bağırılmaktadır. Kıyıya ilk atlayan Mustafa Kaptan olur. Nöbetçiyi iknaya uğraşır.

Ancak bu sırada nöbetçi Türk komutanını çağırmaı başarmıştır. Gelen Eyüplü Nazmi adındaki Teğmendir. İki Türk askerinin de depo kapısındaki mühürlerin sökülmesine ilişkin ısararlara verdikleri yanıt olumsuzdur. Ancak Motorlardaki teşkilat mensupları ve sempatizanları bu itirazlara aldırmaıyıp, kapıları kırarak depoya doluşurlar.

Her adam 3 tüfek taşıyacaktı. Fakat kahramanlarımız bu miktarı çok az görürler. Ancak vakitleri de kısıtlıdır, yapılacak bir şey yoktur derken, sırtlarda onları izlemekte olan Yemiş iskelesinin hamalları birden depo ile motorların arasına doluşurlar. Bir anda ortalık bugün için doğduklarına inananların depo ile motorlar arasında geliş, gidişleriyle arı kovanı halini alır. Kucak kucak taşınan silahlarla her iki motor bir saat içinde tamamen dolar. Üzerlerine saman örtölerek branda da çekilen motorlar harekete geçerler.

Bu sırada etkisiz hale getirilerek motorların başaltına sokulan nöbetçiler Jandarma Hasan'ın gözetimi altındadırlar.

Silahların yüklenmesinden sonra motorlarla gelenlerin çoğu Okmeydanı ve Zindanarkası istikametinden şehre dönerler. İşin zor kısmı bundan sonradır. Çünkü iki motorun Haliç'ten bir an önce çıkıp Karamürsel'e varması gerekmektedir.

Ancak İngiliz karakol gemileri devriye gezmektedir. Mustafa Kaptanın Haliç'ten çıkış için " *Bir mucize gerek*" sözleri duyulduğunda, Eyüp sırtlarından Haliç'e doğru bir sis tabakasının yayıldığı görülür. Bunu gören Ali Osman kahya sevinçten ağlarken:

"İşte beklediğimiz mucize. Allah bizimle beraber olduğunu gösteriyor. Rotamız Karamürsel. Yolda aksilik çıkarsa batırmadan tekneleri terk etmek yok" talimatını verir.

İşgal yıllarında Galata Köprüsünün giriş gözlerinden biri sürekli olarak kapalı tutulmaktadır. Diğeri de birer haftalık sürelerle İngiliz, Fransız ve İtalyan gemilerinin denetimine bırakılır.

O gece nöbet Fransızlardadır. Bu özellikle seçilen bir gündür. Çünkü Fransızlar İngilizlere ve uyguladıkları siyasete karşı Türklerin bu tür eylemlerine göz yummaktadırlar. Kurtuluş savaşı sırasında Fransızların, İngilizlere karşı bu tür tutumları sıkça gözlenmiştir.

Türklere Ermeniler de Destek Verdi

Bu harekete katılan iki Ermeni yurttaş, Keresteci Gabriel ile Kirkor, Fransızlarla gerekli irtibatı sağlarlar. Görüşmelerin ardından Fransız gemileri Türk motorlarına yol verir. Bu iki Ermeni asıllı Türk, İngilizlerce çok güvenilir kişiler olarak bilinirler. Ancak aslında Gabriel ile Kirkor Emirber grubu içinde teşkilatı için çalışan ajanlardır. Sadece (P) teşkilatı için değil diğer Türk direniş örgütlerine de yardım etmektedirler.

Özellikle İngilizlerin Türklere ve gizli teşkilata karşı girişecekleri baskınlarını bu iki Ermeni asıllı Türk vatandaşları önceden haber verirdi.

O dönem en çok korkulan kişi bir Türktü. Köprü Kolcusu Haydar adlı bu kişi, çok sayıda teşkilat üyesinin canını yakmıştı. Hain olarak adlandırılıyordu.

Ermeni asıllı Türklerin yardımı ve Fransızların gözyummasıyla köprüden kazasız belasız geçen motorlar Sarayburnu yolu ile Adaların önüne ulaştıklarında İngiliz devriye gemilerinden hiç ses çıkmamıştı. Ancak, Darıca önlerinde karşılaşılan bir İngiliz devriye gemisinin yarattığı panik, baskıncılar tarafından unutulacak gibi değildir.

Avniye motoru arızalınınca, diğer motor da ona yanaşmak ve yedeğine almak istemiştir. Ancak İngiliz devriye gemisi tam bu sırada üzerlerine doğru gelir. İsmet adlı motor bunun üzerine durmadan yoluna devam eder. Avniye'nin tamiri devam ederken teknedekiler de en kısa sürede motoru nasıl batıracaklarının hesaplarını yaparlar. Ancak korkulan olmaz. İngiliz savaş gemisi yanlarından geçip gider. Tamir edilen motor yoluna devam edip diğer motora yetişmek üzere yol alır. Her iki motor da Karamürsel iskelesine yanaşır.

Karamürsel köylüleri silahların indirilmesinde ve sevkinde canla başla çalışırlar. Yüklenen kağnılar, yaylılar silahları Anadolu içlerine doğru yola çıkarırlar. Silahlar Deli Halit komutasındaki bölge birliklerine ulaştırılır.

Yükleme organizasyonunu, Polis teşkilatı'nın bölge şefi Yüzbaşı Tevfik yapar. Ertesi gün İstanbul gazeteleri Karaağaç baskınını manşetten duyururlar. İngilizler Türk yetkililere bir protesto notası verir ve faillerin derhal yakalanmasını isterler. Bu sırada kendi gizli servislerinin belirlediği yerleri basarlar.

Bunlar arasında teşkilatın önemli adlarından Pir Usta'nın Çeşnemeydanındaki dükkanı ile Taksim'deki evi vardır. Ancak baskından daha önce haberdar olan teşkilat, Pir Usta'yı Yalova'ya kaçırmıştır. Pir Usta daha sonra Yalova ve yöresindeki çete organizasyonlarına katılır.

Teşkilat istihbarat çalışmalarında da önemli yol katetmiştir. İngilizler, Fransızlar, Sovyetler, İtalyanlar ve özellikle de Yunan'lılar hakkında oldukça geniş bilgiler elde edilmiştir. Düzenli ve sağlıklı rapor hazırlanması geleneği istihbarata kazandırılmıştır. Ayrıca propaganda konusunda da düşmanla mücadele edilir. İngilizlerin, Yunanlıların dağıttığı bildirilere karşı bildiriler hazırlanıp dağıtılır.

Rüşvet Alan İşgal kuvvetleri

Anadolu'ya geçecek olan personel, ilgili gruplarca bir güvenlik soruşturmasına tabi tutulur, temiz çıkarlarsa varacakları liman ve kontrol noktasında Askerî Polis Teşkilatının elemanlarına gösterilmek üzere kendilerine Felah ya da Hamza Grubunun mühürlediği seyahat belgeleri verilir. Sonra da gene bu gruplarca eş güdümlü olarak kara ya da deniz yoluyla Anadolu'ya ulaştırılırlardı. Deniz yolu kullanıldığında genellikle Fransız veya İtalyan gemilerinden ücreti karşılığı yararlanılırdı.

İngilizlerin Yunanlılar aracılığı ile Anadolu'da uyguladığı emperyalist politikayı kendi çıkarları açısından zararlı gören Fransız ve İtalyanlar, bu politikayı baltalamak için özellikle ulaştırma konusunda Türk istihbaratına destek olmuşlardır. İngiliz ve Yunan istihbaratı bir geminin içinde Anadolu'ya gitmek üzere Türk subaylarının, silah ve malzeme olduğunun tespitini yapıyor, ancak geminin İtalyan ya da Fransız bandıralı olması nedeniyle gemiye dokunamıyorlardı..

Özellikle İstanbul'da faaliyet gösteren Fransız "La Fransez" nakliyat şirketi ve bu şirketin müdürü Kalçi, şirkete ait gemilerle Mim Mim Grubuna büyük destek olmuştur. İstanbul'daki gruplar Tapa Fabrikası, Zeytinburnu, Karaağaç, Sultanahmet, Saraçhane ambarlarıyla Gülhane'deki levazım ambarlarında bulunan malzemeler ile İstanbul'da Türk ordusunun işine yarayabilecek her türlü malzeme, bu depoların iskelelerinden ve başka küçük iskelelerden gizlice motorlara yükledikten sonra ya doğrudan Karamürsel ve İzmit Limanlarına naklediliyor ya da motor ve römorkörler limanda bulunan Ladil, Ararat, Jan, Ümit vapurları başta olmak üzere Türk, İtalyan ve Fransız gemilerine yükleniyor, buradan başta İnebolu olmak üzere Karadeniz limanlarına ulaştırılıyordu.

Silah ve mühimmat kaçırmada kullanılan motorlar hakkında düşmanın bilgi edindiği istihbaratı alınırsa motor bir gecede boyanıyor, adı değiştiriliyor ve ertesi gün bambaşka bir şekle sokulmuş halde dikkat çekmeden görevine devam ediyordu. Eğer İngiliz istihbaratı bir silah sevkiyatından haberdar olursa sevkiyattan vazgeçilerek ve yanlış istihbarat yağdırılarak

istihbaratı veren hakkında İngiliz makamlarının güveni ciddi bir biçimde sarsılıyor, İngiliz istihbaratçıları komutanlarının gözünde gülünç duruma düşürülüyordu.

İstihbaratlar Arası Silah Satışı

İtalya ve Fransızlarla yapılan barış antlaşmalarından sonra, bu devletlerin Türk milliyetçilerine karşı olan tutumları değişmiş olduğu için, İstanbul'daki temsilcileri Millî Müdafaa grubunun kaçakçılığına belirgin bir şekilde göz yummuşlardır. Bilhassa İtalyan ve Fransız subayları, tüccarları Anadolu müdafaası için silah, malzeme ve ihtiyaç duyulan birçok vasıtayı Anadolu'ya geçirmişlerdir.

Nitekim Ankara Erkan-ı Harbiye-i Umûmiye Riyaseti'nin, İstanbul'dan Anadolu'ya geçen veya geçmek isteyen subaylar hakkında gerekli tedbirleri almış olduğu anlaşılmaktadır. Bunun için Anadolu'ya sevk edilecek subayların isimleri ve bunların kıdem sıra defterleri, kıdem zamları ve sicil özetlerinin de gönderilmesi hususunda harekete geçmiştir.

Ankara Hükümeti'nin, Millî Mücadele süresince İtalya'dan önemli miktarlarda silah satın alma ya da İtalyan gemileri vasıtasıyla silah ve mühimmat nakletme teşebbüsüne girdiği anlaşılmaktadır. Bu sebeplerle, İstanbul Merkez Kumandanı miralay Esad Bey, Ankara Hükümeti'nden aldığı talimat gereğince, İngiliz, Fransız, Yunan ve Sırpların gizli teşkilatlarından mühimmat alması için, Teşkilat-ı Mahsusa ajanlarından Nail Bey'i bunlarla temasa memur etmiştir. Bilhassa Lloyd Trestino ve Societa Italiana Servizio Marittimi adlı gemicilik şirketlerine ait gemiler İtalya'dan Türk Milliyetçileri adına getirdikleri silah ve mühimmatı Antalya, Söke ve diğer limanlara çıkarmışlardır.

Para ile Satın Alınan Silahlar

Ayrıca İstanbul'daki Türk mukavemet teşkilatları tarafından çeşitli yollarla elde edilen çok sayıda silah ve cephaneyi ücreti karşılığında Antalya ve İnebolu limanlarına nakletmişlerdir. Nitekim Ankara Erkân-ı Harbiye-i Umûmiyesi, İstanbul'daki Lloyd Trestino taşımacılık şirketi ile temasa geçerek, şirkete ait

gemilerle takriben 10.000 sandık cephanenin nakledilmesi için mutabakata varmıştır. Varılan anlaşma gereğince, cephanenin İstanbul'daki depolardan alınması ve gemilere kadar nakli için her sandık başına 75 kuruş, İstanbul'dan da Antalya'ya kadar her tonilotosu için 23 Osmanlı lirası ödenmesi kabul edilmiştir. Ancak bu paranın cephanenin Antalya limanında yetkililere teslim akabinde ödenmesi esas kabul edilmiş; bu maksatla Antalya'daki İtalyan bankasına şimdilik kaydıyla 10.000 sandık mukabili 50.000 lira depozito yatırılmıştır.

Bu meyanda Ankara Erkan-ı Harbiye-i Umûmiye Riyaseti, İstanbul'daki İtalyan Askerî mümessilliği ile temasa geçerek, 27 Nisan 1921'de yeni bir anlaşma daha yapmıştır. Varılan anlaşma gereğince İstanbul'daki depolardan alınıp, Lloyd Trestino gemilerine yüklenerek, Antalya'da Türk yetkililere teslim edilecek 10.000 sandık Osmanlı cephanesi için 40.000 lira daha Antalya'daki İtalyan bankasına depozito edilmiştir.

Ayrıca Erkan-ı Harbiye-i Umûmiye Riyaseti, İstanbul Merkez Kumandanı miralay Esad Bey'e anlaşma gereği nakliye bedelleri ödenmiş olan cephaneyi Anadolu'ya götürmeye memur edilen üstegmen Naci'nin T.B.M.M. Hükümeti, Erkan-ı Harbiye-i Umûmiye Riyaseti'nin mutemet memuru olduğu bildirilerek, gerekli talimat verilmiştir.

Silah ticaretinin serbest bırakıldığı 10 Ağustos 1921 tarihinden itibaren, İtalya'dan daha kolay bir şekilde silah, cephane, hatta uçak satın alınmıştır. Böylece Ankara Hükümeti, daha önce gizli bir surette sağlamaya çalıştığı harp malzemelerini, şimdi meşru zeminlerde sağlayabilecekti.

Buna rağmen muhtelif yollarla temin edilen bu cephanenin Anadolu'ya sevkinde zaman zaman güçlüklerle karşılaştığı anlaşılmaktadır. İstanbul'da Harbiye Dairesi 4. şube müdürü Kaymakam Salih ve Binbaşı Necip Beylerle, mülazım-ı evvel Nazmi Bey tarafından gönderilen 125 sandık top mermisi ve muhtelif silahlar yüklü Yadigar-ı Millî adlı motor 18 Ekim 1921 tarihinde İstanbul Boğazı'nda İngilizler tarafından durdurulmuş, motor ve içindeki mühimmat müsadere edilmiştir.

Sakarya Meydan Muharebesi'nin zaferle neticelenmesinden sonra, İstanbul'dan sevk edilen silah ve cephane miktarında

büyük artışların olduğu gözlenmektedir. Nitekim Millî Müdafaa Grubu emrinde çalışan kaymakam Kemal Bey, İtalyan yetkililerle yapmış olduğu temaslar neticesinde 100 milyon Alman fişeginin satın alınmasını sağlamıştır.

Bunun üzerine Millî Müdafaa Vekaleti, İstanbul Grubuna iletilmek üzere, İnebolu Mevki Kumandanlığına gönderdiği telgrafta, mezkûr cephanenin tutarı olan 100 bin liranın hazır olduğunu, istenildiği takdirde banka vasıtasıyla derhal gönderilebileceğini bildirerek, tüm cephanenin şevkinin temin edilmesini ve durumdan vekaletin haberdar edilmesini istemiştir.

Türk Donanması Parçalanıyor

Ayrıca Kasım 1921 başlarında Felah Grubu tarafından 8, 8'lik toplara mahsus bir kürsü ile 16 adet yedek malzemesi Samsun'a sevk edilmiş, böylece Yavuz Zırhlısı'ndan sökülerek trenle Arifiye'ye, oradan da Samsun'a götürülen 8, 8'lik toplar için ilk malzemeler sağlanmış oldu. Millî Mücadele'de çok büyük hizmetler vermiş olan bu ateş gücü yüksek olan toplara ait mermi ve muhtelif cephane sevkiyatı artarak devam etmiştir.

Nitekim 8 Haziran 1922'de Yavuz bataryalarına ait zayıf tesirli 1000 atım kadar mermi daha Karadeniz limanlarına gitmek üzere yola çıkarılmış, 7 Temmuz 1922'de Felah Grubu tarafından Yavuz bataryalarına mahsus zayıf tesirli 150 adet tahrip mermisi ile, altı sandık içinde 18 adet tenvir mermisi "Minerva" vapuru ile Samsun'a gönderilmiştir. 30 Ekim 1922'de ise yine bu bataryalara ait 150 adet adi müsademe mermisi ve 100 adet tapa Altay vapuru ile Samsun'a gönderilmiştir.

Bunların yanı sıra, 18 Aralık 1921 tarihinde Muavenet-i Bahriye Heyeti tarafından bir deniz tayyaresi ile Turgut Reis Zırhlısı'nın 7,5'lik toplarına mahsus 256 atım mermi İzmit'e gönderilmiştir. 12 Kasım 1921'de Muavenet-i Bahriye Heyeti tarafından hazırlanan iki tayyare, yedek aksamı ile birlikte İzmit Menzil kumandanlığına sevk edilmiş, Felah Grubu ise 20 Şubat 1922'de piyade mermisi, uçak mermisi, çeşitli askerî malzeme ve silah, 30 Ekim 1922'de de yedek aksamı ile birlikte iki deniz uçağını İzmit'e göndermiştir.

Fransız Gemileriyle Yapılan Silah Sevkiyatı

Adana, Antep, Maraş ve Urfa'da çok güçlü bir mukavemetle karşılaşan Fransa çok ağır kayıplar verdiği gibi, Suriye'deki hakimiyeti de tehlikeye girmişti. Üstelik Türk ordularının I. ve II. İnönü ve Sakarya Muharebelerindeki başarıları Fransa'nın tutumunun değişmesine sebep olmuş, bilhassa 20 Ekim 1921 Ankara Antlaşmasından sonra Anadolu'ya yapılan silah sevkiyatına adeta göz yummuşlardır.

Bu tarihten sonra Fransız firmalarıyla yapılan antlaşmalar sonucunda Fransız bayrağı çekmiş olan gemiler, Karadeniz kıyılarındaki Türk limanlarına silah, cephane ve askerî malzeme getirmişlerdir. Bu arada Ankara Hükümeti'nin silah temini hususunda her fırsattan yararlanmak istediği anlaşılmaktadır. Nitekim 13 Aralık 1921'de bir heyetle birlikte Ankara'ya gelmiş olan Ukrayna Heyeti başkanı Frunze ile silah ve askerî malzeme konusunda 17 Ocak 1922'de bazı kararlara varılmış, fakat 150 rakkaslı mayından başka bir yardım sağlanamamıştır.

Sovyetler de Yardım Ediyor

Sovyetlerin Millî Mücadele süresince Türkiye'ye yaptığı para yardımı sadece 11 milyon liradır. Türkiye'nin 1921 yılındaki Millî Savunma bütçesinin 54.797.489 lira olduğu göz önüne alınırsa, Sovyet yardımının yetersizliği anlaşılabilir. Bu sebeple daha önce de zikrettiğimiz gibi, İstanbul'dan çeşitli yollarla Anadolu'ya sevk edilen silah ve cephane yanında, Rusya'dan gönderilenlerin büyük bir anlam ifade etmediği ortaya çıkmaktadır.

Bu bakımdan Sakarya ve Başkumandanlık Meydan Muharebelerinde kullanılan silah ve cephanenin büyük bir bölümünün İstanbul'dan Anadolu'ya kaçırılan silahlar olduğu bir gerçektir. Hakikaten Büyük Taarruz öncesi İstanbul'daki Zeytinburnu silah deposundan çeşitli harp malzemesi, 130.149 adet topçu mermisi ile 917 sandık piyade cephanesi, 11 Nisan - 17 Mayıs 1922 tarihleri arasında düzenlenen altı seferle Ereğli, Akçaşehir, İnebolu ve Mersin limanlarına çıkarılmıştır.

Zeytinburnu depolarından yapılan bu silah sevkiyatının başarıya ulaşması o derece önemlidir ki, Anadolu'da Dumlupınar Muharebesi'nin başlama ve devam etme kararını verdirmiş olduğu gibi, nihaî zaferi de temin etmiştir. Bu meyanda, "Eğer Zeytinburnu depolarındaki cephane bize ulaşmamış olsaydı, biz ne taarruza karar verebilirdik ve ne de devam ettirebilirdik" diyen İsmet (Paşa) İnönü, bu hususu doğrulamaktadır.

İstanbul'dan Anadolu'ya Şükran İfadesi

İşte Dumlupınar taarruzu ve Başkumandanlık Meydan muharebelerinin gerçekleşmesine sebep olan büyük zaferi temin eden bu muazzam miktardaki silah ve cephane İstanbul'un Anadolu'ya olan bir şükran ifadesi ve son hediyesidir. Bu hususla ilgili olarak, Salih Paşa'nın sadareti sırasında ve onun yardımıyla Anadolu'ya geçmiş olan, Yusuf Kemal Bey, İstanbul basınına vermiş olduğu beyanatta, İstanbul'un yalnız gözyaşlarıyla değil, daha başka suretlerle de mücadeleye iştirak etmiş olduğunu, davanın Anadolu davası değil, millî dava olduğunu söylemiştir.

Damat Ferit Hükümetleri hariç, diğer İstanbul Hükümetleri iki taraflı bir siyaset izlemiştir. Görünürde millî hareketin karşısında, ama gizliden gizliye onun yanında idiler. Ayrıca Millî Mücadele sırasında kurulan hükümetler içinde Ahmed İzzet Paşa'nın doğrudan görev aldığı kabinelerin müstesna bir yeri vardır. Âli Türkgeldi de bu hususa işaret ederek, "*Son Osmanlı Hükümetinden ve reisinden millî amaçlar aleyhinde bir hareket meydana gelmiş olduğu iddia edilemez*" demek suretiyle bir gerçeği ifade etmektedir.

Bu meyanda Türk ordusunun ihtiyaçlarının giderilmesinde, harbe hazırlanmasında, kumanda kademelerinde bulunan tüm subay ve erlerimizin, millî müfrezelerin, gizli teşkilatların, silah ve cephaneleri depolardan kaçıran kişilerin, bu silah ve cephaneleri her türlü tehlikeyi göze alarak Anadolu'ya geçiren kahramanların, bunları hiçbir ücret talep etmeden gerekli yerlere taşıyanların elbette büyük payı vardır.

Teşkilat Başkanı Anlatıyor

Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurucularından olan daha sonra da liderliğine yükselen ve ardından Karakol Teşkilatının kurulmasında öncülük eden Hüsamettin Ertürk, babasına Sultan Abdülhamit tarafından verilen çiftlikte anılarını yazdı. Teşkilat-ı Mahsusa'nın bu lideri o günlerdeki yaşantısını 1957 'de şöyle anlatmıştır ;

“Durmadan çalıştım...! Bu işe gönül vermiştim, mantık ne derse desin...! Hiçbir zaman filozof veya siyasetçi olmadım...! Bu işten iyi dostlar, yara izleri, kalça çıkığı, birkaç madalya ve memleketim için çok iyi dövüştüğümü bilmenin verdiği tatmin dışında hiçbir şey elde etmedim...! Lawrence ile Arap Yarımadası'nda adeta kovalamaca oynar gibi çalıştıktan sonra Hayber'de, İngiliz, Hicaz kuvvetlerinin pususuna ve o günlerde dokuz cephedeki harbin en dikkate değer hadisesi telakki edilen Hicaz'daki, ağır yaralı İngilizlerin eline düşmüş, daha sonra Ürdün Kralı olan, asi Mekke Emiri Şerif Hüseyin Paşa'nın ortanca oğlu Emir Abdullah'a teslim edilerek, Mısır'a oradan da Malta'ya gönderilmiştim. Mütarekenin imzasından sonra İngilizler bizi serbest bırakma kararı alınca şahsen dostluk kurduğum ve babası bizim cedlerimizle Kırım'da Ruslara karşı harbetmiş olan Malta Adası Kumandanı Mareşal Mitven, İstanbul'a gitmememi, çünkü iktidardaki Damat Ferit Paşa'nın beni tevkif ettireceğini gizlice haber vermişti...!

Fakat 'İntellicens Servis' kımıldamaya başlayan Anadolu'ya geçerek hizmetlerime mani olmak için, benim muhakkak İstanbul'a sevkimde ve resmi hükümet makamlarına teslimimde ısrar etmişti...! Bizi getiren İngiliz harp gemisinden 17 Aralık

1919 arşamba gecesı, ertesı sabah ele geçmemek için buz gibi suda yüzerek Salacak kıyısına ık mış, bir balıkçı kulübesine sığınarak Maltepe’de İhtiyat Zabıtları Talım Mektebi Kumandanı Yenıbaheli şükrü Oğuz’a haber gndermış, onun gnderdđđı bir yük arabasının içine gizlenerek kendisine iltihak etmıştim..!İlk Karakol Cemiyeti ve M.M Grubu nüvesini kurmuş göz doktoru Esad Paşa’nın Kısıklı arkasında, Libadi’deki ıftlığını kendimize karargah yapmıştık..! Rauf Bey, Kara Vasıf Bey, Müstahkem Mevki Kumandanı Miralay şevki Bey, Harbiye Nezareti Başyaveri Salih Omurtak burada ve şkdar’daki Özbekler Tekkesinde toplanırdık..!İstanbul yakası bizler için tehlikeliydi..!”

Teşkilat- Mahsusa’nın son başkanı Hüsamettin Ertürk, Eşref Kuşcubaşı’nın yaptđđı kahramanlıkları ise şöyle anlatıyor;

“Mısır’daki İşlamlar arsında cihat-ı mukaddes dolayısıyla ihtilal çıkarmaya memur edilen ve İngiliz hakimiyetini yıkmaya matuf bir hareketin başına geçen Eşref Kuşcubaşı, düşmanın glle, mermi altında dğşmş, düşmanın toplarının, ağır makinelerin havadan ve yerden yaptđđı yaylım ateşin hedefi olarak her şeyi göze almış ve 600 kahramanla, sandallarla karşı sahile geçebilmiştir. Fakat İngilizler’in pususuna düşen, esir edilen Kuşcubaşı, İngilizleri gafil avlamış ve kanalın karşı sahilindeki istihkamları, topçu mevkilerini, makinelı tüfek yuvalarını ele geçirmiş olsaydı, Mısır Fatihı olarak, Enver Paşa’nın Onun adına heykel diktireceğini adım gibi biliyorum.

Ne zamanki Mondros Mütarekesi imzalandı, Osmanlı İmparatorluğu ile itilaf Devletleri’nin anlaşması gereğince esirler mübadele edildi. O zaman Eşref Kuşcubaşı da yurduna döndü. İyi bir Teşkilat-ı Mahsusa’cıydı. Bu demekti ki, mücadeleden bıkmayan, sarsılmayan, mşklattan kaçmayan bir insan karakterini taşıyordu.

Hemen İstanbul’un muhtelif semt ve mahallelerinde kurulan gizli teşkilatlara karıştı. Karakol Teşkilatı, İttihatçıların, parti mensuplarını başka bir tesis altıda gizlemeyi düşündükleri bir tesisti. O da bunlara dahil oldu. Eşref Kuşcubaşı Harbiye’de okumuştu. Sınıf arkadaşı Yenıbaheli şükrü Bey’le görüşerek, arkadaşlarını ona sormuştu. Meşhur eteci Çerkez Ethem’i, onun kardeşi piyade yüzbaşısı Reşit ve Tevfik Beylerin nerede

olduklarını öğrendi. Ethem bir çetenin başında Kuvayı Milliye namına Kocaeli cephesinde döğüşüyordu. Kardeşi Reşit Bey, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerinde o taraflara kalkmış gitmiş, İzmir ve havalisi İttihatçılarıyla birleşerek yeni kuvvetler topluyordu. Henüz esaretten gelmiş olan Eşref Kuşçubaşı için, artık durmaya, dinlenmeye lüzum yoktu. Vatan tehlikede idi. O da kendisini çağıran vazifeye koşmak zorunda idi. Öyle de yaptı.

Fatih semtindeki At pazarından kendi parasıyla bir hayli ester satın aldı. Vaktiyle Teşkilat-ı Mahsusa' mıza mensup fedai vatanperverlerden mürekkep bir müfreze kurdu. Adapazarı havalisindeki Abhaz Çerkezleri, Padişah'a sadakatleri dolayısıyla milli emellere taraftar olmadıklarından isyan halinde idiler. Bunları tenkil etmek üzere Adapazarı Kuvayı Milliye kumandanlığını deruhte etti. Yanında Bulgar lakabıyla anılan arkadaşı Sadık Baba ile mülazım Sarı Mustafa, diğer arkadaşları mülazım Hurşid, Çengelköylü Şevket, Çamur lakabıyla anılan İzzet Bey'ler vardı.

Adapazarı'nda Enver Paşa'nın emriyle Şark Cephesine gönderdiğimiz Teşkilat-ı Mahsusa' cılardan Hopalı yüzbaşı Ramiz (Sonradan Türkiye Büyük Millet Meclisi Katip-i Umumi olmuştur.), gene Hopalı yüzbaşı Rauf (Ankara'da Merkez Kumandanı daha sonra da Rize Mebusu olmuştur.) Trabzonlu doktor yüzbaşı Raik ve Muhafızlık yaverlerinden yüzbaşı İsmail Hakkı (İstiklal savaşı sonunda general olmuştur.), topçu mülazımı Esad Beyler, Adapazarı ve havalisi milli kuvvetler kumandanı Yenibahçeli Şükrü Bey tarafından kendisine yardım etmeleri için Eşref Kuşçubaşı'ya gönderilmişlerdi. İşte bütün bu gayretli arkadaşların cansiparene fedakarlıkları sayesinde padişaha sadık çetelerin başında bulunan Aznavura ve onun maiyetindeki kuvvetlere karşı açılan kanlı mücadele kazanılmış, Eşref Kuşçubaşı bu hizmetleri sayesinde tarihe geçmiştir.

İşgal İstanbul'un Emirberleri

İstanbul'un işgali ve ardından gelen İstiklal mücadelesinde Türk ve Yabancı İstihbarat Teşkilatlarının aralarındaki savaşı kaleme almaya çalıştık. Ancak İstanbul'un işgal dönemlerinde işgalcilerle sadece Türk istihbaratı mücadele etmiyordu. Teşkilat-Mahsusa'dan, Karakol teşkilatına, Mim Mim Grubundan, diğer istihbarat gruplarına varıncaya kadar var olan tüm Teşkilatlarda vurucu-avcı-tetikçi-suikatçı olarak adlandırılan kişiler vardı. Bunların çoğu Bıçkın, Kabadayı, Tulumbacı diye bilinen insanlardı. Bu insanların oluşturduğu gruplara "*Emirber Çeteleri*" veya "*Emirber Fedaileri*" deniyordu. O insanlar isimleri bilinmeyen adsız kahramanlardı.

Ölmeye Yemin Etmiş Kabadayılar

İşgal döneminin ilk zamanlarında İstanbul'daki ambarlar ağzına kadar silah, mühimmat ve malzeme doluydu. Büyük Taarruz başladığı zaman bu ambarda hiçbir şey kalmamıştı. Bu ambarla cemiyet, Anadolu ordusunu beslemişti. Mütareke döneminde ve İstiklal Savaşı'nda Mim Mim Grubu ve bu grupla uyum içinde çalışan diğer grupların çalışanları hakkında grubun başkanı Hüsamettin Ertürk şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Bunlar kabadayı doğmuş ve öylece ölmeye yemin etmiş insanlardı. Bunlar, şehrin bir tarafında son derece uyanık ve sakın neticeyi bekliyorlardı.

Bu gün için kimsenin bilmediği, hiçbir eserin açıklamadığı bu kahramanları isimleriyle tanıtmak, üzerimize aldığımız tarihî vazifenin icaplarıdır. İnönülerde, Sakarya ve Dumlupınarlarda şehit olmuş kardeşlerinden bu meydanlarda yaralanmış, malûl kalmış

gazilerinden farkı olmayan, yalnız göğüslerinde madalya taşımayan ve künyelerinde 'şehid' tir ibaresi maalesef yazılmayan, isimleri meçhul kalmış, fakat Milli Mücadele, memleket müdafaasında ve mütareke senelerinin karanlık günlerinde, hem de üç devletin korkunç işgali altında yaşamış, çalışmış, zamanında çarpışmış, Anadolu'ya silah ve cephane kaçırmış, istihbarat yaparak her şeyi Anadolu'ya zamanında haber vermiş, subay götürmüş ve yerinde kalarak cephede dövüşenler kadar, belki onlardan fazla memlekete faydalı olmuş bu meçhul kahramanları umumî efkara artık duyurmak zamanı gelmiş, belki de geçmiştir."

Topkapılı Cambaz Mehmet

Yıl 1918, aylardan Kasım, Topkapı'nın arka sokakları. Uzayıp giden ağaçlar arasında gizlenmiş ahşap bir ev. Evin büyük odası. Orta masada bir gaz lambası. "Pencereyle köşe duvarı arasına yerleştirilmiş kanepede uzanan Topkapılı Cambaz Mehmet, yağmurun sesini dinliyor. Kafasından bir gün önce Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı görüşmeyi geçiriyor. Bir, Çanakkale'de Albay Mustafa Kemal'in 'Size ölmeyi emrediyorum' diyen komutu dolduruyor kulaklarını; bir, çünkü görüşmede söylediği 'Göreyim seni Cambaz Mehmet Bey' sözleri"

Topkapı'daki üç sınıflı mahalle mektebinden haylazlığı yüzünden ayrılan Cambaz Mehmet, Topkapı'nın tulumba takımında gösterdiği başarıları, deli yüreği ve gözü karalığıyla çevrenin sayılı külhanbeyleri arasında hızla sivrilir. Kısa sürede namı bütün İstanbul'a yayılır. İstanbul'un ünlü kabadayıları kendilerine bağlılıklarını bildirir. Cambaz Mehmet için söylenen sözleri şöyle özetleyebiliriz: "Çok zekidir. Şeytana külâhı ters giydirir. Tazı gibi koşar. Silah atmada ve bıçak sallamada üstüne yoktur. Zalimlere karşı gaddar, mazlumlara karşı merhametlidir. İstanbul'da 50 bin silahlı adamı vardır. Gizli işlerin yolu Topkapılıdan geçer. Padişahın amansız düşmanıdır"

İlk asker elbisesini Çanakkale'de giyer Topkapılı. Önce onbaşı daha sonra çavuş şeritlerini bizzat Mustafa Kemal'in elinden alır. Mustafa Kemal bu gözü pek, yiğit insanın yeteneklerini Çanakkale'deyken keşfeder. Kafasında, Anadolu'da bir "Milli Hükümet" oluşturma fikri kesinleşen Mustafa Kemal, Anadolu'ya

geçmeden kısa süre önce Cambaz Mehmet'i çağırır ve emirlerini bildirir. Sonra omuzlarını sıvazlar ve "Göreyim seni Cambaz Mehmet Bey" der.

Tulumbacılık yıllarında, yıllarca yangınlara su pompalayan Cambaz Mehmet, Kurtuluş Savaşı'nın aort damarlarına kan pompalayacak olan Mim Mim Grubunu kurar. Daha sonra bu gruba Mim Mim Grubu'yla Ankara arasındaki bağlantıyı sağlayacak olan İstanbul Telgrafhane Müdürü İhsan Bey'de katılır.

İstanbul'un tüm hırsız ve yan kesicileri göreve çağırıldı:

Topkapılı: "depolardan silah çalma işini üzerime alıyorum.İstanbul'un bütün tanınmış hırsızları, yankesicileri benim emrimdeler. Bu insanlar hırsızdırlar, yankesicidirler ama aynı zamanda sizin kadar, benim kadar vatan severdirler." Topkapılı'nın evindeki toplantılar devam ediyor ve Mim Mim grubuna katılımlar her geçen gün artıyordu.Mustafa Kemal Paşa'nın koruma işini de Topkapılı bizzat üzerine almıştı.

Bir gün İngiliz Kuvvetleri Komutanı General Hurrington'un makam arabasını kaçırıp Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal'e hediye ederler.

Milli Müdafı Grubu İstanbulda birçok hıyanet şebekesi ortaya çıkarmıştı. Bunlar içinde: Kürt Teali ve Teavün Cemiyeti, İngiliz Muhipleri Cemiyeti, Amerikan mandası vb.cemiyetler. Bu cemiyetleri etkisiz hale getirmek yine M.M. Grubuna düşüyordu. Saraydaki her türlü konuşma Damat Ferit'in yaverleri ve hizmetçileri tarafından Topkapılı'ya ulaştırılıyordu.

Anadolu'daki silahlı mücadeleye destek için gerekli silah ve cephanenin temininde Topkapılı devredeydi.

Bu ihtiyacı karşılayacak yer Maçka kışlasıydı. Burası bir İngiliz taburu tarafından korunuyordu.Kışlanın cephaneliğini boşaltacak emin bir yol aranıyordu. Nihayet Topkapılı düşüncesini açıkladı:

Cephanelik tünel kazılarak boşaltılacaktı. Plan başarıyla uygulandı. İngiliz askerlerinin çok iyi koruduğu cephanelik içten içe boşaltıldı. Boşaltılan sandıkların içine toprak yerleştiriliyordu.

Topkapılı'nın adamları büyük bir ustalikle çalışmış ve bir gecede koca bir cephanelik boşaltılmış, ardından Taksim ve Maçka kışlaları da boşaltılmıştı.

Topkapılı'nın İstanbul'da beşbin usta hırsız görev başındaydı. Anadolu'ya tez elden top gönderilmesi gerekiyordu. Gelen raporlara göre Rami kışlası bu konuda gerçekten yararlıydı. Bir gece yarısı Fransızlar'ın gözü önünde Fransız askeri üniforması giymiş Türkler tarafından boşaltıldı.

1932 yılının haziran ayında hayata gözlerini kapayan Cambaz Mehmet, TBMM'nin 24 Haziran 1923 tarihli oturumunda oybirliğiyle kendisine bağlanan 1500 liralık maaşı kabul etmez. Bir tavuğun 12.5 kuruşa satın alındığı bir dönemde kendisine bağlanan 1500 liralık maaşı getiren yaveri Nurettin Bey'e hayret dolu gözlerle bakarak şöyle der:

"Ben bir şey yapmadım. Vatanım için, Mustafa Kemal Paşam için üzerime düşen görevi yerine getirmeye çalıştım. Hizmetleri gerçekleştiren arkadaşlarımdır. Ben buna layık değilim. Hayır, bana bunu yapamazlar." Ve Nurettin Bey'e son emrini verir: "Hemen gidin ve aylık maaşı Kızılay devir muamelesini yapın."

Beyaz Atlı İşgalci

Araştırmacı- Gazeteci/Yazar Taylan Sorgun, Ortadoğu Gazetesi'nde o yılları ne kadar güzel kaleme almış. Gelin hep beraber bu ustanın yazdıklarını okuyalım;

Osmanlı İmparatorluğu "Saray ve zamanın hükümetinin, Mondros Teslimiyet anlaşmasını, imzalamasından sonraydı... Emperyalizmin işgali başlamıştı Anadolu toprakları parçalanacaktı. Lakin parçalayamayacaklardı. 8 Şubat 1919 günü. Esir İstanbul sokaklarından azınlıklar şimdiki Salı Pazarı sahiline doğru akmaya başladılar. Elllerinde Yunan ve Fransız bayrakları, şarkılar söyleniyor, içki şişeleri başlara dikiliyordu. Ve rıhtımda beyaz bir at süslenmiş bekletiliyordu...

"Beyaz at" Fransız general Franchet D'Esperey için hazırlanmıştı. Biraz sonra rıhtım tıklım tıklım dolmuşken, sahile bir motor yanaştı. O sıra da "Mavi Kubbeli Liman"daki işgal donanmasının topları esir İstanbul üzerine dönüktü... Motor-

dan alkışlar arasında inen Fransız general d'Esperey beyaz ata büyük bir çalımla bindi. Etrafında askerleri.... Fatih İstanbul'a beyaz at üzerinde girmişti ya işte şimdi D'Esperey onun için beyaz at hazırlatmıştı...

Beyaz atlı D'Esperey Pera- Beyoğlu'nda ilerlemekteydi. Manastırlı Ömer "Elveda Rumeli zamanlarını" yaşamıştı. Oradaki vuruşmalardaki ataklığı için Ona "Deli Ömer" de denilmişti. Hınçlıydı Deli Ömer D'Esperey önünden geçerken birden elini trablus kuşağı içindeki silahına doğru uzattı. Yanında sivil giyinmiş birisi duruyordu. Deli Ömer'i tanımazdı, ama ne yapacağını anlamıştı.

Deli Ömer ateş etseydi oradaki kalabalıktan kurtulamazdı. Sivil giyinimli adamın eli Deli Ömer'in bileğine sıkıca yapıştı. Gözlerinin içine baktı "Zamanı değil" dedi. Deli Ömer'i alıp götürdü. Sivil giyinimli adam Harbiye Nezaret'i'nden Yüzbaşı Emin Ali Bey'di. Emin Ali daha sonra bunu Yüzbaşı Dayı Maksut'a anlatacak ve Deli Ömer İstanbul Kuvvası'na alınacaktı. Ve o Kuvva zamanında işgalci Yüzbaşı Benet'i o vuracaktı...

D'Esperey'in maskaralığı Mustafa Kemal Paşa'ya anlatılmıştı. Mustafa Kemal Paşa, onların dikkatlice dinledi ve sonra bir sigara yaktı. Kaşları çatıktı. Yüzündeki ifade olanları öğrenerek karşıladığını gösterir gibiydi ve birden dedi ki "adam asker değil sirk göstericisi Beyaz at ha... Beyaz at... Akılları sıra fütühat hayalindeler. Fransızlar da zamanı gelince bu hayallerini nelere mal olacağını anlarlar..."

Tokatlıyan ve İşbirlikçiler

D'Esperey'in İstanbul'a gelişinin ardından bir gün sonra gece Tokatlıyan'da bir balo verildi. Yabancı misyon şefleri oradaydılar. Şık kadınlar parfüm kokuları saçıyorlardı. İstanbul'un Tük işbirlikçileri de oradaydılar. Onlar şimdiden kendi ticaret çıkarlarının peşine düşmüşlerdi. Balo sabahın ilk ışıklarına kadar sürdü. Ve İstanbul sokaklarında gün ağarırken şık hanımlar beyler esir İstanbul Pera'sından şarkılar söyleyerek evlerine dağılıyorlardı...

İstanbul esirliği yaşamaktaydı. Tokatlıyan, ünlü Ceyno, Pera Palas salonlarında balolar verilmekteydi...O balolara kimi zengin İstanbul tüccarları katılıyordu. Saray'ın şehzadeleri, bazı prenseslerini o balolardan çıkarken gören Türk İstanbullular biraz öfke biraz iğrenmek duyguları ile onlara bakmaktaydılar. Esir İstanbul'un esir Sarayı artık çökmüştü...

Bıçkın Rıza...

İşgal devletlerinin İstanbul'daki temsilcilerine "Yüksek Komiser" denilmekteydi. Yüksek Komiser tabiri de emperyalizmin müstemlekecilik zamanında ortaya çıkmıştı. Yüksek Komiserlerin astıkları astık kestikleri kestikti. Zaten Damat Ferit Hükümeti de artık o yüksek Komiserler'in emrindeydi. Onlar emir veriyorlar Damat Ferit uyguluyordu.

O zamanlar nam yapmış iki Rıza vardı. Birisi Dramalı Rıza Bey'dir, adı tarihe kaydedilmişti. Vatanseverdi. Bir de başka Dramalı Rıza vardı ki, İstanbul bıçkınlarındandı. O bıçkınları o zamanı yaşayanlardan dinlemiştim. Omuzdaki ceket, beldeki Trablus kuşak, bol paça pantolon. Öne doğru eğilmiş yürüyüş, yavaş adımlar... Fakat o Bıçkın Rıza artık eski Bıçkın Rıza değildi. Sonradan İstanbul Kuvvası'nın önde gelen isimlerinden Bıçkın Rıza olmuştu artık.

Mustafa Kemal Paşa 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a gelince işler değişmeye başlamıştı. İttihat ve Terakki'nin şefi Talat Paşa 1-2 Kasım 1918 gecesi İstanbul'dan ayrılmadan önce teşkilata "...Artık Mustafa Kemal Paşa'nın emrindesiniz" de demişti. Zaten, artık Vatanseverler Mustafa Kemal Paşa'nın ne yapacağına bakmaya başlamışlardı bile. İşte o günlerden bir andır. İstanbul İnzibat Komutanlarından Dayı Maksut, Bıçkın Rıza'yı çağırılmıştı. Bıçkın Rıza bilirdi Dayı Maksut'un sertliğini. Gitti. Dayı Maksut'un yanında Doktor Fahri de vardı. Dayı Maksut Bıçkın Dramalı Rıza'ya şöyle dedi "...Artık o bıçkınlık zamanı geçti. Şimdi işgale karşı bıçkın olmak zamanıdır..."

Uçan Şapka...

Dramalı Bıçkın Rıza "...Elveda Rumeli..." denilen zamanda İstanbul'a göç eden aileden gelmişti. Zaten ruhen öfke içindeydi.

Şimdi artık kıvamına dâ gelmişti. Dayı Maksut'un yanından çıktıktan sonra o zaman Pera denilen Beyoğlu'na doğru yürüdü. Galatasaray Lisesi köşesine gelmişti ki artık hafif karanlık bastırıyordu. Karşısına iki İtalyan asker çıktı. Dramalı Rıza'nın belindeki kuşağını aramak istediler. Dramalı Rıza ilk vukuatını yaptı. Birden iki İtalyan'ın tüylü şapkası havada uçtu. O sırada sarhoş Rumlar Dramalı Rıza'nın üzerine yürüdüler. Dramalı Rıza bir ikisini ayaklarından vurdu ve karanlıklarda kayboldu...

Dayı Maksut'a Emir

Mustafa Kemal Paşa'nın Şişli'deki evinin karşısındaki Ethem Paşa Konağı'na İtalyan İşgal kuvvetleri komutanı General Roletto yerleşti. Gelip gidenleri çoktu. Yüzbaşı Dayı Maksut'a Mustafa Kemal Paşa'dan bir emir ulaştı "...Konak takibe alınsın. Gelen giden tam olarak takipte olacak..." Dayı Maksut adamlarından birisini konak önünde vazifelendirdi. Vazifeli hergün değişiyordu ki, durum anlaşılmasın. Ve raporlar Mustafa Kemal Paşa'ya ulaştırılmaktaydı. Ulaştırılmaktaydı ki, işbirlikçiler bilinsin...

Binbaşı Muhiddin ve Silah...

Mütareke demişlerdi, ama aslında teslimiyetti... İstanbul esirdi... Binbaşı Muhiddin Bey Rumeli'de de öteki cephelerde de vuruşmuştu. Şimdi İstanbul'da Kasımpaşa Kuvvası'nı teşkilatlandırmıştı... Bir vazife yapılacaktı. Tünel'den çıkmışlar, o zamanlar Pera denilen yere gelmişlerdi. Binbaşı Muhiddin Bey'in biraz arkasında kuvvacı bıçkın Kehribar Ali yürüyordu.. Gece karanlığı... Kehribar Ali iki adım attı Binbaşı Muhiddin Bey'in yanında yürümeye başladı...

Önlerindeki İngiliz Subayı yürümekteydi. Binbaşı Muhiddin Bey bir baktı ki, Kehribar Ali birşey demek ister... Sordu. Kehribar Ali tam konuşacaktı ki, Dayı Maksut ile Doktor Fahri Bey ile karşılaştılar... Yüzbaşı Dayı Maksut Kehribar Ali'nin yutkunmasından anlamıştı. Binbaşı Muhiddin Bey'e Kehribar Ali'yi işaret ederek "...Bunun gözü şu İngilizlerin belindeki silahlara takılmış olsa gerek..." dedi...

Bıçkın Kehribar Ali çocuk gibi kızardı... Binbaşı Muhiddin Bey Kehribar Ali'yi yavaşça " göz kaldıysa al" demez mi...Tam karanlığa gelinmişti ki Kehribar Ali o bıçkınlığı ile İngiliz Yüzbaşıya yanaştı... Silahını dayadı göğsüne... İngiliz Yüzbaşının palaskasını söktü... Silahı aldı... Binbaşı Muhiddin bey, Dayı Maksut, doktor Fahri bey "nasıl olsa tek başına yapar" demiş yürümüşlerdi. Kehribar Ali onlara yetişti.... İngiliz yüzbaşıda korkudan takat kalmamıştı...

Binbaşı Şevket Bey...

Binbaşı Şevket gece Yenibahçeli Dayı Maksut'la buluştu. Yüzbaşı Yenibahçeli Şükrü Dayı Maksut, Binbaşı Şevket Bey gecenin bir vakti Pera'dan yukarı doğru yürüyorlardı. Arkalarında Kehribar Ali, bir zamanların İstanbul bıçkını, o zamanın Kuvvacısı olmuştu. Bir sarhoş sürüsü karşılarına çıktı.

İçlerinden birisi Binbaşı Şevket'e bakarak "Nasıl yenildiniz" dedi. Binbaşı Şevket Kehribar Ali'ye baktı. Kehribar Ali anlamıştı. İleri fırladı O herif öyle bir tokat yemişti ki ayakları yerden kesildi mabadının üzerine pat diye düşüverdi. Binbaşı Şevket herifin yüzüne tiksinti ile baktı... Kehribar Ali tabancasını çıkarmıştı. Binbaşı Şevket'ten emir bekliyordu. Binbaşı Şevket "Sokaklarımız temizdir. O kan kirletmesin" dedi... Yürüyüp gittiler...

Selam Selam; Hastir lannn

Zamanın hükümeti askerlere bir emir yayımlamış "Sokaklarda görülen yabancı zabıtlere selam verilecek" denilmişti. Tünel'in girişinde Yüzbaşı Dayı Maksut yanında Kehribar Ali ile bir arkadaşını bekliyordu. O sırada bir Mehmetçik görüldü. Tünel'in giriş kapısındaki İngiliz nöbetçi, kolundaki çavuş işaretini gösterdi, bozuk Türkçesi ile "Selam selam" diyordu. Mehmetçik (affınıza sığınırım) "Hastir" dedi. İngiliz çavuş Mehmetçiğe bir dipçik vurmuştu ki, Yüzbaşı Dayı Maksut Kehribar Ali'ye başı ile işareti verdi. Kehribar Ali Trablus kuşağından çıkardığı tabancasının kabzesi ile İngiliz çavuşun yüzüne öyle bir vurdu ki ses belki Yemen çöllerinden duyulur olsa gerekti... Sonra yürüyüp gittiler...

Gümüş Kabze Reşit...

Esir İstanbul kaynıyordu. Sokaklarda emperyalist devletlerin bayrakları, subayları ve askerleri... Sokaklarda azınlıkların mu-mayışleri, Türklere saldırımları... İşbirlikçilerin işgal devletleri komiserleri ile pis ve aşağılık ticaret pazarlıkları... Hepsi yan yana... Bir akşam hava henüz kararmış, sokak lambaları yeni yanmıştı. Fesini kaşının üzerine yıkmış İstanbul bıçkını "Gümüş Kabze Reşit" Galatasaray'ın köşesinde bir İngiliz subayına rastlandı. İngiliz komutanın yanında İki İngiliz askeri vardı.

Ne oldu, neden oldu bilinmez ama, Gümüş Kabze Reşit'in birden bir elinde bir pırıl pırıl hançer, öteki elinde kabzesi pırıl pırıl bir toplu tabanca görülüverdi. Daha göz açıp kapamadan İngiliz subayının göğsünden kanlar akmaya başlamıştı. Ardından bir silah tarakkası ve Gümüş Kabze Reşit birden merakla yığılan kabalığın arkasından kayboldu... Sapançalı Hakkı Bey zaman zaman buluştuğu Dayı Maksut'a bu işi sordu. Şu cevabı aldı: "Onun namı odur. Bir gümüşçüye gider hem hançerini hem de silahının kabzesini parlattırır. Şimdi bizim teşkilata dahildir. Takip işleri yapar.

Teşkilatta emir almadan birşey yapılmazdı. Dayı Maksut, Gümüş Kabze Reşit'e o işi neden yaptığını sormuştu. Ve Gümüş Kabze Reşit şöyle dedi: "...Yüzbaşım sen vur yüreğimin taaa şurasına kurşunu kanım helaldir. Bizim bıçkınlığımız rezil takımınadır. E peki bu memleket bizim mi bizim... Öyle ise şu İngilizizi mingilizizi ne gezer burada o hadise olduğunda kötü bakmışlardı... dayanamadım... Üstelik ne gezer bunlar bizim memlekette... İşte bunlar da rezil takımındandır..." O sırada Dayı Maksut'un yanında bulunan Binbaşı Salih Bey, Gümüş Kabze Reşit gittikten sonra tek bir şey söyledi: "Vatan evladı" ... Bu sözler o zamanlar sanki bir parola olmuştu... İstanbul teşkilatlarıyordu. Mustafa Kemal Paşa İstanbul Kuvvası'nı kurduruyordu... Başındakilerden birisi Yüzbaşı Dayı Maksut'tu...

Tulumbacı Şükrü...

Eski İstanbul'da "Tulumbacılar" vardı. Yangın oldu mu tulumba makinaları dört kol omuzlara alınır "savulun"

nidaları ile o yangına koşulurdu. Tulumbacılar arasında İstanbul'un namlı bıçkınları, bazı konakların bıçkın delikanlıları vardı. Gözlerini de budaktan sakınmazlardı. Tulumbanın sağ tarafındakilerin sol omuzları, sol tarafındakilerin sağ omuzları zamanla aşağı doğru düşerdi... Tulumbacı oldukları o omuzlardan da anlaşılırdı... Ve o tulumbacılar arasında Üsküdarlı Şükrü de oldukça nam yapmıştı... Aynı zamanda tıbbiyeli idi.

Tüccardan Zihni bey vardı. Daha önceki zamanlarda "jurnalcilik" de yapmıştı. Bir tüccar dostuna, akşamları zaman zaman konağında işgal devletlerinin subaylarına ve konsolosluk mensuplarına ziyafetler verdiğini söylemişti. Çalımından da geçilmezdi. Bu işbirlikçiye ders verilmesi icap etmişti. Tulumbacı Şükrü vazifelendirildi. Bir akşam hava kararmıştı. Tüccardan Zihni konağımsı evinin önünde atlı arabadan inmişti ki, bir silah sesi duyuldu. Tüccardan Zihni yere düştü. Biraz sonra koşup gelenler Tüccardan Zihni Bey'in yanında bir mektup buldular. Şöyle yazıyordu. "İhanet-i Vataniye suçundan, cezalandırılmıştır"...

Ali Kemal'in Kartı...

Mustafa Kemal Paşa henüz İstanbul'dan ayrılmamıştı. İyi bir haber alma teşkilatı kurmuştu. Harbiye Nezareti'ndeki genç subaylardan o teşkilata dahil olanlar vardı. Her akşam geç saatlerde Mustafa Kemal Paşa'nın o zamanki Beyoğlu Havva Sokak'taki gizli karargahına Harbiye Nezareti'nde ne olmuş ise onun haberi geliyordu. İşbirlikçi yazar Ali Kemal de, Doktor Fahri'nin takip ettiklerindendi. Doktor Fahri de o Kulüpte tanındığı için kolaylıkla Ali Kemal ile Yüksek Komiserlerin masasına yakın bir masaya oturdu. Onlar şampanya içiyorlardı. Doktor Fahri bir rakı söyledi. Ali Kemal cebinden bir kağıt çıkardı ve yazdığı yazıyı okumaya başladı. Fransız Yüksek Komiseri o yazıya ilaveler yaptırıyordu. Doktor Fahri Tıbbiye'de Fransızca'yı iyi öğrendiği için konuşmalarını anlıyordu.

Ve Kehribar Ali...

İstanbul'un namlı bıçkınlarından Kehribar Ali.. Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a geldiğinde katılmıştı Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul Kuvvası'na. Ve artık bıçkın Kehribar Ali hiç yanından ayırmadığı yadigar kehribar tesbihi ile birgün, gün ağarırken sevdalısının evinin önüne vardı.. Sevdalısı çıktı kapı önüne... Ve Kehribar Ali dedi ki "...Gayrı Anadolu'ya Mustafa Kemal Paşa'nın yanına gitmek zamanıdır... Gelir miyiz gelemiz miyiz bilinmez ki..." Ve bir daha haber alınamadı Kehribar Ali'den... Bıçkın Kehribar Ali kimbilir hangi cephede emperyalizmle vuruşurken şehit düşmüş kalmıştı. Vatan topraklarındaki meçhul kabrinde yatmaktadır şimdi... Ve de ilk zamanlarda Kuvvacıların vuruştukları Vatan dağlarında kimbilir kaç meçhul şehit kabri vardır... Onun için olsa gerek bizim el değmemiş Vatan dağlarının üzerine bazen geceleri bir mavi tül örter Yaratan... Ve böyle yaşanmış hatıralar... Ve de destanlar...

Kaynakça

- Ali Kuzu- Atatürk'e yapılan suikastler – Kariyer Yayınları/ İst.
- Kızıldoğan, Hüsrev Sami, "Vatan ve Hürriyet: İttihat ve Terakki", Belleten, sayı:3-4
- Milli Mücadeleye Karşı Bir Cemiyet: İngiliz Muhibleri Cemiyeti
- Dr. Cengiz Dönmez Atatürk Araştırma Merkezi – Ankara 1999
- Hüseyin Özbek-tutanak
- Kurtuluş Savaşında Sarıklı Mücâhidler;
- Kadir Türker Geçer - Müsellâh Müdâfaa-i Milliye İstihbarat Grubu
- Ali Kuzu- Son Gerilla – Yayınlanmamış eserden/2007-İst.
- Ali Kuzu – Şeytanın Çocukları / yayınlanmamış eser- 2006
- Milli İstihbarat Teşkilatı/Mit/Dünden Bugüne Gizli Dünyanın Bilinmeyenleri/Tuncay Özkan/Kasım 1995-Ankara
- Lausann, Stephan, Hastanın Başı Ucunda Kırk Gün, çev. Siraceddin Bey, İst .1331
- . İfham Mtb.
- Harp Kabinelerinin İsticvabı, İst.1933, Vakıf Matbaası.607 s.
- Em. Tüm. Gen. Celal Erikan – "Komutan Atatürk". T. İş Bankası Kültür Yay. I. Baskı: 1964
- Dr. Rıza Nur, Joseph J. Grew – "Lozan Barış Konferansı'nın Perde Arkası". Örgün Yayınevi. I. Baskı 1994
- Tevfik İzmirli-25/02/2011
- Avni Özgürel - Radikal Gazetesi (29.11.2009)
- İbrahim Çolak/Milli Mücadele Esnasında Kuva-yı Seyyare Kum. ait hatıratım
- Hüsametdin Ertürk (Teşkilatı Mahsusa Başkanı)-İki Devrin Perde Arkası /Sebil Yayınevi / 1. Basım/Hatıratı kaleme alan; Samih Nazif Tansu
- Celal Bayar, Ben de yazdım, Cilt V, s.1570-1571
- Taylan Sorgun. Mütareke Dönemi ve Bekirağa Bölüğü. Kum Saati Yayınları
- Taylan Sorgun- Ortadoğu Gzt.
- Taylan Sorgun: İmparatorluktan Cumhuriyete. - Kum Saati Yayınları
- Dr. Metin Ayrışçı- Millî Mücadele'de İstanbul'dan Anadolu'ya yapılan silâh sevkıyatı ve istihbarat meselesi
- Yrd. Doç. Dr. Mesut Aydın - Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 18, Cilt: VI, Temmuz 1990

Mesut Aydın, Millî Mücadele Yıllarında İstanbul'da Faaliyet Gösteren Gizli Gruplar, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara 1989.

Tarik Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasî Partiler, 1859-1952, İstanbul 1952

Samih Nafiz Tansu, (Anlatan: Osmanlı İmparatorluğu Teşkilâtı Mahsûsâsında ve M.M. Grubu Başkanı Bulunan Albay Hüsameddin Ertürk), İki Devrin Perde Arkası, İstanbul 1957,

Fethi Tevetoğlu, Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar, Ankara 1988,

Erik Jan Zürcher, (Çev. Nüzhet Salihoğlu), Millî Mücadelede İttihatçılık, İstanbul 1987

Araştırmacı-Yazar Ahmet Aydın'ın Analizleri'nin Son/2. Bölümü

Kadir Türker Geçer- Mütareke ve İstiklal Savaşı Döneminde İstihbarat Faaliyetleri

Mustafa Köse- Tarihte ve Türkler'de İstihbarat-09.03.2009

Demirel, Emin – Teşkilatı Mahsusa'dan Günümüze Gizli Servisler.2004

Köprülü, Prof.Dr.Fuat – Türk İslam Devletlerinde Resmi Posta ve İstihbarat Teşkilatı - Belgelerle Türk Tarihi Dergisi - 2003

Marana, P.Giovanni – Bir Türk Casusunun Mektupları. T.C. Kültür Bakanlığı – Dünya Edebiyatı.

Selahattin Salıskı -Kurtuluş Savaşı'nın Gizli Örgütü - Ekim 1999

İsmet Bozdağ -Osmanlı'nın Son Kahramanları-Basım Tarihi: 1996

Atatürk Ansiklopedisi – Cilt 1, Ömer Sami Çoşar/ İstanbul Reklam Ltd.Şti. 1973

Ali Fuad Cebesoy. Sınıf arkadaşım Atatürk.

Afet İnan: Atatürk'ü dinlerken, mukaddes tabanca, (Belleten, sayı 3-4 / 1937)

Y. Hikmet Bayur: Türk İnkılabı Tarihi(cilt II. Kısım IV)

Prof. Tank Zafer Tunaya. Türkiye de siyasi partiler. 1859-1952

Afet İnan. Atatürk'ün anlattıkları, vatan ve hürriyet (Belleten Sayı 2)

Mustafa Kemal'in 1922 yılında Vatan Gazetesi'nde yayınlanan hatıraları

Falih Rıfkı Atay – Çankaya

İkdam Gazetesi – 24 Eylül 1903

Asım Gündüz Paşa'nın hatıraları

Prof. Dr. Afet İnan: Atatürk hakkında hatıralar ve belgeler

Y. Hikmet Bayur: Atatürk, hayatı ve eseri- cilt 1.

Atatürk konferansları . T.T.K. cilt 1

F. Reşit Unat : Devrim Gençliği Dergisi, kasım 1953

Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam – Mustafa Kemal 1. cilt/

Atatürk Üniversitesi web sayfası

Esat Sönmez – amatörce edebiyat. Com

Belen, Fahri - Türk Kurtuluş Savaşı, (2. baskı), Kültür ve Trz. Bak. Yay., Ankara 1983

Gürbüz, Cenani - Millî Mücadele'de Develi ve Ermeniler, Kültür Bak., Yay., Ankara 1996

Kars, Zübeyir - Millî Mücadele'de Kayseri, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 1999

Özdemir, Mehmet - Millî Mücadele'de Develi, Kayseri 1973

Turco-Italian War 1911-12, The Encyclopedia Americana (1954). cilt 27,

Tarih III: Kemalist Eğitimin Tarih Dersleri (1931-1941). Kaynak Yayınları (2001).

Sinan Meydan – Beyaz Kule, Toplumsal dönüşüm yay. 2004

Nutuk – Mustafa Kemal Atatürk

Prof. Dr. Ali Dönmez – Dağ Başını Duman Almış, Toplumsal Dön. Yay. 2005

Sadi Borak – Atatürk, Kırmızı Beyaz Yayınları, 2004

Mustafa Yıldırım – 58 gün, Toplumsal Dönüşüm Yay. 2004

Marana, Giovanni P. – Bir Türk Casusunun Mektupları.

Osmanlı İmp. Reisü'l Küttabi Reis Efendi Muslu'ya .. 1.Cilt, 1. Kitap, VIII.

Yenigün, nr: 289, 4 Kanun-ı sani 1920.

Yenigün, nr : 333, 17 Şubat 1920.

Bilge Criss, Aynı eser, s. 117.

Mesut Aydın, Milli Mücadele Döneminde TBMM Hükümeti Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri, İstanbul 1982;

Zekeriya Türkmen, Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması,

Hüsamettin Ertürk, Milli Mücadele Senelerinde Teşkilatı Mahsusa, (Yay. Hz. Tefvik Apay), Basılmamış Daktilo Metin, Gnkur. ATASE Başkanlığı Kütüphanesi, Ankara 1975.

Eskigün nr: 31, 17 Şubat 1919.

Tayyip Gökbilgin, Aynı eser, s. 18-20.

Zekeriya Türkmen, "Ali Rıza Paşa Kabinesi ve Kuva-yı Milliye İlişkileri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sy: 46, Ankara-Mart 2000

M. Kemal Atatürk, Nutuk, c I, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1987, s. 410-416.

Fahri Belen, Türk Kurtuluş Savaşı, Ankara 1983, s. 153.

Zekeriya Türkmen, Kuleli Kaynaklı Şehitlerimiz, İstanbul 1993.

Genelkurmay ATASE Başkanlığı, Atatürk Araştırma ve Eğitim Merkezi (ATAREM)

Genel Sekreteri - zturkmenpost@hotmail.com

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Arşivi, Türk İstiklal Harbi Koleksiyonu.

Gnkur. ATASE Bşk. lığı, *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi TBMM Hükümeti Dönemi: (23 Nisan 1920-29 Ekim 1923)*, C. IV, Ks. 1, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1984

Askerî Tarih, Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE Arş.), Klasör, 622, Dosya 18, Fihrist 58.

Gn. Bşk., Askerî Tarih Stratejik Etüt Başkanlığı Klasör, 1533., Dosya., 2., Fihrist, 17 ve ekleri.

Gnkur. ATASE Arşivi, Türk İstiklal Harbi Kol., Kls: 27, Ds: 1336/21, F: 4.

Gnkur. ATASE Arşivi 1/58, Kls: 461, Ds: 69, F: 1-4.

Gnkur. ATASE Arşivi, 1/2, Kls: 78, Ds: 51, F: 3.

Gnkur. ATASE Arşivi: 1/59, Kls: 215, Ds: 6, F: 3-1, 3-2.

ATASE Arş., Klâs. 1397, Dos. 35, h. 11.

ATASE, Kls.No:1304, Ds.No:53-8, Fh.No:15.

ATASE, Kls.No:1538, Ds.No:47-25, Fh.No:24.

ATASE, Kls.No:641, Ds.No:47-301, Fh.No:29.

ATASE, Kls.No:1552, Ds.No:117- 83, Fh.No:2

ATASE, Kls.No:1311, Ds.No:22-7, Fh.No:133.
ATASE, Kls.No:1379, Ds.No:(324)-124, Fh.No:45
ATASE, Kls.No:1634, Ds.No:12(A)-240, Fh.No:58
ATASE, Kls.No:1552, Ds.No:117-83, Fh.No:14
ATASE, Kls.No:417, Ds.No:(14-3)-7, Fh.No:37
ATASE, Kls.No:2112, Ds.No:16-208, Fh.No:17
ATASE, Kls.No:1538, Ds.No:47-25, Fh.No:37
ATASE, Kls.No:1653, Ds.No:38-325, Fh.No:15
BOA, Y.MRZ, Nr.1329.
BOA, Y.PRK.ŞD, 3/50.
BOA, Y.PRK.ASK., 231/53.
BOA, Y.PRK.TKM., 49/77.
BOA. BEO., Harbiye Gelen nr: 351882.
BOA, BEO., Harbiye Gelen, nr: 351604.
BOA. BEO., Harbiye Giden nr: 346572, 16 Mart 1336.
BOA., DH. KMS., Ds: 37-2, nr: 32.
BOA., MVM., nr: 217, belge nr: 65.
BOA., BEO., Harbiye Gelen nr: 341160.
BOA., BEO., Harbiye Giden nr: 344608.
Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 53, Cilt: XVIII, Temmuz 2002
Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 67-68-69, Cilt: XXIII, Mart-Temmuz-Kasım 2007
Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 5, Cilt: II, Mart 1986
Tarih: 19/Ca/1323, Dosya No:231, Gömlek No:53, Fon Kodu: Y.PRK.ASK.
Tarih: 20/Ca/1323, Dosya No:3, Gömlek No:50, Fon Kodu: Y.PRK.ŞD
Tarih: 29/Z /1324, Dosya No:49, Gömlek No:77, Fon Kodu: Y.PRK.TKM.
Tarih: 5/B/1323, Nr.1329, Fon Kodu: Y.MRZ.
Mesut Aydın, Milli Mücadele Dön. TBMM Hük. Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri, İstanbul 1992.
Vedat Eldem, Harp ve Mütareke Yıllarında Osm. İmp. Eko., Ankara 1994,
Mümin Yıldıztaş- "Yaralı Payitaht İstanbul'un İşgali" Yeditepe Yay.
Cezmi koç-yazarcezmi@hotmail.com-13 Mart 2011
Selçuk Üni.Atatürk İlk. ve İnk. Tarihi Arş. ve Uyg. Mrk. - Ata Dergisi-1992
www.ismeterarpat.com/kuscubasi-esref-sencer-biyografi-ozgecmis
Yıllarboyu Tarih- Haziran 1983/Sayı.6-Cilt.10
İhsan Birinci- Karaağaç Baskın/ Yıllarboyu tarih-1983 Sayı:6
Philip H. SToddard/Teşkilat-ı Mahsusa/Eşref Kuşçubaşı Görüşme Tar. 25 Mart 1957
Türkiye'de Siyasal Partiler (T.Z. Tunaya, İstanbul-1984); cild-1, sh. 367
Düstür; Tertib-i sâni; cild-1, sh. 610
Modern Türkiye'nin Doğuşu; sh. 201, 217, 422, 432
Yeni Osmanlılar Târihi; sh. 120
Beşiktaş Cem'iyet-i İlmîyesi (B.İhsânoğlu. Belleten, sene 1987, sayı-200); sh. 801
218

- Târih-i Cevdet; cild-12, sh. 184
- İnkılâb Târihimiz ve Jön Türkler (E. Kuran); sh. 224
- Osmanlı İttihâd Terakkî Cemiyeti ve Jön Türkler; sh. 189, 380
- Türk İnkılâb Târihi; cild-1, sh. 306
- XIX. Yüzyıl Türk Edebiyatı; sh. 150
- Makedonya Eşkıyalık Târihi; sh. 94
- Ergün Aybars, İstiklâl Mahkemeleri Yakın Tarihimizin Gerçekleri
- Armaoğlu, Fahir; 20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1990, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 19
- Aydın, Mesut; Millî Mücadele Döneminde TBMM Hükümeti Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1992.
- Gökbilgin, M. Tayyip; Millî Mücadele Başlarken (Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresine), Birinci Kitap, TTK Basımevi, Ankara 1959.
- Sonyel, Salahi Ramazan; Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Teşkilâtının Türkiye'deki Eylemleri, TTK Basımevi, Ankara 1995.
- Şimşir, Bilal; İngiliz Belgelerinde Atatürk 1919-1938, C.III, TTK Basımevi, Ankara 1979.
- Tarihte Türk İngiliz İlişkileri, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1975
- Arif, Mehmet, *Anadolu İnkılâbı Mücahedât-ı Milliye Hatıratı*, İstanbul, İkdâm Matbaası, 1924.
- Atay, Mehmet, "Stratejik Ulusal Güvenlik İstihbaratı", *Strateji Dergisi*, No: 1, (1996), s. 84.
- Muharrem Giray, "İstanbul'un İşgalinde Gizli Bir Teşkilât: Karakol Cemiyeti", *Yakın Tarihimiz*. C. I, No. 11, (1962)
- Mesut Aydın, "Millî Mücadele Yıllarında İstanbul'da Faaliyet Gösteren Gizli Gruplar", (AÜ. TİTE, *Basilmamış Doktora Tezi*, Ankara, 1989)
- Erik Jan Zürcher, The Unionist Factor, The Role of the Committee of Union and Progress in The Turkish National Movement, E. J. Brill, Leiden 1984
- Enver Behnan Şapoğlu, İstanbul ve Millî Mücadele'nin İç Âlemi, İstanbul 1967
- Fahri Can, Millî Mücadele'de Halide Onbaşı, Yakın Tarihimiz, 1.4.1962
- Alfred Rawlinson, Adventures in the Near East (1918-1922), London-New York 1924
- Stefanos Yerasimos, Türk-Sovyet İlişkileri, İstanbul 1979
- Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimiz, İstanbul 1969
- Gotthard Jaeschke, Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, Ankara 1970, s. 84;
- Şaban Çavuşoğlu, İttihat ve Terakkî'nin Gizli Plânı, Yakın Tarihimiz, 1.9.1962,
- Gotthard Jaeschke, Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Mehmet Arif, Anadolu İnkılâbı - Mücahedât-ı Milliye Hatıratı, İkdâm Matbaası, İstanbul 1340
- Hüsametdin Ertürk, Millî Mücadele'de Teşkilât-ı Mahsusa, Askerî Tarih Stratejik Etüt Dairesi Başkanlığı Arşivi, A. 1/218, D. 449-449/A., ATASE Kitaplığı, (transkripsiyon metin)
- F. Tevetoğlu, Güneş Grubu, Türk Ansiklopedisi, c. 18, s. 191.
- Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, K. 39 c. F. 10640, 10646.

Esat Bey eski Sadrazam izzet Paşa'nın kardeşi idi. Böylece saraydan haber alma imkânı bulunuyordu.

Samiî Nafiz Tansu, İki Devrin Perde Arkası, Anlatan: Hüsametdin Ertürk, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1957,

Tarık Zafer Tunaya, Siyasî Müesseseler ve Anayasa Hukuku, İstanbul 1969

Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi, K. 39 c. F. 10600.

Hüsnü Himmetoğlu, Dumlupınar Zaferini Sağlayan Cephaneyi Anadolu'ya Nasıl Kaçırıştık, Dün ve Bugün, 1.10.1956

Hüseyin Dağtekin, İstiklâl Savaşı'nda Anadolu'ya Kaçırılan Mühimmat ve Askerî Eşya Hakkında Tanzim Edilmiş Mühim Bir Vesika, Tarih Vesikaları Dergisi, 1.1.1955

Abdülhamid'in Hatıra Defteri, (Hazırlayan: İsmet Bozdağ), Pınar y, İstanbul 1986.

Ali Said, Saray Hatıraları Sultan Abdülhamid'in Hayatı, (Hazırlayan: Ahmet Neziî Galitekin), İstanbul 1994.

Anadol, Cemal, Tarihin Işığında Ermeni Dosyası, İstanbul 2001.

Armağan, Mustafa, Abdülhamid'in Kurtlarla Dansı, Ufuk kitap, İstanbul 2006.

Armağan, Mustafa, Kır Zincirlerini Osmanlı, İstanbul 2004..

Bayur, Y. Hikmet, Türk İnkılâbı Tarihi, I, İstanbul 1951.

Belgelerle Ermeni Sorunu, Genelkurmay basımevi, Ankara 1983.

Cemil Paşa (Topuzlu), İstibdat Meşrutiyet Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım, (Hazırlayan: Cemalettin Topuzlu), Topuzlu y, İstanbul 2002.

Dabağyan, Levon Panos, Sultan Abdülhamid Han ve Ermeni Meselesi, Kum saati y, İstanbul 2001.

Eroğlu, Veysel, Ermeni Mezâlimi, İstanbul 1978.

Ertürk, Hüsametdin, İki Devrin Perde Arkası, İstanbul 1964.

Felek, Burhan, Yaşadığımız Günler, İstanbul 1974.

Fesch, Paul, Abdülhamid'in Son Günlerinde İstanbul, (Çeviren: Erol Üyepazarcı), Pera y, İstanbul 1999.

Francis, Mc Cullagh, Abdülhamid'in Düşüşü Osmanlı'nın Son Günleri, (Çeviren: Nihal Önal), İstanbul 2005.

Güngör, Erol, Tarihte Türkler, İstanbul 1990.

Gürün, Kamuran, Ermeni Dosyası, Remzi Kitapevi, İstanbul 2005.

Koloğlu, Orhan, Abdülhamit Gerçeği, Eylül yayınları, İstanbul 2002..

Osmanoğlu, Ayşe, Babam Abdülhamid, İstanbul 1960.

Öke, Mim Kemal, İngiliz Casusu Prof. Arminius Vambéry'in Gizli Raporlarında II. Abdülhamid ve Dönemi, İstanbul 1983.

Öke, Mim Kemal, Yaşanmamış Anılar, İstanbul 1997.

Öztuna, Yılmaz, Başlangıcından Zamanımıza Kadar Büyük Türkiye Tarihi, VII, İstanbul 1983.

Tahsin Paşa, Abdülhamid ve Yıldız Hatıraları, İstanbul 1933.

Uçarol, Rifat, Siyasi Tarih, İstanbul 2000.

Woods, Henry F., Türkiye Anıları, (Çeviren: F. Çoker), İstanbul 1976.

Ziya Şâkir (Soko), Sultan Hamid'in Son Günleri (Muhafızı Rasim Bey'in Hatıraları), İstanbul 1943.

"Osmanlı Basınında Yüzyıl Önce Bu Ay", Toplumsal Tarih, Sayı:139, Temmuz 2005, s.112.

Engin, Vahdettin, "Sultan II. Abdülhamit'e Düzenlenen Ermeni Suikastı ve Bu Sebepile Belçika ile Yaşanan Diplomatik Kriz", Ermeni Meselesi Üzerine Araştırmalar, (Hazırlayan: E. Afyoncu), İstanbul, 2001, s.115-132.

www.byegm.gov.tr/Yayinlarimiz/yuzyil/1899-1909.htm, Erişim 1 Haziran 2007.

www.ermenisorunu.gen.tr/turkce/sorun/yildiz_01.html, Erişim 11 Mart 2008.

Y. Hikmet Bayur, Türk İnkılâbı Tarihi, I, İstanbul 1951

Vahdet Engin, Sultan Abdülhamit ve İstanbul'u, İstanbul 2001

Arsen Avagyan-Gaidz F.Minassian, Ermeniler İttihat ve Terakki İşbirliğinden Çatışmaya, İst. 2005

Yılmaz Öztuna, Başlangıcından Zamanımıza Kadar Büyük Türkiye Tarihi, VII, İstanbul 1983

Abdülhamid'in Hatıra Defteri, (Sadeleştiren: İsmet Bozdağ), İstanbul, 1975, s.262.

Mufasssal Osmanlı Tarihi, VI,

Murat Bardakçı, "İlk Bombalı Araba 98 Yıl Önce 26 Kişiyi Öldürmüştü", <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/ramazan2003/bardakci23.asp>

Yıldız Suikastı: Ermenilerin Abdülhamit'e Karşı Son Teşebbüsleri Bombalı Saldırı-İhsan Burak Birecikli